

ΕΚΑΠΕΝΟΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β' τεύχος 199, Παρασκευή 19 Φεβρουαρίου 1982

Δρχ. 40

ΕΡΕΥΝΑ

Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ

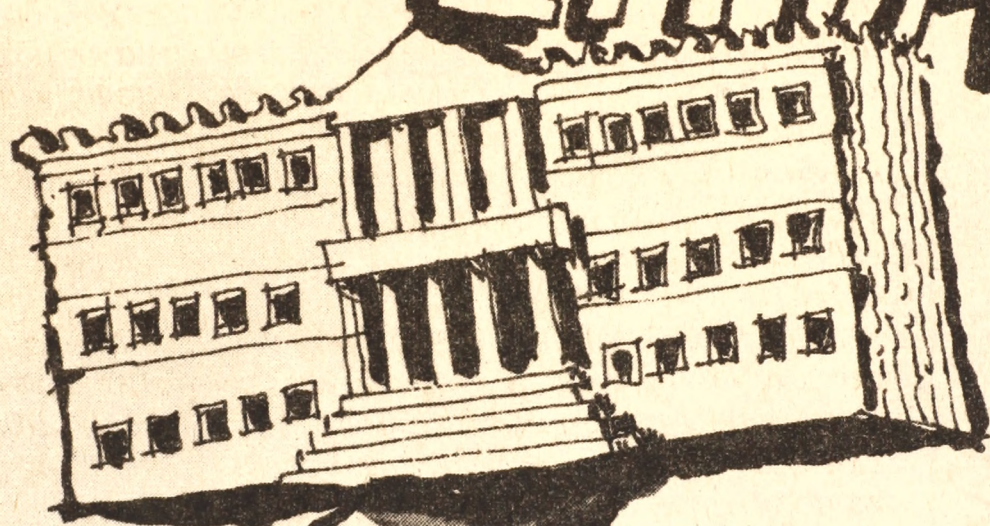
Ο ΝΟΜΟΣ - ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΜΠΑΝΙ - ΣΑΝΤΡ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Κεντρική διάθεση: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Τηλ. 729.237 - 732.819

Η ΑΛΛΗ ΕΠΤΑΕΤΙΑ

ΣΥΛΛΟΓΗ
ΜΕ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ
ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ
ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΠΟ ΤΟ 74 ΟΣ ΤΟ 81

Περίοδος Β'
Χρόνος 9ος
Τεύχος 199

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ: Η επίθεση της Δεξιάς και οι κυβερνητικές ασάφειες.....	4
ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ.....	6
ΒΟΥΛΗ	
Π. ΣΤΑΓΚΟΥ: Αιδώς Κορίνθιοι.....	8
ΡΕΠΟΡΤΕΡ: Συνταγή για «αποκλειστικές» συνεντεύξεις.....	10
ΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ».....	12
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ: Ο Ευρωπαίος.....	13
ΡΕΠΟΡΤΕΡ: Καινοτομίες και αμνημονίες του Νόμου - Πλαισίου.....	14
Λ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ: Το διεκδικητικό πρόγραμμα και η υπόθεση της Αλλαγής.....	18
ΜΠΑΝΙ-ΣΑΝΤΡ: Συνέντευξη στο «ΑΝΤΙ».....	20
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ:	
Πολωνία.....	22
Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ:.....	23-35

Πρόλογος.....	23
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ: Χρονικό.....	24
Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΝΗ: Η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου και το Ειδικό Πειθαρχικό.....	26
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ: Τα παιδιά κουράστηκαν.....	27
ΣΥΖΗΤΗΣΗ με τους Γ. Μαντζουράνη, Ν. Μπίστη, Κλειώ Κόντου, Γ. Γαβριήλ και Σ. Παπαθεοδώρου.....	28
Τα γεγονότα και ο Τύπος:.....	32
ΜΑΡΙΑΣ ΜΑΝΤΟΥΒΑΛΟΥ - ΛΟΥΙΖΑΣ ΜΑΡΘΑ: Το «οικοδομικό σχήμα» και οι παγίδες του.....	36
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ.....	40
Γ. ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ: Πρώτες εκδηλώσεις του 1982.....	42
Θ. ΡΕΝΤΖΗ: Ο «Ηλεκτρικός Άγγελος».....	45
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ (Γ. Εμίρη: Β. Βασιλικός).....	46
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ.....	48
ΝΤΟΡΑΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ - ΡΟΓΚΑΝ: Εικαστικό Χρονικό.....	50
ΔΙΑΛΟΓΟΣ.....	51

ΤΟ ΓΑΡ ΠΟΛΥ ΤΗΣ ΘΛΙΨΕΩΣ...

ΠΡΕΠΕΙ να ομολογήσουμε πως μέχρι τώρα κάναμε λάθος. Δεν ήταν η «Νέα Δημοκρατία» εχθρός της Δημοκρατίας αλλά είναι η Δημοκρατία εχθρός του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Πράγματι, η εμφάνιση του κ. Αβέρωφ στην τηλεόραση έδειξε πόσο γυμνό είναι το κόμμα αυτό από επιχειρήματα διαλόγου, πόσο ανέτοιμο είναι να αντιπαρατεθεί με ουσιαστική κριτική στο κυβερνητικό έργο, πόσο απογυμνωμένο είναι από ιδεολογία, πόσο φτωχό από πολιτική.

Ο κ. ΑΒΕΡΩΦ στην τηλεόραση, έπεισε οριστικά επίσης πως δεν είναι ο άνθρωπος του «πρώτου ρόλου». Όσο ικανός είχε φανεί όταν πλαγιοβολούσε σαν δεύτερη φωνή την εκάστοτε ηγεσία-του, τόσο λίγος αποδειχνεται τώρα για να υψώσει το βάρος της ηγεσίας, να εμπνεύσει την εμπιστοσύνη, να διεγείρει κάποιο ενθουσιασμό, ακόμα και των πιο πιστών οπαδών της παράταξής-του. Αλλά δεν είναι μόνο άχαρος ο ρόλος του κ. Αβέρωφ. Είναι άχαρη η πολιτική της παράταξής-του, που αντιδρά σπασμωδικά στην έλλειψη του οξυγόνου της εξουσίας, καταφεύγοντας στα πιο γελοία εφευρήματα και στις πιο καθυστερημένες κοινωνικά αντιλήψεις για να περισώσει μια κάποιας μορφής ενότητα της παράταξής-του.

ΑΛΛΑ η «Νέα Δημοκρατία» όντας κόμμα των ολίγων και κυβέρνηση των πολλών, δεν έχει ανακαλύψει ακόμα τη στοιχειώδη αρχή κάθε αντιπολίτευσης: ότι για να είναι αποτελεσματική δεν πρέπει να μιλάει για τον εαυτό-της αλλά να έχει πρόταση και άποψη για όλη την κοινωνία. Η «Νέα Δημοκρατία» όμως στερείται της δυνατότητας ενός τέτοιου κοινωνικού και πολιτικού λόγου ακριβώς γιατί δεν έχει γίνει στοιχειωδώς ένα ευρωπαϊκού τύπου δεξιό κόμμα. Παραμένει ακόμα η εκ των άνω εκβιασμένη μετεξέλιξη της παραδοσιακής δεξιάς σε νεο-παραδοσιακή δεξιά!

ΔΕΝ ΛΥΠΕΙ βέβαια κανέναν που η «Νέα Δημοκρατία» θα παραμείνει γι' αυτό το λόγο και μ' αυτό τον τρόπο επί πολλά χρόνια μακράν του νυμφώνος της εξουσίας. Το μόνο που προβληματίζει όμως — και ελπίζουμε να απασχολεί και ένα κομμάτι του κόμματος αυτού — είναι πως το πολύ της θλίψεως, οδηγεί σε μια τακτική που μπορεί να τραυματίσει τους θεσμούς και να υποβαθμίσει την ποιότητα της δημοκρατικής λειτουργίας.

ΤΕΤΟΙΕΣ πλευρές ήταν ορατές στο λόγο του κ. Αβέρωφ. Ο αρχηγός της «Νέας Δημοκρατίας» που δεν είχε το κουράγιο καν να εξαντλήσει τα 30 λεπτά που ο ίδιος είχε ζητήσει, πρόλαβε πάντως και να απειλήσει και να επιχειρήσει κάποιους λεονταρισμούς, που έμοιαζαν όμως περισσότερο με κρωγμούς.

Η ΡΗΤΟΡΕΙΑ για «εκείνους που θα λογοδοτήσουν πιο έγκαιρα απ' όσο φαντάζονται» για αίσθημα ανασφάλειας που διατρέχει όλη τη χώρα, τα περί ήττας ή εξαφάνισης του ΠΑΣΟΚ με την θλιβερή κορώνα ότι η «ΝΔ» πιάνει τα ταμπούρια των προγόνων (!) είχαν μια ισχυρή δόση γελοιότητας βέβαια. Δεν παύουν όμως να προδίδουν μια έντονη αναζήτηση της σημερινής ηγεσίας της «ΝΔ» προς τη διαμόρφωση ενός κλίματος «ρεβανσισμού», την προσπάθεια δηλαδή να επικρατήσει στην πολιτική κονίστρα ένα κλίμα έντασης, μια σύγχυση που θα επιτρέψει και το ψάρεμα στα θολά νερά-της.

Η «ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ» με την παρούσα μορφή και ηγεσία-της δεν μπορεί να εξυπηρετήσει καν τον εαυτό-της. Οφείλει όμως να μη βλάψει το σύνολο. Πρέπει λοιπόν να κατανοήσει ότι κάτι άλλαξε σ' αυτή τη χώρα.

ΚΑΙ ΟΤΙ επομένως πρέπει να αλλάξει και αυτή. Αλλιώς, αντί την άλλη φορά που θα παρουσιαστεί στην ΕΡΤ ο κ. Αβέρωφ να αναζητά ευθύνες στο ΠΑΣΟΚ ας έχει μαζί-του ένα καθρέφτη, για να ομιλεί προς τη σωστή κατεύθυνση κοιτώντας-τον.

ΠΑΝΤΩΣ ας είναι βέβαιος, ότι απ' αυτόν τον καθρέφτη οι έλληνες απέστρεψαν οριστικά το πρόσωπό-τους...

αντι

Η επίθεση της Δεξιάς και οι κυβερνητικές ασάφειες

Η ΔΕΞΙΑ, λοιπόν, ανασυντάσσεται... Και επειδή «η φθορά του ΠΑΣΟΚ είναι προϊούσα» και «ο κατήφορος-του πολύμορφος», γι' αυτό είναι έτοιμη να διαδεχθεί — από τώρα — τη σημερινή κυβέρνηση!

ΤΑΔΕ ΕΦΑ ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας κ. Ευ. Αβέρωφ, αντιδρώντας άμεσα στην ομιλία του πρωθυπουργού Α.Παπανδρέου στα μέλη της κοινοβουλευτικής ομάδας του ΠΑΣΟΚ, πριν μία εβδομάδα περίπου. Και τα ίδια επανέλαβε την περασμένη Τρίτη, από τη μικρή οθόνη της ΕΡΤ: *Η χώρα, από τη στιγμή που ηττήθηκε η Δεξιά στις εκλογές της 18ης Οκτωβρίου, βαδίζει κατά κρημνών.. Το κράτος έχει κομματικοποιηθεί... Οι θεσμοί, που στηρίζουν την πατρίδα, τη θρησκεία και την οικογένεια, έχουν καταρρακωθεί... Η οικονομική πολιτική αυτοσχεδιάζεται... Ο δύστηνος λαός υποφέρει... Όσο για την εξωτερική πολιτική του ΠΑΣΟΚ, το μόνο έπαθλό-της είναι η διεθνής-μας απομόνωση!*

ΟΙ «ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ» αυτές του αρχηγού της «Νέας Δημοκρατίας», ίσως δεν θ' άξιζαν να καταγραφούν, αν, πίσω από τον κ. Αβέρωφ, δεν ελλόχευαν οι δυνάμεις του πιο αντιδραστικού κατεστημένου — βιομήχανοι, μητροπολίτες, εργατοπατέρες κτλ., αν η ίδια η «Νέα Δημοκρατία» δεν ήταν, τη στιγμή αυτή, ο στόχος μιας συνδυασμένης επίθεσης, από πλευράς εξωκοινοβουλευτικής (φασιστικής) ακροδεξιάς.

ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ δεν λείπουν: Το μεγάλο κεφάλαιο λ.χ. — παρά τις διαβεβαιώσεις του πρωθυπουργού ότι η νέα σοσιαλιστική κυβέρνηση εκτιμά και γεραίρει τη λεγόμενη *ιδιωτική πρωτοβουλία* — επιμένει στην πιο επιθετική εφαρμογή της «*απεργίας των επενδύσεων*». Οι λογής εργατοπατέρες — είτε λέγονται Λάσκαρης, είτε Καρακίτσος — προετοιμάζουν την κάθετη διάσπαση του συνδικαλιστικού κινήματος, με τη σύγκληση «*πανελλαδικής συνδιάσκεψης σε εύθετο χρόνο*». Το καθηγητικό κατεστημένο — κάποιοι πρυτάνεις, κάποιες «καθηγητικές ενώσεις» πανεπιστημίων και ανωτάτων οικονομικών σχολών — άρχισαν να κινούν γη και ουρανό, με αφορμή το νόμο-πλαίσιο για την ανώτατη παιδεία. Και οι δεσποτάδες, αφού πληροφορήθηκαν ότι ο πολιτικός γάμος ισχύει μόνο στα... «*ολοκληρωτικά καθεστώτα της ΕΟΚ*» (!), ξιφούλκησαν, με τα εξαπτέρυγά-τους, εναντίον των «*απίστων και αλλοθρήσκων*», δηλαδή κατά των σημερινών υπουργών της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ.

ΟΣΟ ΓΙΑ την επίθεση της φασιστικής ακροδεξιάς κατά της σημερινής ηγεσίας της Νέας Δημοκρατίας, έχει και αυτή τη δική-της «*λογική*». Ο κ. Αβέρωφ κατηγορείται ανοικτά — όπως, τουλάχιστον, προκύπτει από την αρθρογραφία της «*Ακρόπολης*» — ότι συνεχίζει την πολιτική των προκατόχων-του. Ότι υποτάχθηκε και αυτός «*σ' ένα συρμό κακώς εννοούμενου προοδευτισμού*». Ότι δείχνει «*υπέρμετρη ανοχή απέναντι στην Αριστερά*». Ότι «*αυτοκαθελώθηκε*», ότι «*αυτοαφοπλίσθηκε ιδεολογικά*», ότι «*αυτοδεσμεύθηκε μονομερώς σε μια παρερμηνεία ηπίου κλίματος*», ότι... ότι... Και το επιμύθιο: Αν ο κ. Αβέρωφ δεν ενεργοποιηθεί, αν δεν συνενώσει όλους τους «*εθνικόφρονες*» (χουντίσαντες, χουντίζοντες, φασιστοειδείς παντός τύπου, με τους σημερινούς δεξιούς και ακροδεξιούς της «Νέας Δημοκρατίας», αν δεν συμπήξει ένα «*μαχητικό μέτωπο*» για να υπονομεύσει την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ από τα πρώτα βήματά-της, τότε, όλοι οι «*μη μαρξιστές Έλληνες*» θα του στρέψουν τα νώτα. Και θ' αναζητήσουν, φυσικά, κάποιο άλλο σχήμα, που θ' αντλεί έμπνευση από τους συμμορίτες της 21ης Απριλίου, με τη στήριξη κάποιων πρόθυμων, πάντοτε, «*συμμα-*

χικών υπηρεσιών».

Από το μαξιμαλισμό στην ταλάντευση

Η ΕΠΙΘΕΣΗ αυτή της Δεξιάς και ακροδεξιάς — όσο και αν αναμενόταν — δεν θα είχε ίσως πάρει αυτή τη διάσταση, αν η ίδια η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ δεν είχε χρεωθεί με ταλαντεύσεις, ασάφειες και παλινωδίες, κατά την άσκηση της πολιτικής-της. Αν το ΠΑΣΟΚ, σαν αντιπολίτευση, δεν είχε τροφοδοτήσει το όραμα της Αλλαγής με μαξιμαλιστικά συνθήματα και, ειδικότερα, με την απόρριψη αιτημάτων ή διεκδικήσεων τακτικού χαρακτήρα... Τα μαξιμαλιστικά συνθήματα όμως, γρήγορα δημιουργούν απογοητεύσεις. Και στηρίζουν μια ψυχολογία ανυπομονησίας και αστάθειας, την οποία, όπως είναι φυσικό, επιχειρούν να εκμεταλλευθούν σήμερα οι απηνείς πολέμιοι της Αλλαγής.

ΑΤΥΧΩΣ, τις ταλαντεύσεις και παλινωδίες της κυβερνητικής πολιτικής, διαπιστώνουν όχι μόνο οι πολέμιοι, αλλά και οι φίλοι της Αλλαγής. Λείπει, θα έλεγε κανείς, ο προγραμματισμός, η σταθερή «*γραμμή πλεύσεως*». Έτσι, από την καθιέρωση του πολιτικού γάμου — ρητή προεκλογική και μετεκλογική επαγγελία — φθάσαμε στο «*ισοδύναμο*» του πολιτικού και θρησκευτικού γάμου... Από τα θηριώδη οκτάστηλα του φιλοκυβερνητικού Τύπου περί «*ποινικοποίησης της φοροδιαφυγής*», στη διευκρίνιση ότι «*η ιδέα έχει οριστικά εγκαταλειφθεί*»... Από την απαίτηση, προς τους Αμερικανούς και το ΝΑΤΟ, για «*εγγύηση των ανατολικών συνόρων της χώρας*», στην πρωθυπουργική δήλωση (στη Βόννη) ότι μια τέτοια εγγύηση συνιστά «*μονόδρομο*» και ότι υπάρχουν και άλλοι «*δρόμοι*» για να κατοχυρωθεί η ασφάλεια της Ελλάδας — δρόμοι όμως, που κανείς ακόμη δεν ξέρει και δεν υποψιάζεται. Και από τις γνωστές κυβερνητικές θέσεις περί αμερικανικών βάσεων, στη δήλωση ότι «*πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ πυρηνικών όπλων και αμερικανικών βάσεων*», οι οποίες (βάσεις) δεν διαθέτουν πυρηνικά όπλα. Η σειρά είναι ατελεύτητη...

Είναι η Αλλαγή υπόθεση κορυφής;

ΟΙ ΤΑΛΑΝΤΕΥΣΕΙΣ και οι παλινωδίες ωστόσο, είναι το αποτέλεσμα μιας γραμμής και μιας μεθοδολογίας, που επιμένει να βλέπει την Αλλαγή σαν υπόθεση κορυφής, χωρίς τη συμμετοχή των εργαζομένων, χωρίς διάλογο με τα κόμματα και τις κοινωνικές οργανώσεις. Και είναι χαρακτηριστικό ότι για όλα σχεδόν τα νομοσχέδια που κατατέθηκαν, ως τώρα, στη Βουλή, η κυβέρνηση δεν αισθάνθηκε την ανάγκη να ζητήσει τη γνώμη των «*αμέσως ενδιαφερομένων*».

ΘΑ ΑΝΤΙΛΕΧΘΕΙ — το είπε ο ίδιος ο πρωθυπουργός — ότι «*η κυβερνητική πολιτική δεν είναι δόγμα*». Και ότι η κυβέρνηση, σταθμίζοντας προσεκτικά τα βήματά-της απέφυγε να έρθει, μέχρι σήμερα, σε «*μετωπική σύγκρουση με το κατεστημένο*». Τη σύγκρουση αυτή, με εξαίρεση ίσως τη σκληροπυρηνική Δεξιά, κανείς, βέβαια, δε θα συνιστούσε. Μόνο που πολλές φορές η κυβέρνηση, κάτω από μίαν αντίληψη «*τακτικισμού*» και «*πολιτικής του εφικτού*», δίνει την εντύπωση ότι χάνει την κατεύθυνση της Αλλαγής. Παρά τα όποια θετικά βήματά-της.

ΑΛΛΑ ΤΟ «*πολιτικά εφικτό*», όπως και ο «*Τρίτος δρόμος*» — που επίσης διακήρυξε ο πρωθυπουργός — είναι έννοιες δυναμικές. Που συνεπάγονται ανάλογες υποχρεώσεις: Από τη

συμμετοχή του λαού στη λήψη αποφάσεων που τον αφορούν, μέχρι τη συμπαράταξη όλων των προοδευτικών και δημοκρατικών δυνάμεων που παλεύουν και μοχθούν για τον τρίτο αυτό δρόμο. Φαίνεται όμως, πως για τη σημερινή κυβέρνηση, υπάρχει μόνο το ΠΑΣΟΚ και οι κοινωνικές δυνάμεις, «που μετατρέπονται σε πολιτική δύναμη, μέσω του ΠΑΣΟΚ».

Ένα άρθρο που δημιουργεί σάλο

ΓΙΑ ΤΟΥΣ «αγιογράφους» του ΠΑΣΟΚ, κάθε κριτική στάση απέναντι στην κυβέρνηση του Α. Παπανδρέου — ακόμη και όταν γίνεται από φιλική σκοπιά, όπως η σκοπιά του «ΑΝΤΙ» — προκαλεί, κατά κανόνα, αλλεργία... Μέσα στο δεκαπενθήμερο αυτό όμως, τα πράγματα έμελλαν να πάρουν μια ξεχωριστή τροπή. Αφορμή, ένα άρθρο του Μάριου Πλωρίτη στο «ΒΗΜΑ», με τίτλο «Κράτος, κόμμα και κριτήρια». Η Δεξιά, άμα τη αναγνώσει-του, αγαλλίασε... Δείδε, αμέσως, «αγώνα αλληλοεξοντώσεως μεταξύ των κυβερνητικών ή παρακυβερνητικών εφημερίδων»... Το «Έθνος» — που το παίζει σε δυο ταμπλώ, ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ — κατελήφθη από ιερή οργή: Συνωμοσία, έγκλημα καθοσιώσεως, υπονόμευση της Αλλαγής, κτλ. Με τη σειρά-του ο «ΡΙζοσπάστης» έγραψε για τον «υπόγειο και ύπουλο ρόλο» που διαδραματίζουν «διάφοροι άσπονδοι φίλοι της Αλλαγής, με επικεφαλής συμπολιτευόμενα συγκροτήματα του Τύπου». Ο ίδιος ο Μ. Πλωρίτης, σε συνέντευξή-του στην «Αυγή», μια εβδομάδα αργότερα, εξήγησε πως μοναδικό ερέθισμα στο άρθρο-του ήταν η αγωνία-του — αγωνία κάθε πνευματικού ανθρώπου — μήπως και δεν πετύχει η Αλλαγή, μήπως «άλλοι παράγοντες νοθεύσουν ή και ανατρέψουν τελικά, αυτή την προσπάθεια». Για να προσθέσει: «Έχουμε χάσει πολύ καιρό... Όσες και αν θα είναι οι δυσκολίες, οι αντιδράσεις από οργανωμένα συμφέροντα (κεφάλαιο, εκκλησία, γραφειοκρατία), πρέπει να ξεπεραστούν χωρίς δισταγμό».

ΚΑΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ; Φάνηκε, προς στιγμή, να ταλαντεύεται, καθώς ένας ή δύο υπουργοί-της έθεσαν το ερώτημα κατά πόσον το άρθρο αποτελεί το προοίμιο μιας αλλαγής στάσης του «Βήματος». Τελικά, την κυβερνητική θέση καθόρισε το εκφραστικό όργανο του ΠΑΣΟΚ — η «Εξόρμηση»: «Σε μια πραγματική Δημοκρατία, έγραψε, η καλόπιστη κριτική της κυβέρνησης ή του κυβερνώντος κόμματος, είναι εποικοδομητική και, φυσικά, ευπρόσδεκτη, απ' όπουδήποτε και αν προέρχεται».

ΑΥΤΑ γράφτηκαν το περασμένο Σάββατο... Και την ίδια περίπου στιγμή, η Άγκυρα «προειδοποιούσε» τις κυβερνήσεις των χωρών-μελών του ΝΑΤΟ πως αν η σοσιαλιστική κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ — «που αρχίζει να ερωτοτροπεί με τη Σοβιετική Ένωση...» — επιχειρήσει να επεκτείνει την ελληνική αιγιαλίτιδα ζώνη από έξι σε δώδεκα μίλια, τότε η δυναμική αναμέτρηση Ελλάδας-Τουρκίας, θα είναι αναπόφευκτη. Η τουρκική «προειδοποίηση» διασταυρωνόταν με τηλεγράφημα του ανταποκριτή της «Ουάσιγκτον Ποστ» στη Μόσχα, που εξηγούσε γιατί η ΕΣΣΔ «στηρίζει τη νέα σοσιαλιστική κυβέρνηση της Ελλάδας» και γιατί δεν υποστηρίζει την Τουρκία... Αλλά όταν την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ την «στηρίζει» η Σοβιετική Ένωση, έπεται πως την κυβέρνηση της τουρκικής χούντας θα πρέπει να την βοηθήσουν, ακόμη περισσότερο — με ακατάσχετη ροή στρατιωτικού υλικού — οι Ηνωμένες Πολιτείες. Δυο μέρες αργότερα, ο υφυπουργός Τύπου Δημ. Μαρούδας διαβεβαίωνε πως είναι μεν πολύ καλές οι σχέσεις Ελλάδας-ΕΣΣΔ, αλλά δεν υπάρχει «σοβιετικό άνοιγμα».

ΜΕΣΑ Σ' ΑΥΤΟ το «κλίμα», ο υφυπουργός Εξωτερικών κ. Κ. Παπούλιας βρίσκεται στον Άγιο Φραγκίσκο, «για τα εγκαίνια της έκθεσης του Μ. Αλεξάνδρου», ουσιαστικά για να βυθυμετρήσει τις αμερικανικές διαθέσεις εν όψει των ελληνοαμερικανικών διαπραγματεύσεων για τις βάσεις.

ANTHNSP

κυκλοφορούν

Φυσική και μεταφυσική Νίκου Ταμπάκη

«Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ»
3. σύγχρονη φιλοσοφική βιβλιοθήκη

Αϊνστάιν δημιουργός και επαναστάτης Banesh Hoffmann

«Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ»
4. σύγχρονη φιλοσοφική βιβλιοθήκη

Εκδόσεις Ε. & Μ. Ζαχαροπούλου Ε.Π.Ε.
Αθήνα - Αρσάκη 6
Τηλ. 32.47.791 - 32.33.271

ΠΟΛΕΜΟΣ ΠΑΤΗΡ ΠΑΝΤΩΝ...

«Πόλεμο συγκροτημάτων» νόμισαν ότι διέκριναν πολλοί στις αψιμαχίες ορισμένων εφημερίδων. «Πόλεμο φατριών στο ΠΑΣΟΚ» διέγνωναν οι δεξιές εφημερίδες από την ανάγνωση των συναδέλφων-τους της συμπολίτευσης. Το ΠΑΣΟΚ σε κείμενο της «Εξόρμησης» ερμήνευσε επισήμως τουλάχιστον τα προβλήματα μάλλον ως διαμάχη περί την αλιεία αναγνώστων.

Δεν θα τοποθετηθούμε — απ' αυτές τις πρώτες αναγνωριστικές βολές — επί της ουσίας της υπόθεσης. Γιατί ούτε οι στόχοι είναι ορατοί ούτε οι επιλογές για την πραγμάτωσή-τους.

Το σίγουρο είναι πως από άποψη αρχής η κριτική όχι μόνο δεν αποτελεί υπονόμηση του κυβερνητικού έργου, αλλά αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την ευόδωσή-του. Θα ήταν τραγικό λάθος αν διαμορφωνόταν στην κοινή γνώμη η πεποίθηση πως η κριτική που ασκείται στο κυβερνητικό έργο, ή σε πρόσωπα — φορείς της κυβερνητικής πολιτικής, προϋποθέτουν την ύπαρξη κάποιων σκοτεινών κέντρων ή μεθοδεύσεων.

Σ' αυτό το σημείο, η αυτουπεράσπιση του Μάριου Πλωρίτη στο «ΒΗΜΑ» από σχετικές αιχμές εξέθεσε με σαφήνεια και πληρότητα όχι μόνο τη δεοντολογία, αλλά και την ύψιστη πολιτική σκοπιμότητα που υπηρετεί η κριτική στην

πολιτική εξουσία, και ιδίως σε μια εξουσία της μορφής του χαρακτήρα και των προθέσεων που έχει η κυβέρνηση της Αλλαγής.

Όμως θα ήταν τουλάχιστον αφελές να θεωρούσαμε πως το ΠΑΣΟΚ και ο φιλοκυβερνητικός Τύπος βρίσκονται σε μια αρμονική σύμπλευση στόχων, αντιλήψεων και — τελικά — συμφερόντων. Θα λέγαμε μάλιστα πως το ΠΑΣΟΚ δεν διαθέτει φιλοκυβερνητικό Τύπο με τον αντίστοιχο τρόπο που διέθετε η Δεξιά. Γιατί στην περίπτωση εκείνη, ο στρατηγικός στόχος της Δεξιάς, συνέπιπτε με την προάσπιση του στρατηγικού στόχου των συγκροτημάτων, δηλαδή της διατήρησής-τους ως επιχειρήσεων της δημιουργικής ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Αντίστροφα είναι δύσκολο να φανταστούμε πως θα νιώθουν άνετα στην προοπτική της κοινωνικοποίησής-τους οι ιδιοκτήτες των εφημερίδων που βρίσκονται τώρα στο πλευρό της κυβέρνησης.

Κατά κάποιο τρόπο λοιπόν πρέπει να βρεθεί η αρμονία, δηλαδή το ΠΑΣΟΚ να ξεχάσει σχετικά τις σοσιαλιστικές προθέσεις-του και οι εφημερίδες να παραβλέψουν ορισμένα ειδικά συμφέροντά-τους. Το ΠΑΣΟΚ και ο Τύπος βρίσκονται μάλλον σε μια διελκυστίνδα, κρατάνε το ίδιο σκοινί απ' τις δυο άκρες. Το τι ισορροπίες θα βρουν θα φανεί — ίσως και σύντομα.

Το αν θα βρεθούμε μπρος σε μονομαχίες μηχανισμών ή σε γενικότερη κοινωνική σύγκρουση αυτό θα το αποφασίσουν άλλοι: οι δημοσιογράφοι, οι τεχνικοί Τύπου, εν τέλει οι αναγνώστες.

Αλλά ίσως για να γίνουν πόλεμοι οφείλουν να κηρυχτούν. Και προς το παρόν βρισκόμαστε στις ανιχνεύσεις.

Ας μη βιάζεται κανείς λοιπόν στις κρίσεις-του και ιδίως η Δεξιά. Γιατί υπάρχουν και οι συγκρίσεις...

ΑΛΛΑΓΗ ΓΙΑ ΛΙΓΟ ΠΑΨΕ ΝΑ ΧΤΥΠΑΣ ΜΕ ΤΟ ΣΠΑΘΙ...

Ο Αλέκτωρ είχε ήδη λαλήσει τρεις, την ώρα που κυκλοφορούσε το προηγούμενο «ΑΝΤΙ» με το σχολιασμό του θέματος «Οικονόμου». Στο διάστημα μάλιστα από το γράψιμο του σχολίου, ως την αγόρευση-του στη Βουλή, ο κ. Κουτσόγιωργας ξεπέρασε κάθε προσδοκία-μας ως προς το είδος ευαισθησίας που πρέπει να διαθέτει ένας υπουργός της Αλλαγής.

Και τί δεν μας είπε ο κ. Κουτσόγιωργας υπερασπιζοντας τον κ. Οικονόμου στη Βουλή: «ότι δεν βρέθηκαν στην ΚΥΠ στοιχεία για συνεργασία-του με τη χούντα, αλλά «μόνο(!) βεβαιώσεις για την νομιμοφροσύνη-του στο τότε καθεστώς», ότι δεν μπορεί να κατηγορηθεί για συνεργασία ένας βιοπαλαιστής που ήθελε να βγάλει το ψωμί-του και τέτοια ανάλογα.

Θέλουμε να πιστεύουμε ότι η Αλλαγή σημαίνει τουλάχιστο αλλαγή πολιτικού ήθους, νοοτροπίας και πρακτικής. Αν κατ' τη γνώμη-σας κ. Υπουργέ ο αρθρογράφος θεωρητικών εντύπων της χούντας που διατηρούσε θέσεις - κλειδιά όλων των υπουργών Προεδρίας του Παπαδόπουλου είναι το τυπικό φαινόμενο του βιοπαλαιστή που ανέχθηκε το καθεστώς των συνταγματαρχών, τότε, κ. Κουτσόγιωργα μιλάτε άλλη γλώσσα από εκείνη που το κόμμα-σας απεύθυνε προς τον ελληνικό λαό.

Ή μήπως το κρυφό μήνυμά-σας είναι πως η πραγματική γλώσσα του κόμματός, θα έπρεπε να διδάσκεται από τις δικές-σας πράξεις;

ΤΙ ΕΙΠΕ Ο ΦΕΤΕΡ ΣΤΟΝ ΑΝΤΡΕΑ;

Το ενημερωτικό δελτίο της έκπτωτης διοίκησης της ΓΣΕΕ (Καρακίτσος και Σία) ανέφερε ότι στην πρόσφατη πρωθυπουργική επίσκεψη στη Βόννη, ο Φέτερ, πρόεδρος των γερμανικών συνδικάτων, σε προσωπικό διάβημα προς τον έλληνα πρωθυπουργό μίλησε για αντίθεση των γερμανικών συνδικάτων στη διορισμένη διοίκηση της ΓΣΕΕ, για εξεταστική επιτροπή των ευρωπαϊκών συνδικάτων που θα έλθει στην Ελλάδα και για άλλα πολλά. Χρειάζεται αυτά να τα μαθαίνουμε μόνο από τα ενημερωτικά δελτία της έκπτωτης διοίκησης; Μια σοσιαλιστική κυβέρνηση δεν νιώθει την ευαισθησία να ενημερώσει η ίδια τους έλληνες εργαζόμενους για το τί ειπώθηκε ή δεν ειπώθηκε από τους γερμανούς συνδικαλιστές στον έλληνα πρωθυπουργό; Και για το τί τους απάντησε ο έλληνας πρωθυπουργός; Ιδιαίτερα μάλιστα όταν στη διάρκεια της ίδιας πρωθυπουργικής επίσκεψης στη Βόννη, πληροφορηθήκαμε πολύ αναλυτικά τί είπε στους γερμανούς βιομήχανους ο κ. Παπανδρέου και τί του είπαν αυτοί...

ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Χαρακτήρα πολιτικού βαρόμετρου της επιρροής των κομμάτων είχαν τα τελευταία χρόνια οι φοιτητικές εκλογές. Τα στοιχεία τα οποία θα τις μετέτρεπαν σε ουσιαστική πολιτική διαδικασία ενός ζωντανού κινήματος της νεολαίας, απουσίαζαν. Η αναλαμπή με τις καταλήψεις δεν δημιούργησε σοβαρές προϋποθέσεις υπέρβασης της οργανικής κρίσης του φοιτητικού κινήματος. Η αντίληψη πολιτικής παρέμβασης παρέμεινε ίδια, ενώ ήδη διαμορφωνόταν νέοι συσχετισμοί δυνάμεων. Ωστόσο ο ρόλος του είναι κρίσιμος στη διαμόρφωση των συσχετισμών στα Α.Ε.Ι. και ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της πολιτικής-του παρέμβασης καθοριστικός, για τις εξελίξεις στο χώρο της παιδείας αλλά και στον ευρύτερο κοινωνικό και πολιτικό χώρο.

Εντούτοις η μέχρι τώρα στάση της ΕΦΕΕ, των συνδικαλιστικών παρατάξεων και των οργανώσεων δεν πείθει για μια διαφορετική πορεία του κινήματος των φοιτητών. Η προκήρυξη και μόνο των φοιτητικών εκλογών και η υπόσχεση συζήτησης του Νόμου-Πλαισίου στο Πανσπουδαστικό Συνέδριο δεν δημιουργούν καμία δυνατότητα ανάκαμψής-του. Αδυνατούν δε να δώσουν το πλαίσιο και τα απαραίτητα στοιχεία για να μπορέσει το φοιτητικό κίνημα να καθορίσει αυτόνομα τον πολιτικό-του ρόλο στο νέο συσχετισμό των πολιτικών δυνάμεων, που προέκυψε από τις βουλευτικές εκλογές.

Βέβαια τον δημοκρατικό και αντιιμπεριαλιστικό προσανατολισμό του ΦΚ κανείς δεν τον αμφισβητεί. Αυτό όμως δεν αρκεί, ακόμα και για ένα κίνημα με παράδοση και πολιτικό χαρακτήρα όπως το φοιτητικό, για να αποκτήσει πολιτική παρέμβαση, ικανή να διαμορφώνει απόψεις και τάσεις για την παιδεία και γενικότερα.

Το αν θα μπορέσει η εκλογική διαδικασία να αποτελέσει και ποιοτικό βήμα για το ΦΚ είναι καθοριστικό, στις σημερινές συνθήκες. Η κατάσταση που ήδη σχεδόν, έχει διαμορφωθεί δεν οδηγεί εκεί. Αυτό όμως αποτελεί μια ισχυρή πρόκληση. Τόσο για την ΕΦΕΕ, όσο και για κάθε παράγοντα διαμόρφωσης των θέσεων, των απόψεων και της οργάνωσης του φοιτητικού κινήματος.

ΤΟ «ΦΑΡΜΑΚΟ» ΣΤΑ ΦΑΡΜΑΚΑ

Η κυβέρνηση της ΝΔ είχε υποσχεθεί το Εθνικό Συνταγολόγιο, αλλά τελικά, από ευαισθησία στα θέματα των «ελευθεριών», πρόσφερε το γνωστό Ενημερωτικό Συνταγολόγιο.

Το ΠΑΣΟΚ — Κυβέρνηση, προστάτης της υγείας όλων των Ελλήνων, ύστερα από εξαντλητικές διερευνήσεις και διαβουλεύσεις, εξήγγειλε τα μέτρα για το ΦΑΡΜΑΚΟ που περιλαμβάνουν και το κατ' αρχήν σωστό μέτρο της σύνταξης Εθνικού Συνταγολογίου.

Μια μέρα μετά, δημοκρατική-συντηρητική εφημερίδα κάνει μετωπική επίθεση κατά ενός υποχρεωτικού Εθνικού Συνταγολογίου, συνταγμένου με μόνα κριτήρια την επιστήμη. Γράφει: «θα ήταν τραγικό αν έστω κι ένας περιορισμένος αριθμός ασθενών (με παθήσεις κοινές π.χ. ρευματικά ή αλλεργίες) παύσουν ξαφνικά να μπορούν να προμηθευθούν το ΜΟΝΟ ιδιοσκεύασμα που ταιριάζει στη δική-τους περίπτωση και επενεργεί δραστικά στην πάθησή-τους». Πρόκειται για τη γνωστή θέση, που βασίζεται στον κόσμο των σημάτων, δηλαδή στο φάρμακο / σήμα ή αντικείμενο / σήμα που υπηρετεί την *ιδέα* της υγείας και όχι την πραγματική υγεία.

Μετά από αυτό, ο αρμόδιος υπουργός κάνει τις ακόλουθες διευκρινιστικές δηλώσεις για το Εθνικό Συνταγολόγιο: «Οι γιατροί των Ταμείων, θα δεσμεύονται από το ΕΣ στις συνταγές-τους όχι, όμως και οι ελεύθεροι γιατροί». (ΝΕΑ, 12/2/82 σελ. 4).

Κάνοντας μερικές σκέψεις βασισμένες στη θεωρία της κυβερνητικής προκύπτει ανάγλυφα:

• πως τα ολιγοπώλεια θα εξα-

κολουθούν να εισπράττουν τα κέρδη-τους γιατί στην αγορά-μας θα εξακολουθούν να προσφέρονται φάρμακα και φάρμακα.

• πως τα Ταμεία Υγείας και το Δημόσιο αν δεν μειώσουν τα έξοδά-τους για φάρμακα θα τα διατηρήσουν στα επίπεδα του 1981, γιατί οι έλληνες προνομιούχοι και μη (ηλικιωμένοι, αγρότες, εργάτες, γυναίκες, παιδιά) θα πληρώνουν από την τσέπη-τους τα «λεγόμενα» φάρμακα και τη σχετική επίσκεψη στον «ελεύθερο» γιατρό.

Όλα έγιναν μέλι και γάλα.

Ναι, η κυβέρνηση, θά 'λεγε αρμόδιος παράγοντας του ΠΑΣΟΚ, δεν κάνει υποχωρήσεις, αλλά δεν έρχεται σε μετωπική σύγκρουση με το κατεστημένο ακριβώς γιατί δεν χειρίζεται τα θέματα δογματικά.

Έτσι το γνωστό αξίωμα «όταν μια κοινωνία κάνει τους πολίτες-της να αρρωσταίνουν, η Υγεία αποκτιέται τροποποιώντας την κοινωνία» πάει στο χρονοντούλαπο και αντικαθίσταται από μια ιδιωτικοποιημένη και ατομική πάλη για την ΙΔΕΑ της υγείας, που συμβολίζεται στο προκείμενο, ακριβώς από την εκτρεφόμενη με χίλιους τρόπους, ζήτηση περισσότερων φαρμάκων για όλους-μας.

Να σημαίνει άραγε ο «τρίτος δρόμος», δυο ιατρικά επίπεδα; Το χαμηλότερο να χρηματοδοτείται από τα Ταμεία Υγείας και το Δημόσιο και το άλλο από τις τσέπες των ασφαλισμένων;

Αν έτσι έχουν τα πράγματα (εμείς δεν θέλουμε να το πιστέψουμε) η κ. Θάτσερ και ο κ. Ρήγκαν ζήτησαν παρόμοιες «θυσίες» από τους λαούς-τους, με πολύ περισσότερη ευθύτητα.

Γ.Α.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Ο 15ος τόμος του «ΑΝΤΙ»

β' εξάμηνο 1981 (τχ. 181 - 195)

Το «ΑΝΤΙ» σε τόμους — ένα πολύτιμο απόκτημα

του Πέτρου Στάγκου

«μουσική γωνιά»

Βουλής 12 - 32.34.269

Προσφορές Δεκαπενθήμερου

WAGNER: ΠΑΡΣΙΦΑΛ - J. King-G. Jones-F. Crass-T. Stewart K. Ridderbusch ★ Χορωδία και Όρχηστρα του Θεατρικού ΜΠΑ-ΥΡQ-Y-T

Δ/νει ο Pierre Boulez 5 Δ DG (Δρχ. 1900 αντί 2.700)

WAGNER: ΟΙ ΑΡΧΙΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ - C. Ligendza-C. Lurwig-D. Fischer Dieskau P. Domingo ★ Χορωδία και Όρχηστρα της Γερμανικής Όπερας του Βερολίνου

Δ/νει ο Eugen Jochum 5 Δ DG (Δρχ. 2.300 αντί 2.700)

MOZART: ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ No. 21 ΜΕΧΡΙ 41 - Academy of St. Martin-in-the-Fields ★

Δ/νει ο Neville Marriner 8 Δ Philips (Δρχ. 2720 αντί 4.320)

MOZART: ΚΟΝΤΣΕΡΤΑ ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ ΚΑΙ ΟΡΧΗΣΤΡΑ (ΠΛΗΡΗΣ ΕΚΔΟΣΗ) - Camerata Academica του MOZARTEUM του Salzburg ★ Δ/νει και παίζει πιάνο ο Géza Anda

12 Δ DG (Δρχ. 3.750 αντί 6.480)

BEETHOVEN: ΟΙ ΣΟΝΑΤΕΣ ΓΙΑ ΒΙΟΛΟΝΤΣΕΛΟ ΚΑΙ ΠΙΑΝΟ - ΟΙ ΣΟΝΑΤΕΣ ΓΙΑ ΒΙΟΛΙ ΚΑΙ ΠΙΑΝΟ - Yehudi Menuhin, Βιολί - Wilhelm Kempff, Πιάνο - Pierre Fournier, Βιολοντσέλο

8 Δ DG (Δρχ. 2.550 αντί 4.320)

MOZART: ΟΛΗ Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΔΩΜΑΤΙΟΥ ΓΙΑ ΕΓΧΟΡΔΑ - A. Grumiaux, Βιολί - A. Pelliccia, Βιόλα - Trio Grumiaux - Quartetto Italiano - Árpád Gérecz, Βιολί

15 Δ Philips (Δρχ. 3.400 αντί 8.100)

MOZART: ΤΑ ΝΤΙΒΕΡΤΙΜΕΝΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΕΡΕΝΑΤΕΣ - Κρατική Όρχηστρα της Δρέσδης - Φιλαρμονική της Δρέσδης ★ Δ/νουν οι Günter Herbig - Otmar Suitner - Edo de Waart

10 Δ Philips (Δρχ. 2.300 αντί 5.400)

DVORAK: ΤΑ ΚΟΥΑΡΤΕΤΑ ΕΓΧΟΡΔΩΝ (ΠΛΗΡΗΣ ΕΚΔΟΣΗ) - Κουαρτέτο Έγχόρδων της Πράγας

12 Δ DG (Δρχ. 4.500 αντί 6.480)

DVORAK: ΤΑ ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΟΡΧΗΣΤΡΑ - Συμφωνική Όρχηστρα της Βαυαρικής Ραδιοφωνίας - Αγγλική Όρχηστρα Δωματίου ★ Δ/νει ο Rafael Kubelik

6 Δ DG (Δρχ. 2.400 αντί 3.240)

BARTOK: ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΟΡΧΗΣΤΡΑ - ΚΟΝΤΣΕΡΤΑ ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ - ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ ΓΙΑ ΒΙΟΛΙ - Géza Anda, Πιάνο - Tibor Varga, Βιολί - Συμφωνική RIAS του Βερολίνου - Φιλαρμονική του Βερολίνου

Δ/νει ο Ferenc Fricsay 5 Δ DG (Δρχ. 2.000 αντί 2.700)

SCHUMANN: ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ - Claudio Arrau, Πιάνο

9 Δ Philips (Δρχ. 3.200 αντί 4.860)

SCHUBERT: ΤΑ ΠΙΑΝΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ (1822-1828) - Σονάτες - Moments Musicaux - Impromptus - Klavierstücke ★ Alfred Brendel, Πιάνο

8 Δ Philips (Δρχ. 2.080 αντί 4.320)

HAYDN: ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ: No. 22, 43, 44, 48, 49, 55, 59, 85, 94, 96, 100, 103 - Academy of St. Martin-in-the-Fields ★ Δ/νει ο Neville Marriner

6 Δ Philips (Δρχ. 1.800 αντί 3.240)

MOZART: ΟΙ ΓΑΜΟΙ ΤΟΥ ΦΙΓΚΑΡΟ Κ. 492 - ΝΤΟΝ ΤΖΙΟΒΑΝΝΙ Κ. 527 - ΕΤΣΙ ΚΑΝΟΥΝ ΟΛΕΣ Κ. 588 - Σολιστές - Χορωδία και Όρχηστρα της Βαυαρικής Όπερας του Κόβεντ Γκάρντεν

Δ/νει ο Colin Davis 12 Δ Philips (Δρχ. 2.800 αντί 6.480)

Δεχόμαστε παραγγελίες

απ' όλη την Ελλάδα

ΜΑΜΠΟ Ε.Π.Ε.

Βουλής 12 - Σύνταγμα

32.34.269

Πολλά και «ηχηρά» διατυπώθηκαν από τον «πρώτο τη τάξη» κοινοβουλευτικό εκπρόσωπο της ΝΔ κ. Κ. Παπακωνσταντίνου στην συνεδρίαση της προπερασμένης Παρασκευής, 5 Φεβρουαρίου '82, — και είναι βέβαιο ότι θα λέγονταν και θα ακούγονταν κι άλλα περισσότερο «ηθικοπλαστικά» και «διαπαιδαγωγητικά», αν δεν... έπεφτε το σχετικό τηλέφωνο «άνωθεν» (για τον «Όλυμπο», την κατοικία των θεών μιλάμε κι όχι για την οδό Ρηγίλλης), που μερίμνησε για την άμβλυνση των διατυπώσεων («δεν θέλω καυγάδες», ήταν το μήνυμα...) και την παραμονή της υπόθεσης σε πλαίσια κόσμια...

Για την συζήτηση σχετικά με την «παραποίηση των Πρακτικών» ο λόγος, κατά την ψήφιση στο σύνολο του Νομοσχεδίου για τη Δημόσια Διοίκηση, όπου η μεν ΝΔ αποχώρησε την προηγούμενη μέρα σε εκδήλωση ριζικής εναντίωσης και διαμαρτυρίας για την μεθοδευόμενη «πράσινη» εκπόρθηση του κράτους (της), ο δε Υπουργός Προεδρίας κ. Μένιος Κουτσόγιωργας «αμάρτησε» ως προς τον τύπο — σύμφωνα πάντα με τη ΝΔ και ορισμένους αυτήκοους μάρτυρες, είναι η αλήθεια — διαβάζοντας δυο φορές (πριν δηλαδή και μετά την ψήφιση του Νομοσχεδίου επί του συνόλου) τις «φραστικές και νομοτεχνικές»-του διορθώσεις και όπου — σύμφωνα πάντα με τη ΝΔ και ορισμένους αυτήκοους μάρτυρες, είναι η αλήθεια — συνέβει το εξής:

● Η ανάγνωση (του γραπτού κειμένου) των «φραστικών και νομοτεχνικών» διορθώσεων πριν από την ψήφιση στο σύνολο δεν ήταν πλήρης (ή ταυτόσημη) με εκείνη που επακολούθησε μετά την ψήφιση στο σύνολο. Τα στενογραφημένα όμως πρακτικά της συνεδρίασης εμφανίζουν στις επίμαχες σελίδες 59 και 67 ταυτόσημο το κείμενο των «φραστικών και νομοτεχνικών» διορθώσεων του κ. Κουτσόγιωργα τόσο πριν, όσο και μετά...

(Είμαστε προσεκτικοί στις διατυπώσεις, στην τοποθέτηση των εισαγωγικών και στον προσδιορισμό του υποκειμένου ορισμένων απόψεων, γιατί «ο φόβος φυλάει τα έρημα», που λένε, μια και τα Πρακτικά της Βουλής είναι, για τα δικαστήρια εγκυρότερα από την αλήθεια κι εξάλλου υπάρχει και η πρόσφατη εμπειρία συνάδελφου κι εφημερίδας — όνομα και μη χωριό — που έφαγαν τη σχετική «καμπάνα» σε παρεμφερή υ-

πόθεση ύστερα από μήνυση του πρώην Υπουργού Ναυτιλίας κ. Φικιώρη... Ύστερα, βλέπετε στις μαγνητοταινίες — αν δεν το ξέρετε κι εσείς όπως δεν τό 'ξερε, όπως είπε, και ο κ. Κουτσόγιωργας, εκτός από την στενογράφηση γίνεται ταυτόχρονα και μαγνητοφώνηση των όσων λέγονται στη Βουλή — στο επίμαχο σημείο δηλώθηκε από «αρμόδια χείλη» ότι υπάρχει «βόμβος»...).

Έτσι λοιπόν — για να ξαναγυρίσουμε στην «ιστοριούλα»-μας — ανέκυψε το πρόβλημα της «παραποίησης των Πρακτικών» και ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος της ΝΔ κ. Παπακωνσταντίνου έβγαλε τη «μεγάλη κραυγή», για παράβαση του κανονισμού και ευθύνης του Προεδρείου, με το τυπικό μέρος στο επίκεντρο και την ουσία (του περιεχόμενου δηλαδή των «φραστικών και νομοτεχνικών» διορθώσεων — κι ιδιαίτερα της τελευταίας!) στο περιθώριο...

Κι αν προσωρινά «έκλεισε» το θέμα η ΝΔ προετοιμάζεται — σύμφωνα με σχετική δήλωση του έτερου κοινοβουλευτικού εκπροσώπου-της κ. Κ. Μητσοτάκη — να το ξανανοιξει αμέσως μόλις δημοσιευτεί στην «Εφημερίδα της Κυβερνήσεως»...

Χρήσιμο λοιπόν — κι ανεξάρτητα απ' όσα έχουμε να πούμε στον Υπουργό Προεδρίας επί του προκειμένου — να υπενθυμίσουμε παραμένοντας στο πεδίο του «τυπικού», μια συγκεκριμένη περίπτωση στον «τιμητή» κ. Παπακωνσταντίνου από την εποχή που ήταν Πρόεδρος της Βουλής και υπεύθυνος για «πολλά»...

● Έτος «σωτήριο» 1975 στην τελευταία συνεδρίαση του χρόνου (εμβόλιμη μάλιστα και Σαββατιάτικα), στις 20 Δεκεμβρίου, συζητείται το Νομοσχέδιο «Περί Κτηματικού Χάρτου, Κτηματολογικού Πίνακος, Οριοθεσίας των Δασικών Εκτάσεων και προστασίας των Δημοσίων Δασικών Εκτάσεων» του τότε υφυπουργού Γεωργίας κ. Κλ. Γιαννούση, και προεδρεύοντας στη Βουλή του «Τιμητή» κ. Κ. Παπακωνσταντίνου — και συμβαίνει το εξής «απλών»:

● Ενώ η Βουλή δεν ψηφίζει την παράγραφο 5 του Άρθρου 13, στην καταχώρηση του Κειμένου του Νομοσχεδίου θα συναντήσουμε όχι μόνο την παράγραφο 5 του Άρθρου 13, αλλά και μία ακόμη επιπρόσθετη παράγραφο 6, που λέει

«Αιδώς... Κορίνθιοι!»

Μια υπενθύμιση στον κ. Κ. Παπακωνσταντίνου
σχετικά με την «παραποίηση Πρακτικών»

«πολλά» — όχι μόνο για το τυπικό μέ-
ρος της ιστορίας, αλλά και για την ου-
σία-της.

Έχουμε και λέμε λοιπόν — παραθέ-
τοντας τα «κιτάπια»:

● Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ («ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ
ΝΑ'», Σάββατον, 20 Δεκεμβρίου 1975,
σελ. 1794).

— ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Κωνσταντίνος Ευστ.
Παπακωνσταντίνου): Ψηφίζεται το άρ-
θρον 13, όπως ετροπολογήθη;

— ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ: Υ-
πάρχει και η πέμπτη παράγραφος εις το
άρθρον 13.

— ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Κωνσταντίνος Ευστ.
Παπακωνσταντίνου): Η πέμπτη παράγρα-
φος έχει διαγραφεί από τον κ. Υπουργόν.

— ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ: Εί-
ναι πρότασις της Επιτροπής.

— ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Κωνσταντίνος Ευστ.
Παπακωνσταντίνου): Κύριε Υπουργέ, την
πέμπτη παράγραφο την έχετε διαγράψει,
ναι ή όχι;

— ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ ΓΙΑΝΝΟΥΣΗΣ (Υ-
φυπ. Γεωργίας): Την έχω διαγράψει. Αλ-
λά εάν επιμένουν, οι κυριοι συνάδελφοι,
ας τεθή εις ψηφοφορίαν.

(Θόρυβος, διαμαρτυρίες εκ μέρους τινών
βουλευτών).

— ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Κωνσταντίνος Ευστ.
Παπακωνσταντίνου): Θέλετε να θέσωμεν
εις ψηφοφορίαν πρότασιν περί διατηρήσε-
ως της διατάξεως της παραγράφου 5;

Οι αποδεχόμενοι την διατήρησιν της
παραγράφου 5, παρακαλούνται να εγερ-
θώσιν.

Ηγέρθησαν οι ολιγώτεροι. Η παράγραφος
5 διαγράφεται.

Θα τεθή το θέμα και αντιστρόφως υπό
ψηφοφορίαν. Όσοι είναι εναντίον της δια-
τηρήσεως της παραγράφου 5, παρακα-
λούνται να εγερθώσιν.

Ηγέρθησαν οι περισσότεροι.

— ΕΙΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ: Κύριε Πρόεδρε,
να τεθή θέμα απαρτίας.

— ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Κωνσταντίνος Ευστ.
Παπακωνσταντίνου): Θέλετε να μη λάβω-
μεν απόφασιν επ' αυτού του θέματος; Μέ-
νει εκκρεμής η παράγραφος 5.

(Θόρυβος, διαμαρτυρίες).

— ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Κωνσταντίνος Ευστ.
Παπακωνσταντίνου): Ποίοι συνάδελφοι
θέλουν να διαγραφεί η παράγραφος 5;

— ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ: Α-
ριθμήσατε, κ. Πρόεδρε, είναι 15 συνάδε-
λφοι.

— ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Κωνσταντίνος Ευστ.
Παπακωνσταντίνου): Ηγέρθησαν συνά-
δελφοι όλων των πτερύγων...

(Θόρυβος).

Κύριε συνάδελφε, παρακαλώ, εφ' όσον

δεν έχει υποβληθή πρότασις ονομαστικής
ψηφοφορίας, να μην επιμένετε.

Ψηφίζεται το άρθρον 13 ως ετροπολο-
γήθη;

— ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ: Μάλιστα,
μάλιστα.

— ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Κωνσταντίνος Ευστ.
Παπακωνσταντίνου): Συνεπώς εψηφίσθη
το άρθρον 13, άνευ της παραγράφου 5.

Αμ δε! Όχι μόνο ψηφίστηκε η παρά-
γραφος 5 αλλά προστέθηκε «σιωπηρά»
— ούτε οι στενογράφοι ούτε και τα μα-
γνητόφωνα το πήραν χαμπάρι — και μία
ακόμη «πονηρή», η παράγραφος 6...

● Η ΨΗΦΙΣΗ (Στην ίδια συνεδρίαση,
σελ. 1819).

— ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Κωνσταντίνος Ευστ.
Παπακωνσταντίνου): Επομένως το νομο-
σχέδιον εγένετο δεκτόν και επί των άρ-
θρων. Γίνεται τούτο δεκτόν και εις το σύ-
νολον;

— ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ: Δεκτόν, δε-
κτόν.

— ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Κωνσταντίνος Ευστ.
Παπακωνσταντίνου): Συνεπώς το νομο-
σχέδιον εγένετο δεκτόν, κατ' αρχήν, κατ'
άρθρον και εις το σύνολον, έχον ούτω...

● Η ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ (Στην ίδια συνε-
δρίαση πάντα, σελ. 1813).

Άρθρον 13

— 5. Πρόσφυγες εκ Μ. Ασίας, ακτήμο-
νες, άποροι, άστεγοι δικαιούμενοι στεγά-
σεως, κατέχοντες δε από τριάκοντα πέντε
τουλάχιστον ετών έκτασιν, ουχι μειζονα
του ημίσεως στρέμματος ήν χρησιμο-
ποιούν συνεχώς έκτοτε δια κατοικίαν και
μόνον, αυτοί και οι δικαιούπαροχοί-των
δεν αποβάλλονται μέχρις ου δια νεωτέρου
νόμου ρυθμισθή το θέμα της ιδιοκτησίας-
των.

— 6. Αι κατά παράβασιν της υπ' αριθμ.
201088/21.10.1957 αδικίας κατατιμήσεως
του Υπουργείου Γεωργίας γενόμεναι μέχρι
σήμερον συμβολαιογραφικαί πράξεις με-
ταβιβάσεως εκτάσεων μικροτέρων των 4
στρεμμάτων, νομιμοποιούνται και θεω-
ρούνται έγκυροι, υπό τον όρον
συνενώσεώς-των, δια συμβολαιογραφι-
κής πράξεως, εις τεμάχια ουχι μικρότερα
των τεσσάρων (4) στρεμμάτων.

Όχι παίζουμε δηλαδή...

Και «καλά» η παράγραφος 5 που δεν
ψηφίστηκε αλλά «πέρασε» (θέμα κυ-
ρίως εκλογικής πελατείας), η παράγρα-
φος 6 όμως που ήρθε «αλεξίπτωτο» —
και «μπουναμάς» για ορισμένους ενδια-
φερόμενους «Α/φους» (... ηλίου φαεινό-
τερον για ποιους πρόκειται) σχετικά με
την κατάτμηση οικοπέδων στη Σταμάτα;

Και για να μην υπάρχει αμφιβολία κα-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

Κυκλοφορούν

ΑΧ. ΜΗΤΣΟΥ

Ή προσχώρηση στις
Ευρωπαϊκές Κοινότητες

T.S. KUHN

Ή δομή των έπιστημονικών
έπαναστάσεων

Έτοιμάζονται

P. SRAFFA

Παραγωγή έμπορευμάτων
μέσω των έμπορευμάτων

Πρελούδιο σε μία κριτική
της οικονομικής θεωρίας

P. FEYERABENT

Έναντια στη μέθοδο

E. LACLAU

Πολιτική και ιδεολογία
στη Μαρξιστική Θεωρία

A. ΒΡΥΧΕΑ, Κ. ΓΑΒΡΟΓΛΟΥ

Ή απόπειρες έκσυγχρονισμού
της ανώτατης εκπαίδευσης
1966-1981

A.M. ΚΩΤΣΙΟΠΟΥΛΟΥ

Ζητήματα Ή Αρχιτεκτονικής
Θεωρίας

Κεντρική διάθεση

Ή Αθήνα: ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ

Σίνα 7, τηλ.: 3615493

Θεσσαλονίκη: ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΘΕΣΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΥ

Κ. Μελενίκου 34,

τηλ.: 212610

μια, αυτά τα «παραποιημένα Πρακτικά»
έγιναν Νόμος του Κράτους: ΦΕΚ Α' 6,
Νόμος 248 της 12/12.1.1976!

Καλό θα ήταν λοιπόν-η «εν πολλαίς
αμαρτίαις περιπεσούσα» ΝΔ — και ο κ.
Κ. Παπακωνσταντίνου — να «φρεσκά-
ρουν» τη μνήμη-τους... Εμείς πάντως
θα σταθούμε... αρωγοί στην προσπά-
θεια αυτή, όχι για ν' αμβλυνθεί η πρέ-
πουσα κριτική προς την Κυβέρνηση,
αλλά για να ξέρουμε που πατάμε...

Συνταγή για «αποκλειστικές» συνεντεύξεις

Το ακόλουθο περιστατικό που άπτεται της αξιοπιστίας του ελληνικού Τύπου και της ποιότητας της ενημέρωσης που παρέχει, έπεσε στην αντίληψη του «ΑΝΤΙ». Όπως θα διαπιστώσει ο αναγνώστης, το θέμα δημιουργεί πλείστα ερωτηματικά και οπωσδήποτε απαιτεί διευκρινήσεις.

«Ο καγκελάριος Σμίτ μιλάει προς το «ΒΗΜΑ» ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ συνέντευξη στον ανταποκριτή-μας»

Αυτά έλεγε η τετράστηλη επικεφαλίδα στην τρίτη σελίδα της πρωινής εφημερίδας «ΤΟ ΒΗΜΑ», στο φύλλο της Πέμπτης, 4 Φεβρουαρίου 1982. Ακολουθούσε η ήδη αναγγελλόμενη από την πρώτη σελίδα «αποκλειστική» συνέντευξη σε εξάστηλο κείμενο.

Στον πρόλογο, η ανταπόκριση (με στοιχεία προέλευσης: Βόννη, 3 Φεβρουαρίου) ανέφερε μεταξύ άλλων τα εξής: «*Βαρυσήμαντη αποκλειστική συνέντευξη παραχώρησε προς «ΤΟ ΒΗΜΑ» ο καγκελάριος της Ομοσπονδιακής Γερμανίας*

«Αποκλειστική» συνέντευξη
Σμίτ • "LE NOUVEL OBSERVATEUR", 30.1.1982

H. SCHMIDT. — La République fédérale se trouve un tout petit peu plus près de la puissance militaire soviétique que la France ou la Grande-Bretagne. Et une moitié de Berlin est occupée par des troupes soviétiques, alors que, dans l'autre moitié, il y a des soldats français, britanniques et américains. Si c'était le cas de Paris ou de Londres, on n'y serait pas totalement insensible aux controverses qui peuvent se développer entre l'Ouest et l'Union soviétique.

L'Assemblée fédérale a adopté, six jours avant Noël, et après débat, presque à l'unanimité, une résolution sur la Pologne. Elle exigeait la levée de la loi martiale, la libération des détenus et la reprise du dialogue avec l'Eglise et avec le syndicat Solidarité.

Mais je précise que, pour ces démarches, j'ai choisi un langage qui permettait de poursuivre le dialogue.

Nous, Allemands, nous avons un rapport très particulier avec la Pologne. Sur le sol polonais, à Auschwitz, à Sobibor, à Treblinka, on a érigé,

«Αποκλειστική» συνέντευξη
Σμίτ • «ΤΟ ΒΗΜΑ», 4.2.1982

«Η Ομοσπονδιακή Γερμανία βρίσκεται ουσιαστικά πολύ κοντύτερα στη σοβιετική στρατιωτική δύναμη από ό,τι η Γαλλία και η Μεγάλη Βρετανία. Δεν πρέπει να λησμονείτε εξάλλου, ότι το μισό Βερολίνο έχει σοβιετικά στρατεύματα, ενώ στο υπόλοιπο μισό σταθμίζουν Γάλλοι, Άγγλοι και Αμερικανοί στρατιώτες. Αν αυτό συνέβαινε για το Παρίσι είτε για το Λονδίνο, ασφαλώς θα υπήρχε ευαισθησία στις χώρες αυτές για τις διαφορές ανάμεσα στη Δύση και τη Σοβιετική Ένωση. Στη Βουλή με σαφήνεια η γερμανική κυβέρνηση ζήτησε την άρση τού στρατιωτικού νόμου στην Πολωνία, την απελευθέρωση των κρατουμένων και την επανάλυση του διαλόγου με τη Γερμανία εγκαταστάθηκαν στην συνδικαλιστική οργάνωση «Άλληλεγγύη» και με την Έκκλησία. Αλλά επιθυμώ να τονίσω ότι σε όλες τις ενέργειες που έκανα προς την κατεύθυνση αυτή, χρησιμοποίησα μία όρολογία, που επιτρέπει τη συνέχιση του διαλόγου με την

Χέλμουτ Σμίτ μετά την πεντάωρη συνομιλία που είχε με τον Έλληνα πρωθυπουργό κ. Ανδρέα Παπανδρέου. Στον ανταποκριτή του «ΒΗΜΑΤΟΣ» στη Βόννη, τον οποίο δέχτηκε σε συνομιλία μιας ώρας στο γραφείο-του στην καγκελαρία, τόνισε...»

«Η συνέντευξη αναφέρθηκε και σε επίκαιρα διεθνή προβλήματα και στενογραφήθηκε, πρόκειται δε μόλις δημοσιευτεί να δοθεί από το γερμανικό Υπουργείο Τύπου στο γερμανικό και διεθνή Τύπο, όπως συμβαίνει με τις συνεντεύξεις που παραχωρεί κατ' αποκλειστικότητα ο καγκελάριος — με αναφορά του οργάνου που δόθηκε. Η συνέντευξη κράτησε μια ώρα».

Παράλληλα, στις 30 Ιανουαρίου 1982 είχε κυκλοφορήσει στο Παρίσι το τεύχος 899 του γαλλικού περιοδικού "Le Nouvel Observateur", στο οποίο δημοσιευόταν επίσης «αποκλειστική» συνέντευξη του καγκελάριου Σμίτ προς τους συντάκτες του περιοδικού Φρανσουά Σλοσέρ και Ζεράρ Σαντόζ. Ιδού τι προκύπτει από μια απλή αντιπαραβολή των δύο «αποκλειστικών» συνεντεύξεων:

«Αποκλειστική» συνέντευξη
Σμίτ • "LE NOUVEL OBSERVATEUR", 30.1.1982

au nom de l'Allemagne, des camps de concentration dans lesquels ont été exterminés d'innombrables juifs et Polonais. Il peut donc paraître difficile, aujourd'hui, à un Allemand, de mettre sur un même pied les arrestations en Pologne et les camps de concentration.

H. SCHMIDT. — L'Ostpolitik, c'était d'abord une stratégie de l'Alliance occidentale tout entière. Elle s'est traduite non seulement par la politique allemande à l'égard de Moscou, de Varsovie ou de Prague, mais aussi et avant tout par les accords conclus entre les Etats-Unis et l'U.R.S.S. sous le président Nixon.

le renforcement de la capacité de défense, d'un côté, le dialogue et le développement de la coopération avec l'Est, de l'autre. Le point culminant, ce fut l'acte final d'Helsinki en 1975. Un certain nombre d'évolutions ont été rendues possibles en Europe de l'Est grâce à cette politique.

«Αποκλειστική» συνέντευξη
Σμίτ • «ΤΟ ΒΗΜΑ», 4.2.1982

«Ανατολή. Έμεις οι Γερμανοί έχουμε μία έντελώς ειδική σχέση με την Πολωνία. Στο όνομα της της Γερμανίας στήθηκαν στην Πολωνία — στο Αουσβιτς, στο Σαβιδόρ και στην Τρεμπλίνκα — στρατόπεδα συγκεντρώσεως, στα οποία εξοντώθηκαν άπειράριθμοι Πολωνοί και Έβραίοι. Είναι πολύ δύσκολο ως εκ τούτου σ' ένα Γερμανό να τοποθετήσει τις συλλήψεις που γίνονται σήμερα στην Πολωνία στο ίδιο επίπεδο με εκείνο που συνέβαινε στην περίοδο του ναζισμού».

«Ασφαλώς η Όσπολιτική απέτελεσε στην αρχή μία στρατηγική όλου του δυτικού κόσμου. Δεν διαμορφώθηκε μόνο με το σύμφωνο του 1970 της Μόσχας με τη Βόννη αλλά και με τις συμφωνίες ανάμεσα στις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Σοβιετική Ένωση στις μέρες του προέδρου Νίξον. Στόχος ήταν η συνεργασία με την Ανατολή και η ανάπτυξη της από τη μία μεριά και η ενίσχυση της άμυντικής δυνατότητας από την άλλη. Βρήκε την κορύφωσή της

ΒΡΑΚ ΖΑΡΚ ΠΑΡΑ ΤΑ ΤΖΟΥΚ ΤΖΖΖ ΣΚΡΑΚ

ΑΝ ΔΕΝ ΕΧΕΤΕ ΑΚΟΜΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΝΑ ΔΙΑΛΕΓΕΤΕ ΜΟΝΟΙ ΣΑΣ ΤΗΝ ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΟΥ ΘΕΛΕΤΕ Ν' ΑΚΟΥΤΕ...

ΘΥΜΗΣΑΙΤΕ ΤΗ ΣΟΦΗ ΛΑΪΚΗ ΠΑΡΟΙΜΙΑ

ΚΑΛΛΙΟ ΑΥΓΑ ΠΑΡΑ ΠΟΥΡΕ®

ΚΑΙ ΑΚΟΛΟΥΘΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΜΥΣΤΙΚΟ ΧΑΡΤΗ

MISTICOS HARTIS

ΦΤΑΣΙΤΕ ΕΔΩ ΟΠΟΥ

ΕΝΑΣ ΦΥΣΙΚΟΣ-ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΚΙ ΕΝΑΣ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΟΣ—

—ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΣΑΣ ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΝ ΓΙΑ ΝΑ ΔΙΑΛΕΞΕΤΕ ΜΑΖΙ ΤΟ ΚΑΛΙΤΕΡΟ ΣΤΕΡΕΟΦΩΝΙΚΟ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΚΑ ΑΠΟΚΤΗΣΕΤΕ ΚΑΙ ΤΑ ΛΕΓΓΙΑ ΣΑΣ ΝΑ ΠΙΑΣΟΝ ΤΟΠΟ

MUGAVOX SCASHOS STEREOPLATS

STUDIO HI FI ΑΣΚΛΗΠΙΟΝ 76-ΑΘΗΝΑ 706 ΤΗΛ 3627858-3602697

ΣΤΟ ΜΑΓΑΖΙ ΜΑΣ ΘΑ ΒΡΗΤΕ

- * ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΜΑΡΚΕΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ
- * ΕΥΧΟΛΙΕΣ ΓΗΙΝΩΝΗΣ
- * ΤΙΣ ΚΑΛΙΤΕΡΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ TIMES

ΚΑΙ ΤΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟ ΤΟΙΣ ΚΑΛΙΤΕΡΟΥΣ ΣΥΝΔΙΑΣΜΟΥΣ ΣΤΟ ΠΟΣΟ ΠΟΥ ΔΙΑΘΕΤΕΤΕ

ΑΝ ΜΕΛΕΤΕ Σ' ΕΠΑΡΚΙΑ ΓΡΑΨΤΕ ΜΑΣ—ΘΑ ΣΑΣ ΣΤΕΙΛΟΥΜΕ ΤΙΜΕΣ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΑ...

Regardez la Hongrie et tout le changement qui s'y est produit depuis l'écrasement de l'insurrection en 1956.

HELMUT SCHMIDT. — La référence à Yalta est, historiquement, discutable. On pourrait aussi bien parler de Téhéran, de Casablanca, des rencontres de Moscou et de Potsdam. Yalta désigne en fait la division de l'Europe telle qu'elle a été déterminée par la position des troupes de l'Est et de l'Ouest sur le terrain au moment de la fin de la guerre.

Je ne crois pas que l'on puisse moralement approuver la division du monde ou celle de tout un continent en sphères d'influence. Mais lorsque cette division existe, comme c'est le cas aujourd'hui en Europe, elle ne peut certainement pas être modifiée par une politique de force. Elle peut seulement être rendue supportable grâce à une évolution interne dans la moitié communiste de l'Europe.

c'est que l'utilisation de la pression politique afin de déplacer la frontière d'une zone d'influence entraînerait un risque de conflit armé.

Nous avons, par des traités, renoncé à l'utilisation de la force pour modifier des frontières qui nous ont été imposées après la guerre sans être sanctionnées par aucun traité de paix.

H. SCHMIDT. — Les Allemands ne jouissent pas à cet égard de la même situation que les Français. Seul le président de la France décide de l'emploi des armes atomiques qui se trouvent sur le sol de votre pays. Sur le territoire allemand se trouvent des armes dont l'utilisation éventuelle dépend d'autres gouvernements. Les

Δε χρειάζεται να ξέρει κανείς πολλά γαλλικά για να καταλάβει ότι πρόκειται για πιστή μετάφραση και συρραφή. Μας είναι δύσκολο να φανταστούμε ότι ο "NOUVEL OBSERVATEUR" δημοσίευσε στις 30 Ιανουαρίου, ως δική-του αποκλειστικότητα, μεγάλο μέρος της «αποκλειστικής» συνέντευξης που έδωσε στο «ΒΗΜΑ» ο Σμίτ τέσσερις μέρες αργότερα. Απ' αυτή την άποψη, το «ΑΝΤΙ» θεωρεί ότι νομιμοποιούνται σοβαρές απορίες για την «αποκλειστικότητα» του «ΒΗΜΑΤΟΣ» της 4ης Φεβρουαρίου, απορίες που οπωσδήποτε σχετίζονται με την ε-

στην τελική πράξη του 'Ελσίνκι του 1975. Χάρη σ' αυτή την πολιτική, υπήρξαν εξελίξεις και στον Ανατολικό κόσμο. Στην Ούγγαρία, για παράδειγμα, μετά την καταστολή της εξέγερσης του 1956, παρατηρήθηκε μία εσωτερική, εξέλιξη αξιοπαρατήρητη.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: «Ιστορικά θα μπορούσαμε να συζητήσουμε το τι συνέβη στη Γιάλτα: Στην πράξη, η Γιάλτα αντικατοπτρίζει το διαχωρισμό της Ευρώπης σε άναφορά με το συσχετισμό που δρέθηκαν οι δυνάμεις των Ανατολικών και της Δύσης στο τέλος του πολέμου στο ευρωπαϊκό θέατρο πολεμικών επιχειρήσεων. Δεν πιστεύω πως ηθικά καταξιώνεται το μείρασμα σε σφαίρες επιρροής είτε του κόσμου είτε μίας ηπείρου. Αλλά έφόσον υπάρχει ήδη μία δεδομένη μία τέτοια διανομή, όπως αυτή τη στιγμή στην Ευρώπη, δεν μπορεί να εξουδετερωθεί με τη βία. Μπορεί μόνο σε εσωτερική εξέλιξη στην κομμουνιστική περιοχή της Ευρώπης να γίνει άνεκτη. Γιατί πεποιθήσή μου είναι ότι η χρησιμοποίηση πολιτικής πίεσης με στόχο τη μεταβολή των συνόρων μίας ορισμένης σφαίρας επιρροής περιέχει τον κίνδυνο μίας πολεμικής σύγκρουσης. Υποχρεώθηκα με συμβάσεις να απαρνηθώ οριστικά τη βία και τη χρησιμοποίησή της για να μεταβάλουμε (την κατάσταση που μάς επιβλήθηκε) χωρίς αυτά όλα να έχουν κωδικοποιηθεί σε συνθήκη ειρήνης.

«Οι Γερμανοί βρίσκονται σε άλλη θέση απ' ό,τι για παράδειγμα οι Γάλλοι όπου ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί εκεί ν' αποφασίζει μόνος του για τη χρησιμοποίηση των ατομικών όπλων

armes nucléaires sont des armes politiques. Lorsqu'un pays a sur son sol des armes nucléaires qui ne lui appartiennent pas et qui constituent en même temps des cibles, il faut qu'il ait confiance dans la sagesse de ceux qui peuvent éventuellement décider de leur emploi. A certains moments, la confiance est plus faible; à d'autres, elle est plus forte.

Au cours de 1981, on a entendu dire à l'Ouest que nous ne nous trouvions plus dans une période d'après-guerre mais dans une période d'avant-guerre. Pour ceux qui ont des milliers d'armes nucléaires sur leur sol, ce n'est pas très rassurant. Et il y a d'autres déclarations qui ont contribué à créer de l'inquiétude.

Je lutte contre ces peurs. Je ne les partage pas, bien que je les comprends. Je suis pour le maintien de l'équilibre des forces militaires, de la dissuasion et des capacités de défense. C'est aussi la position de la majorité du peuple allemand. S'il y a des minorités qui expriment leur angoisse, il serait bon qu'à l'étranger on prenne cela pour un signe que les Allemands ne sont plus une nation guerrière. Cela change d'avec la première moitié de ce siècle.

που είναι αποθηκευμένα σε γαλλικό έδαφος. Στο γερμανικό έδαφος υπάρχουν πυρηνικά όπλα των οποίων η ενδεχόμενη χρήση εξαρτάται από την απόφαση άλλων κυβερνήσεων — όχι της γερμανικής. Τα πυρηνικά όπλα είναι πολιτικά όπλα. Όταν σε μία χώρα βρίσκονται έναποθηκευμένα πυρηνικά όπλα, που δεν της ανήκουν, και ταυτόχρονα αποτελούν καθεαυτά στρατιωτικούς στόχους, είναι φυσικό πως θα πρέπει προς εκείνους που θα μπορούν ν' αποφασίσουν τη χρησιμοποίησή τους, οι κάτοικοι της χώρας στην οποία σταθμίζουν να τρέφουν πλήρη εμπιστοσύνη. Κάποτε η εμπιστοσύνη αυτή είναι περιορισμένη, κάποτε ισχυρή. Στη διάρκεια του 1981 άκουστηκε εδώ κι εκεί στη Δύση πως δεν δρισκομαστε πιά στη μεταπολεμική περίοδο, αλλά σε μία περίοδο επικείμενου πολέμου. Γι' αυτούς που έχουν χιλιάδες πυρηνικά όπλα στο έδαφός τους — σαν τους Γερμανούς — δεν άκούγεται βέβαια η άποψη αυτή με αίσθημα ασφαλείας. Και υπήρξαν και άλλες δηλώσεις που συνέβαλαν στη δημιουργία ανησυχίας. Είμαι κατ' αρχήν και από πεποίθηση εναντίον του φόβου — δεν τον συμμερίζομαι αλλά τον καταλαβαίνω. Στόχος μου είναι η διατήρηση της ισορροπίας των στρατιωτικών δυνάμεων και της άμυντικής δυνατότητας. Στόχος μου είναι η διατήρηση της ειρήνης σε κάθε περίπτωση. Η πλειοψηφία των Γερμανών με ακολουθεί στο πεδίο αυτό. Το ότι υπάρχουν και άνθρωποι που κυριεύθηκαν από φόβο αυτό θα πρέπει να ερμηνευθεί από όσους επιχειρούν αξιολογήσεις από το ότι οι Γερμανοί έπαφταν πρό πολλού να είναι πολεμικό έθνος.

γκυρότητα της ενημέρωσης του αναγνωστικού κοινού. Οι απορίες αυτές γίνονται ακόμη σοβαρότερες στο βαθμό που τη συνέντευξη παραχώρησε μια πολιτική προσωπικότητα της εμβέλειας του Χέλμουτ Σμίτ με την ευκαιρία της επίσκεψης του Ανδρέα Παπανδρέου στη Δυτ. Γερμανία.

Πάντως, σε όσους περιέργους θα ήθελαν να ικανοποιήσουν τη σχετική απορία-τους, το «ΑΝΤΙ» προτείνει να ρωτήσουν για το ζήτημα τη διεύθυνση του "NOUVEL OBSERVATEUR" και το Υπουργείο Τύπου της Ομοσπονδιακής Γερμανίας. □

ΝΑΙ ΜΕΝ, ΑΛΛΑ...

ΝΑΙ ΜΕΝ

υπάρχουν κι άλλα έντυπα για Συλλέκτες
ΑΛΛΑ

ένα είναι τό πιο υπεύθυνο!

ή Συλλεκτική
'Επιθεώρηση

ΠΥΡΑΚΑΝΘΟΣ PUB

- Βαρελίσια μύρα • κοκτέιλς • κρύο πιάτο • απαλή μουσική
- φιλικό περιβάλλον

• Κασταλίας 35 και Καυκάσου - Κυψέλη. Τηλ. 88.30.670

10 χρόνια 200 τεύχη ετοιμαστέτε για γιορτή

Το ANTI, ύστερα από δέκα χρόνια παρουσίας, αισθάνεται την ανάγκη να γνωριστεί με τους φίλους-του από κοντά. Με συζητήσεις, μουσική, θέατρο, σινεμά και χορό... ως το πρωί.

Με εκδηλώσεις που εικονίζουν την πολιτική-μας στάση και φωτίζουν το πολιτιστικό-μας πρόσωπο — προτείνουμε τη συζήτηση σα μέσο πάλης και τη χαρά σαν επίμονο αίτημα ζωής.

Θα συζητήσουμε για το πολιτιστικό κίνημα στην Ελλάδα· τη σημερινή κατάσταση και τις προοπτικές ανάπτυξής-του. Για το Κίνημα Ειρήνης και τον πυρηνικό αφοπλισμό. Για το Κυπριακό και τις προοπτικές δίκαιας επίλυσής-του.

Ακόμη, τί προοπτικές έχει ο εναλλακτικός Τύπος, με παραδείγματα απ' τη γερμανική εφημερίδα «Tageszeitung» και το βελγικό εβδομαδιαίο περιοδικό «Roug».

Το ANTI, όπως πάντα αποκαλυπτικό, κάλεσε τον Φίλιπ Αιητζή που θα μιλήσει για τις επεμβάσεις της CIA στην Κεντρική Αμερική και θα προβάλλει μια μοναδική στο είδος-της ταινία.

Θα παρευρεθούν πολλοί Έλληνες διανοούμενοι, εσείς, εμείς, και οι ακόλουθοι ξένοι φίλοι-μας που θα μιλήσουν και θα συμμετάσχουν στο γλέντι-μας.

Πώς θα πάμε στον Τεχνοχώρο;

Ο «ΤΕΧΝΟΧΩΡΟΣ», το παλιό παγοποιείο, από έρημο εργοστάσιο, ξαναζωντανεύει σαν χώρος πολιτισμού και χαράς από τις 5 ως τις 8 Μαρτίου, σε μια εκδήλωση που ενισχύθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Ο Τεχνοχώρος είναι στη γωνία Καυτατζόγλου και Τσίλλερ (είσοδος από Τσίλλερ). Μπορείτε να έρθετε με τρόλεϋ και λεωφορείο προς Πατήσια (στάση Κλωναριδίου), με τον ηλεκτρικό (Στάση Αγ. Ελευθέριος), με το αυτοκίνητό-σας, με πούλμαν, μοτοσυκλέτα, ποδήλατο, καθώς επίσης και με τα πόδια...

Ο Ντανιέλ Κον Μπεντίτ, ο γνωστός ηγέτης του Γαλλικού Μάη του '68 και εκδότης του περιοδικού «Pflasterstrand»· ο Κλάους Βάσνερ, εκπρόσωπος της οργάνωσης των «πράσινων του Δ. Βερολίνου» Alternative Liste και δημοσιογράφος της «Tageszeitung»· η Όλντριν Γουάιζ, πρώην βουλευτής του εργατικού κόμματος της Βρετανίας, μέλος της βρετανικής επιτροπής για τον πυρηνικό αφοπλισμό και μέλος του προεδρείου του Ινστιτούτου για τον εργατικό έλεγχο στη Μ. Βρετανία· ο Ζαν Κλώντ Γκαρό, μέλος του βελγικού κινήματος για τον πυρηνικό αφοπλισμό και μέλος της σύνταξης του «Roug»· ο Υβόν Μπουρντέ, καθηγητής στην «Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales» του Παρισιού, ειδικός σε θέματα αυτοδιαχείρισης, συγγραφέας και μέλος της σύνταξης περιοδικού Autogestion, ο Ρενάτο Νικολίνι, υπεύθυνος κουλτούρας στο Δήμο της Ρώμης.

Με θεατρικές παραστάσεις και προβολές ντοκιμαντέρ και άλλων ταινιών, αλλά και έκθεση γελοιογραφίας και κόμικ με τη συμμετοχή Ελλήνων και ξένων σκιτσογράφων, ζωγραφικής του Χιλανού Φίλιπς δε Πάολα,

φωτογραφίες από το «Θέατρο των Αντιθέτων» της Ρώμης, ελληνικού περιοδικού Τύπου και του ANTI θα περάσουμε αξέχαστες οπτικοακουστικές ώρες που θα τις συμπληρώσουν η Ζιζέλ Αβινί από το Καμερούν και η Ράκελ Κουνιτάνα από την Αργεντινή. Η Χαρούλα Αλεξίου, η Αφροδίτη Μάνου, καθώς και ο Βαγέλης Γερμανός, ο Κώστας Καμμένος, ο Δημήτρης Κοντογιάννης, κι ο Σάκης Μπουλάς.

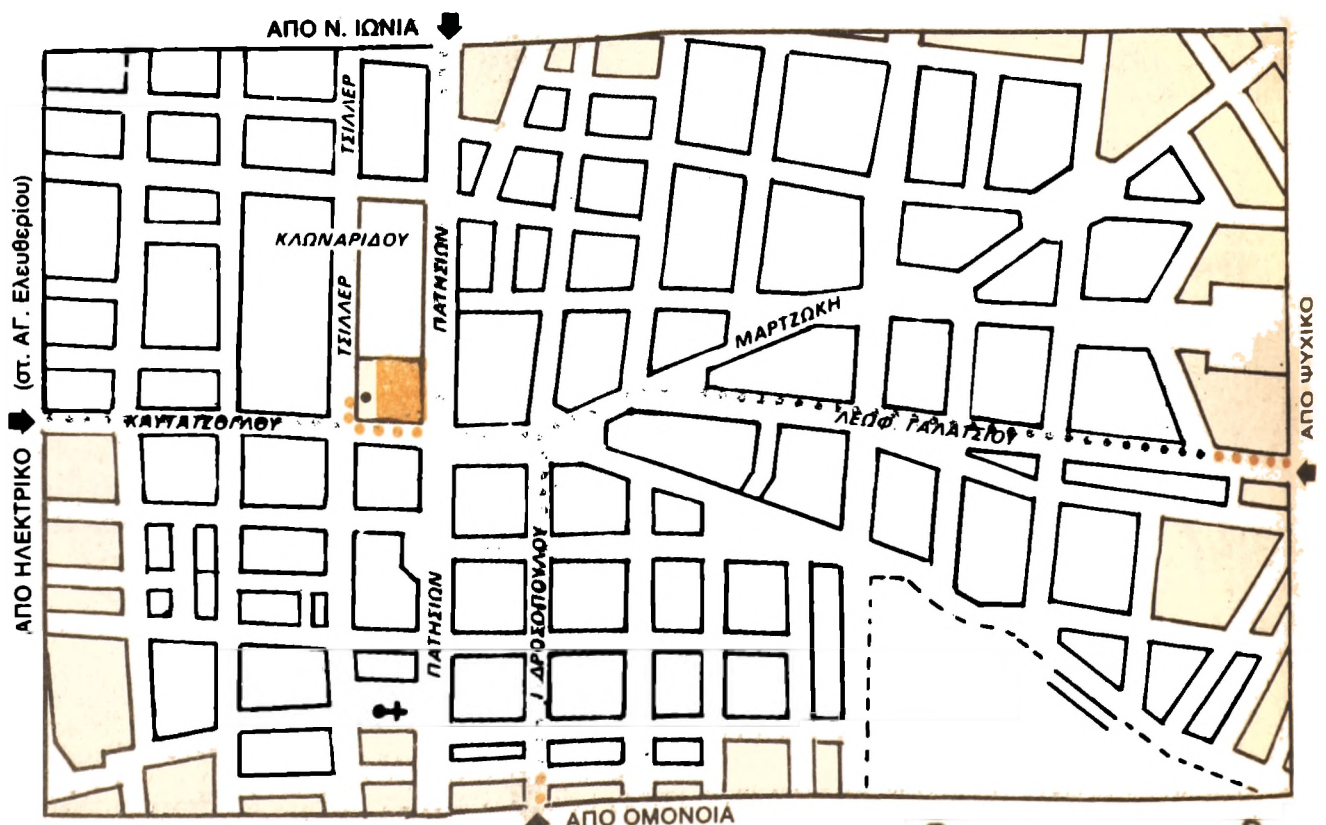
Κι οι συνθέτες-μας που θα μας τραγουδήσουν τα τραγούδια-τους: Λουκιανός Κηλαϊδόνης, Θάνος Μικρούτσικος και Διονύσης Σαββόπουλος. Η Ρεμπέτικη κομπανία, και το Ταξίμι, αλλά και τα συγκροτήματα «Χάνομαι γιατί ρεμβάζω» και «Χειμερινοί κολυμβητές».

Τα παιδιά θά 'χουν τα πρωινά δικά-τους με το κουκλοθέατρο «Κόσκινο», μουσική και παιχνίδια, ειδικά γ' αυτά. Δραστηριότητες έκφρασης και προβολή οπτικοακουστικού υλικού.

Ο Καραγκιόζης του Μιχόπουλου για μικρούς και μεγάλους, καθώς και το «Πηγαδάκι» του ANTI, με ελεύθερη συμμετοχή «εφ' όλης της ύλης», «Νά η... ατυχία», ετοιμαστέτε για τη συμμετοχή-σας!

Είσοδος ελεύθερη

Πιο πολλές λεπτομέρειες και... άστατο πρόγραμμα στο πανηγυρικό 200 τεύχος του ANTI, 5 Μαρτίου.

Καινοτομίες και αμηχανίες του Νόμου - Πλαισίου

του Ρεπόρτερ

ΚΑΠΟΤΕ το ΠΑΣΟΚ πρέπει να αποφασίσει ως προς το ακριβές νόημα της εντολής που έλαβε την 18η του Οκτώβρη: ή ο λαός έδωσε την ψήφο-του για «Αλλαγή — Λαϊκή συμμετοχή», δηλαδή για μια πολιτική που θα στηρίζεται ισότιμα στο κράτος (κόμμα) και την κοινωνική ενεργοποίηση, ή, έδωσε εξουσιοδότηση «εν λευκώ» στο ΠΑΣΟΚ, για την εφαρμογή κάποιου «προγράμματός»-του.

ΕΧΟΥΜΕ την αίσθηση, ότι το κέντρο βάρους της πολιτικής αντίληψης του ΠΑΣΟΚ, βρισκόταν προεκλογικά στο πρώτο σκέλος επιλογών («το ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση — ο λαός στην εξουσία»). Μετά τις εκλογές, όμως, το κύριο, αν όχι το αποκλειστικό χαρακτηριστικό της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ, βρίσκεται στην πλήρη αδιαφορία για τις απόψεις κοινωνικών χώρων και φορέων, την «εκ των άνω» άσκηση της διοίκησης, στην καλλιέργεια της αντίληψης ότι το κράτος είναι ο κύριος μοχλός έκφρασης της ίδιας της κυβερνητικής πολιτικής.

ΑΥΤΟ το γενικό χαρακτηριστικό της κυβερνητικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ, επικυρώθηκε χαρακτηριστικά στον τρόπο επεξεργασίας και προώθησης του νόμου-πλαίσου για την Ανώτατη Εκπαίδευση. Πρόκειται στην κυριολεξία για μια «ανακτορική» ενέργεια, μια σύλληψη και λειτουργία κορυφής, στους κόλπους ενός στενού επιτελείου, με πλήρη παράκαμψη όλων των πανεπιστημιακών φορέων που ο λόγος-τους μπορούσε — και θα 'πρεπε — νά 'ναι αποφασιστικός. Και ως προς τα ΑΕΙ, τουλάχιστον, δεν ισχύουν τα «ελαφρυντικά» των χειρισμών του νόμου για τη Δημόσια Διοίκηση... Απ' αυτή τη σκοπιά, το ΠΑΣΟΚ μένει έκθετο όχι μόνο ως προς τις αντιφάσεις της πρακτικής-του με τις διακηρύξεις-του, αλλά ως προς την οπισθοδρόμηση στη σύλληψη της κοινωνικής και πολιτικής πορείας προς την «Αλλαγή»...

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

ΠΑΡ' ΟΛΑ ΑΥΤΑ, ο νόμος-πλαίσιο σαν ενέργεια και σαν αντίληψη λειτουργίας των ΑΕΙ, αποκτά μια αυτοδύναμη οντότητα, που επιτρέπει μια κριτική, πέραν της διαδικασίας «επί της ουσίας».

ΤΟ ΠΡΩΤΟ συμπέρασμα που προκύπτει εξώφθαλμα από τις γενικές αρχές του νόμου που δόθηκαν στη δημοσιότητα, είναι η πρόθεση του ΠΑΣΟΚ να αποδιαρθρώσει συνολικά το σημερινό σώμα των καθηγητών «πολιτικά». Με λίγα λόγια την σημερινή ιεραρχία, τις διασυνδέσεις, τον ειδικό κοινωνικό ρόλο που το σώμα των καθηγητών έχει μέχρι σήμερα διαμορφώσει, τα ανατρέπει ριζικά. Και αυτό καταγράφεται στα θετικά — και τολμηρά — στοιχεία του νόμου, καθώς είναι κοινή συνείδηση, ότι ο καθηγητικός χώρος σαν λειτουργία και συσχετισμός δύναμης αποτελούσε — και αποτελεί — ένα από τα βασικά ερείσματα του κοινωνικού, ιδεολογικού και πολιτικού συντηρητισμού στη χώρα-μας.

ΟΜΩΣ αυτή η σημαντική ενέργεια περιορίζεται ως προς τις θετικές επιπτώσεις-της από δυο άλλα στοιχεία που τη συνοδεύουν: απ' τη μια μεριά το γεγονός ότι τη μια κομματικοποίηση (της Δεξιάς) τη διαδέχεται η κομματική παρέμβαση του ΠΑΣΟΚ και από την άλλη ότι δεν θίγεται εξίσου ριζικά και θεμελιακά ο λειτουργικός ρόλος του καθηγητή σαν φορέα γνώσης και άρα φορέα εξουσίας και αυθεντίας στην ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία.

ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ

Η ΕΑΓΕ («Εθνική Ακαδημία Γραμμάτων και Επιστημών») που τα πρώτα 20 μέλη-της θα διοριστούν από το Υπουργείο και μετά «μόνα»-τους θα συμπληρώσουν το σώμα, θα είναι το όργανο που θα επανασυγκροτήσει το καθηγητικό σώμα, εμπνέοντας νέες κατευθύνσεις. Θα υποδεικνύει την τριμελή εισηγητική επιτροπή για την εκλογή νέου καθηγητή, και, εφόσον ο κρινόμενος ως προς το «διδασκτικό, ερευνητικό και κοινωνικό-του έργο» δεν συγκεντρώνει τα 2/3 των ψήφων η ΕΑΓΕ και το Υπουργείο διατηρούν το δικαίωμα της επέμβασης.

- Η διεύρυνση του αριθμού των καθηγητών από 1.200 προς 2.500 με την ένταξη των πριν το ν. 815 διδασκόντων στο σώμα, και την παροχή δικαιώματος ψήφου στα νέα μέλη, πράγμα που φυσικά και εκ των πραγμάτων αλλοιώνει τους υπάρχοντες συσχετισμούς, απορρυθμίζει τις κλίκες-τους. Σίγουρα πάντως εξαναγκάζει σε διάρρηξη των στεγανών του σημερινού καθηγητικού σώματος.

- Άλλο πολύ θετικό σημείο είναι η καθιέρωση της συμμετοχής των φοιτητών με αποφασιστική ψήφο και κατά 50% στην εκλογή των πρυτανικών αρχών. Ο συνδυασμός φοιτητικής ψήφου και διαφοροποιημένου σώματος καθηγητών μάλλον εγγυάται την προοδευτικότητα των πρυτανικών αρχών.

- Οι συσχετισμοί δυνάμεων στα όργανα συνδιοίκησης (αν κι αυτή τη στιγμή είναι άγνωστα τα ποσοστά συμμετοχής των διάφορων πανεπιστημιακών φορέων) χρησιμεύουν σαν ασφαλιστική δικλείδα και έλεγχος της υλοποίησης της κυβερνητικής πολιτικής.

ΣΕ ΓΕΝΙΚΕΣ γραμμές, η πρόβλεψη λειτουργίας των ΑΕΙ, αποτελεί μια εκσυγχρονιστική και βελτιωτική πρόταση, με αρκετά στοιχεία από την οργάνωση του αμερικάνικου πανεπιστημίου. Προέχει το στοιχείο του εναρμονισμού του πανεπιστημίου στο γενικότερο κοινωνικό καταμερισμό της εργασίας και την παραγωγή ειδικευμένων πτυχιούχων. Στο σημείο αυτό άλλωστε εναρμονίζεται το μοντέλο με τη διαδικασία εισαγωγικών εξετάσεων στα ΑΕΙ.

ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

ΕΤΣΙ, η διεύθυνση του διδακτικού φορέα δεν γίνεται στην κατεύθυνση της κατοχύρωσης του ενιαίου φορέα αλλά με την αναπαραγωγή του φορέα των καθηγητών και του ρόλου-των.

ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ του διδακτικού φορέα καθώς και της συγκρότησης των τμημάτων, (με την υποβάθμιση των τομέων), δείχνει την προτεραιότητα της πολιτικής αποδιάθρωσης των καθηγητών και την υποβάθμιση των αναγκών για μεταπτυχιακή έρευνα και συνολικά την κριτική στάση στην παραγωγή της γνώσης.

Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ρόλος των ΑΕΙ και οι σχέσεις που συνολικά αναπαράγει με το κοινωνικό-του περιβάλλον και την παραγωγή, φαίνονται αποδεκτοί και δεν τίθενται σε συζήτηση. Επιχειρείται μια ορθολογική διαχείριση αυτού του ρόλου. Θεσμικά το πρόβλημα ανατίθεται σε ένα αμφιβόλου αποτελεσματικότητας όργανο όλων των παραγωγικών τάξεων και των κοινωνικών φορέων (κυβέρνηση, κόμματα, ΤΕΕ, ΓΣΕΕ, ΠΑΣΕΓΕΣ, Αυτοδιοίκηση κτλ.) που η συγκεντρωτική-του φύση μάλλον την ενίσχυση του σημερινού ρόλου του Πανεπιστημίου σαν παραγωγού πτυχιούχων-ειδικών ευαγγελίζεται.

ΤΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ πρόβλημα και η απουσία κάθε κριτικής στάσης και αμφισβήτησης του περιεχόμενου της γνώσης στη σημερινή δομή των ΑΕΙ λύνεται με τα εξάμηνα. Η απροθυμία να εκτιμηθούν τα αποτελέσματα του χωρισμού των μαθημάτων και των πρόσθετων περιοριστικών διατάξεων που συνεπάγονται τα εξάμηνα (βλέπε ΕΜΠ) δείχνει μια αδυναμία σωστής εκτίμησης και τον εντοπισμό του προβλήματος σε εξεταστικό και μόνο.

Η ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑ, με τον τρόπο που προβάλλεται, οδηγεί στην εξατομίκευση της προσφοράς (για το διδακτικό φορέα) και της απόδοσης (για τους φοιτητές με τη λειτουργία των εξαμήνων) και τη σχέση που αυτά αποτυπώνουν τόσο μεταξύ των φοιτητών, όσο και με το αντικείμενο σπουδών - μάθημα).

ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Ανεξάρτητα από το μοντέλο εξουσίας που εντάσσεται, το Ε-ΑΓΕ προβλέπεται να λειτουργήσει αρνητικά. Τα κριτήρια επιλογής υποψηφίων δεν μπορεί παρά να είναι γενικά με κάποια ερμηνεία «αξιοκρατική». Δηλαδή ο αριθμός papers, citation index, προηγούμενη θητεία σε ΑΕΙ, η δε κοινωνική προσφορά κρίνεται από τη συμμετοχή σε επίσημους κρατικούς μηχανισμούς (ΤΕΕ, επιτροπές υπουργείων κτλ.).

Αυτά τα κριτήρια αγνοούν, ανεξάρτητα από προθέσεις, τις συγκεκριμένες ανάγκες ερευνητικές - διδακτικές για την κάθε θέση και συγχρόνως δημιουργούν ανισότητες στην κρίση όσων προέρχονται από το ελληνικό Πανεπιστήμιο, αφού είναι γνωστό το επίπεδο μεταπτυχιακών στην Ελλάδα, ενώ οι μεταπτυχιακοί εξωτερικού έχουν τις δυνατότητες σαν μέλη ερευνητικών ομάδων να παράγουν δημοσιεύσεις και ερευνητικές δραστηριότητες. Έτσι ανοίγει ο δρόμος της αθρόας εισροής επιστημόνων απ' έξω, (χωρίς να υποτιμούμε ότι οι επιστήμονες αυτοί έρχονται με σημαντικές εμπειρίες και νέους ορίζοντες γνώσεων) με αποτέλεσμα την ασυνέχεια κάθε ερευνητικής δραστηριότητας.

Ακόμη τα μέλη του ΕΑΓΕ ακριβώς επειδή προέρχονται από χώρους έντονων συγκρούσεων (ΑΕΙ) και λόγω των μελλοντι-

**ΣΙΜΟΝ
ΝΤΕ
ΜΠΩΒΟΥΑΡ**

**ΟΣΑ
ΕΙΠΑΜΕ
ΚΙ ΟΣΑ
ΚΑΝΑΜΕ**

* 'Ο τέταρτος και τελευταίος τόμος από τὰ περίφημα ήμερολόγια πού έγραψε ή συγγραφέας τού *Δεύτερου Φύλου* και τών *Γηρατειών*.

«'Εδω είναι ή φωνή μιᾶς σοφῆς καί αξιοθαύμαστης γυναίκας».

— BOOKLETTER

«'Η περίφημη καί άνεπανάληπτη Σιμόν ντέ Μπωβουάρ γράφει ξανά μέ τή γνωστή άπλότητα, πνευματική άνυποκρισία καί εύαισθησία. Για μιά άκόμα φορά μάς παρασύρει τό όρμητικό ποτάμι μέ τίς άναμνήσεις της».

— PUBLISHERS WEEKLY

«Πió ζεστή, πió άνθρώπινη καί πió διαπεραστική μέ άνθρώπους καί καταστάσεις πού κινούν τόν κόσμο, ή Σιμόν ντέ Μπωβουάρ βρίσκεται πάλι στή δική της μεγάλη λεωφόρο».

— LE MONDE

Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • ΑΘΗΝΑ 141 • ΤΗΛ 36 18 457

κών συγκρούσεων που πρόκειται να δημιουργηθούν με τους καθηγητές των ΑΕΙ, γρήγορα, και ανεξάρτητα από προθέσεις, θα λειτουργήσουν σαν κλίκα (έστω και προοδευτική) αναπαράγοντας σημερινές σχέσεις και καταστάσεις.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ. Το μοντέλο του διδακτικού φορέα με τη δημιουργία 4 βαθμίδων και τη συμμετοχή όλων στη συνέλευση των διοικητικών οργάνων των ΑΕΙ σίγουρα διευρύνοντας τον αριθμό των καθηγητών αλλοιώνει τους σημερινούς συσχετισμούς δημιουργώντας νέες αντιθέσεις. Όμως ο φορέας δεν παύει να είναι καθηγητικός φορέας (χωρίς ακόμα να είναι γνωστές και οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των βαθμίδων) και δεν εξασφαλίζει την εσωτερική εξέλιξη όσων συμμετέχουν στις διδακτικές διαδικασίες. Έτσι στο Πανεπιστήμιο υπάρχει μόνο ο καθηγητικός φορέας και μια πολυπληθής ομάδα επιστημονικών συνεργατών, οι οποίοι ουσιαστικά παίζουν το ρόλο των σημερινών βοηθών, κάνοντας εργαστήρια, φροντιστήρια, έρευνα και συγχρόνως μεταπτυχιακά μαθήματα, χωρίς αυτή η συμμετοχή-τους να αναγνωρίζεται. Ο σημερινός διαχωρισμός του ουσιαστικά διδακτικού φορέα αναπαράγεται επομένως ανάμεσα στους καθηγητές (έστω και αν αριθμητικά διπλασιάζονται) και στους επιστημονικούς συνεργάτες.

Οι επιστημονικοί συνεργάτες μετά το τέλος των μεταπτυχιακών σπουδών δεν κρίνονται προσωπικά για την παραμονή-τους στα ΑΕΙ ανάλογα με τη διδακτική και ερευνητική προσφορά-τους, αλλά διώχνονται από τα ΑΕΙ και σίγουρα βρίσκονται σε μειονεκτική θέση ως προς ξένους μεταπτυχιούχους για να διεκδικήσουν ένταξη στον καθηγητικό φορέα. Ακριβώς αυτό τινάζει στον αέρα και κάθε προσπάθεια συγκρότησης μεταπτυχιακών και ερευνητικών ομάδων αφού ελάχιστοι θα επιλέξουν χωρίς καμιά εξασφάλιση να «χάσουν» για τα ελληνικά δεδομένα 3-6 χρόνια για να κάνουν διδακτορικό. Ακόμα η δημιουργία αυτού του φορέα των περαστικών συντελεί στην ασυνέχεια κάθε ερευνητικής προσπάθειας.

Επιπλέον η κρίση για προαγωγή που είναι υποχρεωτική σε ορισμένα χρονικά διαστήματα γίνεται από τις παραπάνω βαθμίδες. Όποιος δεν προάγεται διώχνεται από τα ΑΕΙ και αυτό συντελεί στην εμφάνιση σχέσεων άμεσης εξάρτησης των κατώτερων βαθμίδων από τις ανώτερες.

Το μοντέλο αυτό που εμφανίζει κάποια αντιστοιχία με το σχέδιο Ταλιαδούρου, (3 βαθμίδες καθηγητών και επιστημονικοί συνεργάτες) είχε γίνει αντικείμενο έντονης κριτικής απ' όλους και κυρίως από το ΠΑΣΟΚ, που υποστήριξαν τον ενιαίο φορέα.

ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΟΡΓΑΝΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ:

Εδώ βρίσκεται ένα άλλο από τα θετικά στοιχεία του Νομοσχεδίου, καθώς αναγνωρίζει την ανάγκη να αποφασίζουν όλοι οι φορείς του Πανεπιστημίου για τα ζητήματα που τους αφορούν. Ακόμη η εκλογή των Πρυτανικών αρχών ουσιαστικά απ' τους φοιτητές (50% των ψήφων) αποτελεί ριζική τομή στην σημερινή πραγματικότητα ανατρέποντας τις σημερινές καθηγητικές κλίκες. Βέβαια πολιτικά πως θα λειτουργήσει αυτή η δυνατότητα των φοιτητών και τα κριτήρια που θα επικρατήσουν δεν είναι δοσμένα αλλά αυτό δεν κατοχυρώνεται ούτως ή άλλως θεσμικά, αλλά εξαρτάται από την πολιτική συγκρότηση του ίδιου του Φ.Κ.

ΣΧΟΛΗ — ΤΜΗΜΑ — ΤΟΜΕΑΣ: Κατ' αρχήν για τις μεγάλες σχολές ΦΜΣ, Πολυτεχνική Θεσ/νίκης είναι θετικό οι αποφασιστικές αρμοδιότητες να περνούν στα τμήματα (Φυσικό, Χημικό, Πολιτικοί Μηχανικοί κτλ.) όμως, η μη θεσμική κατοχύρωση του τομέα με αποφασιστικές αρμοδιότητες σε ορισμένα θέματα (διδακτικά - ερευνητικά - εισηγητικά για εκλογές καθηγητών κτλ.) μειώνει σημαντικά τη δυνατότητα ουσιαστικών τομών στο περιεχόμενο της παρεχόμενης γνώσης και των μορφών μετάδοσής-της. Το Υπουργείο στέκεται στην προσπάθεια να χτυπήσει τις σημερινές κλίκες των καθηγητών αποδυναμώ-

νοντάς-τους στα κεντρικά όργανα, όμως δεν προχωράει στην ουσιαστική αμφισβήτηση της καθηγητικής αυθεντίας (στην καθημερινή λειτουργία-του και στο φορέα της επιστήμης-του). Έτσι ο καθηγητής σαν τέτοιος, σαν διευθυντής εργαστηρίου ή ερευνητικής ομάδας παραμένει και στο νέο μοντέλο, αφού το βασικό κύτταρο που μπορεί να ελέγξει την καθημερινή-του παρουσία, ο τομέας, δεν υπάρχει και το τμήμα είναι αδύνατο να λύσει συνολικά και να επιβάλλει στους καθηγητές την συνεργασία στην άσκηση του διδακτικού ή ερευνητικού-τους έργου.

ΕΞΑΜΗΝΑ: Δεν απαντάει ουσιαστικά σε τίποτα. Το μόνο κριτήριο που φαίνεται να λειτουργήσει, είναι η προσπάθεια να αποφύγει το Υπουργείο να πάρει θέση στο χάσιμο έτους και τις μεταφορές. Η μέχρι σήμερα εμπειρία (ΕΜΠ, κυρίως) οι δυσκολίες που δημιουργούνται στη συσσώρευση μαθημάτων, στις απαγορεύσεις maximum ωρών παρακολούθησης και βασικών προαπαιτούμενων μαθημάτων οδηγούν και στο χάσιμο έτους και στην πλήρη γραφειοκρατικοποίηση των Σχολών. Οδηγούν επίσης σε εξατομίκευση των σπουδών και στη χαλάρωση των συλλογικών διαδικασιών.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ: Με κάποιο περίεργο σκεπτικό όσοι διορίστηκαν μετά (Επιμελητές και Επιστημονικοί συνεργάτες, ανεξάρτητα με το αν έχουν διδακτορικό) διώκονται, μετά το τέλος της θητείας-τους (σε 3 ή 6 χρόνια το πολύ). Όλοι όσοι μπαίνουν στην 4η βαθμίδα (εξαιρεση βέβαια οι μόνιμοι που συνταγματικά δεν κινδυνεύουν) μετά από ορισμένο χρονικό διάστημα θα κριθούν για υποχρεωτική προαγωγή από τους σημερινούς καθηγητές (1η, 2η, 3η βαθμίδα) με κίνδυνο να διωχθούν αν δεν προαχθούν.

Κάποιες αντιστοιχίες με τα σχέδια της Επιτροπής Πρυτάνεων και Ταλιαδούρου είναι φανερές. Τότε όσοι είχαν διδακτορικό έμεναν στο Πανεπιστήμιο με δυνατότητα ανανέωσης θητείας για 10 το πολύ χρόνια. Στο διάστημα αυτό έπρεπε να υποβάλλουν αίτηση για κρίση η οποία ήταν ανοικτή για να ενταχθούν στην 3η καθηγητική βαθμίδα (λέκτορες κατά το σχέδιο Ταλιαδούρου). Για όσους δεν είχαν διδακτορικό υπήρχε περίοδος αρκετών χρόνων και ανανεώσεων για την εκπόνησή-του και επακολούθησε δυνητικά ανοικτή κρίση για την ένταξη και αυτών στην 3η βαθμίδα. Μοιάζει η 4η βαθμίδα του νέου νόμου να αντιστοιχεί στη μεταβατική κατάσταση όλου του ΕΔΠ για τα σχέδια Επιτροπής Πρυτάνεων - Ταλιαδούρου με τη θετική διαφορά ότι η κρίση γίνεται προσωπική. Ακόμη και με το σχέδιο Ταλιαδούρου οι επιστημονικοί συνεργάτες διορίζονται με περιορισμένη θητεία και είναι υποχρεωμένοι με τη λήξη-της να φύγουν. Αυτό το σημείο είχε προκαλέσει τότε την οξεία κριτική όλης της αντιπολίτευσης. Σήμερα αυτό γίνεται αποδεκτό.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΟΡΟΙ: Το ΠΑΣΟΚ εκβιάζει κατά κάποιο τρόπο πολιτικά τους φορείς του Πανεπιστημίου με το να καταθέτει το νόμο κατ' ευθείαν στη Βουλή. Έτσι εμφανίζεται σαν νόμος της νέας κυβέρνησης και όχι πρόταση των Πανεπιστημιακών φορέων. Παίρνει λοιπόν αντικειμενικά το χαρακτήρα κομματικής επιλογής και έτσι προβλήθηκε κατ' αρχήν από το ΠΑΣΟΚ και αντιμετωπίστηκε από τη ΝΔ και το ΚΚΕ. Μέσα σ' αυτό το σκηνικό της κοινοβουλευτικής μάχης που πρόκειται να δοθεί, η θέση του ΕΔΠ και της ΕΦΕΕ, είναι πολιτικά «εκβιασμένη». Η καταδίκη των γενικών διατάξεων του Νόμου - Πλαισίου από τη Δεξιά και το καθηγητικό κατεστημένο δημιουργεί το δίλημμα στους άλλους φορείς (αν και δεν ευθύνονται για μια μάχη που δίνεται ερήμην-τους και για λογαριασμό-τους) η οποιαδήποτε αντίδρασή-τους να εισπραχθεί από τη ΝΔ. Ενισχύοντας τα επιχειρήματα των καθηγητών. Καθοριστικό για τη διαμόρφωση των πολιτικών όρων θα είναι κυρίως το διάστημα που μεσολαβεί από τις υπουργικές εξαγγελίες μέχρι την επίσημη κατάθεση του νόμου στη Βουλή, οπότε η κάθε αντιπαράθεση παίρνει πλέον μετωπικό χαρακτήρα.

ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΚΟΜΜΑΤΩΝ: Το ΕΔΠ ήδη εμφανίζεται διατεθειμένο να διεκδικήσει αγωνιστικά, όπως φάνηκε από τις συνελεύσεις του ΕΜΠ, της Θεσσαλονίκης και την πρώτη απόφαση του ΚΣ, τα αιτήματα που μέχρι τώρα προβάλλει και έχει διαμορφώσει μετά τις εξαγγελίες του Υπουργείου Παιδείας, για το μοντέλο λειτουργίας των ΑΕΙ, τις μεταβατικές διατάξεις και τα ζητήματα που θίγουν άμεσα τον κλάδο. Η έκβαση πάντως αυτών των κινητοποιήσεων θα είναι καθοριστικής σημασίας για τις τελικές κυβερνητικές αποφάσεις που θα διαμορφώσουν το οριστικό κείμενο του νέου νόμου.

Η ΕΦΕΕ με την απόφαση της πρώτης συνεδρίασης του ΚΣ, με πλειοψηφία που διαμόρφωσαν οι παρατάξεις ΠΣΚ και ΔΑ — που πρόσκεινται στο ΚΚΕ και ΚΚΕ εσωτ. αντίστοιχα — τηρεί σκληρή στάση, στη βάση ότι δεν ικανοποιούνται οι θέσεις των φοιτητών, δεν έχει όμως κατορθώσει ακόμη να διαμορφώσει ολοκληρωμένη πολιτική αντίληψη απέναντι στις γενικές διατάξεις του νόμου. Θέματα που θίγουν άμεσα τους φοιτητές, όπως στα εξεταστικά, δεν αποτελούν τώρα σημεία διαφωνίας με την κυβέρνηση, μιας και η επιλογή της λύσης των εξαμήνων δεν προκαλεί άμεσες αντιδράσεις, γιατί μεταβατικά ισχύει το προηγούμενο καθεστώς.

Η πλειοψηφία των καθηγητών εκφράζεται κατά του νόμου, σε μια προσπάθεια κύρια να διατηρήσουν τη θέση-τους σαν πολιτικό «λόμπυ» μέσα στα ΑΕΙ. Οι αντιδράσεις-τους υπαγορεύονται περισσότερο από το ότι θίγεται η πολιτική-τους εξουσία σαν κοινωνική κατηγορία, παρά ο ρόλος-τους σαν καθηγητών. Οι απόψεις πάντως φορέων του καθηγητικού κατεστημένου για «κομματικοποίηση κτλ», κάθε άλλο παρά μπορούν να προκαλέσουν σοβαρές αντιδράσεις μιας και είναι γνωστή η όλη λειτουργία και οι παρεμβάσεις-τους μέχρι τώρα στο σύνολο των διαδικασιών στα ΑΕΙ.

Το ΠΑΣΟΚ προτίμησε να εμφανίσει ένα νόμο με κυβερνητική κάλυψη, χωρίς να στηριχθεί στους πραγματικούς συσχετισμούς και να δημιουργήσει νέους, στα ΑΕΙ. Η όλη στάση της ΠΑΣΠ, όπως εκφράστηκε στην ΕΦΕΕ, δείχνει ότι επέλεξε να γίνει διάυλος της κυβερνητικής πολιτικής στα ΑΕΙ.

Η ΝΔ υποτάσσει την κριτική-της στη γενική αντιπολιτευτική θέση της «κομματικοποίησης» προσπαθώντας να εμφανιστεί ως «προστάτης» των καθηγητών. Το παρελθόν-της πάντως στην κυβέρνηση δεν μπορεί να πείσει ότι είναι ικανή να έχει οποιαδήποτε άλλη πολιτική για τα ΑΕΙ εκτός απ' αυτή που διαμόρφωσε τελικά με το ν. 815. Προσπαθεί όμως στη σημερινή συγκυρία να εντάξει την κριτική-της σε μια προσπάθεια φθοράς της κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ και προσεταιρισμού αντιδράσεων και αντιρρήσεων στη μέχρι τώρα γενική αντιπολιτευτική στάση-της.

Το ΚΚΕ ασκεί αντιπολίτευση κύρια όμως στη διαδικασία. Κατηγορεί την κυβέρνηση ότι υπαναχώρησε από τις προεκλογικές εξαγγελίες και προηγούμενες θέσεις-της, ελπίζοντας να κερδίσει από τη διαμαρτυρία των φοιτητών. Χωρίς όμως να διαμορφώσει πολιτική αντίληψη συγκρότησης άλλου Πανεπιστημίου αποκλείεται να εκφράσει και πολιτικά την οποιαδήποτε διαμαρτυρία, τόσο στο φοιτητικό χώρο όσο και στο ΕΔΠ.

Η στάση του ΚΚΕ εσωτ. υπαγορεύεται κύρια από τη γενική τοποθέτηση αυτού του κόμματος απέναντι στο ΠΑΣΟΚ. Παρατηρείται έτσι το φαινόμενο ενώ άλλα να εκφράζονται κεντρικά στην «Αυγή» οι συνδικαλιστές-του να υποστηρίζουν διαφορετικές απόψεις στους επιμέρους χώρους, πράγμα που καταγράφει την πολιτική του κόμματος κάτω από μια γενική θέση «ναι μεν αλλά».

Επομένως μπορεί κανείς να είναι μάλλον βέβαιος, ότι με τη σημερινή κατάσταση ο νέος Νόμος - πλαίσιο θα ψηφισθεί στη Βουλή κύρια με τις επιλογές που τελικά θα διαμορφώσει η κυβέρνηση. □

ΜΕΛΕΤΕΣ + ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Τό βιβλίο περιέχει όλη τη δουλειά του αρχιτέκτονα Άρη Κωνσταντινίδη από τό 1938 ως τό 1978: έργατικές κατοικίες, ξενοδοχεία, μοτέλ, μονοκατοικίες, μουσεία, συμμετοχές σέ διαγωνισμούς κ.ά.

Ή κάθε μελέτη καί κατασκευή παρουσιάζεται μέ μιά μεγάλη σειρά από φωτογραφίες, κατόψεις, τομές, όψεις καί κατασκευαστικές λεπτομέρειες.

Ή σελιδοποίηση καί ή επιμέλεια του βιβλίου έγινε από τόν ίδιο τόν αρχιτέκτονα, πού έγραψε καί μερικές σκέψεις πάνω στή δουλειά του καί τήν αρχιτεκτονική γενικότερα. Τό βιβλίο περιλαμβάνει ένα πλήρη κατάλογο τών εκθέσεων, τών διαλέξεων καί δημοσιεύσεων του Άρη Κωνσταντινίδη. Ή έκδοση είναι δίγλωσση (έλληνικά καί άγγλικά).

Σχήμα βιβλίου: 19.5 x 28 εκ.

Αριθμός σελίδων: 288

Εγχρωμες φωτογραφίες: 32

Μαυρόασπρες φωτογραφίες καί σχέδια: 950

Τιμή: 1.600 δρχ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

Πλατεία Σταδίου 5, Άθήνα 501, τηλ. 728.263
Διανομή στήν Άθήνα: Σόλωνος 114, τηλ. 36.30.214

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ «ΑΙΟΛΟΣ»

Τηλ. 36.38.624 - 36.30.214

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ταντέους Μπορόβσκι: Από 'δώ για τ' αέρια,
κυρίες και κύριοι

Ο Μπορόβσκι ήταν η μεγαλύτερη ελπίδα της πολωνικής λογοτεχνίας, της γενιάς αυτής που αποδεκατίστηκε από τον πόλεμο. Ήταν επίσης η μεγαλύτερη ελπίδα του Κομμουνιστικού Κόμματος ως απόστολος όσο και ως ιεροεξεταστής-του. Χρειάστηκε, όμως, να περάσουν πολλά χρόνια για να καταλάβουν πολλοί από μας ότι ο Μπορόβσκι υπήρξε και ο μάρτυράς-του. Οι σελίδες (των διηγημάτων-του) θα διαρκέσουν πιθανότατα μέχρις ότου θα υπάρχει πολωνική λογοτεχνία. Πάντως, οι ιστορίες του Άουσβιτς του Μπορόβσκι δεν αποτελούν απλώς ένα αριστούργημα της πολωνικής λογοτεχνίας, αλλά και της παγκόσμιας.

Γιαν Κόττ

ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΕΙΡΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

● Μπόχουμιλ Χράμπαλ: Ο κόσμος το αυτόματο ● Μπόχουμιλ Χράμπαλ: Θέλετε να δείτε τη Χρυσή Πράγα; ● Μπραμ Στόουκερ: Δράκουλας ● Ρόμπερτ Λούις Στήβενσον: Δόκτωρ Τζέκυλ και κύριος Χάιντ ● Χέρμαν Μέλβιλ: Μπενίτο Σερένο και άλλες ιστορίες ● Ιούλιος Βερν: Οι ναυαγοί του Ιωνάθαν ● Ανατόλ Φρανς: Οι Θεοί δισούν.

Βιβλία —
εκδόσεις

«μαστορίδη»

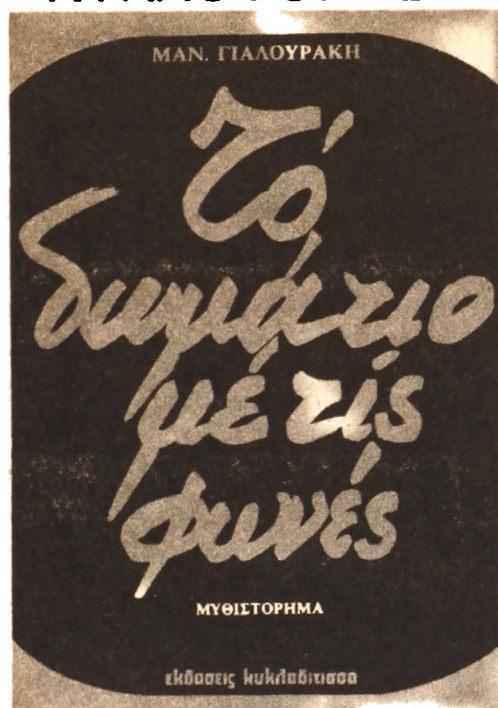
κλήμης μαστορίδης

μακεδονίας 57

Τηλ: 845-882

με τις καλύτερες τιμές
στη Θεσσαλονίκη

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΥΚΛΑΔΙΤΙΣΣΑ
ΤΗΛ. 6823.178

Στο πιάνο
η Βάνα Μαγκαφά

PUB

Θεμιστοκλέους και Δερβενίων
ΕΞΑΡΧΕΙΑ Τηλ. 36.02.796

Η ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Το διεκδικητικό πρόγραμμα και η υπόθεση της Αλλαγής

του Λουκά Αποστολίδη

Το συνεχιζόμενο αδιέξοδο στο συνδικαλιστικό κίνημα και οι διαφαινόμενες, μεσομακροπρόθεσμα, προοπτικές πώλωσης ανάμεσα στις ισχυρότερες δυνάμεις του συνδικαλισμού, καθιστούν αναγκαία τη συνεχή προβολή και ζύμωση του θέματος. Προβολή και ζύμωση σημαίνει ανάλυση από πολλές σκοπιές. Μία από αυτές τις σκοπιές δίνει και το άρθρο του Λ. Αποστολίδη, αισιόδοξο βέβαια στο κεντρικό-του μήνυμα και ταυτισμένο με τις επίσημες θέσεις του πολιτικού χώρου που εκφράζει ο συντάκτης. Δεν παύει όμως να έχει ενδιαφέρον γι' αυτό και το καταχωρούμε.

Η απομάκρυνση της Δεξιάς από την εξουσία και η ανάληψη των κυβερνητικών ευθυνών από τη σοσιαλιστική κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ ανοίγουν καινούριους δρόμους και προοπτικές για το συνδικαλιστικό κίνημα. Είναι σίγουρο ότι θα δημιουργηθούν οι απαραίτητες συνθήκες που θα επιτρέψουν το ξεπέρασμα της πολύπλευρης κρίσης του οργανωμένου εργατικού κινήματος και θα προωθήσουν την ενότητά-του.

Τα συσσωρευμένα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα το συνδικαλιστικό κίνημα στη χώρα-μας είναι πολλά και πολύμορφα. Τα προβλήματα αυτά είναι αποτέλεσμα μιας σειράς ιστορικών παραγόντων, οικονομικών και κοινωνικών, όσο και συγκεκριμένων πολιτικών εκλογών που ακολούθησαν οι εκάστοτε κυβερνήσεις της Δεξιάς την τελευταία 50ετία στη χώρα-μας.

Παρατηρώντας έτσι την κατάσταση του εργατικού κινήματος, όπως έχει διαμορφωθεί, διαπιστώνουμε μια βαθιά κρίση, τόσο σε επίπεδο οργανωτικό και λειτουργικό, όσο και σε επίπεδο προσανατολισμού.

Παράλληλα οι διεκδικήσεις των εργαζομένων αγκαλιάζουν ένα πλατύ φάσμα αιτημάτων που μπορούμε να διακρίνουμε σε τρεις κατηγορίες: α) εκδημοκρατισμός και ανάδειξη αντιπροσωπευτικών οργάνων του συνδικαλιστικού κινήματος, β) προώθηση των κοινωνικο-επαγγελματικών συμφερόντων των εργαζομένων και γ) μια σειρά από θεσμικές αλλαγές στο χώρο της εργατικής και συνδικαλιστικής νομοθεσίας.

Πιστεύοντας ότι η 18 Οκτώβρη αποτελεί καμπή και αφετηρία για το συνδικαλιστικό κίνημα έτσι που θα πάρει τη θέση που του ταιριάζει στην καρδιά των κοινωνικο-οικονομικών εξελίξεων της χώρας-μας, θα πρέπει να εξετάσουμε τη συνδικα-

λιστική πραγματικότητα σε δυο φάσεις: σ' αυτή πριν από την αλλαγή (Α) και σ' αυτή μετά την αλλαγή (Β).

Το συνδικαλιστικό κίνημα πριν την αλλαγή

Είναι γνωστό στο σύνολο των εργαζομένων η πολύπλευρη και πολύμορφη οργανωτική και λειτουργική κρίση του συνδικαλιστικού κινήματος. Οργανωτικά η κρίση εκφράζεται από ένα κατακερματισμό των εργατικών δυνάμεων και μια πολυμορφία χωρίς προηγούμενο των πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων οργανώσεων (σωματεία, ομοσπονδίες, και εργατικά κέντρα). Ένας σημαντικός αριθμός οργανώσεων, που εκφράζουν χιλιάδες εργαζομένων, βρίσκονται έξω από τις δομές της ΓΣΕΕ και είναι γνωστοί οι λόγοι.

Λειτουργικά η κρίση εκφράστηκε από μια μεριά εκτάκτων, νόθων και αντιδημοκρατικών συνεδρίων, που στόχο είχαν τον έλεγχο των οργανώσεων από τα πάνω. Με άλλα λόγια διακρίνουμε μια λειτουργία συγκεντρωτική, αυταρχική, αντιδημοκρατική, κομπιναδόρική (εκλογικά μαγειρεία) και προσωποπαγή.

Στο ιδεολογικό επίπεδο υπήρξε μια ρήξη ανάμεσα στο ρεφορμιστικό ρεύμα και στις δημοκρατικές συνδικαλιστικές δυνάμεις. κύρια αιτία αυτής της ρήξης ήταν η ταύτιση της ΓΣΕΕ με την κυβερνητική πολιτική της Δεξιάς (που τώρα, από την πλευρά της αντιπολίτευσης, θυμήθηκε τους εργαζομένους...) και η εξυπηρέτηση στην ουσία των συμφερόντων της εργοδοσίας.

Η πολύμορφη αυτή κρίση, ο κατακερματισμός των εργατικών δυνάμεων υπήρξε μια από τις σοβαρότερες αδυναμίες του συνδικαλιστικού κινήματος γιατί μείωσε την αποτελεσματικότητα (και εμπόδισε την ανάπτυξη) των διεκδικήσεων της εργατικής τάξης.

Από την άλλη μεριά η κυβερνητική πολιτική των κυβερνήσεων της Δεξιάς, από τη μεταπολίτευση του '74 μέχρι τις τελευταίες εκλογές, επεδίωξε και συνέβαλε ποικιλότροπα στην οργανωτική αποεμάτωση του συνδικαλιστικού κινήματος.

Οι λόγοι είναι γνωστοί: από τη μια ο οργανωτικός έλεγχος του εργατικού κινήματος και από την άλλη η προσπάθεια για την περιθωριοποίηση του κινήματος, έτσι που να μην του επιτρέπει να συμμετέχει στις κοινωνικο-οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις της χώρας. Παράλληλα ο οργανωτικός έλεγχος διευκόλυνε τις κυβερνήσεις της Δεξιάς στο να εφαρμόσουν την περιβόητη πολιτική «της λιτότητας» για τους εργαζόμενους και την πολιτική των «παχειών αγελάδων» για την εργοδοσία. (Βλ. 130% αύξηση των κερδών των βιομηχάνων για το 1980).

Τα μέσα και οι μέθοδοι για την επίτευξη του οργανωτικού ελέγχου του συνδικαλιστικού κινήματος από μέρους των κυβερνήσεων της Δεξιάς είναι γνωστά (αντεργατικό - συνδικαλιστικό νομοθετικό πλαίσιο οικονομική εξάρτηση των συνδικάτων, αστυνόμευση των συνδικαλιστών, βία, ανύπαρκτη ουσιαστικά η προστασία των συνδικαλιστικών στελεχών, συμβούλια νομιμοφροσύνης κτλ.).

Μέσα σ' αυτές τις αντικειμενικά δύσκολα συνθήκες οι δημοκρατικές συνδικαλιστικές δυνάμεις έδωσαν επανειλημμένες μάχες ενάντια στον κυβερνητικό συνδικαλισμό, την πολιτική «της λιτότητας» των κυβερνήσεων της Δεξιάς και την εργοδοσία. Οι εμπειρίες από τους αγώνες και η πείρα που αντλήθηκε συνειδητοποίησαν ένα μεγάλο κομμάτι της εργατικής τάξης που συνετέλεσε καθοριστικά στην εκλογική αναμέτρηση του Οκτώβρη και έδωσε τη νίκη στις δυνάμεις της αλλαγής, στο ΠΑΣΟΚ.

Έτσι, σήμερα οι εργαζόμενοι βλέπουν τη σημερινή σοσιαλιστική κυβέρνηση, όχι σαν ένα απλό συμπαραστάτη και υποστηρικτή των δικαιών-τους, αλλά σαν ένα καθοριστικό παράγοντα που καταργώντας τους φραγμούς, που αλυσόδεναν το εργατικό κίνημα, θα φέρει το εργατικό κίνημα στην καρδιά των κοινωνικο-οικονομικών και πολιτικών εξελίξεων της χώρας. (Και όχι στο περιθώριο που προσπάθησαν να τοβάλουν οι κυβερνήσεις της Δεξιάς στην τελευταία 50ετία).

Το συνδικαλιστικό κίνημα μετά την αλλαγή

Το ΠΑΣΟΚ τόσο σε επίπεδο διακηρύξεων, όσο και σε επίπεδο πρακτικής, από την ίδρυσή-του μέχρι τις τελευταίες εκλογές, βρέθηκε και πάλαψε για τα δικαιώματα των εργαζομένων, από τη μια μέσα στους χώρους δουλειάς και από την άλλη μέσα στη Βουλή.

Με τη νίκη του ΠΑΣΟΚ είναι σίγουρο ότι ανοίγουν καινούριοι δρόμοι για το συνδικαλιστικό κίνημα της χώρας-μας. Στο κυβερνητικό πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ αναφέρονται μια σειρά από μέτρα που αφορούν:

- Την εξυγίανση και τον εκδημοκρατισμό

του συνδικαλιστικού κινήματος.

- Την κατάργηση της αντεργατικής εργατικής - συνδικαλιστικής νομοθεσίας.
- Την καθιέρωση καινούριων θεσμών στο χώρο της εργασίας, και
- Την ουσιαστική συμμετοχή των εργαζομένων στην κοινωνικο-οικονομική και πολιτική εξέλιξη της χώρας (αυτοδιαχείριση κτλ.).

Στον τομέα της κοινωνικο-οικονομικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ αναφέρονται μια σειρά από μέτρα που θα ανακουφίσουν τους εργαζόμενους και θα δικαιωθούν τα κοινωνικο-οικονομικά-τους αιτήματα. (Τιμαριθμική αναπροσαρμογή μισθών και ημερομισθίων, συντάξεις, βδομάδα 40 ωρών κτλ. - βλέπε κυβερνητικό πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ).

Μέσα στις πρώτες βδομάδες διακυβέρνησης της χώρας από τη σοσιαλιστική κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ και πριν ακόμα ακουθούν στη Βουλή οι προγραμματικές δηλώσεις της Κυβέρνησης από τον Πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου το πνεύμα της Αλλαγής (όσο και οι κυβερνητικές πράξεις) ήταν διάχυτο παντού (κατάργηση συμβουλίων λογοκρισίας, επιτροπών νομιμοφροσύνης, αναγνώριση εθνικής αντίστασης, άμεσα μέτρα για τους σεισμό-πληκτους κτλ.).

Στο Υπουργείο Εργασίας ο Υπουργός κ. Κακλαμάνης αντιμετώπισε άμεσα και ενεργητικά το πρόβλημα των απολύσεων, ενεργοποιώντας το θεσμό της Εργατικής Επιθεώρησης, που αποτελεί θα λέγαμε κλειδί για την εφαρμογή της πολιτικής του Υπουργείου. (Αξίζει να θυμηθούμε ότι επί κυβερνήσεων της Δεξιάς, όπως σωστά αναφέρεται στην έκθεση του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας 1978, ο θεσμός ήταν σχεδόν ανύπαρκτος).

Στον τομέα των στεγαστικών δανείων εργατικών κατοικιών, με δηλώσεις-του ο Υπουργός κατήγγειλε τη ρουσφετολογική πολιτική της Δεξιάς και διευκρίνησε την καινούρια πολιτική της κυβέρνησης.

Παράλληλα προωθείται το νέο νομοθετικό πλαίσιο που θα καταργήσει τα αντεργατικά φράγματα που είχε φτιάξει η κυβέρνηση της Δεξιάς για τον έλεγχο και την κηδεμόνευση του συνδικαλιστικού κινήματος.

Έτσι θα μπου οι προϋποθέσεις για το ξεπέρασμα των αιτιών της διαίρεσης του εργατικού κινήματος και θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την ενότητα των εργατικών δυνάμεων.

Είναι αστείο να πιστεύει η σημερινή αντιπολίτευση, ότι οι φανφάρες και οι κινδυνολογίες-της, (περί πραξικοπημάτων στο συνδικαλιστικό κίνημα και απολύσεις εργαζομένων) θα βρουν απήχηση στους εργαζόμενους. Γιατί είναι πολύ πρόσφατη ακόμα η καταδίκη, «το μαύρισμα» της πολιτικής-της.

Αυτοί μονάχα που θα πρέπει να φοβούνται είναι οι κάθε λογής εργατοπατέρες που θα χάσουν τις «εργατοπατερικές καρέκλες-τους» από την ίδια τη δυναμική εξέλιξη των εργατικών μαζών που συνειδητοποίησαν τον αντεργατικό ρόλο-τους.

Προς τους φίλους του «ΑΝΤΙ»

Σχετικά με τη βιβλιοδεσία των τευχών του περιοδικού-μας σας πληροφορούμε ότι:

- Τα παραδιδόμενα για βιβλιοδεσία τεύχη θα πρέπει ν' αντιστοιχούν προς τους ζητούμενους τόμους, δηλαδή ο αναγνώστης-μας που θέλει ν' ανταλλάξει τα τεύχη-του με τον Α' τόμο π.χ., θα πρέπει να μας φέρνει τα τεύχη από 1-9.

Για τον Β'	τόμο τεύχη από	10-22
Γ'		23-35
Δ'		36-48
Ε'		49-61
ΣΤ'		62-74
Ζ'		75-89
Η'		90-102
Θ'		103-115
Ι'		116-128
ΙΑ'		129-141
ΙΒ'		142-154
ΙΓ'		155-167
ΙΔ'		168-180
ΙΕ'		181-195

- Εξυπακούεται ότι τα τεύχη που θα μας παραδίδονται θα πρέπει να είναι σε πολύ καλή κατάσταση (χωρίς γραψίματα, σχισίματα, κτλ.), όπως άψογοι είναι και οι παραδιδόμενοι τόμοι. Θεωρήσαμε απαραίτητη αυτή την ενημέρωση των φίλων αναγνωστών-μας, ελπίζοντας στην κατανόηση και την αγάπη-τους για το «ΑΝΤΙ», γιατί ήδη αντιμετωπίζουμε πρόβλημα επάρκειας των παλιών τευχών και, ιδιαίτερα, εκείνων που αφορούν τους τόμους Α' μέχρι και Ζ'.

- **ΤΙΜΗ ΚΑΘΕ ΤΟΜΟΥ:** 600 δρχ.
- **ΙΕ' ΤΟΜΟΣ:** 650 δρχ.
- **ΤΙΜΗ ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑΣ**
(με παράδοση των αντίστοιχων τευχών): 300 δρχ.
- **ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ:** 60 δρχ.

Το πραξικόπημα στην Πολωνία λύνει τα χέρια των Αμερικάνων για επέμβαση στο Ιράν

Ο Μπανί Σαντρ μιλά στο συνεργάτη του ΑΝΤΙ.

Σ' ΕΝΑΝ κόσμο όπου οι εξελίξεις και οι αλλαγές ακολουθούν ένα ρυθμό φρενιασμένο, η Ιρανική Επανάσταση δεν μονοπωλεί πιά τις πρώτες αράδες της διεθνούς επικαιρότητας. Εντούτοις, έρχεται κάθε τόσο κάποιο σημαντικό γεγονός να μας υπενθυμίσει ότι στο Ιράν, ο αγώνας για την εξουσία συνεχίζεται ανελέητος, παράλληλα με τον Πόλεμο του Κόλπου.

ΠΡΟΣΦΑΤΑ παραδείγματα αποτελούν το πλήγμα που

δέχτηκε η ηγεσία του Μουτζαχεντίν Χαλκ στο εσωτερικό, και η απόφαση του Χουσεΐν της Ιορδανίας να ενισχύσει με «εθελοντές» το συνονοματό-του του Ιράκ στον επιθετικό του πόλεμο τον οποίο δε φαίνεται ικανός να κερδίσει.

ΤΑ ΣΗΜΕΡΙΝΑ δεδομένα της κατάστασης στο Ιράν περιγράφει, από τη σκοπιά-του, ο πρώην πρόεδρος Μπανί-Σαντρ σε συνέντευξη που παραχώρησε προς το συνεργάτη του «ΑΝΤΙ» Γιώργο Μπιζιούρα.

ΕΡ: Γιατί διαλέξατε το Παρίσι για τόπο της σημερινής εξορίας-σας;

ΑΠ: Το «διάλεξα», είναι βαρύγδουπο, γιατί, κατά κάποιο τρόπο, δεν ήμουν ελεύθερος στην εκλογή. Διάλεξα όμως να φύγω από τη χώρα-μου για πολλούς λόγους. Βρίσκομαι στο Παρίσι, στη Γαλλία, για να μπορέσουμε να εξηγήσουμε καλύτερα την υπόθεσή-μας. Θεωρώ ότι εδώ είναι μια χώρα με παράδοση αγώνων, όπου γίνεται πλατιά ενημέρωση. Είμαι εδώ για να επωφεληθώ από όλα αυτά, για να ενημερώνω τον κόσμο και χάρη σ' αυτή την ενημέρωση να βοηθήσω στην αλλαγή όλων όσων πρέπει ν' αλλάξουν στο Ιράν.

ΕΡ: Δεν υπήρχε τρόπος να περιορίσετε την ασυδοσία του Χομεϊνί και των συνεργατών-του, αφότου πήρε την εξουσία;

ΑΠ: Έκανα τα πάντα, προσπάθησα πολύ για να τον κάνω να παραμείνει στις θέσεις που είχε όταν βρισκόταν στο Παρίσι. Όφειλε να προβεί σε μια γενική έκθεση των θέσεων της επανάστασης: όχι μόνο για το τι επρόκειτο να γίνει σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, αλλά, συνολικά, για το πού θα έπρεπε να κινείται η μουσουλμανική συνείδηση. Απέτυχα να τον επηρεάσω για πολλούς λόγους, εσωτερικούς και εξωτερικούς. Ανάμεσα στους εξωτερικούς συγκαταλέγονται ο πόλεμος με το Ιράκ, ο οικονομικός αποκλεισμός και οι συνωμοσίες που κατευθύνονταν απ' έξω.

Εδώ έχω να παρατηρήσω ότι αν η Ευρώπη, που τώρα κινητοποιείται για την Πολωνία, ενδιαφερόταν και για μας, θα ήταν πιθανό να μην καταλήξουμε σε δικτατορία. Αλλά, δυστυχώς, η Ευρώπη συμμετείχε στον οικονομικό αποκλεισμό του Ιράν, χωρίς να αναλογιστεί τις συνέπειες.

Στο εσωτερικό, είχαμε ένα εκατομμύριο Αφγανούς πρόσφυγες και άλλους τόσους, ίσως και παραπάνω, δικούς-μας από τον πόλεμο. Προσθέστε σ' αυτά την οικονομική κρίση που μας είχε κληρονομήσει το καθεστώς του Σάχη. Υπάρχουν λίγοι κυβερνώντες που μπορούν να κατανοήσουν ότι παλεύεις πολύ καλύτερα ενάντια σε όλα αυτά υπό συνθήκες ελευθερίας. Ο Χομεϊνί και οι συνεργάτες-του δεν το πίστευαν. Επωφεληθήκαν από την επανάσταση για να επιβληθούν. Βρήκαν λοιπόν μια καινούρια θεωρία, που δεν είναι καινούρια, αλλά είναι η γνωστή θεωρία του φασισμού.

Αυτή η θεωρία μαζί με τις εσωτερικές και εξωτερικές δυσκολίες έσπρωξαν το Χομεϊνί στον αυταρχισμό. Πρέπει να προσθέσω ακόμα ότι ο Ιμάμης θεωρεί τον εαυτό-του αντιπρόσωπο του θεού, στον οποίο οφείλουμε να υπακούουμε. Όλα αυτά μας εμπόδισαν να πετύχουμε. Αλλά δεν χάσαμε τη μάχη' προσπαθήσαμε να εξηγήσουμε την κατάσταση στην κοινή γνώμη και να εξυψώσουμε τη συνείδηση του λαού χάρη στην οποία ελπίζουμε να κερδίσουμε τον αγώνα.

ΕΡ: Αυτός ο θρησκευτικός φανατισμός είναι αποτέλεσμα της διακυβέρνησης του Σάχη ή είναι έμφυτος στο λαό;

ΑΠ: Πρώτα - πρώτα δεν πρόκειται για φανατισμό. Ακόμη κι ο φανατισμός έχει τους κανόνες-του. Αλλά δεν πρόκειται γι' αυτό. Πρόκειται για έναν κυνικό αυταρχισμό που δεν σέβεται καμία αξία και κανέναν κανόνα. Και το καθεστώς του Σάχη ήταν ακριβώς το ίδιο πράγμα. Όταν μια κυβέρνηση δικαιολογεί την οποιαδήποτε αυθαιρεσία-της ως δικαίη και ορθή πράξη, τότε όλα της επιτρέπονται. Αυτή είναι η σκοπιά της απολυταρχι-

κής εξουσίας. Θα έλεγα, λοιπόν, ότι δεν μπορούμε να συκοφαντούμε το φανατισμό γιατί ακόμη και ο φανατισμός έχει κάποια αξία. Για παράδειγμα, το καθεστώς δείχνει αυστηρότητα όταν πρόκειται για το τσαντόρ των γυναικών σε δημόσιους χώρους. Αυτό το ονομάζουμε φανατισμό. Αλλά δεν είναι το ίδιο ευαίσθητο στην εκπόρνευση των προσφύγων του πολέμου, τη βρίσκει φυσιολογική. Όπως όλοι όσοι λατρεύουν την εξουσία έτσι κι αυτοί κάνουν τα πάντα για να υπερασπίσουν τη δικιά-τους, αυτό είναι όλο.

ΕΡ: Πώς εκτιμάτε την τωρινή πολιτική κατάσταση της χώρας-σας;

ΑΠ: Η πολιτική καθώς και η οικονομική κατάσταση είναι κρίσιμη. Υπάρχουν τέσσερα εκατομμύρια άνεργοι και αυτή τη χρονιά η πτώση του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος ήταν τουλάχιστον 20%. Συνολικά, τις τρεις τελευταίες χρονιές, η πτώση φτάνει το 50%. Δηλαδή αυτός ο λαός φτωχαίνει ραγδαία. Το νόμισμα που κυκλοφορεί έχει τριπλασιασθεί, άρα ο τιμάρημος ανεβαίνει. Πρόκειται για οικονομική αλλά και για πολιτική καταστροφή. Πριν λίγες μέρες το Κοινοβούλιο ψήφισε ένα νόμο που επιτρέπει στην κυβέρνηση να προσλάβει ξένους ειδικούς για να καθορίσουν τις πιστώσεις και τα χρέη έναντι των Ηνωμένων Πολιτειών. Αυτό σημαίνει ότι η χώρα έχει στερηθεί τους εγκεφάλους-της, αφού ακόμη και γι' αυτή την ασήμαντη υπόθεση το καθεστώς είναι υποχρεωμένο να καταφεύγει σε ξένους ειδικούς. Δηλαδή δεν υπάρχουν ντόπιοι ειδικοί, έχουνε εγκαταλείψει τη χώρα. Ένα καθεστώς, λοιπόν, που δεν διαθέτει τους ανθρώπους με τις απαραίτητες ειδικές γνώσεις, πώς μπορεί να κυβερνάει; Δεν γνωρίζει άλλη μέθοδο από τη

βία, τις εκτελέσεις και τα βασανιστήρια. Αυτό μπορεί να συνεχιστεί; Μετά από την ιστορία με την Πολωνία, φοβάμαι πολύ, τις αμερικάνικες διαθέσεις. Γιατί οι Αμερικάνοι να μην κάνουν αύριο το ίδιο στο Ιράν για να ισορροπήσουν την κατάσταση; Ποιός λέει όχι; Αλλά ελπίζω ότι το τωρινό καθεστώς δε θα διαρκέσει πολύ. Ελπίζω και αγωνίζομαι γι' αυτό.

ΕΡ: Υπάρχει ενεργή ανάμειξη ξένων δυνάμεων στο Ιράν;

ΑΠ: Προς στιγμή, δε νομίζω. Και πρώτα - πρώτα το κόμμα που πρόσκειται στη Σοβιετική Ένωση, το Τουντέχ, είναι πολύ αδύνατο. Εξάλλου μετά τη συμφωνία της Γιάλτας, το Ιράν βρίσκεται στην Αμερικάνικη σφαίρα επιρροής. Οι Αμερικάνοι, λοιπόν, θα αγωνιστούν να το κρατήσουν για πολλούς λόγους, που γνωρίζετε καλά, η στρατηγική-του θέση, τα πετρέλαια κτλ. Τέλος η Σοβιετική Ένωση μετά την ιστορία του Αφγανιστάν είναι πολύ προσεχτική. Δεν συμβαίνει το ίδιο από την αμερικάνικη πλευρά. Οι Αμερικάνοι έχουν εγκαταστήσει ραδιοφωνικούς σταθμούς από όπου προπαγανδίζουν ότι δεν υπάρχει άλλη λύση οικονομική και πολιτική, εκτός από την εξάρτηση απ' αυτούς. Διαφορετικά, λένε, θα καταστραφεί η χώρα από τις δυσκολίες του πολέμου, από τα οικονομικά προβλήματα, από τους ανόητους που κυβερνούν. Όλα αυτά, πρέπει να εκτιμηθούν λαμβάνοντας υπόψη τη σύνθεση του πληθυσμού, κυρίως του αστικού.

Δύο εκατομμύρια είναι δημόσιοι υπάλληλοι, με τις οικογένειές-τους μας κάνουν 10 εκατομμύρια. Αυτά τα 10 εκατομμύρια χάνουν την αγοραστική-τους δύναμη για τον απλό λόγο ότι δεν υπάρχει παραγωγή.

Ο τιμάρημος αυξάνεται αλματωδώς. Οι Αμερικάνοι μπορούν εύκολα να ποντάρουν στη δυσαρέσκεια αυτών των μικροαστών. Δεν σημαίνει λοιπόν ότι δεν υπολογίζω το Σοβιετικό κίνδυνο, αλλά πρέπει να είμαστε ρεαλιστές για την ώρα δεν τον βρίσκω σημαντικό.

ΕΡ: Είναι γνωστό ότι πολλοί από τους συνεργάτες της Ισλαμικής Επανάστασης στην πρώτη φάση-της έχουν παραμεριστεί. Είστε εξάλλου ένας από αυτούς. Αυτό έγινε προοδευτικά; Ήταν μια αναπόφευκτη ρήξη; Δεν υπήρχε δυνατότητα συμφιλίωσης;

ΑΠ: Δεν ήταν βιώσιμη η αρχική σύνθεση. Υπήρχαν τάσεις φιλελεύθερες φιλοαμερικάνικες, τάσεις αυταρχικές που κυβερνούν σήμερα και τάσεις συγχρόνως ανεξάρτητες και ελεύθερες. Είναι φανερό ότι υπήρχαν τρεις τάσεις. Από τη δύναμη των πραγμάτων, οι φιλελεύθεροι φιλοαμερικάνοι βγήκαν από τον κύκλο πρώτοι. Οι δύο άλλες τάσεις που παρέμειναν δεν ήταν δυνατό να συνεννοηθούν παρ' όλες τις προσπάθειές-μας. Εμείς φανταζόμασταν ότι έπρεπε να λυθούν τα προβλήματα μέσα σε συνθήκες ελευθερίας και συμμετοχής του λαού, ενώ εκείνοι αναζητούσαν τρόπους να επιβληθούν και ήθελαν να χρησιμοποιήσουν τη θρησκεία. Ευτυχώς δεν πέτυχαν. Εμείς πετύχαμε γιατί ο λαός διέγινωσεν την αποφασιστικότητά-μας. Συμμετείχαμε στους τρεις πολέμους, στον πόλεμο με το Ιράκ, στον οικονομικό πόλεμο των Ηνωμένων Πολιτειών και στον πόλεμο ενάντια στην αυταρχική ιδεολογία, στο εσωτερικό. Κάνα-

με αυτούς τους πολέμους ως αγωνιστές ενός άλλου Ισλάμ που το ορίζουμε σαν μέθοδο εξέλιξης βασισμένης στην ελευθερία.

Εμείς έχουμε κερδίσει την κοινή γνώμη ενώ ο Χομεϊνί, παρά τη δημοτικότητά-του (χωρίς προηγούμενο στην ιστορία όλης της ανθρωπότητας) έχει χάσει. Η απόδειξη είναι ότι δε μας ανέτρεψε με την δύναμη της κοινής γνώμης, αλλά με πραξικόπημα, με εκτελέσεις 3.000 ατόμων μέχρι σήμερα, και με φυλακίσεις. Δεν είναι σαν τον Γιαρουζέλσκι, είναι ιερωμένος. Όταν ένας ιερωμένος 80 χρονών, αγαπητός στο λαό, είναι υποχρεωμένος να εκτελεί για να κυβερνάει, αυτό σημαίνει ότι έχει χάσει την κοινή γνώμη. Γι' αυτό είμαι αισιόδοξος. Πάντως η συμφιλίωση δεν ήταν δυνατή εκτός αν οι κρατούντες άλλαζαν απόψεις και μεθόδους. Δεν το έκαναν. Είναι κρίμα, αλλά έτσι είναι.

ΕΡ: Ποιά είναι η πολιτιστική κατάσταση της χώρας σήμερα;

ΑΠ: Τους πρώτους μήνες της επανάστασης υπήρχε ένας πολιτιστικός ενθουσιασμός, μια δημιουργικότητα και μια σημαντική προσπάθεια των διανοούμενων να παράγουν. Αυτό βέβαια έχει σταματήσει τώρα. Αλλά από την άλλη πλευρά υπάρχει μια πολιτιστική αλλαγή πολύ ενδιαφέρουσα. Για μένα, απ' όλα όσα χάσαμε αυτό που κερδίσαμε βαραίνει στη ζυγαριά. Σας δίνω μερικά παραδείγματα. Η γυναίκα στο Ιράν πριν από την επανάσταση δεν συμμετείχε στην πολιτική ζωή, γιατί τη θεωρούσε αντιθρησκευτική δραστηριότητα. Σήμερα συμμετέχει. Δε θεωρεί πλέον την πολιτική πράξη αθέμιτη. Ο Χομεϊνί στο Παρίσι είχε πει ότι οι γυναίκες μπορούν και οφείλουν να συμμετέχουν στην πολιτική ζωή. Δεν επρόκειτο για επέμβαση στο επίπεδο νομοθεσίας, όπως επί Σάχη, αλλά στο επίπεδο της συνείδησης. Αυτό είναι που ενδιαφέρει. Τώρα η νοοτροπία έχει αλλάξει, αυτό είναι αληθινή επανάσταση.

Άλλο παράδειγμα: Πριν από την επανάσταση ο φτωχός ήταν φτωχός και ο πλούσιος ήταν πλούσιος γιατί πίστευαν ότι η μοίρα το ήθελε έτσι. Ήταν μια μοιρολατρεία που είχε μια θρησκευτική προέλευση. Αυτό ξεπεράστηκε με την επανάσταση. Ο φτωχός δεν πιστεύει πια ότι η μοίρα το θέλει έτσι, άρα απαιτεί.

Τρίτο παράδειγμα, πιο σημαντικό από τ' άλλα. Κάποτε φαντάζονταν ότι σπουδάζοντας ξεστρατίζουν από τη θρησκεία. Αυτό πια δεν ισχύει. Ο λαός δεν το πιστεύει πια και τούτο φοβίζει το Χομεϊνί και τους μούλλαδες-του αφότου εγκατέστησαν δικτατορία. Ο πολίτης του Ιράν, μέχρι τώρα ήταν μοιρολάτρης εκ πεποιθήσεως. Σήμερα, έχει αποτινάξει αυτή τη μοιρολατρία. Αυτό σημαίνει ότι θα συμμετέχει, θα εκφράζει γνώμη και θα απαιτεί. Έχει μεγάλη σημασία αυτή η πολιτιστική αλλαγή στο Ιράν.

ΕΡ: Πως βλέπετε το οικονομικό

παρελθόν, παρόν και μέλλον της χώρας-σας;

ΑΠ: Για το παρελθόν σας έχω μιλήσει, ήταν ένα οικονομικό σύστημα στα μέτρα των πολυεθνικών. Αυτό το εξηγώ στο βιβλίο-μου: «Ποιά επανάσταση για το Ιράν». Η πολιτική του καθεστώτος του Σάχη ήταν να καταναλώνουμε εισαγόμενα προϊόντα σκορπώντας πετροδολάρια. Η πολιτική αυτή υπήρξε καταστροφική για την εγχώρια παραγωγή.

Μετά το Σάχη, προχωρήσαμε σε πολλές εθνικοποιήσεις. Το σύνολο σχεδόν της Ιρανικής οικονομίας εθνικοποιήθηκε. Αλλά να εθνικοποιείς χωρίς ελευθερίες, χωρίς να συμμετέχουν οι εργαζόμενοι, σημαίνει ότι προετοιμάζεις μια καινούρια δικτατορία. Προσπαθήσαμε να εκδημοκρατίσουμε αυτές τις εθνικοποιήσεις χωρίς να το πετύχουμε. Αυτή είναι η σημερινή κατάσταση. Το μέλλον είναι αβέβαιο. Αν έρθουμε σύντομα στην εξουσία, θα είναι και πάλι πολύ δύσκολο να σωθεί η οικονομία. Ή πρέπει να καταφύγουμε ολότελα στη βοήθεια του εξωτερικού ή πρέπει ο λαός να συμμετάσχει σε υποχρεωτική εργασία τουλάχιστον για 20 χρόνια. Τα ελάχιστα που είχε αφήσει ο Σάχης καταστράφηκαν από τον πόλεμο και την πολιτική του Χομεϊνί. Πρέπει να ξαναδώσουμε ζωή στη βιομηχανία και στην κατεστραμμένη γεωργία. Μετά από μια συστηματική καταστροφή 50 χρόνων, αυτό είναι πολύ δύσκολο. Κατά τη γνώμη μου, η λύση δεν είναι οικονομική αλλά πολιτική. Πρέπει όπως είπαμε να συμμετέχει ο λαός για 20 τουλάχιστον χρόνια, κι ακόμη και μετά από 20 χρόνια δεν μπορούμε να πούμε ότι θα έχει σωθεί η οικονομία.

ΕΡ: Τι έχετε να πείτε για τα πρόσφατα γεγονότα στην Πολωνία;

ΑΠ: Η Πολωνία... Έγραψα ένα γράμμα προς τους διανοούμενους του κόσμου-μας, όπου αναφέρω ότι η επανάστασή-μας, ως μέθοδος και ως περιεχόμενο είναι αυτό που ήταν ο Μάης του '68 για τη Γαλλία, και ο αγώνας των εργατών για την Πολωνία. Δηλαδή, το κίνημα προέρχεται από τη βάση και ο λαός βασίζεται στον εαυτό-του για να απελευθερωθεί.

Στο Ιράν η βάση ξεσηκώθηκε, στην Πολωνία το ίδιο. Δεν είναι όπως στην Τσεχοσλοβακία, όπου τα πράγματα διαδραματίζονταν σε επίπεδο κόμματος. Εδώ ήταν μια άλλη πολιτική, αυτή τη φορά ο λαός ο ίδιος είναι που ξεσηκώνεται και το κόμμα δεν υπάρχει πια.

Πιστεύω ότι θα υπάρξουν και άλλες παρόμοιες περιπτώσεις όχι μόνο στην Ανατολική Ευρώπη, αλλά και στη Σοβιετική Ένωση. Βλέπω σημάδια κρίσης και πιστεύω ότι ο σοβιετικός λαός θ' απαιτήσει την ελευθερία-του, όπως και ο αμερικάνικος.

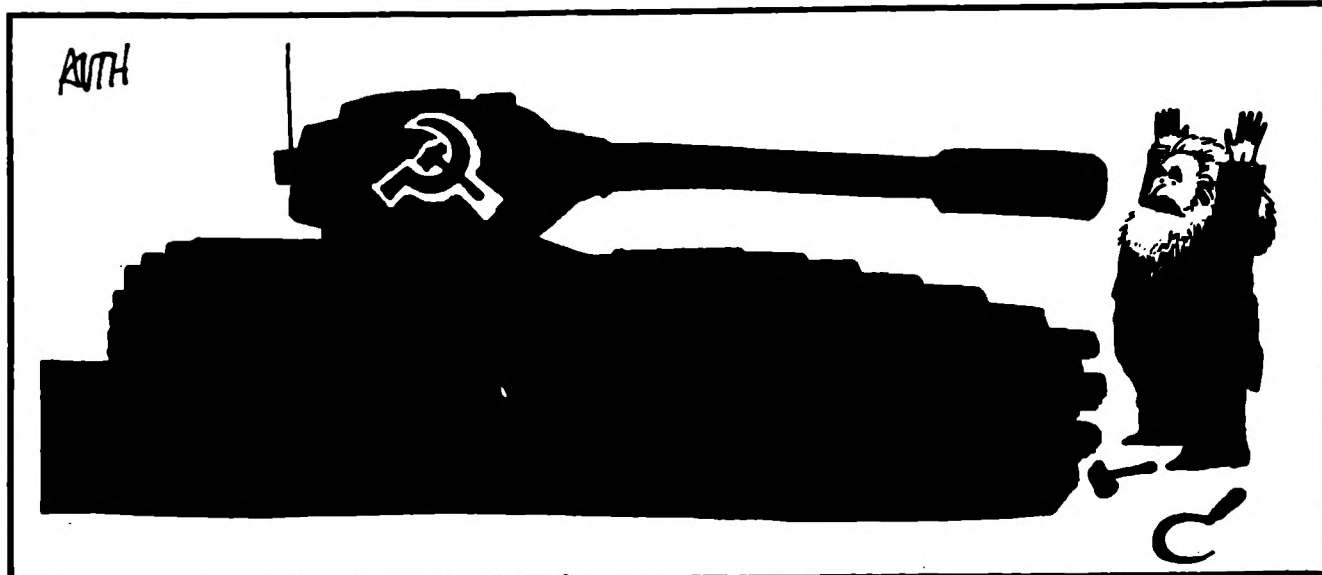
Ελπίζω, και εύχομαι ότι θ' αρχίσει μια καινούρια εποχή στην ιστορία της ανθρωπότητας.

Εξόρμηση

ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Ιστορίες καθημερινές στη Λ.Δ. Πολωνίας

Στα πλαίσια της σοσιαλιστικής αναδιοργάνωσης της χώρας, η πολωνική τηλεόραση εγκαινίασε μια νέα σειρά εκπομπών με τίτλο «Ποιος είναι ποιος». Θέμα της σειράς η ενημέρωση του κοινού πάνω στις κατασκοπευτικές δραστηριότητες, για λογαριασμό του ΝΑΤΟ, φυσικά, ορισμένων εξτρεμιστών της Αλληλεγγύης.

Τιμώμενο πρόσωπο, σε μια από τις πρώτες εκπομπές (ποιός άλλος;) ο γνωστός αντεπαναστάτης Κάρολ Μοντζελέφσκι (οι ανυπόμονοι να μη βιάζονται, θά 'ρθει κι η σειρά του Βαλέσα). Ακούστε τι έκανε ο σατανικός αυτός πράκτορας. Είχε στρατολογήσει για λογαριασμό της ΚΟΡ (σ.σ. ο Μοντζελέφσκι ουδέποτε υπήρξε μέλος της ΚΟΡ) μια κάποια κυρία ονόματι Αλίσια Ρζετέλνα, την οποία πλήρωνε σε μάρκα και δολάρια για να αποσπάει μυστικά από παράγοντες του καθεστώτος. Η Ρζετέλνα, λοιπόν, καλούσε σε μια σουίτα κεντρικού ξενοδοχείου της Βαρσοβίας διάφορα πρόσωπα που ξέρανε πολλά, με το πρόσχημα ότι θα τους προσφέρει τσάι. Εκεί, έριχνε στο τσάι-τους μια σκόνη ολλανδικής κατασκευής που της προμήθευε ο Μοντζελέφσκι, με αποτέλεσμα οι καλεσμένοι-της να πέφτουν σε κατάσταση μέθης και να αποκαλύπτουν ό,τι ήξεραν και δεν ήξεραν.

Κάθε προοδευτικός άνθρωπος ελπίζει ότι ο Μοντζελέφσκι σύντομα θα λογοδοτήσει για την αντεπαναστατική σκόνη ενώπιον της δικαιοσύνης.

★ ★ ★

Η πολωνική χούντα φέρεται στους φυ-

λακισμένους εργάτες πολύ χειρότερα από ότι στους διανοούμενους. Η συνταγή είναι παλιά. Μια αναζωογόνηση της δυσπιστίας του εργάτη απέναντι στο διανοούμενο που στέκεται στο πλευρό-του δεν μπορεί παρά να ωφελήσει το καθεστώς. Από την άλλη, πολλοί από τους διανοούμενους που πλαισιώνουν την Αλληλεγγύη είναι αρκετά γνωστοί στη Δύση όπου η κοινή γνώμη (ας είναι καλά το Star System) είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη για την τύχη των «επώνυμων». Εξού και κάποια αισθητή διαφορά στη μεταχείριση, διαφορά επικίνδυνη για τη συνοχή της Αλληλεγγύης.

Υπ' αυτές τις συνθήκες, αποχτά ξεχωριστή σημασία μια επιστολή που κατάφεραν να στείλουν παράνομα προς τον ηλεκτροτεχνίτη Λεχ Βαλέσα οι έγκλειστοι στο στρατόπεδο του Ντράβκο στο οποίο οι αρχές έχουν συγκεντρώσει τους περισσότερους διανοούμενους. Η επιστολή έφτασε στα χέρια του Βαλέσα στις 22 Ιανουαρίου:

«Σας γράφουμε από τον τόπο εγκλεισμού-μας γνωρίζοντας τι σημαίνει φυλάκιση. Η σκέψη-μας βρίσκεται κοντά-σας από την πρώτη στιγμή και είστε παρών στις προσευχές-μας. Το χτύπημα που δέχτηκε το έθνος στις 13 Δεκεμβρίου δεν μπορεί να μας λυγίσει. Δεν μπορεί να καταστρέψει το αίσθημα αλληλεγγύης μεταξύ εργατών και διανοούμενων που δημιουργήθηκε τον Αύγουστο του 1980 και υπήρξε πάντα ζωντανό μέσα στο συνδικάτο-μας. Το ψέμα είναι βραχύβιο ενώ αυτοί οι κοι-

νωνικοί και ηθικοί δεσμοί διαρκείς. Είστε το σύμβολο των αξιών για τις οποίες παλέψαμε μαζί. Με το νου και την καρδιά στεκόμαστε αλληλέγγυοι προς όλους τους φυλακισμένους κι όλους εκείνους που βρίσκονται στην παρανομία, μαζί στις ωραίες και στις δυσάρεστες στιγμές του αγώνα».

★ ★ ★

Από συνέντευξη του αρχηγού της Πολιτοφυλακής Βαρσοβίας στο σοβιετικό έντυπο Literatournaya Gazetta:

«Ο εχθρός δεν έχει παραδοθεί, συνεχίζει να εκδηλώνει την παρουσία-του. Ένα από τα πρωτεύοντα καθήκοντά-μας είναι να καταπολεμήσουμε τις παράνομες δραστηριότητες. Οι πληροφορίες που διαθέτουμε φανερώνουν ότι η οργάνωση βρίσκεται στο στάδιο της ανασυγκρότησης».

Ποιά οργάνωση να εννοεί, άραγε;

★ ★ ★

Όπως σ' όλες τις χώρες υπό στρατιωτικό καθεστώς, έτσι και στην Πολωνία η δικαιοσύνη είναι ανεξάρτητη. Προϋπόθεση της ανεξαρτησίας είναι η εκκαθάριση του δικαστικού σώματος και προϋπόθεση της εκκαθάρισης είναι το κάρφωμα. Ιδού η ντιρεκτίβα, όπως τη διατύπωσε ο συνταγματάρχης Κοστρζέβα μιλώντας προς τους προέδρους των επαρχιακών δικαστηρίων πέντε μόλις μέρες μετά το πραξικόπημα:

«Για να ενεργήσει αποτελεσματικά, ο πρόεδρος του δικαστηρίου πρέπει να διαθέτει ανθρώπους στους οποίους να μπορεί πάντα να υπολογίζει. Εσείς γνωρίζετε τους συναδέλφους-σας. Γνωρίζετε πρόσωπα και πράγματα και μπορείτε ν' αποφασίσετε ποιος είναι μαζί-μας, ποιος είναι έμπιστος. Δεν είναι ώρα για πολλές κουβέντες. Πρέπει ν' αποφασίσουμε ποιούς θα διώξουμε από το δικαστικό σώμα.

Κατά την πραγματοποίηση αυτής της διαλογής, θα μας χρησιμεύσουν ορισμένα κριτήρια. Αυτή τη στιγμή, σημασία δεν έχουν μόνο τα προσόντα και οι ικανότητες ενός δικαστή, αλλά κυρίως η πολιτική-του τοποθέτηση. Αν μπορούσα να σας δώσω ορισμένες συμβουλές, θα χώριζα τους δικαστές σε μερικές κατηγορίες:

- Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν τα ενεργά μέλη της Αλληλεγγύης, οι εξτρεμιστές που στράφηκαν ενάντια στη λαϊκή εξουσία.

- Η δεύτερη αποτελείται από τα μέλη των αυτόνομων συνδικάτων που δεν ήσαν λιγότερο ενεργά από τα μέλη της Αλληλεγγύης και που παρενοχλούσαν τη διοίκηση του υπουργείου Δικαιοσύνης.

- Τέλος, στην τρίτη κατηγορία, ανήκουν οι άβουλοι δικαστές που είναι ανίκανοι ν' ανταποκριθούν στις επιταγές της στιγμής.

Υποθέτω ότι οι περισσότεροι από τους παρόντες συντρόφους προέδρους έχουν κομίσει συγκεκριμένες προτάσεις πάνω στο ζήτημα της επιλογής του προσωπικού. Όσοι δεν το έχουν κάνει θα πρέπει να στείλουν το ταχύτερο αυτές τις προτάσεις στον υπουργό».

Μίλησε κανείς για απομόνωση της χούντας;

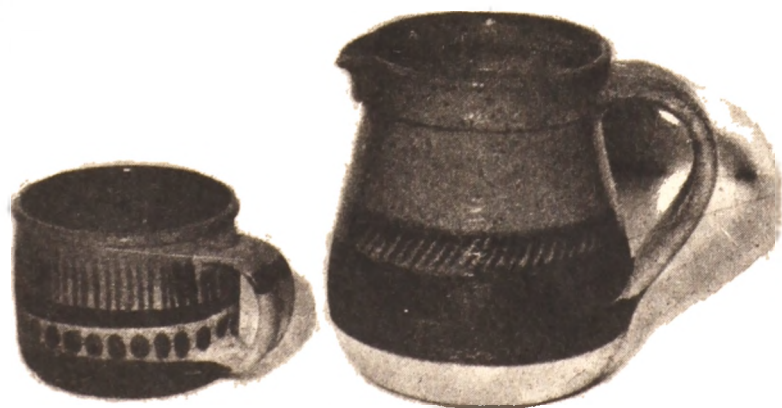
ΚΕΡΑΜΙΚΑ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Δημητρίου Γούναρη 30 Θεσσαλονίκη

ΣΤΑΧΥ

Ξάνθου 7 Κολωνάκι

ΦΛΕΒΑΡΗΣ 1973

Η κατάληψη της Νομικής

—προάγγελος
του Πολυτεχνείου

Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ της Νομικής, το Φλεβάρη του 1973, καταγράφεται σαν η πρώτη μαζική εκδήλωση του φοιτητικού κινήματος κατά της δικτατορίας.

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ τις στρατεύσεις 88 συνδικαλιστών-φοιτητών, το κέντρο της Αθήνας θα συγκλονιστεί επί δύο ημέρες από τις διαδηλώσεις, γύρω από τη Νομική Σχολή, όχι μόνο των φοιτητών αλλά και του λαού που συμπαραστέκεται ενεργητικά και μαζικά και διαδηλώνει αυθόρμητα τα αντιδικτατορικά-του αισθήματα.

ΘΑ ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΗΣΟΥΝ και άλλες φοιτητικές διαμαρτυρίες, οι συλλήψεις στο ΕΑΤ/ΕΣΑ, το κίνημα του Ναυτικού, το δημοψήφισμα του Ιούλη, η «φιλελευθεροποίηση» του Μαρκεζίνη, εργατικές διαμαρτυρίες, αγροτικές κινητοποιήσεις σε μικρό βαθμό, αλλά ενδεικτικές των προθέσεων του ελληνικού λαού, το Πολυτεχνείο... Η κατάληψη της Νομικής σηματοδοτεί την αρχή αυτής της περιόδου των έντονων διαδικασιών, των διαμαρτυριών και κινητοποιήσεων των φοιτητών που διαμόρφωσαν τις προϋποθέσεις της εξέγερσης του Νοέμβρη.

ΠΑΡ' ΟΛΟ όμως, τον καθοριστικό ρόλο της Νομικής στις εξελίξεις, τόσο στο μαζικό κίνημα, όσο και στην πολιτικοποίηση των φοιτητικών αιτημάτων, η κατάληψη της Νομικής δικαιούται ίσως τον τίτλο της «λησμονημένης» εξέγερσης.

ΤΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ με το εύρος της λαϊκής συμμετοχής, τις σημαντικές και μεγαλύτερες πολιτικές διαστάσεις και την αιματηρή-του κατάληξη αποτελεί το κορυφαίο σημείο της αντιδικτατορικής πάλης. Ωστόσο για κείνον που θέλει να δει συνολικά και στις ιστορικές-της διαστάσεις την εξέλιξη και τη μορφοποίηση της αντίστασης του λαού-μας στη Χούντα, η κατάληψη της Νομικής αποτελεί σημαντικό στοιχείο στην ανάπτυξη και

την μετέπειτα πορεία του αντιδικτατορικού αγώνα.

ΤΟ ΑΝΤΙ, με το αφιέρωμα που ακολουθεί, φιλοδοξεί να συμβάλλει στη συζήτηση για τον αντιδικτατορικό αγώνα, την πορεία του φοιτητικού κινήματος και το ρόλο της κατάληψης της Νομικής. Επίσης να θυμίσει τα γεγονότα και το πολιτικό κλίμα, αυτά που τώρα, 9 χρόνια μετά δεν πρέπει να ξεχνάμε. Στις σελίδες που ακολουθούν περιλαμβάνονται:

- Συζήτηση με πρωταγωνιστές της κατάληψης, που δείχνει, τόσο λεπτομέρειες και στοιχεία από τα γεγονότα και την οργάνωση του φοιτητικού κινήματος εκείνη την περίοδο όσο και αντιθέσεις και διαφορετικές απόψεις που αν και δεν εκδηλώθηκαν ανοιχτά τότε, εκφράστηκαν αργότερα και ιδιαίτερα στο Πολυτεχνείο, το Νοέμβρη της ίδιας χρονιάς.

- Χρονικό, που καταγράφει την πορεία του φοιτητικού κινήματος από τα πρώτα δειλά βήματά-του μέχρι την κατάληψη.

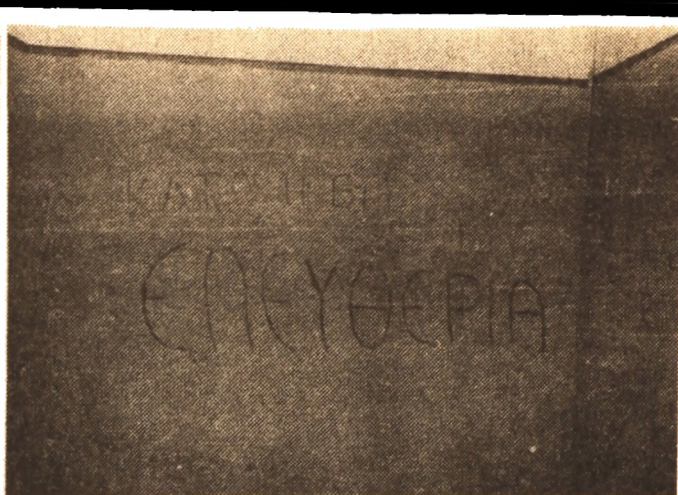
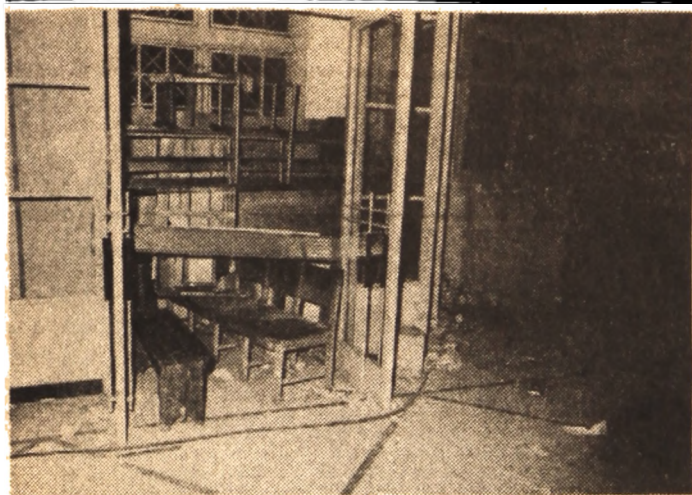
- Μια «στατιστική» για τις πολιτικές και κομματικές προτιμήσεις των 88 στρατευμένων φοιτητών, τότε και σήμερα. Δηλωτική ορισμένων στοιχείων για το ρόλο των οργανώσεων στον αντιδικτατορικό αγώνα και την πολιτική διαμόρφωση και εξέλιξη της «γενιάς του Πολυτεχνείου».

- Καταγραφή της στάσης των συγκλητικών του Πανεπιστημίου και των ποινών που διαμόρφωσε, μετά τη μεταπολίτευση, το ειδικό πειθαρχικό συμβούλιο.

- Ντοκουμέντα από τον Τύπο της εποχής, τον παράνομο αντιστασιακό Τύπο, που δείχνουν την πολιτική σημασία των γεγονότων καθώς και φωτογραφικά ντοκουμέντα που πρώτη φορά έρχονται στο φως της δημοσιότητας ενδεικτικά της τρομοκρατίας, της καταπίεσης και των συνθηκών με τις οποίες ήταν αντιμέτωπο τότε το φοιτητικό κίνημα.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ — ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ

● ΣΤΗΝ ΤΑΡΑΤΣΑ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ

Η εξώπορτα ασφαλισμένη από μέσα, το γραφείο της πρυτανείας, το σύνθημα στον τοίχο...

για των πανεπιστημίων. Η σύγκλητος απαντά με 10ήμερο λοκ-άουτ. Αποχή και στις άλλες σχολές του ιδρύματος με αποτέλεσμα απόφαση της συγκλήτου για την αναστολή της λειτουργίας της σχολής. Σε απάντηση διαδήλωση των φοιτητών του ΕΜΠ στην Αθήνα που διαλύεται από την αστυνομία.

Συγκέντρωση την ίδια μέρα στη Νομική όπου καταγγέλλονται οι συνεχείς συλλήψεις και κλήσεις φοιτητών στην ασφάλεια και η παρουσία χαφιέδων στους πανεπιστημιακούς χώρους.

Στα Γιάννενα, παραπομπή δύο φοιτητών επειδή κατάγγειλαν τον τρόπο διεξαγωγής των εκλογών, που τιμωρούνται με βαριά επίπληξη.

Παρατείνεται ο προπρύτανης του ΕΜΠ Κοκκινόπουλος για λόγους ακαδημαϊκούς και προσωπικής ευθιξίας.

Δύο φοιτητές της Φυσικομαθηματικής καταδικάζονται επειδή επιτέθηκαν ε-

Εκ- Τήν 19.2.1973
Τ. -2ος άνωγειματικός άρας της αυτής ως ένα ημερομηνίας εξέδωθε ή άφ-
φασίας του 27/2/73 με την Πλημμελειοδική του Αθηνών, σχετικά με το
καταγγελλόμενος ενόψει (11) φοιτητές. Πρώτε του ίδιου των δικαστη-
ρίων είχαν συμφωνήσει ληφθείς αριθμός φοιτητών, αλλά ούδέν το ότι
μνηστές έσπευσαν, καθώς είχαν ληφθεί αυστηρά μέτρα τάξεως και ασφα-
λείας.
2. -Εκροτίθησαν τεσσάρητες των κήρυξη φοιτητών ολίγους έκανούσαν όμοι-
ες περί του χώρου των δικαστηρίων.
9. -ΚΟΙΝΟ... -ΤΑΚΕΤΙ -Απόστολος του Δημητρίου καλ Μαρίας.
10. -ΠΑΡΑΛΑΜΕΤ... -ΤΕΤΙ -ΤΕΤΙ του φοιτητικού καλ Αγγελικής
11. -ΣΤΑΚΑΣ Σαρδάρης του Ανωστασίου καλ Γεωργίας
12. -ΕΘΝΙΑΣ Αθανάσιος του Ανωστασίου καλ Γεωργίας
καλ Πηνελόπης

Εκ- Τήν 20.2.1973
Τήν άνωτέρω ημερομηνία καλ από 16-20 άρας είν-
συνελήφθη Γενική Συνέλευσις από των αντιπροσώπων φοι-
τητήτων διόμοιο αντιπροσωπευτικό συνέδημα καλ εξέλεξε...

Εκ- Τήν 21.2.1973
1. -Τήν 21.2.73 καλ από άρας 20 12ης μέχρι της 19ης της 22.2.1973 άν-
ταρξά φανούσαν φοιτητές της Νομικής, Φιλοσοφικής, Φυσικομαθηματικής
καλ άλλων σχολών, καλ έτεροι άπομα, μη φοιτητές, κατέλαβαν τό κτί-
ριον της Νομικής σχολής, εξέλεξαν έπιτροπή δια βοής, συνέταξαν όμοι-
α κείμενα, την Πλημμελειοδική του Αθηνών, έδωσαν τό έπαισό καλ κατό-
έδωσαν της άνωτε του κτιρίου διανομή των έλεγκτήσεων ταύτο.
Μετά την έξοδον έμ του κτιρίου καλ μέχρι της 24ης άρας της 22.2.73
από έμώων φοιτητών έγένοντο διαδηλώσεις είν-τάς πανεπιστημιακούς όλους
των άθηνων καλ έπράχθησαν διάφορα αντιπροσωπευτικά συνέδημα.
Συλλήψεις δέν έγένοντο, αλλά έ-... ταυτότητας των κήρυξη φοι-
τητών
1. -ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Γεωργίας
2. -ΡΟΔΙΤΗΣ Κωνσταντίνος
3. -ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γεωργίας του Δημητρίου
4. -ΜΑΡΙΟΣ Παναγιώτης του Βασίλειου
5. -ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ Δημητρίου του Κωνσταντίνου

Από τα απόρρητα αρχεία της υποδιεύθυνσης της Γενικής Ασφάλειας Αθηνών, Υπηρεσία Πληροφοριών, στα οποία οι αναφορές των «αρμοδίων οργάνων» καταγράφουν με κάθε λεπτομέρεια τις συγκεντρώσεις, τις διαδηλώσεις και τις συλλήψεις των φοιτητών. Ακόμα και τα ονόματα όσων κρατούσαν τις ταυτότητες είναι καταχωρημένα.

ναντίον του ασφαλίτη της σχολής Μαρκονίκου.

Στις 30 του ίδιου μήνα απελαύνεται ο Κύπριος φοιτητής για συνδικαλιστική δράση.

12 φοιτητές της Ανωτάτης Εμπορικής καλούνται σε απολογία από την σύγκλητο επειδή δημοσιεύουν μια μελέτη

για τα προβλήματα της σχολής και τιμωρούνται με «απλή επίπληξη».

Συλλήψεις και κλήσεις στην ασφάλεια δεκάδων φοιτητών συνδικαλιστών.

Στις 31 του μήνα η σύγκλητος του ΕΜΠ αποφασίζει την επαναλειτουργία του ιδρύματος.

Φλεβάρης

Στις 5 του μήνα ξανά γενική αποχή όλου του Πολυτεχνείου. Ύστερα από 3 μέρες η σύγκλητος υποχωρεί σε πολλά από τα αιτήματα.

Την ίδια μέρα ξεκινάει αποχή στο Φαρμακευτικό και σε λίγο στο Μαθηματικό. Στις 13 του ίδιου μήνα διαδήλωση των φοιτητών του Πολυτεχνείου της Αθήνας και της Θεσ/νίκης.

Ο ΝΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΤΡΑΤΕΥΣΕΙΣ

Η χούντα εκδίδει το φασιστικό νόμο 1347 σε μια προσπάθεια αποκεφαλισμού και τρομοκράτησης του φοιτητικού κινήματος.

Σύμφωνα με το νόμο αυτό διακόπτεται η αναβολή στράτευσης για οποιαδήποτε είδους συνδικαλιστική δραστηριότητα στις σχολές.

14. 1.500 περίπου φοιτητές του Πολυτεχνείου συγκεντρώνονται στο προαύλιο του ιδρύματος περιμένοντας την απόφαση της ΓΣ των καθηγητών για το ΝΔ 1347. Το Πολυτεχνείο κυκλώνεται από την αστυνομία που εισβάλλει στο χώρο

Διαδήλωση από:
1) ΜΗΤΕΡΙΑ Μελάνης του Μιχαήλ καλ της Χριστίνας, γεν. τφ 1951 έμ 'Αθή-
νας, φοιτητής Νομικής, κήρυκος έπαισο όδός Αράκου 10α.
2) ΓΕΩΡΓΙΑΣ Κρήνης του Αθανασίου καλ της Κωνσταντίας, γεν. τφ 1946 είν-
καποδιστριας Άρτας, φοιτητής Νομικής, κήρυκος έπαισο όδός Κωνσταντίνου 4.
3) ΠΑΡΗΛΙΚΟΣ Γεωργίας του Αλεξάνδρου καλ της Μαρίας, γεν. τφ 1950 έμ
'Αθηνών, φοιτητής Νομικής, κήρυκος έπαισο όδός Παύλου 26 καλ
4) ΜΑΓΙΤΣΑΚΗΣ Ιωάννης του Κωνσταντίνου καλ της Καλλιόπης, γεν. τφ 1952 έμ
'Αθηνών, φοιτητής Νομικής, κήρυκος έπαισο όδός Εύλης 17.
Απόδειξαν έμ έλαιοτέρως ορατότητα καλ μηχανοκίνητο καλ όζ:
1) ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΟΥΤΑΟΣ Γεωργίας - Έρμόστρας του Ιωάννου καλ της Αγγελίας-
Ραδής, γεν. τφ 1949 είν-Λαυρενίου, φοιτητής Νομικής, κήρυκος έπαισο όδός
Παύλου 26.
2) ΚΑΛΩΣΙΑΝΗ Ουρανίας του Αντωνίου καλ της Ειρήνης, γεν. τφ 1950 έμ
'Αθηνών, φοιτητής Νομικής, κήρυκος έπαισο όδός Μητροπολίτου 36.
3) ΜΑΥΡΟΓΕΩΡΓΙΟΥ Διονύσιος του Ιωάννου καλ της Ζαχαρούλας, γεν. τφ 1946
είν-καποδιστριας, φοιτητής Φυσικομαθηματικής, κήρυκος έπαισο όδός
Παύλου 26.
Παρακαλούμε όθεν όμοι, έμ τφ έπαρεσκεψή σας, λάβητε γνώσιν.-
Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ
ΑΕΤΙΜΟΛΟΓΙΑ ΑΣ

Οι υπεύθυνοι σύμφωνα με τα έγγραφα της Ασφάλειας για την δεύτερη κατάληψη της Νομικής (υπογραφή Σπ. Μιχαήλ, τότε αστυνομικός διευθυντής Α'.

τραυματίζει και συλλαμβάνει 100 περίπου φοιτητές ενώ την πληρώνουν και αρκετοί καθηγητές. Η σύγκλητος πα-

ραιτείται και 11 φοιτητές παραπέμπονται σε δίκη.

15. Αναγγέλεται η στράτευση 37 φοιτητών. Θύελα διαμαρτυριών από τον πολιτικό κόσμο, εργαζόμενους, διανοούμενους, καλλιτέχνες κτλ.

16. Στρατεύονται άλλοι 51 φοιτητές. Την ίδια μέρα πραγματοποιείται η δοκιμαστική κατάληψη της Νομικής από 2.500 φοιτητές που συγκεντρώνονται εκεί ενώ πραγματοποιούνται διαδηλώσεις έξω από τη σχολή.

17. Αρχίζει η δίκη των 11 φοιτητών και καταδικάζονται εκτός από 3 σε ποινές 8-11 μηνών.

19. Παμφοιτητική συγκέντρωση στο Πολυτεχνείο. Επιτροπή επισκέπτεται τον Τούντα, συναντώντας στην Πρυτανεία και τον Παττακό που αρνείται κάθε συζήτηση. Αποφασίζεται επ' αόριστον η συνέχιση της αποχής που εξαπλώνεται πια σ' όλες σχεδόν τις σχολές.

ΣΤΗΝ ΤΑΡΑΤΣΑ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ

21. Πάνω από 1.000 φοιτητές της Φυσικομαθηματικής συγκεντρώνονται στο Χημείο και με την συνοδεία των καθηγητών τους πηγαίνουν στη Νομική, όπου ενώνονται με τους φοιτητές της Νομικής, της Φιλοσοφικής και άλλων σχολών.

Η κατάληψη είναι γεγονός με κύριο αίτημα την ανάκληση του 1347.

Για πρώτη φορά και σε τέτοια έκταση φωνάζονται καθαρά αντιφασιστικά συνθήματα. Χιλιάδες φοιτητές και λαού συγκεντρώνονται και διαδηλώνουν γύρω από το κτίριο. Οι φοιτητές οχυρώνονται ενώ η αστυνομία αποκλείει τις εισόδους και τους γύρω δρόμους.

22. Ίδιο σκηνικό και την επόμενη μέρα. Ο πρύτανης Τούντας ζητάει 10 μέρες προθεσμία για να επιδιώξει μέσα σ' αυτές την ανάκληση του διατάγματος. Στις 6 το απόγευμα οι φοιτητές αποχωρούν, ενώνονται με το συγκεντρωμένο απ' έξω κόσμο και πραγματοποιούν μεγάλη διαδήλωση στο κέντρο της Αθήνας. Επακολουθούν συγκρούσεις με την αστυνομία. Έχει σημάνει η αρχή του τέλους της δικτατορίας...

HAKTA'JON THE MESSAGE
 NERIRAN RAY AKAHOTOY LAKAN
 HANR IAYTHUW A WAKEN
 IT'YAKHONON KINUTAYAN OUYTHIN
 HAK'DAKTAL N. HAKAK'YETOT-KAASH NTH
 TRA. 629-449
 'An. Post. 532

26

Τα καλύτερα παιδιά κουράστηκαν και γύρισαν... στα ίδια

Με στατιστικό δείγμα, 81 από το σύνολο των 88 στρατευμένων τότε φοιτητών, για τους οποίους μπορέσαμε να συλλέξουμε στοιχεία για την παλιότερη και τη σημερινή πολιτική-τους τοποθέτηση και τη συμμετοχή στους κομματικούς φορείς, επιχειρούμε μια εξέταση της γενιάς του Πολυτεχνείου. Το «δείγμα» είναι αριθμητικά ικανοποιητικό και — το κυριότερο — αντιπροσωπευτικό: πρόκειται για τα στελέχη του φοιτητικού κινήματος της εποχής, που θα συνεχίσουν οι περισσότεροι τη δράση-τους και μετά τη μεταπολίτευση εκφράζοντας έτσι σ' ένα «επίπεδο στελεχών» την πολιτική συμπεριφορά όλης της «γενιάς του Πολυτεχνείου».

Όπως προκύπτει και από τον πίνακα 1, από τους 81 φοιτητές, οι 60 (το 75% περίπου) είναι (το 1973) ανένταχτοι. Είναι η περίοδος όπου στο φ.κ. κυριαρχεί το «υθόρμητο στοιχείο», ενώ οι αντιδικτατορικές οργανώσεις βρίσκονται ακόμα σε φάση ανασυγκρότησης από τα χτυπήματα της δικτατορίας ή διαμόρφωσης της φυσιογνωμίας-τους. Διαθέτουν λίγες οργανωμένες δυνάμεις και μικρή επιρροή. Είναι γι' αυτό χαρακτηριστικό ότι από τους 60 που προαναφέραμε, μόνο 11 διακρίνονται εκείνη την εποχή με συμπάθεια προς κάποιον συγκεκριμένο φορέα, ενώ αντίθετα οι σχέσεις των περισσότερων οργανωμένων (21 σε αριθμό) με τις οργανώσεις είναι σύμφωνα με πολλές μαρτυρίες, χαλαρές.

Οι λειτουργίες μέσα στο φ.κ. εκείνη την εποχή είναι ιδιαίτερα δημοκρατικές: οι αποφάσεις λαμβάνονται στα σκαλιά του Πανεπιστημίου, οι εκλεγμένες φοιτητικές επιτροπές ελέγχονται καθημερινά σχεδόν από τους φοιτητές και είναι σε πρώτη ευκαιρία ανακλητές. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα περισσότερα «θύματα» των στρατεύσεων είναι οργανωμένοι εκείνη την εποχή στον «Ρήγα Φεραίο», ενώ η μετωπική φοιτητική παράταξη της ΚΝΕ (ΑΝΤΙ-ΕΦΕΕ) υπολείπεται σε αριθμό. Στον ΡΦ πρόσκεινται και οι πε-

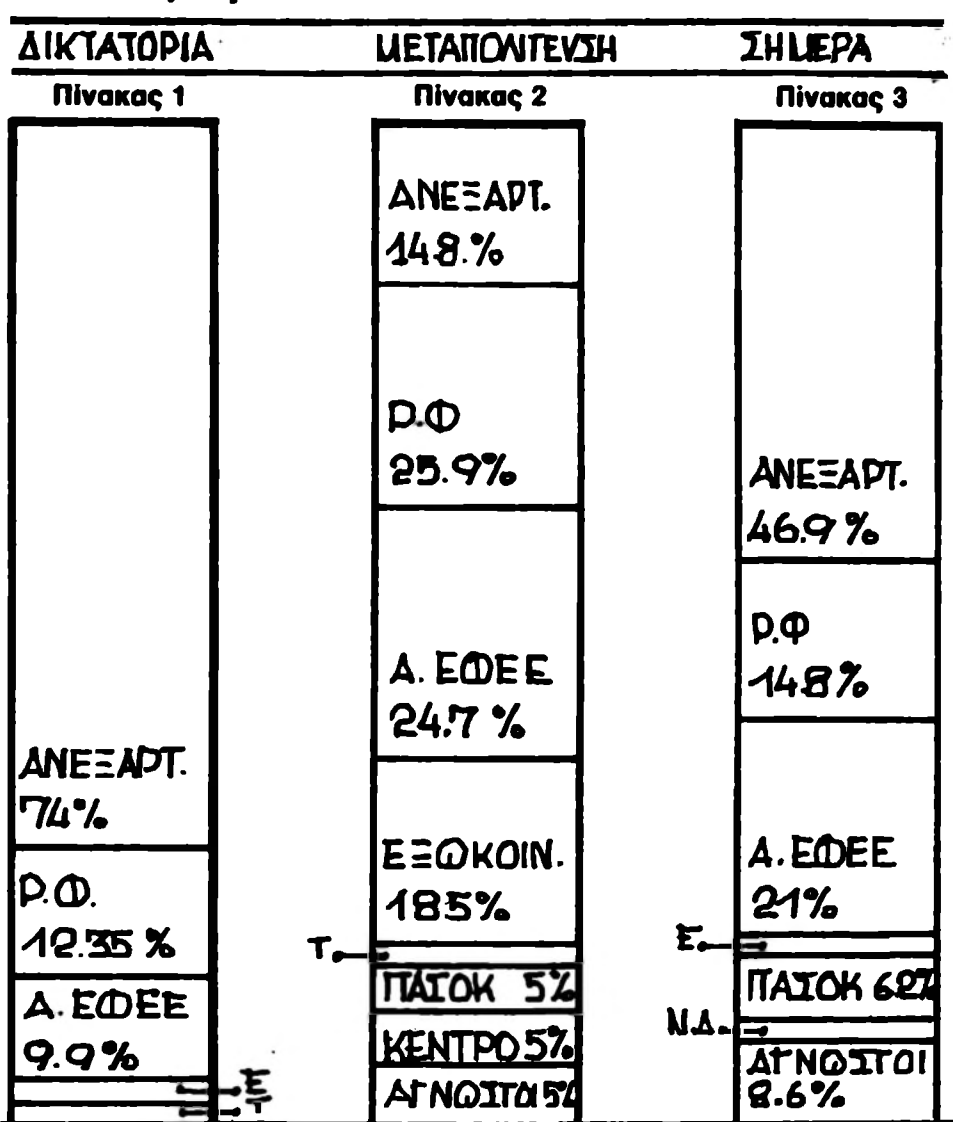
ρισσότεροι από τους 11 ανεξάρτητους που διαθέτουν τότε κάποιες πολιτικές απόψεις.

Η παραπάνω κατάσταση δεν οφείλεται σε σύμπτωση ή σε στατιστικό σφάλμα αλλά στην επιρροή του ΚΚΕ εσ. τα πρώτα χρόνια της διάσπασης του ΚΚΕ και στην αϊγλή που διαθέτει ο ΡΦ εκείνη την εποχή (δικές... διώξεις). Πέρα από τις δύο αυτές οργανώσεις, 2 στρατευμένοι φοιτητές είναι οργανωμένοι σε φορείς που αργότερα θα πολιτογραφηθούν σαν «εξωκοινοβουλευτικοί» και ένας σε μια τροτσκιστική οργάνωση. Τέλος το ΠΑΣΟΚ (σαν ΠΑΚ τότε), έχει να επιδείξει μόνο 2 «συμπαθούντες».

Η εικόνα θα αλλάξει ριζικά με τη μεταπολίτευση. Από τους 60 ανένταχτους μόνο 12 (δες πίνακα 2) θα αντισταθούν στο «ρεύμα» της εποχής και δεν θα «οργανωθούν» και από 75%, το ποσοστό θα φθάσει μόλις στο 14,8%. (Στην πραγματικότητα, ίσως είναι ακόμα μικρότερο, γιατί ορισμένοι δεν πρόλαβαν σαν φοιτητές τη μεταπολίτευση, αποφοιτώντας λίγο πριν ή αμέσως μετά την πτώση της χούντας).

Ο ΡΦ μοιράζεται πια με την Α-ΕΦΕΕ (που μετονομάζεται σε ΠΣΚ) την πρώτη θέση, (25% ο καθένας), για να ανατραπεί η ισορροπία προς όφελος της δεύτερης λίγο αργότερα. Εντυπωσιακή είναι η προσχώρηση (18,5%) στις εξωκοινοβουλευτικές οργανώσεις (που βρίσκονται τότε στο ζενίθ της δύναμης-τους) αντανάκλωντας τους προσανατολισμούς μιας σημαντικής μερίδας του φ.κ. στη δικτατορία. Αντίθετα η νεολαία ΠΑΣΟΚ δεν φαίνεται να κερδίζει παρά μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό (5%) τουλάχιστον από τα στελέχη αυτής της μερίδας του αντιδικτατορικού κινήματος και η οργανωτική ανάπτυξη που γνωρίζει τότε, (μικρότερη πάντως από τις άλλες οργανώσεις της Αριστεράς), οφείλεται μάλλον στην προσχώρηση ευρύτερων κατηγοριών φοιτητών.

Ισάριθμη μετατόπιση σημειώνεται και προς τις κεντρώες, σο-

Ε: ΕΞΩΚΟΙΝ. 2.5%

Τ: ΤΡΟΤΣΚΙΣΤ. 1.25%

Τ: ΤΡΟΤΣΚΙΣΤ. 1.25%

Ε: ΕΞΩΚΟΙΝ. 1.25%

Ν.Δ. 1.25%

σιαλδημοκρατικές πολιτικές δυνάμεις.

Πολλοί από τους 81 καταλαμβάνουν ισχυρές θέσεις στους κομματικούς μηχανισμούς, 4 από αυτούς γίνονται γραμματείς νεολαϊστικών ή φοιτητικών οργανώσεων, αρκετοί μέλη των καθοδηγητικών-τους οργάνων, δύο εκλέγονται βουλευτές (ένας το 77 και ένας το 81), ένας δήμαρχος, ένας πρόεδρος Δημοτικού συμβουλίου κτλ. Είναι η εποχή της έντονης κομματικοποίησης του φ.κ. Τα κέντρα των αποφάσεων μετατοπίζονται όλο και περισσότερο από τις φοιτητικές συνελεύσεις στα κομματικά γραφεία. Οι αντιθέσεις συνδικαλιστικής ηγεσίας - φοιτητών μεγαλώνουν.

Σήμερα το 52% από τους 81

(δες πίνακα 3) είναι πάλι ανεξάρτητοι. Τη μερίδα του λέοντος διεκδικεί εδώ η εξωκοινοβουλευτική Αριστερά από τις τάξεις της οποίας αποχώρησαν όλοι πλην — ίσως — ενός!

Ακολουθεί το ΚΚΕ εσ. που χάνει λιγότερο από το μισό του μεταπολιτευτικού ποσοστού-του, ενώ το ΚΚΕ έχει απώλειες στατιστικά μικρές (23%).

Το ΠΑΣΟΚ είναι το μόνο κερδισμένο (αλλά αξιαιτίας του μικρού αρχικού-του αριθμού, με στατιστικά ασήμαντο κέρδος) εισπράτοντας τα οφέλη από τη διάλυση του Κέντρου και φυσικά από την άνοδο της επιρροής-του — παρότι από τις τάξεις-του ορισμένοι αποχωρούν το 1975 με τη δημιουργία της «Σοσιαλιστικής Πορείας».

Στρατός και Φοιτητικό Κίνημα

Ένα από τα στοιχεία που πυροδότησαν την έκρηξη της Νομικής ήταν η στράτευση 88 στελεχών του φοιτητικού κινήματος από τη Χούντα. Είναι χαρακτηριστικό πως η στράτευση θεωρήθηκε τότε από τη Χούντα σαν ποινή, έτσι ώστε να δράσει ανασταλτικά στην ανάπτυξη των φοιτητικών αγώνων.

Και ήταν η στράτευση ποινή, γιατί το εσωτερικό καθεστώς του στρατού δεν έπαυε να είναι παρά η ευθεία προέκταση του εμφυλιακού κλίματος. Ο στρατός είχε φιλτράρει την εμπειρία της Μακρονήσου και την είχε λειάνει, ενσωματώνοντας τη βία στην καθημερινότητα-του. Ο στρατός επί Χούντας δεν ήταν

τίποτε άλλο παρά ένας γενικευμένος αστυνομικός μηχανισμός καταστολής. Γι' αυτό άλλωστε και κατέρρευσε τόσο άδοξα με την επιστράτευση του '74, όταν δηλαδή κλήθηκε να λειτουργήσει ως μάχιμη δύναμη.

Βέβαια, το εσωτερικό καθεστώς του στρατού έχει υποστεί από την πτώση της Χούντας ορισμένες αλλαγές. Δεν παύει όμως σε καμιά περίπτωση να παραμένει δομικά αναλλοίωτος ως προς τη λειτουργία-του σαν πολιτικού μηχανισμού.

Ο στρατός εξακολουθεί να είναι ο ακραίος χώρος έκφρασης της κυρίαρχης ιδεολογίας. Η ιεραρχία-του στηρίζεται σε κοινωνικές και

πολιτικές διακρίσεις. Ο μηχανισμός συνοχής-του είναι το παράλογο. Ο σαδισμός είναι η συναισθηματική-του γλώσσα. Το «γλύψιμο» και το «χαφιεδιλίκι» οι αρετές που εμπνέονται στους ομήρους-του.

Σήμερα, 9 χρόνια μετά τις στρατεύσεις της Χούντας, ο στρατός, από συνταγματική υποχρέωση και τιμητικό καθήκον του πολίτη είναι ταλαιπωρία για όλους, είναι τιμωρία για τον προοδευτικό στρατιώτη.

Το πνεύμα της Νομικής, πρέπει να εξακολουθήσει να πιέζει την κυβέρνηση της Αλλαγής για να πάψει ο στρατός να τιμωρεί και να μεταβληθεί σε χώρο αξιοπρέπειας του πολίτη.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΤΑΛΗΨΗΣ

Η ΠΡΩΤΗ μαζική αντιδικτατορική εκδήλωση των φοιτητών, αλλά και του λαού, η κατάληψη της Νομικής είχε διπλή σημασία. Πρώτον: Υιοθετήθηκε το στοιχείο της συνολικής, ανοικτής και μαζικής πολιτικής αντιπαράθεσης με το καθεστώς της χούντας. Δεύτερο: Αποτέλεσε μια πολύτιμη εμπειρία του φοιτητικού κινήματος, που κατόρθωσε μέσα στις τότε συνθήκες της παρανομίας να πολιτικοποιήσει τα αιτήματά-του, να δημιουργήσει στο εσωτερικό-του προϋποθέσεις που στήριξαν την εξέγερση του Πολυτεχνείου και να αποκτήσει πολιτικούς δεσμούς, ποιοτικά ανώτερους, με ευρύτερες λαϊκές δυνάμεις.

Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ που ακολουθεί, με πρωταγωνιστές του φοιτητικού κινήματος τότε, φέρνει για πρώτη φορά στο φως της δημοσιότητας στοιχεία και λεπτομέρειες αποκαλυπτικές για τις προθέσεις και διεργασίες τόσο της δικτατορίας και του τότε πανεπιστημιακού κατεστημένου όσο και του αντιδικτατορικού φοιτητικού κινήματος για το οποίο, η κατάληψη της Νομικής ήταν το πρώτο σημάδι, μα και η επιβεβαίωση της άνδρωσής-του. Διατυπώνονται επίσης και μερικές σκέψεις, για μια σειρά προβλήματα τα οποία παραμένουν ακόμα στη σκιά του μύθου, αλλά και πολλών σκοπιμοτήτων, για το ρόλο που διαδραμάτισαν οι πολιτικές και φοιτητικές οργανώσεις, οι φοιτητικές επιτροπές αγώνα, οι ανεξάρτητοι συνδικαλιστές, οι σχέσεις-τους με την ανοργάνωτη στη συντριπτική πλειοψηφία-της φοιτητική μάζα και για τις θέσεις των πολιτικών δυνάμεων που αν και μη νόμιμες, είχαν καθοριστικό ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις.

ΟΠΩΣ προκύπτει από το διάλογο που ακολουθεί, δεν μπορεί παρά να επισημάνει κανείς τον περισσότερο άμεσο ρόλο των οργανώσεων στην κατάληψη της Νομικής απ' ό,τι στο Πολυτεχνείο. Ταυ-

τόχρονα πρέπει να υπογραμμισθεί η ταύτιση, σε πολλές περιπτώσεις, των απόψεων των οργανώσεων με τους πιο πολιτικοποιημένους φοιτητές. Έλλειπαν όμως οι μεγάλες αντιπαραθέσεις, που θα εκδηλωθούν το Νοέμβρη εννιά μήνες αργότερα. Θα αποτελούσε εντούτοις παραχάραξη της ιστορίας η αποσιώπιση του γεγονότος ότι η εκφρασμένη διάθεση αγώνα των φοιτητών, μπορούσε να χωρέσει πάντα στις «γραμμές» των κομμάτων. Σε πολλές φάσεις τις ξεπέρασε και μερικές φορές συγκρούστηκε μάλιστα μ' αυτές.

ΤΟ «ΑΝΤΙ» προσκάλεσε στη συζήτηση, για την κατάληψη της Νομικής και τα γεγονότα εκείνης της περιόδου στο φοιτητικό κίνημα, δυο φοιτητές της Νομικής, τότε, και μέλη της Επιτροπής Αγώνα των φοιτητών, έναν φοιτητή του φαρμακευτικού και μέλος της Επιτροπής των φοιτητών της Φυσικομαθηματικής, μια φοιτήτρια της Φιλοσοφικής και μέλος της Επιτροπής και έναν φοιτητή του Πολυτεχνείου που είχε στρατευθεί με τον νόμο 1347. Ζητήσαμε, τόσο από μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής της Νομικής, όσο και από μέλη Επιτροπών άλλων σχολών να εκθέσουν τις απόψεις-τους για τα γεγονότα για να δοθεί όσο το δυνατό μια πιο συνολική εικόνα της κατάστασης που επικρατούσε στο φοιτητικό κίνημα εκείνη την περίοδο, αλλά και των θέσεων που υπήρχαν συνολικά στο φοιτητικό χώρο. Οι παρεμβάσεις του Σ. Παπαθεοδώρου δείχνουν τις αντιδράσεις των στρατευθέντων φοιτητών, αλλά και το πώς αντιμετώπισαν τα γεγονότα.

Η ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ του «ΑΝΤΙ», η συζήτηση που ακολουθεί αλλά και άλλες αντίστοιχες προσπάθειες που ελπίζουμε να εμφανισθούν, πιστεύουμε να φωτίσουν τα γεγονότα και να δώσουν αξιόλογα στοιχεία για εκείνη την περίοδο.

ΣΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ μετέχουν:

● Γιάννης Κ. Μαντζουράνης, δικηγό-

ρος και πολιτειολόγος γραμματέας σήμερα του Υπουργικού Συμβουλίου. Στη διάρκεια της δικτατορίας υπήρξε από τα βασικά στελέχη του αντιδικτατορικού φοιτητικού κινήματος. Συνελήφθη και φυλακίσθηκε στο ΕΑΤ/ΕΣΑ. Μετά την εξέγερση του Πολυτεχνείου πέρασε στην παρανομία και το Μάη του 1974 διέφυγε παράνομα στη Δ. Γερμανία όπου και ζήτησε πολιτικό άσυλο. Μετά τη μεταπολίτευση ήταν από τα ιδρυτικά μέλη του ΠΑΣΟΚ. Είναι τώρα μέλος της Επιτροπής Διεθνών Σχέσεων του ΠΑΣΟΚ και του Κέντρου Μεσογειακών Μελετών.

● Νίκος Μπίστης, δικηγόρος και υποψήφιος βουλευτής του ΚΚΕ στην Α' Πειραιά το 1977 και 1981. Στη διάρκεια της δικτατορίας ήταν οργανωμένος στην ΚΝΕ και Α-ΕΦΕΕ από το 1971. Μετά το Πολυτεχνείο πέρασε στην παρανομία και συνελήφθη το Γενάρη του 1974. Φυλακίσθηκε στο ΕΑΤ/ΕΣΑ. Σήμερα είναι μέλος του ΚΚΕ.

● Κλειώ Κόντου, δημοσιογράφος. Στη διάρκεια της δικτατορίας ήταν οργανωμένη στο ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟ από το 1970. Συνελήφθη πριν το Πολυτεχνείο και ήταν στη δίκη της ΕΚΙΝ. Μετά τη μεταπολίτευση εργάστηκε στην ΑΥΓΗ. Σήμερα είναι μέλος του ΚΚΕ εσ.

● Γιώργος Γαβριήλ, φαρμακοποιός. Στη διάρκεια της δικτατορίας ήταν ανεξάρτητος. Μετά τη μεταπολίτευση οργανώθηκε στο ΕΚΚΕ και δούλεψε στην ΑΑΣΠΕ. Σήμερα είναι ανεξάρτητος της Αριστεράς.

● Σάκης Παπαθεοδώρου, μηχανολόγος. Είχε στρατευθεί με το νόμο 1347 της χούντας. Στη δικτατορία ήταν μέλος του ΟΚΟΝ. Μετά τη μεταπολίτευση μετείχε στον «Προλεταριακό Αγώνα». Σήμερα είναι ανεξάρτητος στο χώρο της Αριστεράς.

● Τη συζήτηση συντόνισε ο Στέλιος Κούλογλου.

Δώσαμε όλοι τον όρκο...

ΑΝΤΙ: Η κατάληψη της Νομικής ήταν η πρώτη μεγάλη μαζική φοιτητική αντιδικτατορική εκδήλωση. Τώρα που η χρονική απόσταση από τότε είναι πια αρκετά μεγάλη μπορούμε να δούμε χωρίς το συναισθηματισμό των γεγονότων, τόσο τα ίδια τα γεγονότα όσο και τις απόψεις που υπήρχαν τότε στο φοιτητικό κίνημα, το ρόλο των οργανώσεων, των συνδικαλιστών και το πολιτικό κλίμα εκείνης της περιόδου.

Πιστεύουμε ότι η συζήτηση είναι προτιμότερο να γίνει χωρίς προκατασκευασμένες ερωτήσεις του ΑΝΤΙ, έτσι ώστε να εντοπισθούν από σας τόσο τα σημεία της συμφωνίας όσο και της διαφωνίας.

Προάγγελος του Πολυτεχνείου

Μαντζουράνης: Παρ' ότι η Νομική ήταν η πρώτη μαζική εκδήλωση κατά της δικτατορίας, έχει παραμεληθεί γιατί το Πολυτεχνείο ήταν η κορυφαία εκδήλωση μα και γιατί είναι συναισθηματικά φορτισμένη επειδή υπήρξαν θύματα.

Όμως η Νομική σαν γεγονός είναι εξίσου σημαντικό γιατί είναι η αρχή. Πρώτη φορά ο ελληνικός λαός διαδηλώνει μαζικά κατά της δικτατορίας. Πριν οι εκδηλώσεις είχαν περισσότερο ένα ηρωικό και ατομικό χαρακτήρα.

Παπαθεοδώρου: Πάντως, είχαν υπάρξει κι άλλες μαζικές εκδηλώσεις: Η κηδεία του Σεφέρη, η συναυλία του Μαρκόπουλου...

Μπίστης: Νομίζω ότι η Νομική διαχωρίζεται από τις προηγούμενες εκδηλώσεις γιατί έχει να δείξει δυο νέα στοιχεία. Τη μαζικότητα του φοιτητικού κινήματος και το γεγονός ότι αποκτά σταθερούς δεσμούς με το λαό.

ΑΝΤΙ: Υπάρχει κι ακόμη ένα καινούριο στοιχείο: Είναι το σπάσιμο της τρομοκρατίας και από τους φοιτητές μέσα στο κτίριο αλλά και από τον κόσμο που μαζεύτηκε έξω. Μέχρι τότε, αν κάποιος τροχονόμος έβγαζε το μπλοκάκι-του, το βάζαμε στα πόδια... Αυτό δεν αποτελεί μια νέα εξέλιξη στην πορεία του αντιδικτατορικού Φ.Κ.;

Γαβριήλ: Ωστόσο, εκείνο που αποτελεί καμπή στην εξέλιξη του φοιτητικού κινήματος, είναι ότι με τις καταλήψεις της Νομικής, πέρασε στο λαό το μήνυμα των φοιτητών. Ο λαός μαθαίνει πως υ-

πάρχει ένα αντιδικτατορικό φοιτητικό κίνημα και από τότε παρακολουθεί και συμπαραστέκεται στις ενέργειές-του. Απ' αυτή την άποψη οι καταλήψεις στη Νομική είναι ο προάγγελος της εξέγερσης του Πολυτεχνείου.

Κόντου: Πρέπει να ορίσουμε τη Νομική σαν την κορύφωση ενός χρόνου φοιτητικών αγώνων και να υπογραμμίσουμε πως επρόκειτο για μια ενέργεια με πολιτικούς στόχους κι όχι όπως πολλοί υποστήριζαν (κι εγώ ανάμεσά-τους) ότι τα αιτήματά-μας θα πρέπει να είναι καθαρά φοιτητικά. Θα θυμάστε τη διαμάχη τότε, με τα κείμενα και τα συνθήματα.

Παπαθεοδώρου: Πράγματι, είναι η στιγμή που τολμάμε να προχωρήσουμε σε πολιτικά αιτήματα κι αυτή είναι η εξήγηση για τη λαϊκή ανταπόκριση. Αν μέναμε σε καθαρά φοιτητικά, σίγουρα αυτή δεν θα υπήρχε.

Κόντου: Νομίζω, ότι είναι τέτοια η δυναμική του κινήματος που ξεπέρασε τον εαυτό-του, με την έννοια ότι από ένα σημείο και πέρα έδωσε την καλύτερη δυνατότητά-του, καθώς τα γεγονότα εξελίσσονταν ραγδαία, οδηγώντας-το στον πολιτικό - αντιδικτατορικό του πυρήνα.

Μαντζουράνης: Στη Νομική έχουμε την αποκάλυπτη πολιτικοποίηση του φοιτητικού κινήματος. Όμως το κυρίαρχο στοιχείο ήταν το αντιδικτατορικό ενώ τα αντιιμπεριαλιστικά - αντιμονοπωλιακά συνθήματα, που επικράτησαν στο Πολυτεχνείο, ήταν ακόμη στα σπάργανα.

Η πάλη των «γραμμών» κι η διστακτικότητα της χούντας

Μπίστης: Όλοι-μας πατούσαμε σ' ένα κοινό έδαφος: Στον αντιδικτατορικό αγώνα του λαού που είχε ξεκινήσει με τις φυλακίσεις των αγωνιστών της Αριστεράς, τις δίκες και τις πολύχρονες καταδίκες. Για να μην πάμε πιο πίσω: Στο «1-1-4», την Εθνική Αντίσταση...

Κόντου: Στο... 1821!

Μπίστης: Η χούντα, κάνοντας ένα θεμελιώδες λάθος στα πλαίσια μιας πολιτικής φιλελευθεροποίησης ήταν για ένα διάστημα διστακτική απέναντι στο φοιτητικό κίνημα και είχε την ψευδαίσθη-

ΟΡΚΙΖΟΜΑΣΤΕ...

Φωτογραφία του όρκου όπως δημοσιεύτηκε στα «Τετράδια της Δημοκρατίας» που έβγαιναν στη Στοκχόλμη.

Ο ΟΡΚΟΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

ΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ 21 Φεβρουαρίου 1973 δόθηκε, στη Νομική ο όρκος των φοιτητών. Είχαν προηγηθεί, στις 12 Φεβρουαρίου η δημοσίευση του ΝΔ 1347 στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, «περί διακοπής της αναβολής κατατάξεως», που τροποποιούσε το άρθρο 18 του ΝΔ 720/70, οι στρατεύσεις των φοιτητών σύμφωνα με το προηγούμενο ΝΔ, η δίκη των 11 φοιτητών στο Αυτόφωρο Τριμελές Πλημμελειοδικείο, οι συγκεντρώσεις των φοιτητών στο Πολυτεχνείο και η εισβολή της Αστυνομίας καθώς και οι συνελεύσεις σ' όλες σχεδόν τις Ανώτατες Σχολές.

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ του όρκου είναι το παρακάτω:

«Εμείς οι φοιτητές των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων ορκιζόμαστε στ' όνομα της ελευθερίας να αγωνιστούμε μέχρι τέλους για την κατοχύρωση των ακαδημαϊκών ελευθεριών, του πανεπιστημιακού ασύλου, για την ανάκληση όλων των καταπιεστικών νόμων και διαταγμάτων.

Ορκιζόμαστε αλληλεγγύη σ' όλο το φοιτητικό κόσμο της Ελλάδας που βασανίζεται. Η βία και η τρομοκρατία δεν θα περάσουν. Ζήτω ο αδούλωτος φοιτητικός κόσμος της Ελλάδας».

ΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΦΟΥΝΤΩΝΟΥΝ

Η ΠΡΟΣΩΠΗ ΜΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ
ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΠΩ ΑΓΩΝΙΖΕΤΑΙ
ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ
ΕΙΝΑΙ ΑΚΑΤΑΝΗΚΤΟΣ

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ (ΜΑΧΗΤΗΣ)

ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ Κ.Ε. ΤΟΥ Κ.Κ.Ε. ΕΛΛΑΔΟΣ
ΜΑΡΤΙΝΕ - ΑΠΡΙΛΗ 1973 - 100 ΣΕΛΙΔΕΣ - 2000 ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΔΕΙΧΝΕΙ ΤΟ ΔΡΟΜΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΜΙΣΗΤΗΣ ΤΥΡΑΝΝΙΑΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Ο ΟΡΚΟΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Στη φωτογραφία που δημοσιεύουμε εικονίζεται η πρώτη σελίδα του «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ (ΜΑΧΗΤΗ)», που εξέδιδε παράνομα τότε, η ΚΕ του ΚΚΕ εσωτ., του Μάρτη-Απρίλη 1973 και αναφέρεται στον αγώνα των φοιτητών κατά της χούντας. Διακρίνεται το κείμενο του όρκου, όπως δημοσιεύθηκε στο παράνομο φύλλο της εφημερίδας.

ση ότι μπορούσε να το χειραγωγήσει, να το χρησιμοποιήσει και στο εξωτερικό και, ίσως, απέναντι στους αστούς πολιτικούς σαν ένδειξη φιλελευθεροποίησης. Όμως ποτέ δεν υπάρχουν «καθαρά» φοιτητικά αιτήματα. Το αίτημα για συνδικαλιστικές ελευθερίες ήταν ευθεία βολή κατά της χούντας και έτσι το ένοιωσε ο λαός-μας.

Γαβριήλ: Αλλά σε θυμάμαι Νίκο στην ταρατσα να φωνάζεις: «Όχι πολιτικά συνθήματα»...

Μπίστης: Προφανώς δεν θυμάσαι καλά. Η παρέμβαση της επιτρο-

πής αφορούσε την κλιμάκωση των συνθημάτων. Εμείς σαν επιτροπή θέλαμε τα συνθήματα να ανταποκρίνονται στο επίπεδο ανάπτυξης του φοιτητικού και κυρίως του λαϊκού κινήματος. Τα πολιτικά συνθήματα της πρώτης μέρας ήταν: «Συμπαραστάση λαέ», «Ένας είναι ο αρχηγός - ο κυρίαρχος λαός», «Κάτω η χούντα», «Δημοκρατία». Τη δεύτερη μέρα έπεσε για πρώτη φορά το «έξω οι Αμερικάνοι».

Γαβριήλ: Όταν η Αστυνομία χτύπαγε τον κόσμο έξω από τη Νομική, όλοι οι κλεισμένοι φοιτητές ένοιωσαν την ανάγκη να ξεπεράσουν τα φοιτητικά συνθήματα. Έτσι ακούστηκαν τα: «Κάτω τα χέρια απ' το λαό» και «Κάτω η χούντα».

Σήμερα, πια, θα πρέπει να μιλήσουμε για την πάλη των «γραμμών» στην κατάληξη.

Εμείς σαν εκλεγμένοι εκπρόσωποι στη Φυσικομαθηματική ήρθαμε σε ρήξη με την επιτροπή της Νομικής και πρωτοβουλιακά φωνάξαμε συνθήματα όπως τα παραπάνω.

Από την άλλη, πρέπει να παραδεχθούμε ότι ορισμένες φορές προσπαθήσαμε να συγκρατήσουμε το κίνημα, πιστεύοντας ότι έπρεπε να πάει μέχρι εκεί που εμείς θέλαμε.

Ας μην ξεχνάμε ότι το Νοέμβρη στο Πολυτεχνείο, προτάθηκε, απ' αυτούς που προτάθηκε, ν' ακολουθηθεί η μέθοδος της αποχώρησης που εφαρμόστηκε στη Νομική.

Παπαθεοδώρου: Τουλάχιστον στο Πολυτεχνείο υπήρχε ομόφωνη γνώμη για να περάσουμε σε πολιτικά συνθήματα...

Θα πρέπει, όμως, να σημειώσω ότι η δικτατορία δεν ήταν καθόλου διστακτική απέναντι στους φοιτητές. Και για τα Πανεπιστημιακά συγγράμματα να μιλούσες ακόμη, σε κλείνανε στην Ασφάλεια και σε μαυρίζανε στο ξύλο.

Το μέτρο των στρατεύσεων ήταν πάρα πολύ σκληρό. Τι άλλο μπορούσαν να κάνουν; Να στείλουν 500 από μας στην εξορία; Έπιαναν έναν και βγαίνανε πέντε στη θέση-του!

Μαντζουράνης: Για να δούμε το αν η χούντα ήταν ή όχι διστακτική στο να χτυπήσει το φοιτητικό κίνημα, νομίζω πως θα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε τα πράγματα χρονικά. Όταν η δικτατορία άρχισε το πείραμα της «φιλελευθεροποίησης» (όταν, δηλαδή, ο Βύρωνας Σταματόπουλος ανακοίνωσε ότι θα γίνουν «ελεύθερες» φοιτητικές εκλογές) η πολιτική-της, εκείνη την περίοδο δεν ήταν σαφής. Η «φιλελευθεροποίηση» ήταν ή πείραμα ή εξέφραζε εσωτερικές αντιθέσεις στους κόλπους της χούντας ή κάποιοι, απ' αυτή, νόμιζαν ότι μπορούσαν να χειραγωγήσουν το φοιτητικό κίνημα.

Όταν η Χούντα προχωρεί στις στρατεύσεις των συνδικαλιστών, είναι φανερό πως δεν υπάρχει πια δισταγμός. Θέλει να χτυπήσει. Αλλά τα χτυπήματα δεν μπορούν, πια, να ανακόψουν το κίνημα.

Παπαθεοδώρου: Από την εποχή των εκλογών ήταν σαφής η πρόθεσή-της να χτυπήσει...

Μαντζουράνης: Σωστά από τις εκλογές. Για τη συνθηματολογία τώρα: Τα συνθήματα που επικράτησαν και ρίχθηκαν και από τους φοιτητές και από την Επιτροπή ήταν πολιτικά. Αλλά άξονας ήταν τα φοιτητικά αιτήματα.

Κόντου: Αποψή-μου είναι ότι η κάποια εμμονή της κάποιας ηγεσίας στα φοιτητικά αιτήματα, ξεπεράστηκε κι από τη δυναμική του κινήματος και από τη χούντα, η οποία στα φοιτητικά αιτήματα απαντούσε με πολιτικά μέσα καταστολής, έχοντας αποβάλλει τους όποιους δισταγμούς-της.

Μαντζουράνης: Εγώ πιστεύω ότι στη Νομική δεν μας ξεπέρασαν τα γεγονότα...

Κόντου: Θέλω να τονίσω σαν απόδειξη και της δημοκρατικής οργάνωσης του φοιτητικού κινήματος ότι ανάμεσα στις επιτροπές και τους φοιτητές, υπήρχε μια σχέση αλληλεξάρτησης. Οι επιτροπές, δηλαδή, δεν ασκούσαν εξουσία. Αναδεικνύονταν από τους φοιτητές στους οποίους λογοδοτούσαν για κάθε χειρισμό — στο βαθμό που επέτρεπαν οι ιδιαίτερα αντίξοες συνθήκες — και ήταν ανακλητές ανά πάσα στιγμή.

Γαβριήλ: Ασκούσαν. Είμουν σε επιτροπή, πήγα να συναντήσω μια άλλη επιτροπή και μου απαγορεύτηκε, γιατί: «συνεδριάζει».

Μπίστης: Τουλάχιστον στην Αντι-ΕΦΕΕ (αν όχι σ' ολόκληρη την Επιτροπή) υπήρχε η αντίληψη ότι το φοιτητικό κίνημα δεν είναι κάτι ανεξάρτητο από το λαϊκό, μια ξεκομμένη πρωτοπορία που απέχει από το επίπεδο ανάπτυξης του λαϊκού κινήματος.

Οι πληροφορίες που είχαμε, ήταν πως οι δυνάμεις δεν ήταν πολύ μεγάλες, ο βαθμός οργάνωσης της εργατικής τάξης σχετικά

Συγκεντρώσεις και διαμαρτυρίες φοιτητών μπροστά στην Πρυτανεία του Πολυτεχνείου πριν πραγματοποιηθούν οι στρατεύσεις. Πρώτο δεκαήμερο Φεβρουαρίου 1973.

χαμηλός και έβγαине αβίαστα το συμπέρασμα ότι η αιχμή που λεγόταν φοιτητικό κίνημα δεν έπρεπε να ξεκοπεί. Δεν είναι τυχαίο, ότι επικράτησε το σύνθημα «Συμπαράσταση λαέ» — βαθιά πολιτικό στις δοσμένες συνθήκες — που έκφραζε ακριβώς την ανάγκη σύνδεσης με το λαό. Οι αντιθέσεις, νομίζω, ότι διογκώθηκαν από τον Γιώργο. Υπήρχαν διαφοροποιήσεις, αλλά όχι δυο «γραμμές».

Κόντου: Κι ο «Ρήγας Φεραίος» στον οποίο ανήκα τότε, είχε σε αυτό το σημείο την ίδια περίπου αντίληψη, να μη μετατραπεί, δηλ. το ΦΚ σε μια ξεκομμένη πρωτοπορία. Ωστόσο και τώρα, 10 χρόνια μετά, δεν μπορώ — εγώ προσωπικά — να πω με βεβαιότητα αν και σε ποιο σημείο αυτή η αντίληψη ξεπεράστηκε από τα πράγματα — από τον πραγματικό δηλαδή βαθμό — τότε — αγωνιστικής στάσης του λαού για αντιπαράθεση με τη χούντα.

Παπαθεοδώρου: Είδαμε, προηγούμενα, ότι τα πολιτικά συνθήματα συσπείρωσαν τον κόσμο που μαζεύτηκε γύρω από τη Νομική. Επειδή τα συγκεκριμένα συνθήματα είχαν απήχηση νομίζω ότι και η Αντι-ΕΦΕΕ και ο Ρήγας είχαν λάθος εκτίμηση.

Αποδεικνύεται ότι οι φόβοι για ξέκομμα του φοιτητικού από το λαϊκό κίνημα δεν ήταν μόνο αβάσιμοι, αλλά αντίθετα τα πολιτικά συνθήματα ένωσαν τους φοιτητές με το λαό.

ΑΝΤΙ: Ακριβώς. Αν θυμηθούμε τις τρεις ανακοινώσεις της Επιτροπής, παρ' ό,τι σωστά επιμένουν στην άρση των στρατεύσεων, δεν έχουν καμιά πολιτική αιχμή εμφανώς. Μήπως θα πρέπει να παραδεχθεί κανείς, ότι, ιδιαίτερα τη δεύτερη μέρα, τα συνθήματα ξεπέρασαν την επιτροπή; Αυτό, μήπως δεν θα πρέπει να αποδοθεί, σώνει και καλά, σε κάποια οργάνωση, αλλά, περισσότερο, στις γρήγορες αλλαγές των γεγονότων;

Μπίστης: Επιμένω, ακόμη και σήμερα, ότι οι δυνάμεις που εκείνη τη στιγμή είχαμε, δεν επέτρεπαν μια μετωπική σύγκρουση, αλλά επέβαλαν μια οργανωμένη κλιμάκωση.

Κόντου: Κανείς δεν μίλησε για μετωπική σύγκρουση. Κανείς δεν είχε μια τέτοια ψευδαίσθηση. Αυτό, όμως, δεν αναιρεί την παραπάνω συλλογιστική.

Μάλλιος - Μπάμπαλης καλούν την Επιτροπή Οι προεργασίες των σχολών για την κατάληψη

Μαντζουράνης: Η 10μελής Επιτροπή είχε εκλεγεί τον Οκτώβρη. Στη συνέλευση (την τακτική εκλογή την είχαμε προαποφασίσει) εμφανίστηκε ο πρόεδρος της διορισμένης ΕΦΕΕ Βένης και ο σημερινός καθηγητής της Εγκληματολογίας Δασκαλόπουλος.

Εμείς ζητήσαμε εκλογή προεδρείου, ενώ ο Δασκαλόπουλος «ένιπτε τας χείρας»-του.

Οι διορισμένοι προσπαθούν να μας εμποδίσουν. Πέφτει ξύλο και τους διώχνουμε. Είχε συμφωνηθεί ένας συνδικαλιστής να σηκωθεί και να προτείνει 10 ονόματα για την επιτροπή. Αυτά είχαν προκριθεί, σε μυστική συνάντηση, εκτός από το δικό-μου, του Παπαηλιού (γυιού του μετέπειτα υφυπουργού Εθνικής Αμύνης) και του Καρκάμπας, που δεν είχε σχέση με τους αντιδικτατορικούς φοιτητικούς κύκλους.

Η Επιτροπή συνεδρίασε μια-δυο φορές. Τότε μας κάλεσαν στην Ασφάλεια κι εκεί ο Μάλλιος κι ο Μπάμπαλης μας είπαν να παραιτηθούμε.

Μπίστης: Τότε δεν μας δείρανε, αλλά ο Μάλλιος μου είπε: «Δεν θέλουμε κομιτάτα αλλά, εν πάση περιπτώσει, προσέξτε μην σαν πάρουν φαλάγγι οι αριστεροί». Και το είπε σε μένα επειδή από το φάκελό-μου είχε δει πως η οικογένειά-μου δεν είχε σχέση με την Αριστερά.

Μαντζουράνης: Ο Καρκάμπας για προσωπικούς λόγους ήθελε να παραιτηθεί. Το ίδιο κι ο Παπαηλιού. Ήταν ακόμη κι ο Σαββόπουλος γυιός του αποστάτη και μετέπειτα υποψήφιου της «ΕΠ» και τελευταία της «ΝΔ», που τον είχε καλέσει προσωπικά ο Πατακός για να του ζητήσει την παραίτησή-του.

Συμφωνήσαμε τότε να παραιτηθούμε όλοι μαζί γράφοντας στο κείμενό-μας, για πρώτη φορά, ότι: «Παραιτούμαστε μετά από κλήση-μας στην Ασφάλεια».

Μετά τις στρατεύσεις αναβιώνει το όργανο, πενταμελές πια. Το αποτελούσαν η Ι. Καρυστιάνη, Γ. Βερνίκος, Σ. Τζουμάκας, Ν. Μπίστης κι εγώ.

Η Επιτροπή-μας ήταν δημοκρατικά εκλεγμένη και ελεγχόταν από τις, καθημερινές σχεδόν, γενικές συνελεύσεις.

Αποφασίσαμε τότε να προχωρήσουμε στην κατάληψη. Τις λεπτομέρειες τις είχαμε συζητήσει το προηγούμενο βράδυ.

Πρωί-πρωί πήγαμε να βρούμε τους φοιτητές του Πολυτεχνείου για να έρθουν κι αυτοί.

Μπίστης: Η αίσθηση, πάντως, πως θα γινόταν κατάληψη ήταν διάχυτη τις προηγούμενες μέρες...

Η κατεύθυνση της Αντι-ΕΦΕΕ ήταν να γίνει η κατάληψη και να κρατήσει όσο μπορεί. Σε συναντήσεις με συναγωνιστές-μας του Ρήγα Φεραίου διαπιστώσαμε τις ίδιες διαθέσεις. Η κατάληψη ήταν προαποφασισμένη και αυτή η απόφαση έκφραζε τις διαθέσεις του φοιτητόκοσμου.

Γαβριήλ: Εμείς στη Φυσικομαθηματική είχαμε κάνει εκείνη τη μέρα μια παμφοιτητική συγκέντρωση στο Χημείο. Επειδή είχαμε μάθει πως κάτι θα γινότανε στη Νομική αντιμετωπίζαμε το πρόβλημα πως θα φτάναμε 1.500, περίπου, άτομα στα κτίριά-της, αφού οι δρόμοι ήταν αποκλεισμένοι από την Αστυνομία.

«ΒΡΑΔΥΝΗ» 15-2-73. Πριν την κατάληψη της Νομικής όταν η Αστυνομία είχε παραβιάσει το άσυλο του Πολυτεχνείου.

«ΤΟ ΒΗΜΑ» 22-2-73' κλιμακώνει σε πρωτοσέλιδο την είδηση της κατάληψης.

«ΤΟ ΒΗΜΑ» 23-2-73' την επομένη της κατάληψης δημοσιεύει μόνο την ανακοίνωση της Συγκλήτου.

Τα γεγονότα και ο Τύπος

Η αρχή του 1973 βρήκε το δικτατορικό καθεστώς μπροστά σε μια σκληρή δοκιμασία. Η αντίσταση του λαού εκφραζόταν με ποικίλους τρόπους και διάφορες μορφές. Το φοιτητικό κίνημα, με την ιδιαίτερη θέση που είχε στην τότε συγκυρία για τη διαμόρφωση των εξελίξεων, είχε κατορθώσει να εκφράσει και με πολιτικές μορφές την αντίθεσή του στο καθεστώς. Η απομόνωση της Χούντας στο εσωτερικό και το εξωτερικό είχε προχωρήσει, πράγμα που δεν τις έδινε περιθώρια θεαματικών ελιγμών. Οι αντιθέσεις στο μεταξύ στο εσωτερικό-της ήταν οξύτερες ενώ το πείραμα της «φιλελευθεροποίησης» είχε αρχίσει να κερδίζει κάποιο έδαφος.

Σε μια τέτοια φάση για το καθεστώς, ο ρόλος του Τύπου, παρ' ό,τι τελούσε υπό καθεστώς αυτολογοκρισίας ήταν σημαντικός. Υπήρχαν μεγάλες δυνατότητες παρέμβασης σε μια κατεύθυνση πολιτικοποίησης των φοι-

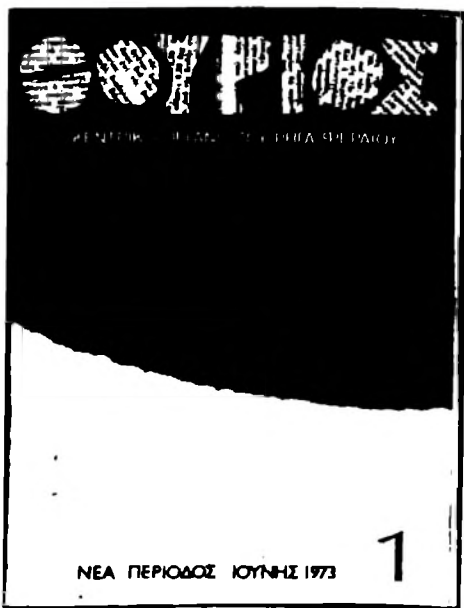
τητικών αιτημάτων, ακόμη μεγαλύτερης απομόνωσης της Χούντας και στήριξης των κινητοποιήσεων στο φοιτητικό χώρο. Επίσης στη δημοσιοποίηση των γεγονότων και των αντιδράσεων στο εσωτερικό και το εξωτερικό. Ο Τύπος που εκδιδόταν παράνομα δεν μπορούσε να έχει ένα τέτοιο ρόλο, ενώ η Χούντα είχε κάτω από τον απόλυτο έλεγχό της τη ραδιοφωνία και την Τηλεόραση. Παρ' όλο όμως που υπήρχαν δυνατότητες και μπορούσε να καλλιεργηθούν προϋποθέσεις και ενώ τις προηγούμενες ημέρες, πριν την αποχώρηση των φοιτητών από τη Νομική, περνούσαν στον Τύπο οι αντιδράσεις για τα φοιτητικά και μάλιστα αρκετές εφημερίδες πρόβαλλαν και καλλιεργούσαν ένα κλίμα υποστήριξης των φοιτητικών κινητοποιήσεων, μετά την αποχώρησή τους δεν δόθηκε καμία συνέ-

χεια, εκτός από τη δημοσίευση των επίσημων ανακοινώσεων. Το κενό που δημιουργήθηκε τότε για το φοιτητικό κίνημα ήταν σημαντικό, αλλά και καθοριστικό για τους δεσμούς τους με την κοινή γνώμη, που σ' εκείνη τη φάση αποτελούσε βασική προϋπόθεση για την κλιμάκωση των φοιτητικών κινητοποιήσεων και την έκφραση της αντίθεσης του λαού στη δικτατορία.

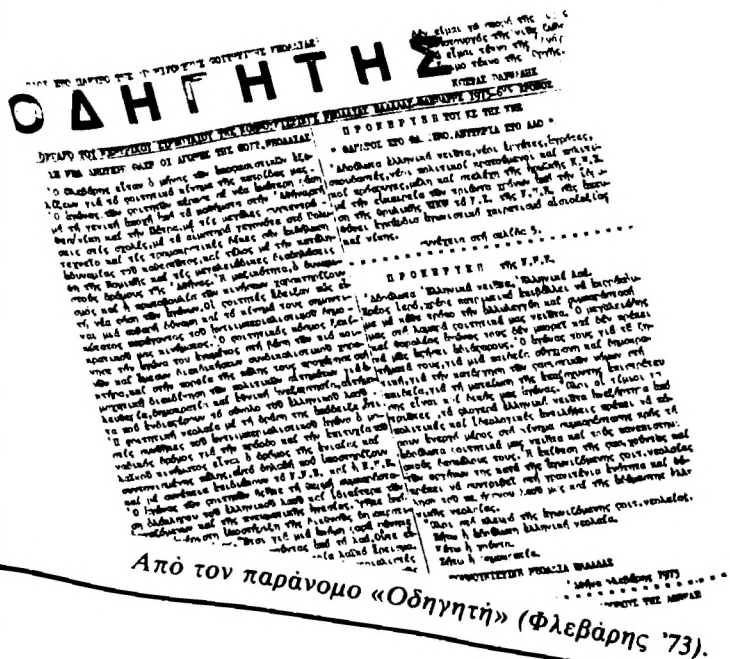
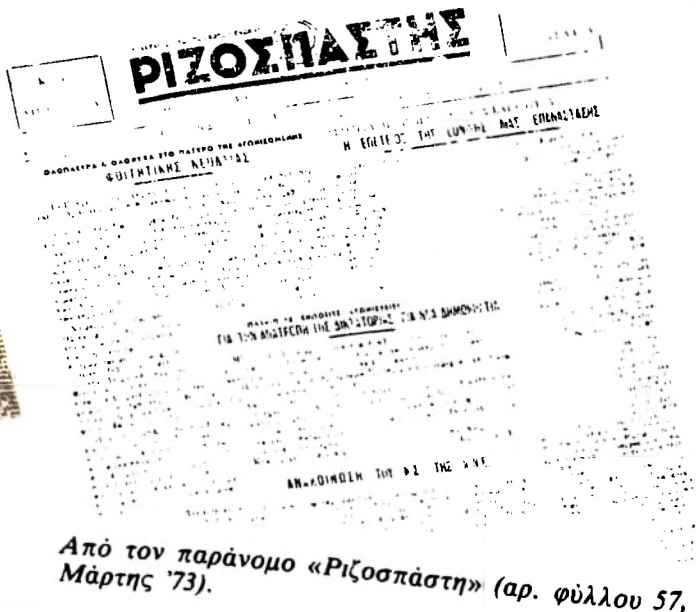
Η δημοσίευση των πρωτοσέλιδων του Τύπου εκείνης της εποχής αλλά και παράνομων εντύπων, είναι ενδεικτική της σημασίας των γεγονότων, της στάσης του Τύπου και των επιδράσεων που είχαν στη κοινή γνώμη.

«Λαϊκή Ενότητα» (αρ. φύλλου 14, Απριλίου '73).

«Θουρίος» (σε σχήμα 14Χ20 εκ.), Ιουνίου '73 με ύλη για την κατάληψη και το φοιτητικό κίνημα.

«ΤΟ ΒΗΜΑ» 16-2-73. Σε σχόλιο «Πώς, Διατί;» αναφέρει σαν προβοκάτορες τους φοιτητές που έκαψαν «ΤΟ ΒΗΜΑ» και «ΤΑ ΝΕΑ» της προηγούμενης ημέρας.

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Το πρώτο φύλλο των «Πολιτικών Θεμάτων». Κυκλοφόρησε μετά την κατάληψη της Νομικής.

Τη λύση έδωσε ένα τέχνασμα του Διονύση Μαυρογένη: Πήγαμε στους καθηγητές-μας και τους είπαμε ότι θέλαμε να πάμε στη Νομική επειδή είχε τάχα παμφοιτητική συγκέντρωση. Φοβόμασταν όμως, όπως τους είπαμε, ότι θα μας έδερνε η Αστυνομία. Οι καθηγητές, θέλοντας να παίξουν κι αυτοί το ρόλο-τους, μπήκαν μπροστά-μας και η αστυνομία μας άφησε να περάσουμε!

Οι επιτροπές της Σχολής-μας ήταν εκλεγμένες και ανακλητές. Όμως είχε κατοχυρωθεί μια μονιμότητα στη σύνθεσή-τους. Πάντως η δική-μας που την αποτελούσαν οι: Μαυρογένη, Λαφαζάνης, Αδαμόπουλος, Κούλογλου κι εγώ, δεν έπαιξε κανένα ρόλο παρά μόνο στους φοιτητές της Σχολής-μας. Αυτό είναι ένα πρόβλημα.

Τι θέλω να πω; Ότι στη Νομική υπήρξαν γεγονότα στην εξέλιξη των οποίων δεν τηρήθηκαν οι δημοκρατικές διαδικασίες. Φοβάμαι ότι την ιδέα της κατάληψης την έριξαν οι συγκεντρωμένοι φοιτητές και την εφάρμοσαν με την εμμονή-τους να μη βγούνε έξω.

Μαντζουράνης: Μα αφού τα ίδια γεγονότα δείχνουν ότι η κατάληψη είχε προαποφασιστεί...

Γαβριήλ: Εγώ είχα την αντίληψη πως η κατάληψη έγινε έπειτα από την εκφρασμένη διάθεση των φοιτητών να αγωνιστούν. Δεν ήταν κάτι που σχεδιάστηκε σ' ένα δωμάτιο. Και σε τελευταία ανάλυση δεν νομίζω πως τα «δωμάτια» θα μπορούσαν να παίξουν καθοριστικό ρόλο.

Κόντου: Κάτι σε σχέση με τη Φιλοσοφική. Δεν θα επεκταθώ σε λεπτομέρεις, που άλλωστε δεν θυμάμαι με την απαιτούμενη ακρίβεια.

Αυτό που μπορώ να βεβαιώσω είναι ότι στη Φιλοσοφική, τηρήθηκε μια παράλληλη διαδικασία μ' αυτή της Νομικής. Την εκλεγμένη επιτροπή-μας αποτελούσαν η Αγ. Ξύδη, η Α. Αλαβάνου, η Τ. Σαράτση, η Β. Δαμόφλη κι εγώ. Νομίζω και η Α. Ψιλοπούλου, σε μια δεύτερη φάση. Το να ακολουθήσουν οι φοιτητές της Φιλοσοφικής τους συναδέλφους της Νομικής στην κατάληψη είχε συζητηθεί και αποφασιστεί σε συγκεντρώσεις που είχαν γίνει σε πολλά σπίτια. Ο Ρήγας πρωτοστάτησε στη λήψη της απόφασης. Συμφωνούσαν, ακόμη, κι όλοι οι συνδικαλιστές που δεν ήταν ενταγμένοι σε οργανώσεις.

Δεν επρόκειτο πάντως για μια απόφαση που πήραμε αφού είχαμε μπει στη Νομική.

Μαντζουράνης: Αυτό δεν σημαίνει πως το κυρίαρχο ρόλο τον παίξανε οι οργανώσεις. Η αυτονομία και η πρωτοβουλία της φοιτητικής μάζας και στη Νομική μα και μετά απ' αυτήν, ήταν εξίσου σημαντικοί παράγοντες.

Όταν οι πόρτες έκλεισαν... Οι καθηγητές... «αγωνιούν» κι ο Παττακός παρεμβαίνει

Μαντζουράνης: Τις διαπραγματεύσεις τις κάναμε, τις περισσότερες, με τον Ν. Μπίστη. Ζητούσαμε να δεσμευθεί η Σύγκλητος με δήλωσή-της υπέρ της άρσης των στρατεύσεων. Στην ουσία θέλαμε δέσμευση της Κυβέρνησης. Επειδή όμως αυτό ήταν αδύνατο υποχωρούσαμε στη γραμμή δέσμευσης της Συγκλήτου, για διακοπή των στρατεύσεων, ανάληψη πρωτοβουλίας για την κατάργηση του ΝΔ για τις στρατεύσεις, επιστροφή των στρατευμένων και διενέργεια ελεύθερων φοιτητικών εκλογών.

Μπίστης: Κατ' αρχήν οι καθηγητές αιφνιδιάστηκαν. Δεν είχαν πάρει ξεκάθαρη «γραμμή» και φαίνεται πως και μέσα στη χούντα υπήρχαν διαφορετικές απόψεις και ενέργειες που εκφράστηκαν με διαφορετικές παρεμβάσεις.

Ήρθε ο ίδιος ο Κουτσογιαννόπουλος νωρίς το βράδυ και πλησίασε τη Νομική από την πλευρά της Μασσαλίας. Βγήκα και του μίλησα από το φεγγίτη. Μου λέει: «Τί ζητάτε πέρα από τα αιτήματα που ήδη υποβάλατε;». Του απαντώ: «Να εκκενωθεί η περιοχή από τους ασφαλίτες» — «Είμαι σε επαφή και θα σου πω σε λίγο» ανταπαντά.

Άλλαξε αυτή-του τη στάση μέσα σε μια ώρα, οπότε μας πήρε στο τηλέφωνο (δεν μας τα είχαν κόψει ακόμη) και είπε πως: «Δεν γίνεται τίποτα. Κοιτάξτε να βγείτε γιατί η Αστυνομία θα μπει μέσα».

Γίναν όμως και κωμικές σκηνές. Το βράδυ γύρω στις 2.30 μας ειδοποιούν ότι είχε έρθει ο Τούντας από το πορτάκι της Σίνα. «Παιδιά», λέει ο Τούντας, «έχω πάει την Αστυνομία από την... άλ-

λη μεριά. Να βγείτε ένας-ένας έξω... σιγά-σιγά και χωρίς φωνές»! **Κόντου:** Τόσες χιλιάδες άτομα...

Μπίστης: Τι να κάνω; Πηγαίνω σ' ένα αμφιθέατρο όπου κοιμόταν τα παιδιά της Φυσικομαθηματικής. Χτυπάω παλαμάκια να ξυπνήσουν και τους λέω: «Συνάδελφοι, έχει έρθει ο Τούντας και μας λέει να βγούμε ένας-ένας έξω από το πορτάκι της Σίνα...» Διαβοής απάντησαν να τον διώξω και ξανακοιμήθηκαν.

Κόντου: Δεν ήταν και λίγο να τους ξυπνάς μετά από τέτοια ταλαιπωρία!

Μαντζουράνης: Όταν απαντήσαμε στον Τούντα πως... δεν γίνεται τίποτα (!) εκείνος μας έκανε μια αντιπρόταση: Να φέρει πούλμαν από του Στεφανάκη στα οποία θα μπαίνουμε και θα μας αφήνουν όπου θέλουμε!

Εκείνο το βράδυ στη Σύγκλητο οι «σκληροί» με επικεφαλής τον Κουτσογιαννόπουλο προσπάθησαν να «φάνε» τον Τούντα καθώς ο Κουτσογιαννόπουλος είχε εγγυηθεί πως αν καταλάβει ο ίδιος τη θέση του Πρύτανη θα δώσει την άδεια στην Αστυνομία να μπει μέσα.

Μπίστης: Είναι χαρακτηριστικό ότι εκείνο το βράδυ είπε στον Γιάννη ο Μπουμπουλίδης ότι: «Για όλα αυτά που συμβαίνουν, φταίει αυτό το «καθίκι» ο Κουτσογιαννόπουλος. Αντί να φωνάξετε: «Κάτω η δικτατορία», συνέχισε, «να φωνάζετε:... Κάτω ο Κουτσογιαννόπουλος»!

Για να δείτε, σε τι κλίμα γινόταν οι διαπραγματεύσεις. Από τη μια θέλαν να λύσουν το πρόβλημα κι από την άλλη να κάνουν και τα «παιχνίδια» μεταξύ-τους...

Θά 'πρεπε να θυμηθούμε τι έγινε με τον Παττακό. Τότε, αυτός είχε δηλώσει ότι: «Τα παιδιά τα έχω δει, κι αν εξαιρέσουμε ελάχιστα, όλοι οι άλλοι είναι καλά παιδιά». Και σαν «ελάχιστους» θεωρούσε τους κατά την αντίληψή-του αριστερούς τον Μαντζουράνη και τον Βερνίκο που, κατά σύμπτωση, δεν ήταν τα περισσότερα αριστερά στοιχεία. Απλώς είχαν γένια και του θύμιζαν, όπως είπε, τον... Λένιν και τον Τρότσκυ!

Τι είχε συμβεί με τον Παττακό. Μια ομάδα συνδικαλιστών είχαμε πάει στην Πρυτανεία. Εκεί μας λέει ο Τούντας: «Είναι εδώ κάποιος κύριος που θέλει να σας δει».

Κόντου: Και μπαίνει μέσα ο Παττακός! Αντί να μας πει τίποτα για τα αιτήματά-μας, άρχισε να εξαιρεί την 21η Απριλίου, να βεβαιώνει ότι οι στρατευθέντες θα περάσουν καλά, κτλ.

Απ' εκεί και πέρα, βέβαια, άρχισε να μιλά κάθε ένας από μας κι άκουσε ό,τι δεν είχε ακούσει ποτέ στη ζωή-του!

Μπίστης: Ναι. Επρόκειτο για κοινή στάση όλων. Ένα διαρκές σφυροκόπημα. Στο τέλος έφυγε. Του «τα είπαν» πάρα πολλοί. Η Καρυσιτιάνη, ο Δρόσος, η Μωροπούλου, ο Τρανταλίδης, ο Σιδέρης, ο Ρεβελάκης, πολύς κόσμος.

Κι ακριβώς πίσω από τον Παττακό ήταν όρθιος ο Τούντας που μας έκανε νοήματα: «Μην τον αγριεύετε»!

Μαντζουράνης: Για να γυρίσουμε στην κατάληψη. Η μεγάλη προσέλευση του κόσμου έγινε τη δεύτερη μέρα, το απόγευμα. Θυμάμαι πως το προηγούμενο βράδυ είχε πολύς κόσμος διανυκτερεύσει έξω κρατώντας αναμένα κεριά.

Μπίστης: Την επομένη μέρα, γύρω-γύρω υπήρχε καθεστώς τρομοκρατίας.

Αγωνία, ένα μέρος του κόσμου άρχισε να δείχνει την επόμενη: Τη δεύτερη μέρα. Κυρίως εκείνοι που έμεναν κάτω και δεν ανέβαιναν στην ταράτσα. Ήταν οι φοιτητές που για πρώτη φορά έρχονται σε επαφή με το κίνημα και βρέθηκαν απότομα στο επίκεντρο μιας ανεβασμένης μορφής πάλης.

Εμείς, από την άλλη, θέλαμε να μείνουμε όσο περισσότερο μπορούσαμε να κρατήσουμε. Γιατί αφ' ενός θέλαμε να αποσπάσουμε τη θέση της Συγκλήτου για τις στρατεύσεις κι αφ' ετέρου είχαμε πληροφορίες πως το απόγευμα θα έρθει κόσμος από τις συνοικίες — όπως και έγινε — και θα περάσουν διάφορες προσωπικότητες του αστικού-πολιτικού κόσμου που... τελικά δεν φάνηκαν.

Η έξοδος και το βάρος της απόφασης

Μαντζουράνης: Τη δεύτερη μέρα το πρωί εμφανίσθηκε ο Γρηγόρης Κοσιφάκης που ήταν έξω και μας ενημέρωσε πως μας περιμένει ο Τούντας. Αν θυμάμαι καλά, συζητήσαμε το θέμα με τον Παρασκευόπουλο του Ρήγα και τον Παπαπέτρου της Αντι-ΕΦΕΕ κι αποφασίσαμε να βγούν και να πάνε στην Πρυτανεία η Κ. Κόντου, η

ΑΝΤΙΣΤΑΘΗΤΕ

REGISTETE

Αφίσα που κυκλοφόρησε στην Ιταλία.

Μετά τις στρατεύσεις

Από τη δεκαμελή επιτροπή παραιτήθηκαν, όπως αναφέρεται στη συζήτηση, οι Καρκάμπας, Παπαηλιού και Σαββόπουλος. Οι Αλέκος Αλαβάνος και Άλκης Κούρκουλος στρατεύθηκαν με το Ν.1347. Έτσι στην κατάληψη της Νομικής

Πριν τις στρατεύσεις

Τη δεκαμελή επιτροπή φοιτητών της Νομικής Σχολής, η οποία είχε εκλεγεί από Γενική Συνέλευση, την αποτελούσαν οι παρακάτω φοιτητές:

Αλέκος Αλαβάνος
Γιώργος Βερνίκος
Ιωάννα Καρυστιάνη
Άλκης Κούρκουλος
Παντ. Καρκάμπας
Γιάννης Μαντζουράνης
Νίκος Μπίστης
Γιώργος Παπαηλιού
Γιώργος Σαββόπουλος
Στέφανος Τζουμάκας

στη Συντονιστική Επιτροπή των φοιτητών μετείχαν οι παρακάτω:

Γιώργος Βερνίκος
Ιωάννα Καρυστιάνη
Γιάννης Μαντζουράνης
Νίκος Μπίστης
Στέφανος Τζουμάκας

Τ. Σαράτση, ο Ν. Μπίστης κι εγώ.

Κόντου: Από το παράθυρο.

Μαντζουράνης: Ναι. Όταν φτάσαμε βρήκαμε καμιά εικοσαριά καθηγητές μαζεμένους, που τα είχαν κυριολεκτικά χαμένα. Η γνώμη-μου είναι πως εκτός από κάποιους συνειδητούς φασίστες οι υπόλοιποι το μόνο που τους ενδιέφερε ήταν το πώς θα βγουν από τη δύσκολη κατάσταση στην οποία βρέθηκαν χωρίς να το θέλουν και, κυρίως, χωρίς να το καταλάβουν.

Στις διαπραγματεύσεις που άρχισαν, δεν δυσκολευτήκαμε να πάρουμε το «πάνω χέρι», γιατί, εκτός των άλλων, ήταν και γνωστές οι αντιθέσεις ανάμεσά-τους (Τούντα-Κουτσογιαννόπουλου, Μπουμπουλιδή-Κουτσογιαννόπουλου, Τούντα-Μπουμπουλιδή κτλ.). Ο ένας μας πληροφορούσε δήθεν εμπιστευτικά τι γίνεται με τον άλλο, τι έλεγε ή τι ήθελε ο άλλος.

Η συζήτηση κράτησε απ' τις 11 το πρωί ως τις 4 το απόγευμα. Οι ίδιοι δεν μπορούσαν να εκφέρουν καμιά άποψη. Θυμάμαι τον Μπουμπουλιδή που έφευγε και πήγαινε στο διπλανό δωμάτιο. Επιστρέφοντας από κει μας έφερνε τις απαντήσεις.

Όπως έμαθα μετά, εκεί βρισκόταν ο αδελφός του δικτάτορα Χαράλαμπος Παπαδόπουλος που ήταν Γεν. Γραμματέας στο Υπουργείο Δημοσίας Τάξεως με τον υπουργό-του, τον Τσούμπα. Για τον Γκαντώνα, δεν ξέρω.

Με «τα πολλά» φτιάξανε μια ανακοίνωση που εξέφραζαν την ευχή να μη γίνει χρήση του νόμου ξανά και να επιστρέψουν οι στρατευμένοι φοιτητές.

Γυρίσαμε στη Σχολή. Εκεί το κλίμα είχε διαμορφωθεί σε δύο πόλους: Στην ταράτσα, όσοι ήταν, θέλανε να μείνουμε. Οι του ισόγειου θέλαν να φύγουμε.

Κατά τις 3 το απόγευμα μπήκε στο κτίριο ο Βερνίκος, που την προηγούμενη μέρα, έπειτα από το ξύλο που έπεσε στην πόρτα της Σίνα, δεν μπόρεσε να μπει στη σχολή και μου επιβεβαίωσε όσα με είχε πληροφορήσει ο Γιώργος Στεφανάκης απέξω από την Πρυτανεία, ότι δηλαδή το βράδυ της προηγούμενης μέρας είχε γίνει μια συνάντηση στο σπίτι του Π. Κανελόπουλου στην Ξενοκράτους. Είχαν πάρει μέρος ο Μαύρος, ο Λούρος, ο Κανελάκης, ο Βερνίκος κι ο Στεφανάκης, οι οποίοι κι επικοινωνήσαν μ' όσους καθηγητές μπόρεσαν.

Ακόμη συνέταξαν και μια επιστολή με την οποία εκφραζόταν συμπαράσταση στους φοιτητές. Την ανακοίνωση αυτή την είχαν

υπογράψει ορισμένοι καθηγητές. Ο Λούρος, ο Γαζής, ο Αραβαντινός και νομίζω ο Μιχαηλίδης-Νουάρος.

Στη συνάντηση αποφάσισαν στις 4.30 το απόγευμα να περάσουν από τη Νομική και να χαιρετήσουν τους φοιτητές. Γι' αυτό κι εμείς θέλαμε να μείνουμε ως αργά το απόγευμα. Αυτό όμως φαίνεται πως ήταν εν γνώσει της Ασφάλειας. Εξάλλου είχαμε κι ένα τμήμα των φοιτητών που είχαν τις συγκεκριμένες απόψεις για αποχώρηση. Τότε με τον Μπίστη σκεφτήκαμε να κρυφτούμε και να εμφανιστούμε ως τις 5.30 μ.μ. Σκοπός-μας ήταν η παράταση των διαπραγματεύσεων με τη Σύγκλητο μέχρι αργά το απόγευμα ώστε να προλάβουν να κατέβουν οι εκπρόσωποι του πολιτικού κόσμου.

Γύρω στις 3.30 μ.μ., ενώ είχαμε συνεννοηθεί ότι θα βγούμε στις 6 μ.μ. μας ειδοποιούν ότι έπρεπε να πάμε πάλι στη Σύγκλητο. Ξαναπηγαίνουμε, κι εκεί ο Ρόκκας μας λέει: «Θα βγείτε στις 5».

Η άμεση αντιδρασή-μου ήταν: πως αυτό δεν γίνεται και ότι έπρεπε να ξαναγίνουν συνελεύσεις. Φεύγουμε για να πάμε, υποτίθεται στη Νομική, αλλά με σκοπό να κρυφτούμε, όπως είχαμε σχεδιάσει.

Όμως, στα σκαλοπάτια της Πρυτανείας μας περίμενε ο Καλύβας της Ασφάλειας. Μας παίρνει και με τους καθηγητές Ρόκκα, Τούντα κ.ά. μας οδηγούν στη Σχολή.

Στο ισόγειο, πράγματι, γινόταν συνέλευση. Τότε μίλησε ο Βερνίκος. Θυμάμαι τα λόγια-του. Είπε πως η Ευρώπη έχει στραμμένα τα μάτια-της σ' εμάς. Ο λαός, συνέχισε, θα περάσει να μας χαιρετήσει στις 5.30 μ.μ. «Πρέπει, συνάδελφοι, κατέληξε, να μείνουμε μέχρι αυτή την ώρα».

Παρότι ο Βερνίκος μίλησε ωραία, προκαλώντας ενθουσιασμό, οι φοιτητές στο ισόγειο της Σόλωνος επέμεναν να φύγουμε.

Εκείνη τη στιγμή κάποιος άνοιξε τις πόρτες κι ενώ ο Τζουμάκας φώναξε: «Περιμένετε να το αποφασίσουμε», άρχισε ο κόσμος να βγαίνει.

Μπίστης: Τελικά, η απόφαση των πολιτικών δεν υλοποιήθηκε. Δεν ήρθαν. Πρέπει να ήταν 6 το απόγευμα όταν βγήκαμε.

Κόντου: Πάντως ήταν σκοτεινά...

Μαντζουράνης: Πάντως στην απόφασή-μας να φύγουμε, βάρυνε το εσωτερικό μέτωπο. Θά 'ταν πολύ χειρότερο να διασπαζόμασταν και να έφευγαν όσοι θέλανε. Θα έλεγε τότε η χούντα, πως έμειναν μέσα οι κομμουνιστές, οι εξτρεμιστές κτλ.

Να υπογραμμίσουμε, όμως, κάτι. Έφυγα από τους τελευταίους και με τον Ρόκκα πήγαμε στην Πρυτανεία, όπου οι κ. συγκλητικοί-μας είχαν ανοίξει σαμπάνιες κι έτρωγαν γλυκά (!) για να γιορτάσουν την «ευτυχή κατάληξη αυτού του ατυχούς συμβάντος», δηλαδή της κατάληψης.

Γαβριήλ: Ναι, θυμάμαι που μας... χειροκροτούσαν όταν βγαίναμε.

Ο ρόλος των οργανώσεων

Μπίστης: Πιστεύω πως η απόφαση να βγούμε ήταν σωστή. Ένα κτύπημα εκείνη τη στιγμή δεν θα μπορούσε να το σηκώσει το κίνημα, όταν μάλιστα είχαν προηγηθεί οι στρατεύσεις.

Περάσαμε σε μια φάση που είμασταν de facto η εξουσία μέσα στα ΑΕΙ, οι στρατεύσεις σταμάτησαν κι άρχισε μια διαδικασία συζήτησης για εκλογές. Ταυτόχρονα εμείς κατοχυρώσαμε τη νομιμότητα των συνελεύσεων και των επιτροπών, ενώ φούντωσε η παράνομη δουλειά. Με δυο λόγια εξασφαλίστηκε η συνέχεια.

Γαβριήλ: Δε νομίζω πως μπορούσε να μείνει κανείς και δεύτερη βραδιά στη Νομική αν δεν είχε πάρει την απόφαση να διακινδυνεύσει κάποια πράγματα.

Εκείνο όμως που θα πρέπει να υπογραμμιστεί είναι ότι όταν προχωράς σε τέτοιες μεθόδους πάλης είσαι υπεύθυνος για την ιδεολογική τροφοδοσία του κόσμου που συμμετέχει.

Στη Νομική γίναμε μάρτυρες ενός ξεκόμματος της επιτροπής (των ηγετών του κινήματος) από τους φοιτητές. Κι αυτό γιατί τα μέλη-της έριξαν περισσότερο βάρος στις διαπραγματεύσεις και λιγότερο στη σύνδεση και τροφοδότηση της μάζας. Πρόκειται για μια σημαντική αδυναμία. Οποιαδήποτε κινητοποίηση κι αν γινότανε, με τέτοιους όρους, θα οδηγούσε εκεί που οδήγησε η Νομική.

Νομίζω ότι σ' αυτό το σημείο αποτύχαμε ολοκληρωτικά. Μέσα σε 40 ώρες ένα φοιτητικό κίνημα που παλλόταν από ενθουσιασμό και πίστη, έφτασε στο σημείο να φωνάζει: «Ας βγούμε».

Κόντου: Κι όμως, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ήταν η πρώτη μαζική αντιπαράθεση. Από ένα σημείο και μετά, χωρίς να παραβλέπει κα-

Συγκεντρώσεις των φοιτητών στο προαύλιο του Πολυτεχνείου μετά τις στρατεύσεις.

νείς τις αδυναμίες των Επιτροπών, των οργανώσεων κτλ., θα πρέπει να πάρει υπόψη-του ότι οι φοιτητές που κατέλαβαν τη σχολή, στο μεγαλύτερο μέρος-τους δεν είχαν συνειδητοποιήσει περί τί-νος επρόκειτο.

Πρόκειται για το σημείο που καλούνται συνδικαλιστές και οργανώσεις να παίξουν το ρόλο-τους. Και μέχρι σ' ένα σημείο τον έ-παιξαν.

Πέρα από το αν έπρεπε να βγούμε ή όχι (που κι εγώ νομίζω ότι με την εξέλιξη των πραγμάτων, ορθά πράξαμε) ο τρόπος που βγή-καμε ήταν μια τραυματική εμπειρία για το κίνημα, άσχετα αν αμέ-σως ξεπεράστηκε. Μιλώ για το ότι βγήκαμε έπειτα από κάποιο συμβιβασμό, χωρίς να μας χτυπήσουν.

Παπαθεοδώρου: Σ' εμάς τους στρατευμένους η κατάληψη λει-τούργησε άμεσα. Περιμέναμε πάντως να διαρκέσει περισσότερο.

Εγώ έφυγα από την Αθήνα, για να παρουσιάσω το πρωί της δεύτερης μέρας. Την πρώτη μέρα δεν μπήκα μέσα γιατί δεν ήξε-ρα πόσο θα κρατήσει κι αν στη συνέχεια θα μπορούσα να βγω.

Τα γεγονότα έπαιξαν το ρόλο-τους στην κατάσταση που βρι-σκόμασταν. Στα στρατόπεδα η υποδοχή ήταν φιλική. Φαίνεται πως τέτοιες κατευθύνσεις είχαν, γιατί αργότερα, έπεσε και ξύλο και φυλακές. Μας έδωσαν ακόμη μεγάλο κουράγιο γιατί δώσαμε πολλές καθημερινές μάχες εκεί που πήγαμε. Είχαμε την αίσθηση ότι φεύγοντας αφήσαμε πολλά πράγματα πίσω-μας. Και πάνω απ' όλα ένα κίνημα.

Μπίστης: Επειδή βλέπω ότι υπάρχουν κάποιες διαφωνίες. Χωρίς κανένα παραταξιακό σωβινισμό, πιστεύω ότι η οργάνωσή-μου έ-παιξε σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της κατάληψης. Είπε ο Γιώρ-γος ότι οι οργανώσεις και οι συνδικαλιστές δεν μπόρεσαν να την τροφοδοτήσουν ιδεολογικά. Δεν μπορώ να πω ότι, σαν επιτροπή, παίξαμε το ρόλο αυτόν ολοκληρωτικά. Δεν μπορώ όμως και να τον υποτιμήσω. Θα πρέπει να πάρουμε υπόψη-μας, μελετώντας τα γεγονότα, και την οργανωτική φάση του κινήματος τότε.

Γαβριήλ: Σημασία έχει, όταν κάνουμε μια ανάλυση γεγονότων που είναι ιστορικά να τα δούμε απ' όλες τις πλευρές.

Εσύ μπορεί να είχες καθοδήγηση και ιδεολογική τροφοδότηση από την οργάνωσή-σου. Όμως, τότε, στους 10 συνδικαλιστές οι 3 ήταν οργανωμένοι. Ο ρόλος που παίζανε οι υπόλοιποι στηριζόταν στην αυτοτροφοδότησή-τους μα και στην τροφοδότηση από τις ι-δίες τις μάζες.

Και λέγοντας «τροφοδότηση» εννοώ τα ερεθίσματα που είχα ε-γώ από την ταξική-μου προέλευση και το γεγονός πως πήρανε το φίλο-μου φαντάρο.

Αυτά που με στήριξαν, δηλαδή.

Μπίστης: Πιστεύεις ότι ένας μεγάλος αριθμός στελεχών που κι-νήθηκαν μέσα στο φοιτητικό κίνημα αισθάνονταν μετέωροι; Εγώ νομίζω, όχι. Δεν είπα ότι, στη Νομική τα πράγματα λειτούργησαν άψογα με βάση ένα τέλεια οργανωμένο πλάνο. Από την άλλη, ό-μως, επειδή είναι και παραχάραξη της ιστορίας του ΦΚ να τα ρί-

χνουμε όλα στο αυθόρμητο, πρέπει να δούμε ότι υπήρχαν οργα-νωμένες δυνάμεις και χωρίς αυτές, είμαι πεπεισμένος, ότι «Νομι-κή» δεν θα μπορούσε να γίνει. Αυτό δεν συνεπάγεται καμιά υποτί-μηση των μαζών.

Είμαι πεισμένος ότι η Νομική ήταν αποτέλεσμα του ενωμένου οργανωμένου μαζικού κινήματος. Επιτεύχθηκε η ενότητα στη δράση των αριστερών δυνάμεων — πέρα και παρά τις αντιθέσεις που ήταν φυσιολογικό να υπάρχουν — αναδείχτηκε μέσα στον α-γώνα ο πρωτοπόρος ρόλος της Αριστεράς που γύρω-της συσπει-ρώθηκαν ευρύτερες μάζες.

Γαβριήλ: Συγγνώμη. Εμείς στη Φυσικομαθηματική είχαμε δημιουρ-γήσει μια παράταξη που δεν ανήκε ούτε στο ΚΚΕ, ούτε στο ΚΚΕ ε-σωτ., ούτε στο ΠΑΚ. Είχε 25 μέλη. Και πρέπει να δούμε από που αντλούσαμε εμείς τη δύναμη για να παλαίψουμε...

Μαντζουράνης: Πρέπει να κάνουμε ένα διαχωρισμό. Αριθμητικά τα μέλη των οργανώσεων είτε του Ρήγα, είτε της Αντι-ΕΦΕΕ ήταν μια μικρή μειοψηφία. Αυτό που θα πρέπει να εξετάσουμε είναι η δυναμικότητά-τους και το ποιοτικό αποτέλεσμα της δράσης-τους. Τόσο στο φοιτητικό κίνημα, όσο και ειδικότερα, στη Νομική.

Αποψή-μου είναι ότι σε σύγκριση με την εξέγερση του Πολυτε-χνείου ο ρόλος-τους ήταν μεγαλύτερος στη Νομική.

Θέλω να πω ότι στη Νομική ο ρόλος του οργανωμένου στοι-χείου ήταν τέτοιος που τα γεγονότα δεν μας ξεπέρασαν. Ακόμη δεν πιστεύω ότι το αντιδικτατορικό φοιτητικό κίνημα βγήκε από τη Νομική τραυματισμένο. Έγινε ένας συμβιβασμός που δεν ή-ταν, όμως, χωρίς αρχές. Δεν πιστεύω ότι υπήρχε άλλη δυνατότη-τα περισσότερο ευνοϊκή για την εξέλιξη του φοιτητικού κινήμα-τος.

Κόντου: Όταν, εγώ, μίλησα για ένα συμβιβασμό δεν εννοούσα, βέβαια, κάποιον συμβιβασμό δίχως αρχές. Επισήμανα όμως το γεγονός ότι ο αρχικός ενθουσιασμός ήταν τέτοιος που η έκβαση της κατάληψης δεν ανταποκρινόταν σ' αυτόν. Μια και κλείνουμε τη συζήτησή-μας, μιλώντας για το ρόλο των οργανώσεων, πρέπει να παραδεχθούμε ότι το πρόβλημα είναι πολυσύνθετο.

Υπάρχει και το ζήτημα της αντίληψης κάθε οργάνωσης για την αυτονομία του μαζικού χώρου. Είναι γνωστή η διάσταση των από-ψεων, σχετικά. Και θα πρέπει να θυμηθούμε το ρόλο που έπαιζαν οι «Φοιτητικές Επιτροπές Αγώνα» σαν κύτταρο αυτοοργάνωσης στο φοιτητικό κίνημα.

Γαβριήλ: Ωστόσο, τόσο με την κατάληψη αυτή, όσο και την επόμε-νη που ακολούθησε όταν δεν επέτρεπαν να κάνουμε εκλογές κα-τά έτη στη Νομική, το φοιτητικό κίνημα απέδειξε ότι έχει την ικα-νότητα να συγκροείται.

Αυτό είναι σημαντικό. Γιατί έτσι έσπασε η τρομοκρατία κι άρχι-σαν μαζικές κινητοποιήσεις — μαζικές αντιπαραθέσεις όπου μπο-ρεί να μας κυνήγαγαν και να μας κτύπαγαν αλλά είχε πέσει, πια, το «ταμπού» της Ασφάλειας...

ΤΕΛΟΣ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ

Το «οικοδομικό θαύμα» και οι παγίδες-του

Σύννεφο, κυκλοφοριακό πρόβλημα, πλημμύρες, χαβούζα και, πιο πρόσφατο, κίνδυνος καταστροφών από τους σεισμούς: Ζητήματα που αποτελούν άμεση απειλή για την υγεία-μας ή και την ίδια τη ζωή-μας και συγχρόνως μας ταλαιπωρούν - καθημερινά ή έκτακτα. Το καθένα-τους σε κάποιες φάσεις είχε τέτοια ένταση, ώστε, από τα πράγματα, κάλυψε αποκλειστικά την επικαιρότητα. Τελικά, όμως, όλα εντάχθηκαν στον ρυθμό της καθημερινής-μας ζωής, έτσι που, από καιρό, ζούμε πια μοιρολατρικά και σχεδόν αδιάφορα κάτω από την απειλή-τους και «συντροφιά» με όλα τα προβλήματα που αυτά συνεπάγονται.

Μ' όλη την πληθώρα σχετικών κειμένων σε φάσεις κρίσης, είναι σπάνιες οι αναλύσεις που πραγματικά «αναλύουν», έστω και μερικά, κάποιο απ' αυτά. Υποτονικές ήταν οι αντιδράσεις των δημοκρατικών κομμάτων της μέχρι την «Αλλαγή» αντιπολίτευσης, καθώς και των διαφόρων συλλογικών φορέων. Περιθωριακές οι αναφορές στον Τύπο. Ελάχιστες και χωρίς ενθάρρυνση οι πρωτοβουλίες ατόμων και ομάδων που προσπαθούν να στρέψουν την προσοχή σ' αυτά. «Κίνημα» σχετικό με τα ζητήματα αυτά ήταν ως τώρα ανύπαρκτο.

Ανασφάλεια, αδράνεια και σπέκουλα

Στις φάσεις όξυνσης, όταν δηλ. κάθε φορά κάποια από τα θέματα αυτά ήταν στην επικαιρότητα, έχουν αναγγελθεί από το κράτος μέτρα για την αντιμετώπισή-τους. Εμπειρία-μας όμως είναι ότι τα μέτρα αυτά δεν σκοπεύουν στη ριζική αντιμετώπισή-τους, αλλά μόνο στην πρόσκαιρη άμβλυνση της κρίσης με το μικρότερο για τους κυβερνώντες πολιτικό κόστος, μέσα από ένα εύκολο βόλεμα των άμεσα ενδιαφερομένων. Συγχρόνως τα ίδια αυτά μέτρα, μέσα από τις γνωστές σχέσεις ευνοιοκρατίας και πολιτικής πελατείας έχουν, τις περισσότερες φορές, χρησιμοποιηθεί για να ασκηθεί κερδοσκοπία από διάφορους επιτηδευτές. Αρκεί, σαν παράδειγμα, να θυμηθούμε τα διάφορα μεγαλεπίβολα τεχνικά έργα για την αντιμετώπιση του κυκλοφοριακού (κόμβοι, γιγαντιαία γκαράζ, πεζόδρομοι - βιτρίνες) που βέβαια δεν βελτιώνουν την κατάσταση, εφ' όσον κανένα μέτρο για τη βελτίωση των συγκοινωνιών δεν υπάρχει, ενώ επεκτείνεται ραγδαία το ΙΧ αυτοκίνητο, κάτω και από την πίεση των σχετικών συμφερόντων. Ή να θυμηθούμε τα δάνεια για την επισκευή των «ρωγμών» από τους πρόσφατους σεισμούς, που κύρια επέτρεψαν τη χρηματοδότηση υποψηφίων ψηφοφόρων της ΝΔ — όχι αναγκαστικά σεισμοπαθών — ενώ οι σεισμόπληκτοι ζουν ακόμη σε σκηνές και κανένα σοβαρό μέτρο για την τροποποίηση των οικοδομικών κανονισμών, τη βασική έρευνα κ.ο.κ δεν έχει προωθηθεί.

Εμπειρία-μας είναι ακόμη ότι οι θεσμοποιημένοι φορείς της συλλογικής-μας ζωής δεν έχουν την ικανότητα να παρεμβαίνουν και να αντιμετωπίσουν τέτοια θέματα, ειδικότερα σε φάσεις όξυνσής-τους, με τρόπο ικανοποιητικό για το σύνολο. Η γενική υστερία που επικρατεί σε περιπτώσεις κρίσης (όπως π.χ. και κατά τους τελευταίους σεισμούς) και η μετέπειτα συλλογική αδράνεια, όταν τα ίδια αυτά θέματα μας πιέζουν και αναγκαστικά, όλοι προσπαθούν να βρουν μια ατομική λύση, εκφράζουν ακριβώς αυτή τη συλλογική ανασφάλεια απέναντι στο δεδομένο ότι η κοινωνία-μας δεν έχει ως τώρα δημιουργήσει διαδικασίες μακροχρόνιας πρόβλεψης και προγραμματισμού, αλλά ούτε και αυτοματισμούς για την αντιμετώπιση των καθημερινών προ-

βλημάτων.

Πρέπει ακόμα να δούμε ότι τα προβλήματα που έχουν σωρευτεί στην αστική-μας ζωή, πιέζουν όλες τις κατηγορίες του πληθυσμού, εν τούτοις οι ταλαιπωρίες και οι κίνδυνοι κατανέμονται πολύ άνισα: Η μόλυνση ταλαιπωρεί βέβαια όλους, αλλά πάντως περισσότερο τους κατοίκους της Δραπετσώνας από ό,τι της Εκάλυψης, Το ίδιο ισχύει και για τις αποχετεύσεις, τις πλημμύρες, το κυκλοφοριακό. Αντίστοιχα οι σεισμοί έπληξαν περισσότερο την Ανθούπολη, κτισμένη αυθαίρετα και στη συνέχεια νομιμοποιημένη πάνω σε παλιό ορυχείο. Και αυτοί οι κάτοικοι της Ανθούπολης, είναι που ζουν σήμερα ακόμη σε σκηνές, επειδή δεν έχουν δυνατότητα να λύσουν το πρόβλημα της κατοικίας-τους χωρίς κρατική βοήθεια και δεν είναι και «δικτυωμένοι».

Το ερώτημα είναι πώς είναι δυνατόν όλη αυτή η συσσώρευση προβλημάτων, η έντασή-τους και οι τεράστιες ανισότητες που υπάρχουν, να μην έχουν οδηγήσει σ' ένα πλατύ διεκδικητικό κίνημα που να μπορεί να επιβάλλει όρους για βελτίωση των συνθηκών ζωής — οριακά την επιβίωση — των στρωμάτων εκείνων που κύρια πιέζονται — και της κοινωνίας-μας στο σύνολό-της.

Πώς μπορούμε να καταλάβουμε αυτή την απουσία κινήματος και την ομόλογη-της ευκαιριακή και σπεκουλαδórica τακτική αντιμετώπισης των ζητημάτων που προσδιορίζουν την ποιότητα της καθημερινής ζωής στον τόπο-μας; Από πού πηγάζει και ποιές προοπτικές εξυπηρετεί; Υπάρχουν αντίθετες δυνάμεις; Υπήρξε πχ. ως τώρα από κάποιους φορείς μια πρακτική ποιοτικά διαφορετική, «αριστερή»; Και αν όχι πώς εξηγείται αυτό; Ποιές είναι οι προοπτικές μπροστά στην Αλλαγή;

Όλα τα πιο πάνω προβλήματα, που ταλαιπωρούν τον πληθυσμό των αστικών κέντρων, παραπέμπουν στο σύστημα της οικοδόμησης και επέκτασης των αστικών κέντρων.

Ισχυριζόμαστε ότι το σύστημα οικοδόμησης που ακολουθήθηκε «βόλεψε» σε ένα ποσοστό όλους τους ενδιαφερομένους. Αυτό εξηγεί και την απουσία σχετικού κινήματος. Ισχυριζόμαστε όμως ακόμη ότι οι καταστροφές από τους σεισμούς, το σύννεφο, οι πλημμύρες, οι αποχετεύσεις, το κυκλοφοριακό, αποτελούν στην ουσία έκφραση στο επίπεδο της καθημερινής ζωής των διαδικασιών που διέπουν το σύστημα οικοδόμησης. Μέσα από αυτή την οπτική το «οικοδομικό θαύμα» είναι συγχρόνως παγίδα.

Στο σημείωμα αυτό θα δούμε μερικές απόψεις αυτού του θέματος χρησιμοποιώντας σαν πιο συγκεκριμένο παράδειγμα την πρόσφατη εμπειρία των σεισμών.

Η εμπειρία των σεισμών και το κύκλωμα της οικοδομής

Όσοι στην περίοδο των σεισμών παρακολουθήσαμε τα άφθονα σχετικά άρθρα, ρεπορτάζ, συνεντεύξεις αρμοδίων, τη συζήτηση στη Βουλή κ.ο.κ. καταλάβαμε ότι για τις καταστροφές έφταιγε βασικά το σύστημα της οικοδόμησης: Πολλές μελέτες είναι ανεπαρκείς, οι κατασκευαστές επιτρέπεται να είναι — και συχνά είναι — μη μηχανικοί, δεν ελέγχονται ουσιαστικά ούτε οι μελέτες ούτε η κατασκευή, δεν ελέγχονται τα οικοδομικά υλικά, αλλά ούτε και υπάρχουν προδιαγραφές για την ποιότητά-των, υπάρχουν «ανεύθυντοι και κερδοσκόποι» κατασκευαστές που κλέβουν στα υλικά, οι αντισεισμικοί κανονισμοί είναι ανεπαρκείς. Καταλάβαμε όμως, ακόμα — και αυτό κύρια το ζήσαμε — ότι η Αθήνα δεν έχει υπαίθριους χώρους για να καταφύγουμε,

ούτε εξόδους για να την εγκαταλείψουμε.

Το Τεχνικό Επιμελητήριο προβάλλει, μέσα από διάφορα κείμενά-του μια ιεράρχηση των πιο πάνω παραγόντων. Η άποψή-του ενδιαφέρει ειδικά, στο μέτρο που το ΤΕΕ, εκτός από τεχνικός σύμβουλος του Κράτους, εμφανίζεται σε κάθε συγκυρία να ενσωματώνει τόσο την έκ-φραση της θέλησης «όλων» των τεχνικών όσο και το «κοινό καλό». Άλλωστε παράδοξα, δεν υπάρχουν τελικά στην Ελλάδα οργανωμένες ομάδες ή φορείς της δημοκρατικής αντιπολίτευσης που ανεξάρτητα από το ΤΕΕ, να αποτελούν κανάλια έκφρασης της θέλησης του κό-σμου, με μεγάλη απήχηση σε θέματα χώρου και οικοδομής. Έτσι, α-ναγκαστικά, αναφερόμαστε ειδικά στη στάση του ΤΕΕ που φαίνεται να συμπυκνώνει όσες αντίθετες προς την κυβερνητική πολιτική φωνές ακούγονται.

Το ΤΕΕ, λοιπόν, θεώρησε υπεύθυνους τους επιχειρηματίες της οικο-δομής, τους κατασκευαστές, αλλά και όσους μελετητές δεν είναι μη-χανικοί. Θεώρησε ακόμη υπεύθυνους τους κανονισμούς, που δεν δι-νουν κατάλληλες προδιαγραφές για τις μελέτες και την ανυπαρξία ε-λέγχου και κανονισμών για τα οικοδομικά υλικά. Κυρίως όμως υπεύ-θυνο θεωρεί το κράτος που επιτρέπει όλα αυτά.

Σαν άξονα δράσης ενάντια σ' αυτή την κατάσταση πρόβαλε βασικά την ανάγκη καθιέρωσης διπλώματος μηχανικού ιδιωτικών έργων που θεωρεί ότι θα απομακρύνει τους μη μηχανικούς από την παραγωγή κα-τοικίας.

Πιστεύουμε ότι όποιος πολίτης διάβασε κριτικά τα σχετικά με τα πιο πάνω δημοσιεύματα, έμεινε με μεγάλες απορίες.

Πόσο παντοδύναμο μπορεί να είναι αυτό το κράτος, που κατορθώ-νει να επιβάλλει και να διαιωνίζει μια τέτοια κατάσταση ερήμην και μάλιστα σε αντίθεση με τη υπόλοιπη κοινωνία;

Μπορεί δηλ. το κράτος να ρυθμίζει την κατάσταση στον τομέα της οικοδομής επί 30 τουλάχιστον χρόνια παρά την αντίθεση του κόσμου που αγοράζει και χρησιμοποιεί τις οικοδομές, και του ΤΕΕ και έχει τό-σο κεντρική θέση στα σχετικά ζητήματα;

Υπάρχει όμως στην πραγματικότητα αντίθεση από το ΤΕΕ η οποιο-δήποτε άλλο φορέα ενάντια στο σύστημα της οικοδόμησης;

Ισχυριζόμαστε ότι ουσιαστικά δεν έχει ως τώρα υπάρξει καμιά έν-τονη δραστηριοποίηση ενάντια στους παράγοντες που καθορίζουν το σύστημα αυτό, έστω και αν πολύ συχνά γίνεται θόρυβος, βασικά για κρατικές ενέργειες που αποσκοπούν στη συγκυριακή μείωση του το-μέα. Μερικές χονδρικές ενδείξεις που υποστηρίζουν αυτή τη θέση:

Δεν υπάρχει, ως τώρα, καμιά έντονη δραστηριοποίηση, ή έστω κα-ταγγελία με πλατιά δημοσιότητα για το καρτέλ των τσιμεντοβιομηχα-νίων, το έμπρακτο μονοπώλιο του σιδήρου μετόν και του ξύλου ή τα σκάνδαλα του έτοιμου μετόν, θέματα ωστόσο πασίγνωστα σε όλους τους σχετικούς και «αρμόδιους».

Τα σκάνδαλα των μεγάλων τεχνικών εταιρειών στη διάρκεια της δι-κτατορίας δεν επέσυραν ούτε καν σε βάθος διερεύνηση από το ΤΕΕ ε-νώ οι σχετικές καταγγελίες από ορισμένα στελέχη-του έμειναν περι-θωριακές. Είναι δε γνωστό ότι οι ίδιες εταιρείες, εξακολουθούν σε με-γάλο βαθμό να μονοπωλούν, την εσωτερική αγορά των δημοσίων έρ-γων.

Πώς λοιπόν μπορούμε να περιμένουμε ότι η καθιέρωση «διπλώμα-τος» κατασκευαστού ιδιωτικών έργων, θα αρκήσει για να εξυγιάνει το κύκλωμα της οικοδομής, όταν όλα τα άλλα λειτουργούν με τις ίδιες νόρμες; Άλλωστε στα δημόσια έργα ισχύει το δίπλωμα «κατασκευα-στού δημοσίων έργων» χρόνια. Είχε το μέτρο σαν αποτέλεσμα την ά-νοδο του επιπέδου αυτών των κατασκευαστών; Είναι γνωστό ότι οι υ-περβάσεις και κακές κατασκευές είναι σχεδόν ο κανόνας σ' αυτό τον τομέα. Με τους σεισμούς δε, συνολικά αυτά τα έργα παρουσίασαν με-γαλύτερες ζημιές. Ακόμη πώς εξηγείται το γεγονός ότι από όλα τα θέ-ματα που ανακίνησαν οι σεισμοί, τόσο από το ΤΕΕ, όσο και στη συζή-τηση στη Βουλή, ακούστηκαν βασικά απόψεις και αναλύσεις μόνο για θέματα που αφορούν στην ίδια την οικοδόμηση ενώ δεν τονίστηκαν άλλες εξίσου σημαντικές απόψεις του θέματος; Πολύ περιθωριακά υ-πήρξαν αναφορές στην ανάγκη να αντιμετωπίσουμε σοβαρά την επι-κινδυνότητα του εδάφους σε σεισμούς και να αναθεωρήσουμε σε σχέ-ση με αυτήν τους συντελεστές εκμετάλλευσης, τους αντισεισμικούς κανονισμούς, τις περιοχές που επιτρέπεται η οικοδόμηση. Μέχρι τώ-ρα δεν υπάρχει κανένα άμεσο μέτρο ή συστηματική μελέτη των στοι-χείων των σεισμών, ούτε βέβαια και απαρχή μιας συστηματικής βασι-κής ερευνητικής προσπάθειας. Ακόμη, πολύ περιθωριακά ακούστη-καν αναφορές στην επικινδυνότητα της πόλης που δεν έχει ούτε οργά-νωση, ούτε χώρους για να αντιμετωπίσει τους σεισμούς.

Πώς μπορούμε να εξηγήσουμε αυτές τις «παραλείψεις» σε στοιχειώ-δη θέματα; Λείπει η γνώση ή ο κοινός νους; Ή μήπως υπάρχουν άλλοι λόγοι;

Με τις παρατηρήσεις αυτές δεν θέλουμε βέβαια να αποδώσουμε ευ-θύνες σε άλλους, για να μειώσουμε την ευθύνη της ως τώρα κρατικής πολιτικής. Θέλουμε όμως να δείξουμε ότι το σύστημα οικοδόμησης εί-ναι οργανικά ενταγμένο — και αποδεκτό — στην κοινωνία-μας. Ισχυ-ριζόμαστε δε ότι η απουσία κινήματος, η στάση του ΤΕΕ κτλ., μας α-ναγκάζουν να δεχτούμε ότι τελικά υπάρχει συναίνεση — τουλάχιστον μερική — στον τρόπο που παράγεται ο χτισμένος χώρος από όλους τους σχετικούς με αυτόν: κράτος, τεχνικούς, εργολάβους, βιομηχα-νίες οικοδομικών υλικών, πλατιά αστικά στρώματα.

Θεωρούμε ακόμη ότι η στάση των θεσμοποιημένων φορέων όπως εί-ναι το ΤΕΕ και τα πολιτικά κόμματα εκφράζει ακριβώς αυτή τη συναι-νεση. Και είναι αυτή που αναιρεί τη δυνατότητα μιας μαζικής έκφρα-σης ακόμη και των λαϊκών στρωμάτων που προφανώς πιέζονται πε-ρισσότερο από τις συνθήκες που οι διαδικασίες επέκτασης των πόλε-ων και οικοδόμησης δημιουργούν.

Θα δούμε πιο κάτω ορισμένες διαδικασίες που θεωρούμε ότι στηρί-ζουν αυτή τη συναίνεση - και το σύστημα οικοδόμησης στο σύνολό-του.

Το ποσοτικό θαύμα...

Εάν θεωρήσουμε τον αριθμό κατοικιών που παράγεται ετήσια, σε σχέση με τον πληθυσμό, η παραγωγή κατοικίας στην Ελλάδα μεταπο-λεμικά είναι από τις υψηλότερες σε παγκόσμια κλίμακα.

Τα αποτελέσματα της παραγωγής αυτής είναι καταπληκτικά: Υ-περκαλύφθηκε εκτός από τις τρέχουσες ανάγκες και το τεράστιο, για τα ευρωπαϊκά δεδομένα, έλλειμμα κατοικίας που υπήρχε συσσωρευ-μένο τόσο από τις καταστροφές του πολέμου και του εμφύλιου όσο και από τα προηγούμενα ιστορικά γεγονότα (Βαλκανικοί πόλεμοι, μι-κρασιατική καταστροφή, συνεχείς οικονομικές κρίσεις). Απέκτησε νέο σπίτι σε αστικό κέντρο το 25% τουλάχιστον του ελληνικού πληθυ-σμού που στην περίοδο αυτή αστικοποιήθηκε. Βελτιώθηκαν πάρα πο-λύ οι δείκτες των μέσων συνθηκών κατοικίας, έστω και αν αυτό εκ-φράζει τη συνύπαρξη περιπτώσεων αθλιότητας μαζί με υπερπολυτε-λείς δεύτερες και τρίτες κατοικίες. Παράλληλα, η κατοικία και γενι-κότερα οι κατασκευές έχουν μια κεντρική θέση στη λειτουργία της ελ-ληνικής οικονομίας. Βιομηχανίες, βιοτεχνίες, τεχνικές εταιρείες, ει-σαγωγικές και άλλες εμπορικές επιχειρήσεις με συνολική απασχόλη-ση που το 1971 αντιστοιχεί στο 13% του ενεργού πληθυσμού (400.000) άτομα, εξαρτώνται άμεσα από την οικοδόμηση.

και η συνταγή: αυθαίρετα, αντιπαροχή και κομπίνα

Αυτό το «θαύμα» ήταν αποτέλεσμα της πολύ ιδιότυπης, για τα ευ-ρωπαϊκά δεδομένα, διαδικασίας παραγωγής κατοικίας και στηρίζεται αποκλειστικά σε ιδιωτικά κεφάλαια και χαρακτηρίζεται από δύο αλ-ληλοσυμπληρωνόμενους τύπους παραγωγής: την αυτοστέγαση με αυ-θαίρετη δόμηση και την εμπορική κατοικία με αντιπαροχή.

Με την αυθαίρετη δόμηση, που αντιπροσωπεύει το 20 - 25% της συ-νολικής μεταπολεμικής παραγωγής κατοικιών, «καλύφθηκαν» οι α-νάγκες των πολύ χαμηλών εισοδηματικών στρωμάτων, εσωτερικών μεταναστών κ.ο.κ.

Στην πλειονότητά-τους, οι εκτός σχεδίου πόλεως περιοχές των αυ-θαιρέτων «μπήκαν» σταδιακά στο σχέδιο, πήραν συντελεστές και 15 - 20 χρόνια αργότερα οι πρώην αυθαίρετες κατοικίες αντικαταστάθη-καν από πολυκατοικίες, συνήθως με το σύστημα της αντιπαροχής. Μ' αυτό τον τρόπο οι ιδιοκτήτες των οικοπέδων που είχαν αρχικά αγορα-στεί πολύ φθηνά σαν «αγροτεμάχια» (εκτός σχεδίου), γίνονται πια ι-διοκτήτες 3 - 4 διαμερισμάτων σε περιοχή «αξιοποιημένη», εξασφαλι-ζοντας έτσι, εκτός από την κατοικία-τους και έσοδα. Αυτή δε η διαδι-κασία σημαίνει, για μεγάλο ποσοστό λαϊκών στρωμάτων, άνοδο των εισοδημάτων και κοινωνική ανέλιξη. Τα ίδια ισχύουν και για τα σπίτια που χτίστηκαν σε οικοπέδα αγορασμένα φθηνά από συνεταιρισμούς ή μεγαλοκτηματίες στην περίμετρο των αστικών κέντρων, σαν εντός σχεδίου.

Με την αντιπαροχή πάλι ο επιχειρηματίας - εργολάβος μπορεί να ξε-κινήσει την οικοδόμηση ενός κτιρίου με πολύ χαμηλό — ή και χωρίς — αρχικό κεφάλαιο και ο οικοπεδούχος μπορεί να επωφεληθεί από την γαιοπρόσοδο - την άνοδο δηλαδή της τιμής των οικοπέδων-του α-ποκτώντας διαμερίσματα που μπορεί να εκμεταλλευτεί, επίσης χωρίς να διαθέσει κεφάλαια. Αυτά εξασφαλίζονται βασικά από τις προπω-λήσεις. Εννοείται ότι ένα οικοπέδο κτίζεται με αντιπαροχή όταν από

του Νίκου Σιδέρη

την εκμετάλλευση των χώρων που θα κτιστούν μπορούν να αποκομίσουν κέρδη τόσο ο εργολάβος όσο και ο ιδιοκτήτης, που παίρνει σαν αντάλλαγμα για το οικόπεδο ένα ποσοστό των επιφανειών που κατασκευάζονται. Αυτό σημαίνει ότι η συνολική επιφάνεια των χώρων που θα κτιστούν και η τιμή-τους ανά μονάδα, πρέπει να επιτρέπουν να καλυφθούν τόσο τα έξοδα για την οικοδόμηση (φόροι, κόστος υλικών και εργατικών) όσο και τα κέρδη αυτά (εργολαβικό κέρδος, τιμή οικόπεδου). Αυτό είναι δυνατό μόνο με ένα κατάλληλο συνδυασμό τιμής οικόπεδου (που περιλαμβάνεται στην τιμή μονάδας των επιφανειών που κτίζονται) και επιφανειών που επιτρέπεται να κτιστούν. Έτσι βλέπουμε ότι το σύστημα της αντιπαροχής λειτουργεί βασικά χάρη στην άνοδο της τιμής της γης και στην αύξηση της επιτρεπόμενης εκμετάλλευσης, που έγινε σταδιακά στις περιοχές που κτίστηκαν με πολυκατοικίες. Εννοείται ακόμη ότι η άνοδος της τιμής της γης (και της κατοικίας) είναι αποτέλεσμα και της μεγάλης ζήτησης κατοικίας που υπήρχε μεταπολεμικά. Η αντιπαροχή δηλ., θα ήταν αδύνατο να λειτουργήσει χωρίς αυτή τη ζήτηση, που ήταν αποτέλεσμα του ελλείμματος κατοικίας, της πολύ μεγάλης αστικοποίησης, αλλά και της χρηματικής ρευστότητας, που επέτρεψε σε πλατιά κοινωνικά στρώματα να κάνουν οικονομίες για την αγορά κατοικίας. Η πηγή και το τίμημα αυτής της ρευστότητας είναι όμως ζητήματα που ξεφεύγουν από τα όρια αυτού του σημειώματος.

Ένας ακόμη βασικός παράγοντας για τη λειτουργία της αντιπαροχής είναι ότι ο εργολάβος μπορεί να συμπιέζει το κόστος της οικοδόμησης, στο μέτρο που δεν υποχρεώνεται να επενδύσει σε υποδομή ούτε υφίσταται ελέγχους για την ποιότητα της οικοδομής-του. Αυτό έχει βέβαια σαν λογικό αποτέλεσμα τις πλημμύρες, το αποχετευτικό, την επικινδυνότητα της κατασκευής, κ.ο.κ.

Η κρατική πολεοδομική και οικιστική πολιτική που προώθησε αυτή την ανάπτυξη χαρακτηρίζεται γενικά σαν «παράλογη» και «ανύπαρκτη». Τα βασικά-της εργαλεία ήταν η ανυπαρξία πρόνοιας για τη λαϊκή στέγη με παράλληλη περιπτωσιακή καταστολή (και ουσιαστικά ανοχή) της αυθαίρετης δόμησης, η επέκταση του σχεδίου πόλης σχεδόν αποκλειστικά σε περιοχές ήδη κτισμένες με αυθαίρετα και το «παιχνίδι των συντελεστών» - διαδοχικές αυξήσεις δηλ. της εκμετάλλευσης του εδάφους που συνεπάγεται συνεχή αύξηση των τιμών της γης και ελάχιστες περιπτωσιακές μειώσεις της εκμετάλλευσης, χωρίς καμία μελέτη και με κύριο αποτέλεσμα την αθρόα έκδοση αδειών πριν από τη φημολογούμενη κάθε φορά μείωση.

Βλέπουμε δηλ. ότι στην πραγματικότητα η πολιτική αυτή ήταν εντελώς προσαρμοσμένη στις διαδικασίες που στηρίζουν την όλη παραγωγή κατοικίας - άνοδος τιμής της γης, αυξημένη ζήτηση, ανυπαρξία υποδομής και ποιοτικού ελέγχου. Βέβαια είχε αναγκαστικά σαν ομόλογό-της την αδυναμία παρέμβασης για την πολεοδομική οργάνωση περιοχών.

Το νομικό πλαίσιο που διέπει αυτή την πολιτική χαρακτηρίζεται από μεγάλη πολυπλοκότητα, περιπτωσιολογία και κενά που επιτρέπουν σε ενδιαφερομένους ιδιοκτήτες γης και επιχειρηματίες να κάνουν διαφόρων ειδών «κομπίνες» επωφελοόμενοι από τα παραμυθάκια του νόμου και από σχέσεις πολιτικής πελατείας. Μπορούμε μάλιστα να πούμε ότι ο τομέας της οικοδόμησης χαρακτηρίζεται τόσο, πολύ από έλλειψη σαφούς πλαισίου και τυποποιημένων διαδικασιών, ώστε η «κομπίνα» αποτελεί αναγκαστική διάσταση κάθε σχετικής δραστηριότητας και κύρια για τα μεγάλα οικοδομικά έργα.

Η κρατική οικιστική και πολεοδομική πολιτική με τα χαρακτηριστικά αυτά ήταν τόσο συστηματική και σύμφωνη με τη γενικότερη πολιτική που ακολουθήθηκε ώστε η άποψη ότι είναι «ανύπαρκτη» δείχνει άγνοια των πραγμάτων.

«Βόλεμα» των πάντων

Η διαδικασία παραγωγής κατοικίας που ακολουθήθηκε εκτός από τα καταπληκτικά ποσοτικά-της αποτελέσματα, αποτελεί «θαύμα» και από την άποψη ότι μπόρεσε να βολέψει όλους τους ενδιαφερόμε-

νους:

- Το κράτος επωφελείται γιατί, ενώ διαθέτει ελάχιστους πόρους για τη στέγαση των λαϊκών στρωμάτων και την αστική υποδομή, μπορεί να απορροφά με τη φορολογία της οικοδόμησης και των μεταβιβάσεων σημαντικούς πόρους, που χρησιμοποιεί σε άλλους τομείς, σύμφωνα με τις προτεραιότητες της πολιτικής-του.

- Τα μικρομεσαία αστικά στρώματα και οι εσωτερικοί μετανάστες επωφελήθηκαν συνολικά, μέσα από την πολύ μεγάλη «αξιοποίηση» της μικρής αστικής ιδιοκτησίας. Βέβαια συγχρόνως η διαδικασία αυτή συνεπάγεται πολλαπλές πιέσεις, κύρια για τα λαϊκά στρώματα που έζησαν τη βία της μετανάστευσης και την αβεβαιότητα του αυθαίρετου, και ακόμα μεγάλες ανισότητες, εφ' όσον εκείνοι που κατά κύριο λόγο επωφελήθηκαν απ' αυτήν ήταν οι επιχειρηματίες στον τομέα και οι μεγάλοι ιδιοκτήτες γης. Η ανισότητα όμως αυτή δεν αναιρεί το γεγονός ότι πάντως, σε κάποιο ποσοστό, βολεύτηκαν προσωρινά και τα λαϊκά στρώματα. μέσα λοιπόν από αυτό το συνολικό «βόλεμα» των λαϊκών και μεσαίων στρωμάτων μπορούμε να καταλάβουμε πως, ενώ η ανάγκη για κατοικία δεν αποτέλεσε αντικείμενο κρατικής πρόνοιας και μάλιστα σε μια περίοδο εξαιρετικά φορτισμένη από τον εμφύλιο, δεν δημιουργήθηκε κανένα σοβαρό σχετικό διεκδικητικό κίνημα.

- Όσοι ασχολήθηκαν επιχειρηματικά με την οικοδόμηση, τεχνικοί και εργολάβοι, είχαν υψηλά κέρδη, ενώ πολλοί διοχέτευαν τα κέρδη-τους σε επιχειρήσεις σ' άλλους τομείς, αφού, τουλάχιστον μέχρι πρόσφατα, δεν χρειαζόταν συσσώρευση στις οικοδομικές επιχειρήσεις.

- Οι βιομηχανίες οικοδομικών υλικών αποτελούν το δυναμικότερο κλάδο της ελληνικής μεταποίησης. Χαρακτηρίζεται γενικά από σταθερή και με υψηλό ρυθμό ανάπτυξη, ενώ ορισμένες από αυτές εξελίχθηκαν σε μονοπώλια ή ολιγοπώλια (τσιμέντο, σίδηρος, μπετόν, τζάμια, είδη υγιεινής, πλακάκια κ.ο.κ.) με σημαντικές εξαγωγές και σημασία για το σύνολο της ελληνικής οικονομίας.

Οι επιχειρήσεις στον τομέα της οικοδομής συνολικά, αλλά και οι εργαζόμενοι σ' αυτόν μπορούν ν' αντλούν πόρους και κέρδη, από τη λειτουργία και διαιώνιση αυτών των διαδικασιών χωρίς αναγκαστικά να έρχονται σε ανταγωνισμό. Αντίθετα, μπορούμε να δούμε ότι μεταξύ επιχειρήσεων διαφορετικής επιφάνειας, μεταξύ των στελεχών-τους και των άλλων εργαζόμενων στον τομέα κ.ο.κ. επικρατούν γενικά πολλαπλές σχέσεις και ότι τελικά υπάρχει συνείδηση ενός σημείου, στο οποίο συγκλίνουν όλα τα συμφέροντα παρά τις πιθανές δευτερεύουσες αντιθέσεις. Και αυτό είναι η *ανάγκη διαρκούς ανάπτυξης του τομέα της οικοδόμησης και η διαιώνιση των συνθηκών που την επέτρεψαν*. Η πρακτική των επαγγελματικών και συνδικαλιστικών οργανώσεων των τεχνικών, εργολάβων, εργατών κ.ο.κ. φαίνεται να συγκλίνει τελικά σε αυτό το στόχο, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι ο προσανατολισμός-τους ή προσανατολισμός των μελών-τους είναι κοινός και μονοσήμαντος.

Τα πιο πάνω αποτελούν το πλαίσιο στο οποίο κινήθηκε ο τομέας μέχρι την τελευταία κρίση. Μετά το 1977 - 78 η ειδική αυτή κατάσταση τουλάχιστον για τους μικροϊδιοκτήτες ακινήτων και για τους εργολάβους πολυκατοικιών στην πρωτεύουσα έχει περάσει, χωρίς όμως αυτό να έχει συνολικά ανατρέψει τον τρόπο που κινείται το κύκλωμα της οικοδομής.

Πολιτικό θαύμα ή παγίδα;

Μέσα από την παραλληλία στόχων και συμφερόντων κράτους, λαϊκών στρωμάτων, και ομάδων, με επαγγελματικά συμφέροντα στην οικοδόμηση, μπορούμε να καταλάβουμε τη βάση της «αποδοχής απ' όλους», που από την αρχή επισημάναμε, των διαδικασιών παραγωγής κτισμένου χώρου με όλες τις πιέσεις και προβλήματα που αυτές συνεπάγονται. Η γενική δε αυτή αποδοχή συνδέεται, και για μας ερμηνεύει, την ανυπαρξία σχετικού κινήματος και μιας «αριστερής» ποιοτικά διαφορετικής στάσης απέναντι στο ζήτημα αυτό συνολικά.

Πολιτικά αυτό αποτελεί «θαύμα» σε μια κοινωνία που στο διάστημα των 30 μεταπολεμικών χρόνων απορρόφησε, εκτός από την κρίση του εμφύλιου, και τη βία της ανάπτυξης.

Υπάρχει όμως και το κόστος που το φορτώνονται οι λαϊκές συνολικές: οι πλημμύρες, τα βυτία, το σύννεφο, η επικινδυνότητα των κτιρίων και της πόλης σε περίπτωση δυνατών σεισμών. Το «θαύμα» της οικοδόμησης είναι συγχρόνως παγίδα.

Προοπτικές και Αλλαγές...

Με την πιο πάνω ανάλυση, δεν θέλουμε να πούμε ότι θεωρούμε τα προβλήματα των αστικών κέντρων της κατοικίας, της ίδιας της επιβιώσής-μας, χωρίς διεξοδο. Θεωρούμε όμως ότι, μέσα από τις κοι-

ωνικές σχέσεις που κυριαρχούν στον τομέα της οικοδόμησης και έχουν εμπεδωθεί στα 30 τουλάχιστον μεταπολεμικά χρόνια, είναι πολύ δύσκολο να προωθηθεί μια εντελώς διαφορετική αντιμετώπιση. Ακόμη και σημειακές παρεμβάσεις ή αναμορφώσεις μπλοκάρονται, εφ' όσον αναγκαστικά παραπέμπουν στη συνολική λειτουργία των σχέσεων αυτών.

Στους σεισμούς, πχ. αναφερόμαστε στην περίπτωση της Ιαπωνίας, όπου, όταν γίνεται σεισμός, ο καθένας ξέρει που πρέπει να πάει να σταθεί. Αλλά τι οδηγίες να δοθούν στην Αθήνα, όταν η πόλη δεν έχει κατάλληλους χώρους και διεξόδους; Πού να πάνε τα παιδιά των σχολείων, όταν τα σχολεία δεν έχουν αυλές και όταν χτίζονται έτσι που τελικά αυτά έπαθαν και τις μεγαλύτερες ζημιές;

Πόσο θα μας ωφελούσε αν είχαμε τεχνικά τη δυνατότητα να προβλέψουμε τους σεισμούς; Θα ήταν πολύ διαφορετική η εικόνα του πανικού αν ξέραμε από πριν ότι θα γίνει δυνατός σεισμός στην Αθήνα; Πώς θα έφευγαν και πού θα πήγαιναν τα 4.000.000 Αθηναίοι;

Η πρόβλεψη των σεισμών, αλλά και η αντιμετώπιση του νέφους, των πλημμυρών, του αποχετευτικού κτλ., έχουν αναγκαστικά συνειρμούς σε ένα κράτος πρόνοιας και δυνατότητας συλλογικών λύσεων.

Στη συζήτηση στη Βουλή για τους σεισμούς είπαν ο Παπανδρεου, ο Ηλιού, ο Ζιγδης: «Αστυνομεύστε την οικοδόμηση, πιάστε τους ενόχους». Ποιοί είναι όμως οι ένοχοι; Το θέμα ανάγεται σ' ολόκληρη τη νομιμοποιημένη και νομιμοποιητική διαδικασία που αναφέραμε.

Ας υποθέσουμε π.χ. ότι το κράτος αποφασίζει να ελέγξει ουσιαστικά την ποιότητα των οικοδομών. Θα πρέπει, τότε, οι κρατικές υπηρεσίες να αποκτήσουν κατάλληλο προσωπικό και μηχανισμούς - θέμα καθόλου εύκολο, ακόμη και στο μέτρο που θα θίξει αναγκαστικά την υπάρχουσα γραφειοκρατία. Θα πρέπει όμως, κύρια, να αντιμετωπιστούν πολιτικά οι αντιδράσεις των εργολάβων τεχνικών και όλης της σχετικής ομάδας πίεσης. Θα πρέπει δε, παράλληλα, να βελτιωθεί και η ποιότητα των οικοδομικών υλικών. Πώς θα υποχρεωθούν οι βιομηχανίες να βελτιώσουν την ποιότητα των προϊόντων-τους — και επομένως να τα πουλάνε με μειωμένα, αναγκαστικά, τα υπερκέρδη-τους; Διαφορετικά το κόστος των βελτιώσεων θα πέσει στην κατανάλωση — δηλ. κύρια στα πλατιά λαϊκά στρώματα που ήδη πληρώνουν τόσο ακριβά για την κατοικία, χωρίς να έχουν καμία βοήθεια από το κράτος.

Ας υποθέσουμε ότι το κράτος αποφασίζει να βελτιώσει την πολεοδομική διάρθρωση των αστικών κέντρων. Θα έπρεπε τότε να βρεθούν σημαντικοί πόροι για έργα υποδομής και εξασφάλιση ελεύθερων χώρων. Και το πρόβλημα δεν είναι βέβαια ότι λείπουν ο πόροι, αλλά ότι πρέπει να μεταβληθούν οι προτεραιότητες που ως τώρα ίσχυαν στην διαχείρισή-τους και να ανατραπούν επομένως κοινωνικές σχέσεις βασισμένες σ' αυτές. Είναι δυνατό οι αναγκαίοι χώροι να εξασφαλιστούν με δραστικό έλεγχο στη γαιοπρόσοδο; Πώς θα αντιμετωπιζόταν τότε η αγανάκτηση των πλατιών λαϊκών στρωμάτων για την απώλεια των προνομίων-τους και συγχρόνως των μεγάλων σχετικών συμφερόντων;

Αναφερθήκαμε στα πιο πάνω παραδείγματα γιατί θέλαμε να δείξουμε ότι η βελτίωση των συνθηκών ζωής στις μεγάλες πόλεις συνεπάγεται ουσιαστικές μεταβολές στις σχέσεις που σήμερα καθορίζουν την οικοδόμηση και επέκταση του κτισμένου χώρου. Συνεπάγεται τελικά το τέλος της μεταπολεμικής «συναίνεσης» και πιο πέρα, την αναίρεση της ισορροπίας που έχει βρεθεί σ' αυτό τον τομέα των κοινωνικών σχέσεων. Και αυτό απαιτεί ριζοσπαστικές αναμορφώσεις και την ύπαρξη των κοινωνικών δυνάμεων που θα μπορούσαν να τις επιβάλλουν και υποστηρίξουν.

Μετά την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ, υπάρχουν για πρώτη φορά στη μεταπολεμική Ελλάδα, θετικά δεδομένα για μια προοπτική «Αλλαγής εδώ και τώρα», στα προβλήματα της αστικής-μας ζωής: μια κυβέρνηση με μεγάλη λαϊκή αποδοχή που έχει διακηρύξει τη θέλησή-της να προχωρήσει αποφασιστικά στην αντιμετώπισή-τους, και ακόμη να παρέμβει σε ορισμένους τομείς των κοινωνικών σχέσεων - κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής σε βασικές μονάδες.

Θεωρούμε όμως ότι αυτά τα θετικά δεδομένα δεν αρκούν. Για να σπάσει η «συναίνεση» πρέπει η γενική αίσθηση ανασφάλειας και απειλής των πλατιών λαϊκών στρωμάτων να μεταβληθεί σε γνώση των συνθηκών που τη δημιουργούν και των συνεπειών-τους. Πρέπει να καταδειχτεί η παγίδα που συνεπάγεται για τους μικροαστούς το «βόλεμά»-τους από τη γαιοπρόσοδο, να συνειδητοποιηθεί το αδιέξοδο που οδηγεί, οι ανισότητες, η «μιζέρια» σε επίπεδα όχι μόνο υλικά. Πρέπει η παθητικότητα του «βολέματος» να μεταβληθεί σε κίνημα, με στόχο όχι την υποστήριξη κάποιων δεδομένων πολιτικών θέσεων, αλλά την

χάραξη προοπτικής, τη διατύπωση αιτημάτων. Μόνο μέσα από την πρακτική ενός τέτοιου κινήματος — που τη μορφή-του πρέπει να βρούμε — είναι δυνατό να μορφοποιηθούν και να γίνουν βίωμα οι δυνατότητες που υπάρχουν για μια ζωή σε διαφορετική βάση από εκείνη που το μικροαστικό βόλεμα επιφυλάσσει - να γίνει χειροπιαστό ότι αντίλλαγμα του βολέματος πέρα από τα προβλήματα της αστικής ζωής είναι, και η ανασφάλεια, η παθητικότητα, η έλλειψη δημοκρατίας, το στένεμα των επιλογών.

Μαζικές οργανώσεις, φορείς κόμματα και άτομα αριστερά όλων των αποχρώσεων, όσοι δηλώνουν ότι προσβλέπουν σε αλλαγή των κοινωνικών σχέσεων, και ειδικότερα όσοι επαγγελματικά συνδέονται με τις οικοδομές, οφείλουν σ' αυτή τη συγκυρία να δραστηριοποιηθούν στην κατεύθυνση συνειδητοποίησης των προβλημάτων και των παραγόντων-τους, διαμόρφωσης απόψεων και προτεραιοτήτων για αλλαγές, προβολής και ζήμωσης των θέσεών-τους. Οφείλουν ακόμη να επαγρυπνούν για να αποκρούσουν τις προσπάθειες διάβρωσης και τις αντιδράσεις των κατεστημένων συμφερόντων στην παραγωγή και τη γραφειοκρατία. Οφείλουμε να λειτουργήσουμε σε όρους κινήματος. μόνο μέσα από την προώθηση μιας τέτοιας δυναμικής θα καταδειχθεί αν το εκλογικό 48% για την Αλλαγή σημαίνει και μια ριζοσπαστική θέληση για τις προοπτικές της ελληνικής κοινωνίας. Τώρα, που περισσότερο από κάθε άλλη φορά συγκεντρώνονται ευνοϊκοί όροι, θα υπάρχουν οι προϋποθέσεις αυτονομίας και θέλησης που θα οργανώσουν και θα προωθήσουν το κίνημα αυτό; □

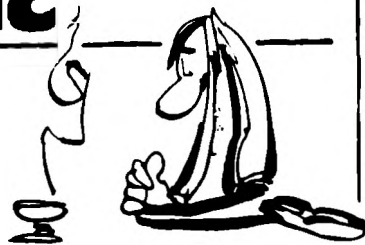
Σπύρος Αλ. Γκίνης

ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΝΑΛΗΣ
ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ

Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • ΑΘΗΝΑ 141 • ΤΗΛ. 36 18 457

Μονοτονικό ΝΑΙ — Τυπολατρεία ΟΧΙ

Το «ΑΝΤΙ» έχει από καιρό εκφράσει — πρακτικά — τη θέση-του για το μονοτονικό. Οι πρόσφατες συζητήσεις που έφεραν το ζήτημα στο προσκήνιο, με τη διαδικασία επιλογής συστήματος μονοτονικής γραφής, μας έδωσαν πρόσθετα ερεθίσματα προβληματισμού.

Είναι αλήθεια πως μία συγκεκριμένη μορφή «τυπολατρείας» χαρακτήριζε για χρόνια τα ελληνικά γράμματα. Αυτή ήταν συνδυασμένη, σχεδόν πάντα, με τη λόγια παράδοση, τους γραμματικούς, του καθαρευουσιάνους, κτλ.

Η «άλλη πλευρά» απόκτησε ανακλαστικούς αυτοματισμούς άρνησης όλων όσων προέρχονταν «εκ Θεταλών».

Έτσι, η χειραφέτηση της δημοτικής γλώσσας και τώρα του μονοτονικού συστήματος γραφής, μας βρίσκει πανέτοιμους για μια «τυπολατρική» αποδοχή του «καινούριου», που όμως είναι το καθρέφτισμα μιας νοοτροπίας που η διδαχή-της έχει περάσει στις συνειδήσεις-μας «από αρχαιοτάτων χρόνων».

Είναι, ίσως, ανάγκη να κοντοσταθούμε λίγο και να αναλογιστούμε τη γλώσσα-μας, όχι μόνο σαν χρηστικό εργαλείο, όπως το θέλει μια σύγχρονη, καπιταλιστικής λογικής, κοινωνία. Είναι, ίσως, πιο χρήσιμο να θυμηθούμε πως ο συνεκτικός ιστός της γλώσσας-μας είναι ό,τι πιο ισχυρό ενωτικό στοιχείο διαθέτουμε σαν λαός. Και να δούμε νηφάλια την ιστορική διαδρομή εξέλιξης του γλωσσικού-μας οργάνου. Να δούμε, δηλαδή, πως αυτό που χρειάζεται να κάνουμε — πέρα από νομοθετικές ρυθμίσεις — είναι να διδάσκουμε τα ελληνικά γράμματα, σαν μια αδιάσπαστη ενότητα αιώνων και να αναγνωρίζουμε την ελευθερία επιλογών από όλο αυτό το σύνολο του γλωσσικού και μορφικού πλούτου.

Ας μη φοβόμαστε την ανομοιογένεια. Αντίθετα, η ιστορική-μας πείρα δείχνει πως οι περισσότερες παραμορφώσεις δημιουργήθηκαν σε εποχές που η κυρίαρχη τάση ήταν ακριβώς αυτή η ομοιογένεια και ο «καθαρισμός».

Ας αναιρέσουμε, με τη δική-μας πρόταση ελευθερίας, την ανελευθερία και ανελαστικότητα των «αντιπάλων»-μας.

Ας δείξουμε μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στην ίδια-μας τη γλώσσα και τις φυσικές επιλογές-της.

Γιατι αλλιώς, θα δώσουμε μια χρυσή ευκαιρία σε νέου τύπου σχολαστικούς και γραμματικούς, να δράσουν πάλι.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ — ΔΑΜΩΝΙΔΗΣ

Παραγγελία είχε αφίσει ο Χριστόφορος Χρηστίδης (Δαμωνίδης): αθόρυβα να τον οδηγήσουν στον τάφο, χωρίς καμιά δημοσίευση. Και κανένας επικήδειος να μην εκφωνηθεί. Λίγα λουλούδια από τους πιο κοντινούς φίλους-του ήταν αρκετά. Παραγγελία — σε πλήρη συνέπεια με τον αθόρυβο τρόπο που πλήρωσε την μακρόχρονη ζωή-του μελετώντας και γράφοντας. Πέθανε, ξαφνικά στα ογδόντα δύο-του χρόνια και κηδεύτηκε στις 9 Φεβρουαρίου, αθόρυβα όπως το ζήτησε.

Γεννήθηκε στην Πόλη. Ανατράφηκε, εκεί, μέσα στους διωγμούς των Ελλήνων και των Αρμε-

νίων. Σπούδασε στο Παρίσι νομικές επιστήμες. Μετά ήλθε στην Αθήνα, και αφοσιώθηκε στο επάγγελμα και τις μελέτες-του, με τις ενατενίσεις και τις έγνοιες-του.

Παρουσίασε πάνω από σαράντα εργασίες. Με σκληρές μελέτες, διασταυρώνοντας πάντα τις πηγές και τις πληροφορίες, έγραψε τα βιβλία-του. Έμπνευσή-του ήταν η πηγαία αγάπη-του προς τους αλύτρωτους Έλληνες, προς τη δημοκρατία, την «εθνική γλώσσα των Ελλήνων» τη δημοτική.

Αφιλόκερδα, και χρησιμοποιώντας όλα τα χρήματα που αποκόμιζε από το επάγγελμά-του, υπηρετούσε την ωραία ιδεολογία-

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

● Η Ταινιοθήκη της Ελλάδας θα παρουσιάσει 37 ταινίες μεγάλου μήκους στον Κινηματογράφο ΕΜΠΑΣΣΥ από τις 22 Φεβρουαρίου ως τις 8 Μαρτίου. Οι ταινίες ανήκουν στα οκτώ από τα 12 αφιερώματα που έχει προγραμματίσει:

Ο Μπρεχτ στον κινηματογράφο, η τραγωδία στον κινηματογράφο, αναδρομή στον Κινγκ Βίντορ, ταινίες για το Ελ Σαλβαντόρ, ταινίες για την Ειρήνη, ανεξάρτητος αμερικανικός κινηματογράφος, αφιέρωμα στον Νίκο Καζαντζάκη κι επιλογή από το έργο των μεγαλύτερων σύγχρονων σκηνοθετών.

Στις 6 μμ., τη Δευτέρα 22 Φεβρουαρίου γίνεται η έναρξη με τις ταινίες:

Ελ Σαλβαντόρ ένα άλλο Βιετνάμ και Όπερα της πεντάρας.

Έπεται συνέχεια...

● Ένας φίλος του περιοδικού από τη Γερμανία μας γράφει και ζητά τη βοήθεια των Ελλήνων Καλλιτεχνών και όσων ασχολούνται με τις «εκδόσεις τέχνης». Ο ίδιος ετοιμάζει ένα βιβλίο σχετικό με το θέμα και θα ήθελε — από όσους ενδιαφέρονται — να έχει μια ασπρόμαυρη φωτογραφία 13Χ18cm του ή των βιβλίων-τους έτσι που να φαίνονται ανοιχτά(!) και μαζί ένα κατατοπιστικό περιγραφικό σημείωμα της έκδοσης και ένα βιογραφικό σημείωμα του δημιουργού. Το ενδιαφέρον-του συγκεντρώνεται σε βιβλία που ασχολούνται με θέματα τέχνης, αλλά που εξακολουθούν να είναι χρηστικά βιβλία με οπτικό, περισσότερο, παρά λεκτικό ενδιαφέρον, που όμως να είναι πρωτότυπες εκδόσεις. Όσοι, λοιπόν, νομίζουν ότι έχουν κάτι να πουν πάνω στο ζήτημα ας γράψουν:

Axel Heibel, Aachenerstr. 118 d-4000 Düsseldorf 1.

● Στις 26 Ιανουαρίου άρχισε να λειτουργεί το πρώτο Λαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου που ο πρώτος κύκλος μαθημάτων ήδη ολοκληρώθηκε και είχε θέμα τη «ζωή στην Κύπρο τον 18ο και 19ο αιώνα». Μίλησαν ήδη: ο Ν. Σβορώνος, «Η Οθωμανική αυτοκρατορία του 18ου αιώνα», ο Κ. Τσουκαλάς, «Ο Ελληνισμός της Ανατολικής Μεσογείου τον 19ο αιώνα», ο Π. Κιτρομηλίδης, «Η Κύπρος τον 18ο και 19ο αιώνα», Γ. Γεωργαλίδης, «Η μεταβίβαση της Κύπρου από την Τουρκία στη Μεγάλη Βρετανία και οι επιπτώσεις-της, Α. Αριστείδου, «Η παραγωγή και το εμπόριο της Κύπρου κατά τον 18ο και 19ο αιώνα». Ακολουθούν άλλοι τρεις κύκλοι διαλέξεων: «Κοινωνιολογική ανασκόπηση» (16.2 - 9.3), «το περιβάλλον» (16.3 - 27.4) και πνευματική ζωή (4.5 - 25.5), πάντα για την Κύπρο του 18ου και 19ου αιώνα. Την πρωτοβουλία και ευθύνη της τόσο αξιόλογης και χρήσιμης αυτής διοργάνωσης έχουν ο Δήμος Λευκωσίας και το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου.

● Από το Θόδωρο Αντωνίου, μέλος της «Ομάδας παρέμβασης στη δουλειά του ΤΕΕ» πήραμε το ακόλουθο σημείωμα:

Στο «ΑΝΤΙ» τχ. 198 σελ. 42 στο εισαγωγικό σημείωμα για τις εκλογές στο ΤΕΕ αναφέρεται ότι μετέχουν διάφορες παρατάξεις και «η άλλη πρόκειται στο ΚΚΕ-μλ». Γι' αυτήν την άλλη που λέγεται «ομάδα παρέμβασης στη δουλειά ΤΕΕ» σας πληροφορούμε ότι συγκροτήθηκε με πρωτοβουλία συνδικαλιστών που πρόσκεινται στο ΚΚΕ-μλ, στη «Β' Πανελλαδική» και στους «Ανεξάρτητους Αρχιτέκτονες». Το στίγμα της ομάδας αυτής παρουσιάζεται στην ανακοίνωση που κυκλοφόρησε.

του, πάντα ακομμάτιστος. Στα 1954 σαν επίτιμος σύμβουλος της Ελληνικής Κυβέρνησης στάλθηκε στην Κωνσταντινούπολη για να παρουσιάσει έκθεση, σχετικά με «το ζήτημα της στάσεως του Τουρκικού Τύπου έναντι της Ελλάδας». Αργότερα, με την ίδια ιδιότητα χρησιμοποιήθηκε σαν εμπειρογνώμονας σε επίσημες αποστολές σε διεθνείς διασκέψεις, σχετικές με τα ελληνικά θέματα.

Η πρώτη μελέτη-του δημοσιεύθηκε σε συνέχειες από το 1932-1934 στο «Ελεύθερο Βήμα» για «Τα γράμματα του Χρ. Ανδρ. Μάνεση». Έκτοτε, η μία εργασία-του διαδέχεται, κατά πολύ συχνά διαστήματα, την άλλη. Στα 1937 βραβεύεται από την Α-

καδημία Αθηνών για τη μελέτη-του «Εμπορικοί συμψηφισμοί και ανταλλαγές». Μεταφράζει και δημοσιεύει στη «Ν. Εστία» τους διάλογους του Θουκυδίδη. Ασχολείται με το Μακεδονικό, με το Ημερολόγιο του Ιωάννη Μεταξά. Μεταφράζει στη δημοτική το «Ελληνικό Σύνταγμα» (1952) τον «Κώδικα της Ποινικής δικονομίας» (1950).

Σπάζει όλα τα ταμπού και προσφέρει τα πιο δύσκολα νομικά θέματα στη δημοτική. Από το 1948 όλα τα βιβλία-του τυπώνονται με το μονοτονικό, στη μορφή που πάει να καθιερώσει σήμερα το Ελληνικό Κράτος.

Από το 1953 το μεγάλο-του πάθος είναι το Κυπριακό, που διαι-

ΠΑΛΑΙΟΜΑΝΙΑΤΙΚΑ

● Πρόδρομοι των παραδοσιακών οικισμών της Μάνης

Μια έρευνα για την εξέλιξη του οικισμένου χώρου στη Νότια Λακωνική

Λακωνική Μάνη: Ριγανόχωρα. Ένα παλαιομανιάτικο σπίτι.

Η επιτόπια έρευνα και η μελέτη του συστήματος των αρχαίων πόλεων στη χερσόνησο του Ταινάρου (σημερινή Λακωνική Μάνη), οδήγησε στην εξακρίβωση περίπου 200, ερημωμένων σήμερα, βυζαντινών οικισμών, οι οποίοι στο μεγαλύτερο μέρος τους αποτελούν την οικιστική συνέχεια των αρχαίων. Η εξελικτική πορεία των μοναδικών σε ιστορική σημασία μεσαιωνικών οικισμών παρακολουθείται μέχρι τα γνωστά «παραδοσιακά» συγκροτήματα των νεότερων χρόνων.

Την έρευνα πραγματοποιούν από το 1968 ο αρχιτέκτονας Τάκης Μόσχος και η αρχαιολόγος Λήδα Μόσχου. Την οικονομική κάλυψη μέρους του ερευνητικού προγράμματος ανέλαβε για την περίοδο 1980-82 το Ίδρυμα Α.Σ. Ωνάσης. Πρόκειται να δημοσιευτεί στα περιοδικά Αρχαιολογικά Ανάλεκτα Αθηνών (υπό εκτύπωση) και Ekistics.

Δημοσιεύουμε εδώ την περίληψη μιας ανακοίνωσης της Λήδας Μόσχου που δόθηκε στο 16ο Διεθνές Συνέδριο Βυζαντινών Σπουδών (Βιέννη, 8 Οκτωβρίου 1982).

★ ★ ★

Η προσπάθεια συλλογής στοιχείων και η μελέτη των προβλημάτων της ιστορικής και μνημειακής τοπογραφίας της περιοικίδος χώρας στη γεωγραφική ενότητα της Λακωνικής Μάνης (σημ. επαρχίες Γυθείου και Οιτύλου), ο-

δήγησαν στην παράλληλη εξακρίβωση πλήθους αγροτικών οικισμών της βυζαντινής περιόδου σε ολόκληρη την έκταση της χερσονήσου.

Η εξέταση των φυσικών διαιρέσεων, των γεωμορφολογικών συνθηκών, η οικονομική εκμετάλλευση του εδάφους, καθώς και οι σχέσεις εδάφους και οικισμών, συναρθρώνουν μία πρώτη προσέγγιση της έρευνας για τη χρήση του δεδομένου χώρου στην αρχαιότητα και τη βυζαντινή περίοδο. Ιδιαίτερα στη χαρτογράφηση, η διασταύρωση των αρχαίων και βυζαντινών θέσεων επιτρέπει τη διαχρονική ανάγνωση του χώρου και της ανθρώπινης κατοίκησης.

Κατά συνέπεια, η χρονολογική προσέγγιση των βυζαντινών οικισμών της Λακωνικής Μάνης (Παλαιομανιάτικα ή Παλ(α)ιόχωρες — όπως ορίζονται τυπολογικά και τοπωνυμικά από τους σημερινούς κατοίκους της περιοχής), αποτελεί συνάρτηση της προβληματικής που θέτει η εσωτερική ανάλυση των οικιστικών δεδομένων. Εξάλλου, η νέα φιλολογική έκδοση, (με τη συνεργασία του λατινιστή Γιάννη Ταϊφάκου), με πραγματολογικό σχολιασμό, που επιχειρείται σε τμήμα μόνο του κώδικα AMBROSIANUS-TROTTI 373 (F. 110^r - F. 121^v), δηλαδή η ελεγμένη αξιόπιστη μαρτυρία του CIRIACO DE PIZZICOLI, του Κυριακού του Αγκωνίτη, για την Ταινάρια «ακτὰ και χθόνα» (1447), συνδέεται με την τεκμηρίωση της πληροφόρησης για τον οικισμένο χώρο της Νότιας Λακωνικής.

Η ιδιαίτερη αναφορά στην περιοχή του τ. Δήμου Κολοκυνθίου (F. 122^v - F. 121^v), που κατέχει τα όρια της αρχαίας Τευθρώνης, απομονώνει ένα μόνο δείγμα αποκρυπτογράφησης του συνόλου οικιστικού συστήματος της Λακωνικής Μάνης.

σθάνεται ότι όλες οι ελληνικές κυβερνήσεις το οδηγούν προς στη χρεωκοπία. Όλες τις μελέτες-του από το 1953-1967 για το Κυπριακό τις συγκέντρωσε σε ένα ογκώδες βιβλίο (550 σελίδες μεγάλο σχήμα). Έκτοτε συνδέεται με όλους του Κύπριους ηγέτες. Κατεβαίνει σχεδόν κάθε χρόνο στην Κύπρο και συνδιαλέγεται με τους αρχηγούς και το λαό κι επιστρέφοντας συγκεφαλαιώνει τα πορίσματά-του. Τα παρουσιάζει στο ακροατήριο του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, και κατόπιν τα εκδίδει ο ίδιος. Την τελευταία μελέτη-του την παρουσίασε, εκεί στην ίδια αίθουσα στις 27 Ιανουαρίου 1982. Το βράδυ της 7ης Φεβρουαρίου, λίγες ώ-

ρες πριν πεθάνει τηλεφωνούσε στον Ελληνοκύπριο συνομιλητή Γ. Ιωαννίδη για να πληροφορηθεί σχετικά με τις εξελίξεις κατά την τελευταία συνάντηση των συνομιλητών. Δεν υπάρχει πτυχή και λεπτομέρεια του Κυπριακού δράματος, που να μην τον έχει απασχολήσει.

Δίκαια, καθιερώθηκε σαν ο καλύτερος Έλληνας μελετητής του Κυπριακού. Και δικαιολογημένα ο Κύπριος Πρέσβυς Χ. Μιλτής, ζήτησε όπως η τελευταία επιθυμία του Δαμωνίδη, παραβιαστεί, τουλάχιστον ως το σημείο που θα επέτρεπε να κατατεθεί το στεφάνι της Κύπρου, με δύο λόγια εκ μέρους του Κύπριου Πρόεδρου.

Π. Σ.

ΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΥ ΕΡΓΑ

σε όριστική τυποποιημένη έκδοση

1

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Φιλοσοφία. Τετάρτη έκδοση, αναθεωρημένη

2

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΓΑΤΩΝ

Ποίηση - Τρίτη έκδοση

3

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΠΑΝΤΑ

Σάτιρα. Τετάρτη έκδοση, συμπληρωμένη

4

ΠΑΡ' ΟΛΑ ΑΥΤΑ

Πεζά. Πρώτη έκδοση

5

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Φιλοσοφία. Τρίτη έκδοση, αναθεωρημένη

6

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Δοκίμια. Δεύτερη έκδοση

7

Η ΔΥΣΤΥΧΙΑ ΤΟΥ ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΕΛΛΗΝΑΣ

Σάτιρα. Δωδεκάτη έκδοση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομυχάλη 9. Τηλ. 3607.744

του Γιώργου Λεωτσάκου

1. Θ. Αντωνίου - Κ. Κοτσιώλης

Φέτος από κάθε συναυλία των καταλοίπων της ΚΟΑ φεύγουμε με μια εντύπωση όλο και ζωηρότερη. Στην αρχή προσπαθήσαμε να την απωθήσουμε με τη σκέψη: «Σου φαίνεται, δεν είναι δυνατό». Όμως η εντύπωση επαναλήφθηκε τόσο που δε μπορούμε πια να την αποσιωπήσουμε: η ορχήστρα μοιάζει ν' ανταποκρίνεται όλο και πιο άνισα και ανομοιόμορφα στις κινήσεις του μαέστρου (συνήθως άλλου κάθε βδομάδα). Και φαίνεται να αναζητά τη συνοχή και τον προσανατολισμό-της στο α' βιολί (Τάτση Αποστολίδη) που αρκετές φορές δίνει την εντύπωση ότι τη «διευθύνει» με την πλατειά, νευρώδη και ιδιοσυγκρασιακή δοξαριά-του. Σύμπτωμα τουλάχιστον προβληματικό που δεν αποσχετίζεται εύκολα με τη βαθμιαία κάμψη της ηχητικής ποιότητας του σώματος, τον πληθωρικό κι ακατέργαστο ήχο των εγχόρδων και ένα λίγο - πολύ «κατεστημένο» τρόπο παιξίματος.

Στην εναρκτήρια συναυλία του 1982 που διηύθυνε ο Θόδωρος Αντωνίου, αυτή η «κατεστημένη» διεκπεραίωση υπερκέρασε τις μικρές, κοφτές και πλαστικές κινήσεις-του: ιδανικές για ένα έργο μεταγενέστερο του 1950 αλλά ακατάλληλες για ένα πλατειάς εκφραστικής γραμμής ρομαντικό αριστούργημα όπως η 2η Συμφωνία του Σούμαν. Η ορχήστρα τραβούσε μπροστά συχνά μονάχη και ερήμην του μαέστρου, τραχειά ηχητικά και μ' ανομοιόμορφη εκφραστική συμμετοχή στο χτίσιμο του έργου. Καμιά ενιαία γραμμή. Επικρατέστερη εντύπωση τα φάλτσα των βιολιών στο Σκέρτσο, το λίκνασμα του τραγουδιού στο Αντάτζιο — με «τέμπι» που άλλαζαν, θαρρείς, αυθαίρετα και τόπους - τόπους «πάγωναν». (Όσο για προγραμματισμό; Ψυχή δε σκέφτηκε ότι στην προηγούμενη συναυλία η ΚΟΑ είχε ξαναπαιξει Σούμαν, την 4η Συμφωνία ή ότι ο σολίστ, κιθαριστής Κώστας Κοτσιώλης, μόλις στις 8.7.1981 είχε παίξει το ίδιο κοντσέρτο στο Ηρώδειο με την οξφορδιανή ορχήστρα «Πρό Μούζικα»). Ισοπεδωμένη εκφραστικά σε ακρόαμα ανιαρότατο ακούστηκε και η Συμφωνία αρ. 60 σε ντο μείζονα, «Ο αφηρημένος» του Χάυντν: αριστούργημα μουσικού χιούμορ που κρατά από το Βιβάλντι και προαναγγέλλει τον Μπετόβεν. Η διακριτικότητα δυναμικής και ήχου δεν έσωσε την εκτέλεση...

Μόνο στο κοσμαγάπητο «Κοντσέρτο του Αράνχουεθ» (α' εκτ.

Μαδρίτη, 11.12.1940) του Χοακίν Ροδρίγο (γ. 1902) η ορχήστρα και ισορρόπησε ηχητικά με τον σολίστ και έκαμε πραγματικό διάλογο μαζί-του, αποδίδοντας με αρκετή καθαρότητα τις πινελιές μιας ενορχήστρωσης ειδικά «εσκεμμένης» για ένα όργανο τόσο λεπτόχο όπως η κιθάρα. Το περασμένο καλοκαίρι γράψαμε σε κριτική-μας που δεν προοριζόταν για το «Αντί» και που τελικά δε δημοσιεύτηκε: «Η εκτέλεση αυτή, υψηλής τεχνικής αρτιότητας, ανάδειξε τον Κοτσιώλη στην πρώτη γραμμή των νεότερων, διεθνούς επιπέδου, σολίστ-μας. (Με τα πιο σύγχρονα και άτεγκτης αυστηρότητας κριτήρια: και εννοούμε λ.χ. πιανίστες σαν τον Βακαρέλη, την Ευνουχίδου, τον Οικονόμου ή την Κούμη). Δεν ήταν μόνο η λυγεράδα και το παιχνιδίσμα του ρυθμού, η καθαρότητα, η υποβλητικότητα η λάμψη του ήχου καθαυτού. Αυτή η γραφική, φολκλορίζουσα, πλατειάς κατανάλωσης μουσική είχε αποκτήσει πάθος βαθύ, μυστήριο, ανησυχητικές φρικιές που τις ένιωθες να συνεχίζονται ακόμη (ή ιδίως) και στη σιγή των παύσεων. Το αργό μέρος είχε αποκτήσει το υψηλό ήθος κάποιου εξαισιού ταξιδιού γεμάτου παύσεις μυστηριακές παιγμένου στο αραβικό «ουντ» (λαούτο) από κάποιο δεξιότηχην, φορέα μιας χιλιόχρονης παράδοσης που κρατά από την παραμυθένια εποχή του Χαλιφάτου των Αββασιδών». Στο κείμενό-μας αυτό δε θα επιφέραμε ουσιαστικές τροποποιήσεις κρίνοντας και τη νέα εκτέλεση του Κοντσέρτου από το θαυμάσιο αυτό σολίστ-μας. («Ολύμπια», 11.1.1982).

2. Γιώργος Δεμερτζής

Μ' όλο που έπαιζε έχοντας μπροστά-του παρτιτούρες και αναλόγιο, ο νεαρότατος βιολιστής έμοιαζε φεγγαροπαρμένος, αυτοεκστασιασμένος. Έδινε την εντύπωση ότι αυτοαπολαμβάνονταν τόσο ώστε... δεν άκουγε τι έβγαζε, μεθυσμένος από τον ωραίο, βιολιστικότατο ήχο-του. Μετά το δυσκολότατο Κοντσέρτο για βιολί του Σιμπέλιους, που στραπατσάρισε πρόσφατα στην ΚΟΑ, ένα πρόγραμμα με έργα για σόλο βιολί (ω της οίησης!), δύο ελληνικά και, σαν εναρκτήριο, την τρομερή παρτίτα σε ρε ελ. του Μπαχ που, όπως ξέρουμε, τελειώνει με τη μνημειακή Σακόν (Chaconne)! Όμως λες και ο νέος έπαιζε με ωτοασπίδες: δεν τον ενοχλούσαν μήτε τα φάλτσα και οι τονικά σκωροφαγώμενες νότες στην Αλλμάντ (Allemande) μήτε η παραμόρφωση του ρυθμού: τα υπερεμφατικά παρεστιγμένα στην

«κουράντ» (Courante), το ακραία κακόγουστο «ρουμπάτο» που τσάκιζε τη ραχοκοκκαλιά της φράσης, ο υποβιβασμός του ύφους του Μπαχ (καμιά αίσθηση πολυφωνικού ύφους!) σε επίπεδα κακού τσιγγάνικου καμπαρέ. Όσο για την υπέροχη «Σακόν» είχε πρόσχημα για να κάνουν τα δάχτυλά-του τσουλήθρα στην τα-στιέρα!

Θυσιάσαμε τη Σονάτα του Σκαλκώτα (τελευταίο έργο του προγράμματος) για να προλάβουμε το «μετρώ». Το ξαναλέμε; Τι ωφελεί να αρχίζουν οι εκδηλώσεις της «Αποθήκης» τόσο αργά; Οπωσδήποτε το πιο ενδιαφέρον σημείο του προγράμματος ήταν το νέο ελληνικό έργο, η Σονάτα (Ιούλιος 1981) σε 5 μέρη για σόλο βιολί του Νικηφόρου Ρώτα (γ. 1929): ηπιότατης διατονικής γραφής με εξορμήσεις προς τη χρωματικότητα και μια κατάχρηση παραδοσιακών βιολιστικών «εφφέ», από το «μπαρόκ» το πολύ ως τον Παγκανίνι. Μέσα-τους μάταια αναζητήσαμε την εκφραστική ή νοηματική ανάπτυξη των θεματικών προτάσεων (propositions) με τα οποία άρχιζε κάθε μέρος, την οργανικότητα και τη συνοχή του μουσικού λόγου. («Μουσικές Τρίτες» θεάτρου «Αποθήκη», 12.1.1982).

3. Α. Μπαλτάς - Ν. Οικονόμου

Η ωραιότερη, αναμφισβήτητη, από τις φετινές συναυλίες της ΚΟΑ! Φύγαμε από τα «Ολύμπια» γεμάτοι από μια ψυχική ευφορία που ακόμη και ο Εγκέλαδος (εννοούμε τη σεισμική δόνηση των 6,8 Ρίχτερ, στις 21.28') στάθηκε ανήμπορος να διαταράξει! Πρόγραμμα ενδιαφέρον αλλά και επικίνδυνο για ένα νέο μαέστρο όπως ο Άλκης Μπαλτάς, επί κεφαλής μιας τέτοιας ορχήστρας, με περιορισμένο χρόνο δοκιμών. Κι όμως αυτή τη φορά η σιγουρη, λιτή και κομψών κινήσεων τεχνική του Μπαλτά είχε άμεση απήχηση στην ορχήστρα: ακούσαμε το βαγκνερικό «Ειδύλλιο του Ζήγκφριντ» απαλόχο, ευγενικά τραγουδημένο, με πεντακάθαρα ηχητικά περιγράμματα, άσωση εκφραστική συνοχή (ακόμα κι οι παύσεις ήταν γεμάτες μουσική) και έξοχα κορυφώματα. Η ίδια καθαρότητα ήχου και νοήματος, η ίδια συνοχή και στην 7η Συμφωνία του Σιμπέλιους (ακρόαμα σπανιότατο στην Ελλάδα): ηχητικό οικοδόμημα χτισμένο από λιγόφθογγα μοτιβικά στοιχεία, έργο πυκνό που αρχικά φαίνεται δυσπρόσιτο κι όμως επιφυλάσσει πλούσιες ανταμοιβές στον ακροατή. Αυτή τη φορά επί κεφαλής των α' βιολιών ήταν ο Γ. Αποστολίδης. Παρατηρήσαμε και πάλι πόσο η νευρική δοξαριά-του, το αντιιδεοντολογικά «σολιστικό» πια (όλο και περισσότερο) παιξίμό-του από τη θέση αυτή παρασύρει και τα άλλα βιολιά σε ένα παίξιμο πιο ατημέλητο και πληθωρικό ηχητικά, σε βάρος της η-

χητικής ισορροπίας του συνόλου. Αλησμόνητη εμπειρία ο Νικόλας Οικονόμου στο 3ο Κοντσέρτο για πιάνο του Μπετόβεν. Πόσοι από τους πιανίστες-μας προηγούμενων γενεών θα μπορούσαν άραγε να το παίξουν έτσι; Κράμα διονυσιασμού και καθαρότητας το παίξιμό-του. Μαγεία οι λεπτές φωτοσκιάσεις — διαβαθμίσεις του ήχου-του ακόμη και σ' όλη τη διάρκεια μιας τριλλίας, η τέχνη του πενταλισματός-του, η φινέτσα φραζαρίσματος και τραγουδιού μέσα στη στιβαρότητα και λάμψη του παιξίματός-του. Η καντέντσα του α' μέρους αντιμετώπιστηκε σαν «ανάπαυλα» στο ξετύλιγμα του έργου, όπου ο σολίστ δικαιούται, κατά μία άποψη, να φανεί ακόμη και ρομαντικός προκειμένου να επιδείξει την τεχνική-του. Αλλά κι αυτή τη δεξιότητά ο Οικονόμου τη μετουσίωσε σε μουσική! («Ολύμπια», 18.1.1982).

4. Το νέο έργο του Γ. Σισιλιάνου

Άθλος πολύ μεγαλύτερος ίσως από τη σύνθεση ενός 20λεπτου περίπου έργου, όπως η Σονάτα για βιολί και πιάνο, έργο 45 (τέλειωσε Μάρτη 1981), του Γιώργου Σισιλιάνου (γ. 1922), το άπλωμα σε μια διάλεξη κάπου 60' όλων εκείνων αν πράγματι χρειάζονταν για να την «καταλάβουμε», εύκολα θα χώραγαν το πολύ σε μια πολυγραφημένη σελίδα! Όμως επιστρατεύτηκαν ο ηθοποιός κ. Αλέκος Πέτσος για να μας απαγγείλει Ρίτσο και Σεφέρη (εναύσματα της έμπνευσης του συνθέτη) σε ύφος κάπως πομπώδες και έστιν οτε... απειλητικό και, ένα μαγνητόφωνο για να μας παίξει μουσική «γκαμελάν» της Ιάβας (οπότεν η έμμονη ρυθμική συνοδεία του β' μέρους της σονάτας) καθώς και χαρακτηριστικά αποσπάσματα του έργου. Κάποια στιγμή διαπιστώσαμε ότι παρακολουθούσαμε μια 100%... σεφερολογική διάλεξη απ' εκείνες που εκστασιάζουν το σοσιαλφιλελεύθερο συντηρητισμό κάποιας κολωνακιώτικης ιντελλιγκέντσας. Λίγο έλειψε να ξεχάσουμε πως είχαμε έρθει να ακούσουμε μια σονάτα!

Εν ολίγοις ο συνθέτης, κουρασμένος από την αναζήτηση και περιπλάνηση στους χώρους μιας πρωτοπορείας επικίνδυνης πια ακόμη και για όσους είναι γέννημα - θρέμμα-της, συνειδητοποίησε την ανάγκη να μιλήσει μια μουσική γλώσσα ρυθμικά πιο απλή και ανάγλυφη και μελωδικά λιγότερο ερμητική — λυρική ατονική μελωδία! Την ανάγκη αυτή νιώσαμε να κρυφοβράζει μέσα-του εδώ και κάμποσα έργα πριν. Μπράβο και πάλι μπράβο για το κουράγιο-του. Προς τι όμως η διάλεξη; Το έργο, που αρχίζει με μια Σακόν για σόλο βιολί α λα Μπαχ, είναι τίμιο και πεντακάθαρο σαν έκφραση και γράψιμο — μ' όλο που το β' μέρος, με τον τίτλο «Παντούμ» (Pantoum, πάνω

στην ομώνυμη μαλαισιανή ποιητική μορφή που ενέπνευσε και τον Ραβέλ, στο «Τρίο»-του και τον Σεφέρη) τραβούσε ίσως σε κάποιο μάκρος, που έκανε πιο αισθητό η έλλειψη μιας τομής στην έμμονη ρυθμική συνοδεία με κάποια συνθετική αντίθεση. Μια καλύτερη εκτέλεση μπορεί να μεταμορφώσει τη σονάτα αυτή σε τερπνότατο ακρόαμα. Γιατί εκείνη των Τάτση Αποστολίδη και Άρη Γαρουφαλή την αδίκτησε. Το διαπιστώσαμε παρακολουθώντας-την από παρτιτούρα. Ηχητικά λυμφατικός, τονικά αβέβαιος και τεχνικά διαβλητός ο Αποστολίδης (στις «διπλές χορδές» της Σακόν ούτε μια φορά οι δυο νότες δεν ακούστηκαν μαζί) αγνόησε όλες τις σημειωμένες λεπτές διαφοροποιήσεις της δυναμικής. Μηχανικός και ο Γαρουφαλής πήρε τα τριακοστά δεύτερα του Αλληγκρέττο αισθητά αργότερα από τη σημειωμένη μετρονομική ένδειξη (το όγδοο στα 120). Κρίμα! (Γαλλικό Ινστιτούτο, 21.1.1982).

5. Τα κουαρτέτα Μπάρτοκ

Είμαστε τουλάχιστον αστείοι μιλώντας για οποιοδήποτε «επίπεδο» μουσικής παιδείας και εκτέλεσης στην Ελλάδα όταν το θαυμαστό ουγγρικό Κουαρτέτο εγχόρδων Τάκατς (Takacs) αντιπροσωπεύει ίσως για την πατρίδα-του... απλώς ένα μέσον όρο! Γεγονός από τα σημαντικότερα

της μουσικής-μας ζωής η από μέρους-του παρουσίαση για πρώτη φορά σε ζωντανή εκτέλεση στην Ελλάδα ολόκληρου του κύκλου των 6 κουαρτέτων του μεγάλου Μπέλα Μπάρτοκ (1881-1945) πέρσι έκλεισε αιώνας από τη γέννησή-του, φέτος «γιορτάζει» η Ελλάδα την επέτειο! Πάλι καλά...). Εύγε ωστόσο στην Πανελλήνια Πολιτιστική Κίνηση και στην Εθνική Πινακοθήκη για τη μετάκληση του συγκροτήματος.

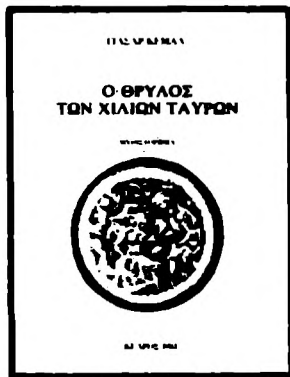
Δυστυχώς δεν παρακολουθήσαμε παρά μόνο τη β' από τις δυο συναυλίες του κουαρτέτου Τάκατς — εκείνη με τα «ζυγά» κουαρτέτα, κατά σειρά: 2ο, 6ο, 4ο. Έτσι δεν ξέρουμε αν μέρος από τις σοβαρές ελλείψεις της παρουσίας (υπεύθυνη η ελληνική πλευρά) καλύφθηκαν, προφορικά έστω, κατά την α'. Η φανερά γραμμένη σε στενά χρονικά περιθώρια διάλεξη (διάρκεια: 28'5") του φίλου μουσικολόγου κ. Αποστολου Κώστιου ήταν γεμάτη βιογραφικά στοιχεία και χρονολογίες: υλικό πολύτιμο βέβαια αλλά κατάλληλο για γραπτή ενημέρωση, κουραστικό και μη αφομώσιμο όταν μεταδίδεται προφορικά. Θα προτιμούσαμε 1) μια σύντομη εκτίμηση της θέσης του Μπάρτοκ ως συνθέτη και εθνομουσικολόγου σήμερα, που η φανερή χρεοκοπία των πρωτοποριακών ρευμάτων τον αναδείχνει όλο και περισσότερο σε ένα

μεγάλο κλασικό του 20ου αιώνα ενώ η άνοδος της εθνομουσικολογίας τον προβάλλει σαν ένα από τους πρωτοπόρους επιστημονικών μεθόδων που διατηρούν το απαράγραπτο κύρος-τους. Εξ άλλου ο τρόπος με τον οποίο πλησίασε ως συνθέτης το φολκλόρ, ανανεώνοντας το πνεύμα των εθνικών σχολών σε μια εποχή που το είσαμε τότε «γράμμα»-τους είχε εξαντληθεί, αντιπροσωπεύει ένα παράδειγμα χάρη στο οποίο κάθε εποχή μπορεί να αναζητά στη μουσική λαογραφία τον πλουτισμό και το βάθαιμα του μουσικού-της λεξιλογίου. 2) Μια εξίσου σύντομη αναφορά στα κουαρτέτα αυτά, αρκετά δυσπρόσιτα ίσως ακόμη στο μέσο Έλληνα φιλόμουσο, που θεωρούνται (ιδίως τα τρία τελευταία) εφάμιλλα των τελευταίων μετοβενικών αριστουργημάτων στο είδος αυτό. Ακόμη το τρίπτυχο πρόγραμμα απαξιούσε να αναφέρει: α) τις χρονολογίες σύνθεσης των 6 κουαρτέτων, των οποίων, σημειωτέον, έχουν προηγηθεί άλλα τρία, δύο χαμένα του 1896 και ένα άλλο σε φα μείζονα, του 1898. Οι χρονολογίες αυτές είναι: 1ο, 1908, αναθ. 1910. 2ο, 1915 - 17, 3ο, 1927, 4ο, 1928, 5ο 1934 και 6ο, 1939. β) τα μέρη από τα οποία αποτελούνται καθένα, πράγμα που αποπροσανατόλιζε ενοχλητικά τη συντριπτική πλειοψηφία των παρήγορα πολυάριθμων α-

κροατών. Ακόμη το πρόγραμμα αυτό εμφανιζόταν και αγράμματο: απέδιδε με τη λέξη «παράσταση» προφανώς τον αγγλικό performance (εκτέλεση, ερμηνεία) ενώ τη νήσο Μαν (The Isle of Man), στην Ιρλανδική Θάλασσα, μετέφραζε... νήσο του Ανθρώπου!

Νεότερα παιδιά τα μέλη του κουαρτέτου Τάκατς που το ανέβασμά-του χρονολογείται από το 1977 (Α' βραβείο διαγωνισμού νέων κουαρτέτων, στο Εβιάν). Τέλεια η σύμπνοια και ο συγχρονισμός-τους, η ποιότητα και ευγένεια ενός ήχου άξιου για τις λεπτότερες μεταστοιχειώσεις προκειμένου να αποδοθούν όλες οι αποχρώσεις και το βάθος της μουσικής συγκίνησης. Ο ήχος αυτός μπορούσε να γίνεται άλλοτε πληθωρικά «παχύς» και άλλοτε εκτοπλασματικά λεπτός και άυλος, ένας ομαδικός ψίθυρος που σ' έκανε ν' ανατριχιάζεις. Ποτέ άλλοτε στην Ελλάδα δεν έχουμε ακούσει «ζωντανά» τέτοιο σόλο βιόλας (αρχή του κουαρτέτου)! Και δε μπορούσαμε ποτέ να φανταστούμε ότι το «πιτσικάτο» του 4ου κουαρτέτου μπορούσε να μεταμορφωθεί σε ένα τόσο εκπληκτικό φάσμα ηχοχρωμάτων και τρόπων κρούσης ή ότι το φινάλε του του θα θύμιζε εκκλησιαστικό όργανο! Πέρα απ' όλα αυτά όμως το παίξιμό-τους που έσφυζε από μουσικό παλμό και ρυθμική

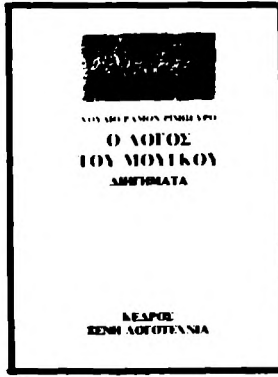
ΚΕΔΡΟΣ: ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΓΙΑΣΑΡ ΚΕΜΑΛ
Ο ΘΥΓΑΣ ΤΩΝ ΧΙΛΙΩΝ ΤΑΥΡΩΝ
Μυθ. (Μετ. Πέτρος Μάρκαρης)

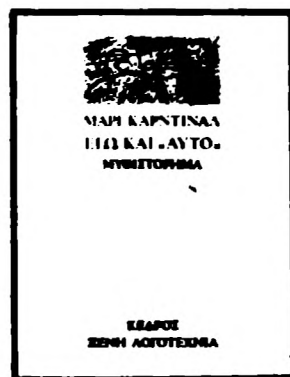
ΓΙΑΣΑΡ ΚΕΜΑΛ
INTZE MEMET
Μυθ. (Μετ. Έρμος Άργαίος)

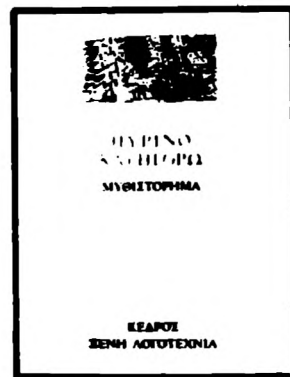
ΧΟΥΛΙΟ ΡΑΜΟΝ ΡΙΜΠΕΪΡΟ
Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΜΟΥΓΚΟΥ
Διηγ. (Μετ. Γιώργος Ρούβαλης)

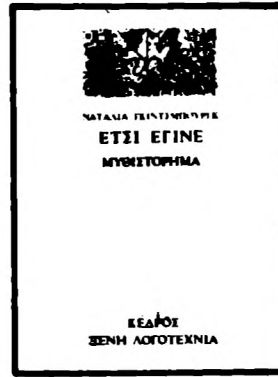
ΑΝΑΤΟΛΗ ΡΙΜΠΑΚΟΦ
ΚΑΠΝΟΣ ΚΑΙ ΑΘΑΛΗ
Μυθ. (Μετ. Δέσποινα Δετζώρη)

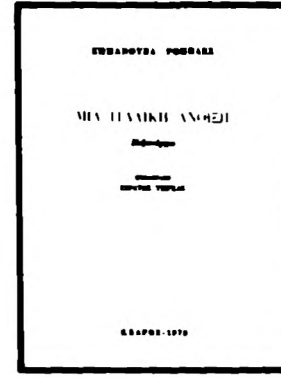
ΜΑΡΙ ΚΑΡΝΤΙΝΑΛ
ΕΓΩ ΚΑΙ ΑΥΤΟ (6η έκδοση)
Μυθ. (Μετ. Τατιάνα Γκρίση - Μιλλιέ)

ΚΑΡΛ - ΓΚΟΥΝΑΡ ΜΑΛΜΚΒΙΣΤ
ΠΥΡΙΝΟ ΚΑΤΗΓΟΡΟ
Μυθ. (Μετ. Άγάπη Μπόντου)

ΝΑΤΑΛΙΑ ΓΚΙΝΤΣΜΠΟΥΡΓΚ
ΕΤΣΙ ΕΓΙΝΕ
Μυθ. (Μετ. Στέλλα Θεοδωροπούλου)

ΕΜΜΑΝΟΥΕΛ ΡΟΜΠΛΕΖ
ΜΙΑ ΙΤΑΛΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ
Μυθ. (Μετ. Στρατής Τσίρκας)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γεωργίου Γενναδίου 6 (πάροδος Ακαδημίας) - Τηλ.: 36.15.783

Γλώσσα καί γνῶση Adam Schaff

«Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ»
1. σύγχρονη φιλοσοφική βιβλιοθήκη

Διαλεκτική καί νεώτερη φυσική Εὐτύχη Μπιτσάκη

«Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ»
2. σύγχρονη φιλοσοφική βιβλιοθήκη

Εκδόσεις Ε. & Μ. Ζαχαροπούλου Ε.Π.Ε.
Αθήνα - Αρσάκη 6
Τηλ. 32.47.791 - 32.33.271

ζωντάνια, και που μπορούσε να περνά από την πιο ατόφια «λαϊκότητα» στον πιο υψηλόφρονα διανοητισμό, ανάδειξε με τρόπο δύσκολα συγκρίσιμο με εκείνο άλλων ερμηνειών την ιδιομορφία του τόσο υψηλού μουσικού στοχασμού του συνθέτη: έτσι όπως πλουτίζεται χάρη στην επικοινωνία-του με τις πιο βαθιές πηγές από όπου εκπορεύονται η γνήσια συγκίνηση και μαγεία της έκφρασης μέσα από τον ήχο. Σωστό θαύμα μουσικής *ωριμότητας!* (Εθνική Πινακοθήκη, 25.1.1892).

6. Μισή συναυλία...

Για λόγους ανώτερης βίας παρακολουθήσαμε μόνο τη μισή συναυλία της ΚΟΑ στις 1.2.1982. Δεν ακούσαμε μήτε τη Φώφη Σαραντοπούλου σε δύο άριες κοντσέρτου, έργα Κ. 416 και Κ. 419 του Μότσαρτ, μήτε το Βύρωνα Κολάση να διευθύνει την «Κλασική Συμφωνία» του Προκόφιεφ. Με ευχαρίστηση όμως, ακούγοντας τη φλαουτίστα Στέλλα Γαδέδη - Κυριακοπούλου στο Κοντσέρτο αρ. 7, σε μι ελ. (περίπου 1787) του Γάλλου φλαουτίστα, φαγκοτίστα και συνθέτη Φρανσουά Ντεβιέν (Devienne, 1759-1803), διαπιστώσαμε ότι ίσως ξεπέρασε σε σημαντικό ποσοστό την κάμψη που φανέρωναν τελευταίες εμφανίσεις-της: καθαρή τεχνική, άνετη αναπνοή σε εκτενή δεξιοτεχνικά περάσματα, ήχος και πάλι μεστωμένος αν όχι ακόμα λαμπερός, φυσιολογική έκφραση και τραγούδι. Η επίδοσή-της θα ήταν ακόμη καλύτερη αν η ορχήστρα και ανάπνεε μαζί-της και δεν τη σκέπαζε ηχητικά. Οι σημειώσεις προγράμματος καίτοι δεν αναφέρουν χρονολογία σύνθεσης (μόνο α' εκτέλεσης: ΚΟ Θεσσαλονίκης, Νοέμβρης 1979) περιγράφουν πιστά τη Θαλασσινή Φαντασία του Γεωργίου Πλάτωνος (γ. 1910). Ρομαντική - περιγραφική σελίδα με κάποια εμπρεσιονιστικά στοιχεία αποτελείται από μια κάπως χαλαρή σύνδεση στιγμιотύπων - μνημών από το Βάγκνερ και άλλους ρομαντικούς. Η ορχήστρα τη «διάβασε» σωστά, χωρίς πολλές-πολλές φινέτσες («Ολύμπια» 1.2.1982).

7. Αλ. Συμεωνίδης — Ελ. Μουζάλα

Με χαρά ξαναείδαμε ύστερα από καιρό στο «πόντιο» της ΚΟΑ τον Αλέξανδρο Συμεωνίδη. Μια θαυμάσια εκτέλεση της εισαγωγής από τους «Γάμους του Φίγκαρο» του Μότσαρτ, λυδίας λίθου της τεχνικής των εγχόρδων. Πεντακάθαρο τονικά και άψογα συγγρονισμένο παίξιμο στα γρήγορα περάσματα και στις γκάμμες ωραίο ομαδικό «περλέ», (πράμα απίστευτο για ελληνική ορχήστρα!), άνεση στα ανεβάσματα και στα κορυφώματα, αλαφράδα πραγματικά μοτσαρτεία. Ανάλογες αρετές εκ-

φραστικής και νοηματικής κυρίως (αυτή τη φορά κάπως λιγότερο ηχητικής) καθαρότητας, η άριστα δομημένη και ισορροπημένη εκτέλεση της Τέταρτης Συμφωνίας σε ντο ελ. «Τραγική», του μεγάλου Σούμπερτ που τόσο σπάνια δυστυχώς ακούμε στην Κρατική.

Ύστερα από πολύ καιρό ακούσαμε την Ελένη Μουζάλα, από τις πιο υπολογίσιμες νεότερες πιανίστες-μας. Τη βρήκαμε εντελώς διαφορετική παρ' ό,τι την ξέραμε. Η μεγαλύτερη σιγουριά της τεχνικής-της την έχει οδηγήσει σε ένα «τουσέ» (Toucher) ρωμαλέο, στιβαρό. Σε συνδυασμό με το λαμπερό και πλούσιο ήχο-της της υπαγόρευσε μια αρκετά ανορθόδοξη ερμηνεία του Κοντσέρτου του Σούμαν: μεγαλόστομη και μνημειακή που λες και αναζητούσε στο έργο μια διάσταση Λιστ και Μπουζόνι, διανθισμένη όμως με θαυμάσιες στιγμές λυρικής έκφρασης και τρυφεράδας. Το «τέμπο» του μεσαίου μέρους, Ανταντίνο γκρατσιόζο, ήταν κάπως υπερβολικά αργό ενώ στο φινάλε η συμπίεση πιάνου και ορχήστρας είχε κάτι το βεβιασμένο αν όχι αγχώδες. («Ολύμπια» 8.2.1982).

8. Πιάνο και τραγούδι

Διπλό ρεσιτάλ στην «Έκφραση '81-'82» του Υπ. Πολιτισμού. Ακούγοντας ύστερα από κάμποσο καιρό την Αλεξάνδρα Νομίδου δεν αμφιβάλουμε πια καθόλου για τη σιγουριά της δακτυλικής τεχνικής-της και για τις δυνατότητές-της να εκφραστεί με αβίαστη μουσικότητα, τουλάχιστον σε περάσματα λυρικά. Όμως προς τί η νευρική-της, η επιθετικότητα μερικές φορές, η βιασύνη σε άλλες; Άφησαν βαθιά ίχνη στη θαυμάσια και πασιγνώστη Σονάτα, έργο Κ. 330 του Μότσαρτ και φάνηκαν να αγνοούν το ευρύτατο φάσμα λεπτών εκφραστικών διαφοροποιήσεων που οι ενδείξεις-τους αποτελούν συχνά και τους τίτλους των κομματιών των «Οπαδών του Δαυίδ» του Σούμαν, από τα αριστουργήματα του συνθέτη και ίσως ο «Κοχινούρ» της ρομαντικής πιανιστικής φιλολογίας.

Με κατάλληλη διδασκαλία η μεσόφωνος Μαρία Σκαρλάτου δε θα είχε διορθώσει μόνο την άρθρωσή-της, που περιοριζόταν μόνο στην εκφορά φωνηέντων: θα είχε πλάσει και μάθει να χειρίζεται καλύτερα την πλούσια φωνή-της, ωχρότερη κάπως χαμηλά. Θα τραγουδούσε και σταθερότερα τονικά και θα έδινε στις νότες μιας φράσης ομοιόμορφο χρώμα, ματιέρα, βάρος. Το διαπιστώσαμε ακούγοντάς-την σε άριες Περγκολέζι, Γκλουκ, Κατάνι και Βέρντι. Στο πιάνο, ο έμπειρος σ' αυτή τη δουλειά Δημ. Μιχαηλίδης της συμπαραστάθηκε θετικότερα. («Λουζιτάνια», 9.2.1982).

ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ

Ένα σύντομο σημείωμα του δημιουργού της ταινίας
Θανάση Ρεντζή

Με τον ΗΛΕΚΤΡΙΚΟ ΑΓΓΕΛΟ επιχείρησα να συγκεφαλαιώσω την πολύμορφη εμπειρία του 20ου αιώνα σχετικά με την οντολογία και τη μυθολογία του ερωτισμού στο δοσμένο στάδιο του πολιτισμού.

Ξεκίνησα απ' την απλή διαπίστωση ότι στις σύγχρονες μεγαλουπόλεις τα ήθη και οι αντιλήψεις διασταυρώνονται και συνυπάρχουν, άλλοτε με κι άλλοτε χωρίς συνάφεια πραγματική, συνδέονται πάντως μέσω ενός φανταστικού δικτύου γενικής και υπέρτατης αναφοράς που τείνει να λάβει υπόσταση στο σημείο εκείνο όπου οι επιθυμίες εκφράζονται είτε από πρόθεση είτε από σύμπτωση. Οι πολύμορφες εκφάνσεις κι οι πολύτροπες εκδηλώσεις που έχουν πίσω-τους κίνητρα ερωτικά συνδέονται από ένα αφανές νήμα που συνιστά την ολότητα του μυστικού δεσμού του ερωτικού σύμπαντος. Οι επισημονικές και ποιητικές μυθολογίες του αιώνα-μας μιλούν για ένα αρχικό σύμπαν εξαιρετικά συμπαγές και που στη συνέχεια διασπάστηκε κι έκτοτε διαστέλλεται συνεχώς. Τα μέρη αυτού του σύμπαντος μέσα στη διαρκή φυγόκεντρη κίνησή-τους έχουν διαρκώς την τάση να επιστρέψουν στην αρχική-τους κατάσταση και να ξαναβρούν την πρωταρχική-τους ενότητα. Ο τρόπος που η κάθε μορφή ύλης ανάλογα με το επίπεδο οργάνωσής-της (ή αντίστοιχης υποκειμενικής στάθμης αν περιοριστούμε στην ανθρώπινη σφαίρα) προσπαθεί να επανεύρει ή αναπαράγει τις συνθήκες και το αίσθημα της πρωταρχικής ενότητας μπορεί να διαφέρει σημαντικά σαν τέτοιος χωρίς ποτέ να παύει να τείνει προς τον ίδιο σκοπό, την πλήρωση. Το αίσθημα της πλήρωσης δεν είναι τίποτε άλλο παρά αυτό που νιώθει ένα μέρος όταν έρχεται σ' επαφή μ' ένα άλλο μέρος κι αμφότερα κατορθώνουν μέσα απ' τον συντονισμό-τους να επαναβιώσουν την πρωταρχική κατάσταση την οποία φέρουν μέσα-τους σαν προϋπάρχουσα μνήμη. Η κατ' εξοχήν λοιπόν αυτή τάση να επανεύρουν όλα τα όντα μέσα από ειδικές κινήσεις αντιρρόπησης που ταιριάζουν στην κάθε περίπτωση την πρωταρχική ενότητα συνιστά το σύνολο των ερωτικών τροπισμών που διέπονται απ' την ίδια εντελέχεια. Ο ερωτισμός δεν αποκρίνεται μόνο σε μια συγκεκριμένη ανάγκη αλλά και στην κατ' εξοχήν επιθυμία που τα όριά-της είναι αδύνατον να ιχνηλατηθούν.

Ο ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ

μέσα απ' τη μορφική-του μοναδικότητα πλάθει ένα σύμπαν ετερογενών εικόνων που αποκρίνονται μ' ακρίβεια ή κατ' αναλογία στα βασικά πρότυπα που συνυπάρχουν στον αλεξανδρινό χαρακτήρα της εποχής-μας. Το ύφος της ταινίας δεν θα μπορούσε φυσικά νά 'ναι μονοδιάστατο και ομοιογενές. Η ετερογένεια και η πολυμορφία είναι η ουσία της ερωτικής φαντασίας και σ' όλες τις εκδηλώσεις-της αναφαίνεται μια αποκλειστική σχεδόν ιδιαιτερότητα ηθοπλασίας και μυθοπλασίας. Η προσπάθεια-μου δεν ήταν ν' αποκαλύψω το κοινό βιολογικό υπόστρωμα που είναι άλλωστε προϋπόθεση απολύτως αναγκαία, αλλά, να διερευνήσω το πνευματικό υπόβαθρο των ποικίλων αντιλήψεων που είτε συνεργούν είτε αντενεργούν στο πολύπτυχο του ερωτισμού.

Έτσι ο ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ είναι ένα σύνολο σειρών και ακολουθιών από εικόνες αρθρωμένες κατά περίπτωση με τον ιδιαίτερο τρόπο που προσδιάζει στην κατάσταση που αναφέρονται. Η αυτονομία ως προς τον χαρακτήρα και το ύφος για κάθε μέρος είναι απαραίτητη τόσο για την ανάπτυξη-του όσο τη διαφοροποίησή-του από τα υπόλοιπα. Οι συσχετισμοί μεταξύ των μερών αποκλείουν κάθε ιεραρχική διάταξη και αιτιοκρατική ακολουθία.

Ο βασικός όρος συνάρθρωσής-τους είναι καθαρά ρυθμικός κι εντελώς αντιδραματικός. Συνέπεια αυτής της ελευθερίας των συσχετισμών είναι και η ελευθερία παραγωγής των νοημάτων που παράγονται περισσότερο απ' τις ερμηνευτικές δυνατότητες παρά απ' τους αποκλεισμούς γιατί κάθε αποκλεισμός προκαλεί και μια άλλη δυνατότητα σχεδόν αναπάντεχα. Η δυνητική διάσταση των προτάσεων που ο ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ εκθέτει, άγει σε μια μεθεκτική απόλαυση όταν συνηγορεί η προσθετική φαντασία.

Οι εσωτερικεύσεις και εξωτερικεύσεις των ερωτικών προτύπων αντανακλούν άμεσα τις διαθέσεις που καλλιεργούνται σ' όλο το φάσμα του πολιτισμού-μας, έτσι το φιλμ είναι ταυτόχρονα μια ποιητική προσέγγιση του ερωτισμού και του πολιτισμού. □

ΣΤΑΘΟΣ ΛΗΓΗΣ 17, 36-37-38

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ
ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ

ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΛΩΝ
ΤΩΝ ΑΝΤΙΕΞΕΣ/ΑΣΤΙ-
ΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
"Ελεύθερος Τύπος"

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

Στη Σειρά της Ξένης Λογοτεχνίας
Μόλις Κυκλοφόρησε

ΡΟΜΠΕΡ ΛΙΝΑΡ: ΑΥΤΟΣ ΠΟΥ ΗΡΘΕ ΑΠ' ΕΞΩ

Στο μυθιστόρημα αυτό καταχωρείται με πολιτική ειλικρίνεια και λογοτεχνική γλαφυρότητα, ένα μέρος από τις αυθεντικές εμπειρίες που έζησε μετά την καθίζηση του Γαλλικού Μάη, το ριζοσπαστικότερο κομμάτι των νεαρών γάλλων διανοούμενων και σπουδαστών.

Ο Ρομπέρ Λινάρ συγγραφέας αυτού του έργου αποτελεί μια από τις πιο γνήσιες περιπτώσεις προοδευτικού διανοούμενου που εννόησε να υποστεί το κόστος της πολιτικής-του επιλογής.

Στην ίδια σειρά κυκλοφορούν

- Νάννι Μπαλεστρίνι: «Τα θέλουμε όλα» • Πέτερ Σνάιντερ: «Ήδη είσαι ένας εχθρός του Συντάγματος. Η απροσδόκητη διόγκωση του φάκελου του δάσκαλου Κλεφ» • Σαμπαχατιν Αλή: «Ο ασφαλτόδρομος» • Βόλφγκανγκ Μπόρχερτ: «Ο Περιθωριακός — Έξω από την Πόρτα» • Νικολάι Γκόγκολ: «Ο Επιθεωρητής» • Όσκαρ Ουάιλντ: «Ο κήπος με τις ροδιές» • Ντενί Ντιντερό: «Ο ανεψιός του Ραμώ» • Ναζίμ Χικμέτ: «Γιατί αυτοκτόνησε ο Μπενετζί;» • Αζίζ Νεσίν: «Αναμνήσεις ενός εξορίστου» • Τυμπόρ: «Mini-Passeport» • Μίκλος Χάρασι: «Μισθός με το κομμάτι» • Ντίνο Μπουτσάτι: «Ο σκύλος που είδε το Θεό»

Αθήνα: Ιπποκράτους 6
Ε' όροφος, τηλ. 36.01.956

βιβλία

forum

Αλκιβιάδου 165 Πειραιας

**Ο Γιάννης Εμίρης
γράφει για το βιβλίο
του Βασίλη Βασιλικού
το «Τελευταίο Αντίο».
Αθήνα 1981.**

Χρειαζόταν, λοιπόν, ένας θάνατος (ή μάλλον όχι «ένας» — η αοριστία-του υποβαθμίζει το γεγονός) χρειαζόταν Ο Θάνατος για να μεταβληθεί μια γραφή που ήταν προϊόν έντονης και συνεχούς έρευνας; Χρειάστηκε ένα τόσο βίαιο γεγονός για να μεταβληθεί — επιτέλους — αυτή η εκνευριστική κυριαρχία του συγγραφέα που γράφει, πάνω στο συγγραφέα που ζει; Όλα τούτα τα ερωτήματα τίθενται γιατί πράγματι η διαφορά της πενταλογίας για τη Μιμί στην οποία συμμετέχει — και κατά τη γνώμη μου κυριαρχεί — το «Τελευταίο Αντίο» έχει πολλές διαφορές από τα προηγούμενα έργα του Βασίλη Βασιλικού. Ωστόσο πολλές από αυτές έχουν ήδη προφητευτεί μέσα στο έργο-του — είναι διαφορές που έρχονται να δικαιώσουν το συγγραφέα — δημιουργία του Βασίλη Βασιλικού: το Γλαύκο Θρασάκη.

Είναι ωστόσο το «Τελευταίο Αντίο», ακόμα κι αν στην αρχή ίσως φαίνεται το αντίθετο, το αποκορύφωμα της ανάγκης του γράφειν. Υπάρχει μια τρομερά έντονη αντίθεση ανάμεσα στο «γράφω» και στο «θέλω να γράψω» το οποίο ουσιαστικά εκμηδενίζεται, στη συγκεκριμένη περίπτωση, από ένα επιτακτικό — πιο επιτακτικό από ποτέ — «πρέπει να γράψω». «Μα μισούσε τον ύπνο-του γιατί δεν μπορούσε να την ονειρευτεί», το ίδιο το ασυνείδητο, τελευταίο στήριγμα στις σημαντικές δοκιμασίες της ζωής, αρνείται τη βοήθεια-του, ίσως γιατί ο συγγραφέας δεν μπορεί να βοηθηθεί παρά μονάχα γράφοντας.

Για να γράψεις για την αγάπη πρέπει να αρνηθείς (ή να σου αρνηθούν) την αγάπη. Η αποχή θέτει σε κίνηση το μηχανισμό της γραφής. Κι όσο πιο καταστρεπτική, όσο πιο έντονη και πιο ολοκληρωτική είναι αυτή η αποχή, τόσο το καλύτερο. Η λογοτεχνία περιείχε πάντοτε έντονα την έννοια του κακού γιατί πολλές φορές υπήρξε γι' αυτή όχι μονάχα θέμα, μα κινητήρια δύναμη. «Θυμόταν τι είχε κάνει εκείνη σε μια ανάλογη δύσκολη στιγμή, όταν έχασε ξαφνικά τη μητέρα-της. Αρπάχτηκε από ένα σενάριο, για να σωθεί, να απασχολήσει με κάτι το μυαλό-της... Την έχασε ξαφνικά όπως εκείνη είχε χάσει τη μητέρα-της. Από πού ν' αρπαχτεί; Πού να στηριχτεί;».

Η Μιμί που τη συναντούσαμε μονάχα στην 7η σελίδα κάθε βιβλίου («στη Μιμί») ξεχειλίζει στις σελίδες της πενταλογίας. Μόνες,

μυθοποιημένες κι αυτές, αναφορές είχαμε στο Γλαύκο Θρασάκη, το Μονάρχη, και μερικά διηγήματα από την Κάθοδο.

«Και γράφοντας, σκέπαζε το κενό με λέξεις». Τι είναι όμως οι λέξεις; Κατά πόσο, η φράση αυτή μεταβάλλει τις σχέσεις του συγγραφέα με το δικό-του κόσμο (τις λέξεις); Έχει άραγε πάντα γνώση — απόλυτη της ουτοπίας-του, έτσι όπως φαίνεται σ' όλο το προηγούμενο έργο-του; Τα πραγματικά γεγονότα που, βέβαια, μεταβάλλουν τη θεματική του συγγραφέα, μπορούν να εισχωρήσουν στην πιο βαθιά ουσία της λογοτεχνίας; στον ίδιο το λόγο της ύπαρξης και της «χρησιμότητας»-της; Ερωτήματα βέβαια που η απάντησή-τους δεν έχει καμιά χρησιμότητα, φτάνει μονάχα να σημειώσουμε ότι είναι η μόνη φράση, όχι μονάχα αυτού του βιβλίου, μα κι ολόκληρου του έργου του Β. Βασιλικού, όπου οι λέξεις «σκεπάζουν» κάτι — έχουν δηλαδή μια χειροπιαστή χρησιμότητα.

Είναι βιβλίο «νοσταλγίας» το «Τελευταίο Αντίο». Το πρώτο για το Βασιλικό, που με πείσμα κι επιμονή αρνήθηκε τη νοσταλγία κατά την εφτάχρονη απουσία-του από την Ελλάδα. Συγγραφέας νοσταλγικός ωστόσο — κατ' εξοχή, νοσταλγικός — παρουσιάζεται ο διδυμός-του Γλαύκος Θρασάκης. Κι η νοσταλγία αυτή αρνείται κάθε δημιουργικότητα, παραμένει απόλυτα παθητική, βυθισμένη σ' ένα παρελθόν που αποκτά πολλαπλές διαστάσεις.

Συναντάμε σαν «μότο» στο δεύτερο κείμενο του βιβλίου, τη φράση: «Μα είναι δυνατό 20 χρόνια ζωής να κολλήσουν σε μια στιγμή θανάτου;» Και πράγματι το βιβλίο αποτελείται από γεγονότα 20 χρόνων ζωής στιβαγμένα γύρω από τη λέξη «θάνατος». Ούτε μια πρόταση δεν μετακινείται προς το μέλλοντα χρόνο. Ούτε το παρόν (ο χρόνος της γραφής) έχει θεματική υπόσταση σ' αυτό το βιβλίο. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι χρονικές σχέσεις που πάντα είναι πολύπλοκες στο έργο του Βασιλικού, απλοποιούνται. Ας τις δούμε στο κείμενο: «Τα Λόγια της σπηλιάς».

Π1 (= Παρελθόν Ι) : Η διαμονή στην ερημιά.

Π2 : Το μέλλον-τους σε σχέση με την εποχή της σπηλιάς' ο γάμος' η έλλειψη παιδιών.

Π3 : Η επίσκεψή-του, στον ίδιο τόπο, μετά το θάνατό-της.

Κι αν στο κείμενο αυτό διατηρείται η χρονική σειρά των γεγονότων, σ' άλλα δεν συμβαίνει το

ίδιο πράγμα, όπως για παράδειγμα στην «Καλόγρια» όπου οι τρεις χρονικές διαστάσεις (παρελθοντολογικές βέβαια και οι τρεις) εναλλάσσονται συνεχώς: Π1 : Η ζωή μαζί-του.

Π2 : Η είσοδος στο μοναστήρι.

Π3 : Η ζωή στο μοναστήρι.

Σε γενικές γραμμές οι τρεις αυτές χρονικές διαστάσεις παρουσιάζονται με την ακόλουθη σειρά: Π2 — Π3 — Π1 — Π3.

Η διάθεση σύγκρισης του πριν (την χάσει) και του μετά (αφού την έχασε), που στην ουσία κι αυτό είναι «πριν» αφού προηγείται του χρόνου γραφής, είναι διάχυτη.

Καμιά φράση λοιπόν δεν ξεπερνάει χρονικά τον Οχτώβρη του 1978 που είναι ο χρόνος γραφής του βιβλίου. Τα γεγονότα που αποτελούν είναι τελεσιδικά τελειωμένα. Πια καλύτερη διαβεβαίωση, από το λεξιλόγιο του κειμένου «Το τελευταίο Αντίο», που μπορεί να χαρακτηριστεί σαν «κεντρικό» μια που δίνει τον τίτλο-του στο βιβλίο. Λέξεις: Τελευταίο μεσημέρι, τελευταίο αντίο, μ' αποχαιρέτησες, το τελευταίο-μας αγκάλιασμα, η τελευταία φορά, ύστατο χαιρε, το χαιρε. Χρόνοι των ρημάτων: ο Αόριστος κι ο Υπερσυντέλικος να φανερώνουν το στιγμιαίο και το αμετάκλητο, μαζί. Κι η συντομία του κειμένου — μόλις 29 γραμμές, το συντομότερο κείμενο του βιβλίου — σαν να βεβαιώνει το πόσο «άχρηστη» είναι η αναγκαιότητα του γράφειν.

Υπάρχει ωστόσο μια ελάχιστη — και μοναδική — διόδος που κι αυτή περνάει μέσα από μια επιστροφή. Η επιστροφή στη ζωή, έστω και σαν περιηγητής συνεπάγεται κι επιστροφή στο έργο. Υπάρχουν αρκετά κείμενα μέσα στο βιβλίο που αναφέρονται στο ίδιο το έργο του συγγραφέα. Όχι τόσο στα θέματα, όσο στις συνθήκες μέσα στις οποίες γράφτηκαν ή ακόμα μας δείχνουν τα συναισθήματα και τις απόψεις του συγγραφέα απέναντι στο έργο-του και στον κοινωνικό-του ρόλο. Ένα από αυτά τα κείμενα είναι ο «Τεράμινθος», κείμενο με ιδιαίτερη σημασία μια που φανεώνει το ρόλο της λογοτεχνίας, κατά το συγγραφέα, «εδώ και τώρα», δηλαδή στην Ελλάδα, Σήμερα.

(Ο Τεράμινθος είναι ένα παράξενο φυτό που καλλιεργεί ο ήρωας και η γυναίκα-του. Γίνεται αφορμή πολλών διωγμών, σαν κάτι το πρωτοποριακό που είναι, για τους καλλιεργητές-του. Μέχρι που η δικτατορία τους εξορίζει. Μετά την επιστροφή στην πατρίδα, η γυναίκα πεθαίνει κι ο άντρας δείχνει αποφασισμένος να συνεχίσει μόνος-του την καλλιέργεια. Είναι βέβαια φανερός ο συμβολισμός του κειμένου).

Η λογοτεχνία, λοιπόν, δεν έχει μία δική-της κοινωνική αξία, όλα εξαρτώνται από το «χρώμα», από την κοινωνική κατάσταση.

Πριν από τη δικτατορία «Πολλά σπίτια, με βεράντες, δηλ. από αστικά και πάνω, ζήτησαν να προμηθευτούν το φυτό αυτό, που τιμήσε την πατρίδα-τους στο διεθνή χώρο».

Είναι λοιπόν η αστική τάξη που ενδιαφέρεται πρώτη για τα φυτά — για τη λογοτεχνία — μα το ενδιαφέρον-της δεν προέρχεται από την ίδια τη λογοτεχνία, μα από το βραβείο.

Η δικτατορία δεν ενδιαφέρεται για τίποτα. Απαγορεύει κάθε τι το παράξενο. Κάθε τι που δεν είναι «βασιλικός ή ματζουράνα», δηλαδή σύμβολο της κοινότητας και μιας απλοϊκής παράδοσης.

Μετά τη δικτατορία «Ο κατακόκκινος τεράμινθος έγινε τότε λαϊκό κτήμα»; δεν είναι το λουλούδι που τονίζεται, μα το χρώμα-του. Όχι κόκκινο, κατακόκκινο. Ο λαός ενδιαφέρεται για τη λογοτεχνία, θεωρώντας-την μέσο για την πολιτική. Ένα πολιτικό σύμβολο.

Στις τελευταίες γραμμές του κειμένου βλέπουμε τον συγγραφικό ναρκισσισμό του Βασιλικού να θριαμβεύει — συνειδητά ή ασυνειδητά — «... όμως συνέχισε τις προσπάθειές-του πάνω στο φυτό αυτό, που ήταν αποκλειστικά σχεδόν δημιουργήμα δικό-τους».

Συγχρόνως, ωστόσο, τούτη η φράση είναι το μοναδικό πέρας στο μέλλοντα χρόνο: «όμως συνέχισε...» είναι ένα Μέλλον — Επιστροφή, μα είναι σε κάθε περίπτωση, το Μέλλον για μοναδική φορά μέσα στο βιβλίο.

Παράλληλα με την ιστορία του Τεράμινθου βλέπουμε τη συζυγική ζωή των δύο προσώπων που στο τέλος «αφομοιώνονται» σε ένα σώμα: «Η αγάπη-τους στο μεταξύ μεγάλωνε με τα χρόνια που περνούσαν: είχε μπλεχτεί όπως τα κλαδιά των γιασεμιών που δεν ξέρεις που αρχίζει το ένα και που τελειώνει το άλλο».

Σε ένα άλλο κείμενο «Το καθάρισμα» βλέπουμε τις αντιδράσεις μετά το θάνατο, κι αυτές οι αντιδράσεις δεν μπορεί να είναι παρά του ανθρώπου που ένωσε το θάνατο πάνω στο ίδιο-του το σώμα: «Με την καινούρια αμπάρα που γυάλιζε σταυρωτή πάνω στην πόρτα, νόμιζε πως ήταν ένας φυλακισμένος. Όπως ήταν πραγματικά σε μια φυλακή, ως τώρα, οι δυό-τους. Του έλειπε ο σύντροφος, ο συγκρατούμενος. Τον εκτέλεσαν το πρωί κι αυτόν τον καταδίκασαν να ζήσει στο εξής χωρίς ταίρι. Είκοσι χρόνια στο ίδιο κελλί, όσο κι αν άλλαξαν φυλακές, είχαν μάθει ο ένας τον άλλον».

Κατ' αρχή βλέπουμε μέσα από αυτές τις γραμμές το πνεύμα του ζευγαριού που φυλακίζει το άτομο, και του ατόμου που φυλακίζεται από την έλλειψη του ζευγαριού — ένα πνεύμα πολύ κοντινό με αυτό του Louis Aragon.

Κι ακόμα λέξεις όπως «φυλα-

κισμένος» και «εκτέλεση» θυμίζουν την Αντίσταση και τη Δικτατορία, ιδιαίτερα όμως στο ναυαλό μια εικόνα της Αντίστασης: Τα φυλακισμένα ζευγάρια υπό τα οποία εκτελέσανε μόνο τον άντρα — το δυνατό. Στο κείμενο έχουμε μια αντιστροφή. Αυτή που εκτελείται είναι η Γυναίκα που παίρνει τη θέση του δυνατού, ενώ ο Άντρας γίνεται ο αδύνατος.

Η παρανομία έχει εισχωρήσει βαθιά μέσα στη σύγχρονη λογοτεχνία-μας: «Αυτός σε μια βιβλία-τους με άλλα εξώφυλλα να μην τα απαγορεύουν οι φύλακες, κι ένα τραντζίστορ για να ιθαβαίνουν τα νέα του έξω κόμμου». Ολόκληρη αυτή η παράγραφος είναι ένα όνειρο, κι ο Βασιλικός ψάχνει πάντοτε την πιο πώδυνη έξοδο από το όνειρο. Η παράση που ακολουθεί είναι το πιο γριό ξύπνημα: «Η θυρωρός τράγγιζε το τελευταίο σφουγγαρόπανο».

Κι όταν φεύγει από το σπίτι, θα βρει στον τάφο-της (τους): «Υστερα μες' το χώμα παράχωσε ένα από τα τρία κλειδιά της νέας λειδαριάς που του έδωσε ο κλειαράς φεύγοντας. Μια πεταλούδα οϊγύριζε στα λουλούδια του τάφου. «Είναι η ψυχή-της» σκέφτηκε. Ψυχή-πεταλούδα. Η φανήσα. Η αχερόντια. Η δική-της. Φαίνεται που έτσι μπορεί να τρι-

γυρνά σ' ένα καθαρισμένο σπίτι».

Να λοιπόν ο Μαρξιστής! Ο συγγραφέας που ακόμα και σ' αυτό το βιβλίο αποφεύγει να χρησιμοποιεί λέξεις χωρίς υλική υπόσταση, ο συγγραφέας για τον οποίο γράφτηκε κάποτε ότι «το έργο-του δυναστεύεται από το Μαρξισμό». Για άλλη μια φορά ο Γλαύκος Θρασάκης αποδεικνύεται πιο διορατικός από τον ίδιο το Βασιλικό. Για να ομολογήσουμε την αλήθεια πάντοτε υπήρχε ένας κρυμμένος μυστικισμός στο έργο του Βασιλικού (ο προσεκτικός αναγνώστης θα το διακρίνει ακόμα και στο «Ζ»), μα ο Γλαύκος Θρασάκης είναι ένας πραγματικός μυστικιστής, και τώρα ο Θάνατος φανερώνει τα πραγματικά συναισθήματα: «Όμως κάποια φαίνεται τη μάτιασε. Αλλιώς δεν θα μπορούσε αυτός να το εξηγήσει. Δεν ήξερε ως το τέλος για τον εφιάλτη που είχε δει, δεν ήξερε ούτε ότι «πάραικοι ειμίν εν γη αλλοτρία».

Δυο λοιπόν είναι τα θέματα που γυρνούν συνέχεια μέσα στο βιβλίο: η αγάπη και ο θάνατος, και βέβαια δεν είναι δυνατόν να μην υπάρχει ένας ιδιαίτερα δυνατός δεσμός ανάμεσα στα δύο. Η αγάπη - πάθος έτσι όπως παρουσιάζεται από τα μεσαιωνικά ερωτικά μυθιστορήματα μέχρι το μοναδικό, ίσως, σύγχρονο ανάλογο του Λουί Αραγκόν, είναι μια αγάπη που δεν μπορεί να ολοκληρω-

θεί μέσα στη ζωή. Η αγάπη - πάθος έχει ανάγκη τη δυστυχία του χωρισμού («Όχι, λέω, όχι, δεν υπάρχει ευτυχισμένη αγάπη» — Λ. Αραγκόν), το απόλυτο όριό-της είναι να αγαπάς μέσα στο θάνατο. Είναι ν' αγαπήσεις τον ίδιο το θάνατο. Ο Τριστάνος και η Ιζόλδη, το πιο διάσημο ζευγάρι των μεσαιωνικών μυθιστορημάτων, χωρίζουν περισσότερο για δικούς-τους προσωπικούς λόγους κι όχι με διαταγή άλλων. Ο άντρας στο «Τελευταίο Αντίο» ψάχνει το δικό-του λάθος για το θάνατο Εκείνης, λες και ψάχνει την υπαιτιότητά-του. Είναι ένας χωρισμός στο όνομα του πάθους; Τι άλλο ψάχνει να αποδείξει η πενταλογία;

Υπάρχει μια σχολή θεωρητικών της λογοτεχνίας που υποστηρίζει ότι η θεωρία οφείλει να «συνθέτει» κι όχι ν' «αναλύει» το λογοτεχνικό κείμενο. Ότι οφείλει επομένως όχι να ευκολοποιεί ή να απλοποιεί το κείμενο, μα αντίθετα να το κάνει όσο γίνεται πιο δύσκολο, αποδεικνύοντας και αναδεικνύοντας τη σύνθεση που απαιτεί. Και δεν υπάρχει καλύτερο παράδειγμα για την υποστήριξη μιας τέτοιας θεωρίας από το «Τελευταίο Αντίο» που φαίνεται ίσως πολύ απλό, ακόμα και απλοϊκό (ίσως και γι' αυτό το λόγο προσέφερε στο συγγραφέα του ένα Κρατικό βραβείο), μα είναι τελικά πάρα πολύ σύνθετο.

Απομένει σ' αυτόν που το αναλύει να αποδείξει την πολυπλοκότητά-του — πολυπλοκότητα που είναι τόσο γνωστή στο συγγραφέα Γλαύκο Θρασάκη.

Η πολυπλοκότητα είναι παρούσα σ' όλα τα επίπεδα:

- Στις σχέσεις του ζευγαριού, που γίνονται σύνθετες εξαιτίας του θανάτου — τα δύο μέρη, ζουν σε δυο διαφορετικούς κόσμους.

- Στις σχέσεις με την κοινωνία.

- Στις σχέσεις του συγγραφέα με τη λογοτεχνία.

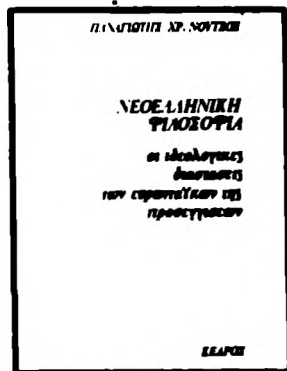
- Μια γλώσσα που φαίνεται απλή, μα που καταλήγει να γίνεται σύνθετη με τις συνήθειες αναφορές σε κείμενα άλλων.

- Στη σχέση ανάμεσα στην προσωπική και την εθνική περιπέτεια.

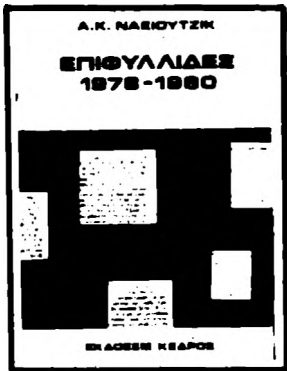
- Στη σχέση τελικά — και ιδιαίτερα — ανάμεσα στο «γράψω» και στο «ζω» για άλλη μια φορά, και προπαντός αυτή τη φορά γιατί αυτή που ήταν η αφορμή (στη Μιμί) δεν υπάρχει πια, μα έχει ανάγκη να την κάνει να υπάρχει, κι είναι η γραφή το μόνο μέσο που διαθέτει για να φτάσει στο σκοπό-του.

Μήπως δεν είναι κατά κάποιο τρόπο το ίδιο παιχνίδι που ξέραμε ανάμεσα στο Θρασάκη και το Βασιλικό; Μόνο που αυτή τη φορά σε πιο επίπεδο να βρίσκεται το παιχνίδι; Στη γραφή ή στη ζωή;

τα βιβλία του μήνα

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΧΡ. ΝΟΥΤΣΟΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Α.Κ. ΝΑΣΙΟΥΤΖΙΚ
ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ 1978 - 1980

ΛΟΥΛΑ ΡΙΤΣΟΥ - ΓΛΕΖΟΥ
ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ ΜΟΥ
ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟΥ

ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ
ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΠΕΤΡΟΣ ΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ
ΣΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΡΑΤΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ
Ο ΓΑΜΟΣ
3η έκδοση

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ
ΟΙ ΣΥΝΥΠΑΡΧΟΝΤΕΣ
Μυθιστόρημα 6η έκδοση

ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΗΣ
ΜΑΟΥΤΧΑΟΥΖΕΝ
8η έκδοση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γεωργίου Γενναδίου 6 (πάροδος 'Ακαδημίας) - Τηλ.: 36.15.783

MARSHALL W. STEARNS

Τζαζ

Εκδ: ΕΛΙΑ, Αθήνα 1981

Το κλασικό στο είδος-του βιβλίο για την τζαζ βρίσκει μια εξαιρετικά προσεγμένη μετάφραση (Κυρ. Ντελόπουλος) και παρουσίαση. Έχουμε να κάνουμε με μια συστηματική ιστορία της τζαζ, από τις ρίζες-της στην Αφρική και τις Δυτικές Ινδίες ως τη διαμόρφωσή-της σε τέχνη, κατεξοχήν του αμερικάνικου πολιτισμού.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΧΕΡΑΣ

Το χρυσόμαλλο δέρας

Εκδ: Gutenberg, Αθήνα 1981

Το ποιητικό αυτό βιβλίο πρωτοεκδόθηκε στα γαλλικά τον καιρό της δικτατορίας. Ανήκει στο είδος της αγωνιστικής - συμβολικής ποίησης. Όλα έχουν τη συμβολική-τους σε σχέση με τη δικτατορία, τη βία και την αναζήτηση των ανθρωπίνων ιδανικών.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΣΟΥΓΙΟΠΟΥΛΟΣ

Το ελληνικό αστικό κέντρο

Δεύτερο μέρος: η περίπτωση της Λάρισας

Εκδ. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), Αθήνα 1981

Το βιβλίο εντάσσεται στο ερευνητικό πρόγραμμα του ΕΚΚΕ σχετικά με θέματα κοινωνιολογίας της πόλης και αναφέρεται στα πορίσματα μιας εκτεταμένης επιτόπιας έρευνας με ερωτηματολόγιο που πραγματοποιήθηκε στη Λάρισα το Δεκέμβριο του 1977.

Αντικείμενο της έρευνας είναι οι γενικές κοινωνικές συνθήκες στην ελληνική πόλη μεσαίου με-

γέθους και οι εκφράσεις των συνθηκών αυτών στη ζωή και τη λειτουργία της πόλης. Το πρώτο μέρος — που πρόκειται σύντομα να εκδοθεί — αναφέρεται στη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και στη γενικότερη θεωρητική προβληματική της έρευνας. Στο δημοσιευμένο δεύτερο μέρος — που διατηρεί την αυτοτέλεια-του — η ανάλυση εστιάζεται στην εμπειρική διερεύνηση της συγκεκριμένης περίπτωσης της Λάρισας. Η ανάπτυξη του θέματος καλύπτει τρεις βασικές όψεις της δομής της πόλης: α. τη σύνθεση και την επαγγελματική δραστηριότητα του πληθυσμού, β. τις κοινωνικές και πολιτιστικές σχέσεις και γ. τη συνοχή μεταξύ πολιτικού προσανατολισμού και κοινωνικών συντεταγμένων. Η εμπειρική διερεύνηση οδηγεί σε ορισμένες υποθέσεις για την κοινωνική συγκρότηση των ελληνικών πόλεων μεσαίου μεγέθους, οι οποίες διαγράφουν ένα ευρύ ερευνητικό πρόγραμμα κοινωνιολογίας της πόλης. Οι υποθέσεις αυτές αφορούν τη διαδικασία της αστικοποίησης, τη διάδοση, σε μεγάλη κλίμακα, παρασιτικών οικονομικών δραστηριοτήτων, την έννοια και τις όψεις του επαρχιωτισμού και, τέλος, την τάση αναπαγωγής, στην πόλη μεσαίου μεγέθους, των συνθηκών που επικρατούν στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Το βιβλίο χαρακτηρίζεται, από τη μεθοδική παρουσίαση των συμπερασμάτων και από την ιδιαίτερη πρωτοτυπία-του — γιατί είναι η πρώτη φορά που η ελληνική πόλη μεσαίου μεγέθους, γίνεται αντικείμενο συστηματικής κοινωνιολογικής μελέτης. Ο ηθελημένος χαρακτήρας δοκιμής που έχει εξάλλου η έρευνα την κάνει εξαιρετικά ενδιαφέρουσα για τους ασχολούμενους με το θέμα αναγνώστες. Αυτό βέβαια δυσχεραίνει κάπως, τον μη ειδικό αναγνώστη, για τον οποίο δεν είναι πάντα ευκρινείς οι περιορισμοί που επιβάλλονται από την επιζητούμενη συγκρισιμότητα με αντίστοιχες μελλοντικές μελέτες.

ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
Περίοδος τρίτη 1980-1981

Εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1981

Ο τόμος αυτός, συνεχίζοντας την παράδοση που δημιούργησαν οι δύο προηγούμενοι, περιέχει τις εισηγήσεις που πραγματοποιήθηκαν την ακαδημαϊκή χρονιά 1980-81 στο Σεμινάριο «Θεμέλια των Επιστημών», που οργανώνει η Ένωση Ελλήνων Φυσικών. Περιέχει, αναλυτικά, τα εξής άρθρα: Σχόλια στη Φυσική του Αριστοτέλους (Κ. Δεσποτόπουλος), Μια ενοποιημένη Φυσική Θεωρία (Ι. Ηλιόπουλος), Απάνω στη συμβολή του Einstein στη Στατιστική Φυσική (Γ. Παπαδόπου-

λος), Προβλήματα Φυσικής του Διαστήματος (Ξ. Μουσάς), Σύγχρονες Μέθοδοι Οπτικής Φασματοσκοπίας — Σκέδαση Brillouin (Ε. Αναστασάκης), Βασικές έννοιες και μέθοδοι της Ιατρικής Έρευνας (Α. Γληνός), Ένζυμα: Δομή και βιολογική δράση (Α. Ευαγγελόπουλος), Η Φυσική επιστήμη στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα (Α. Βεργανελάκης), Τα σύγχρονα διδακτικά μοντέλα (Χ. Φράγκος), Ιωνική Φυσική (Ε. Ρούσσος), Πρότυπα αλλαγής επιστημονικών θεωριών (Α. Κουτούγκος), Φυσική και Ιστορία στη Φιλοσοφία του Διαφωτισμού (Α. Μπαγιόνας).

ΑΡΕΤΗ ΜΟΛΛΑ-ΓΙΟΒΑΝΟΥ
Ο Καραγκιοζοπαίχτης Αντώνης Μόλλας

Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1981

Η κόρη του μεγάλου τεχνήτη του Καραγκιόζη, γράφει για τη ζωή και το έργο του πατέρα-της. Κείμενο απλό και ειλικρινές, γεμάτο από τις αναμνήσεις και την αγάπη-της. Ένα ωραίο και χρήσιμο ντοκουμέντο για την ιστορία της τέχνης του Καραγκιόζη. Το βιβλίο εικονογραφείται με πολύ εκφραστικά σκίτσα της ίδιας.

ΝΙΚΟΛΑΪ ΓΚΟΓΚΟΛ

Οι περιπέτειες του Τσίτσικοφ

ή Οι πεθασμένες ψυχές

Εκδ: Γράμματα, Αθήνα 1979

Το κλασικό βιβλίο του Γκόγκολ παραμένει σταθερά ένα από τα γοητευτικότερα αναγνώσματα. Όχι μόνο για την ουσιαστική συμβολή-του στα γράμματα, αλλά και γιατί το θέμα και η διαπραγμάτευση-του διατηρούνται σε ένα επίπεδο μόνιμα ελκτικό: αυτό της αποκάλυψης της χυδαιότητας των ψυχρών και τιποτένιων ανθρώπων.

Το βιβλίο έχουν μεταφράσει οι: Σπύρος Σκιαδαρέσης και Ρένα Χατχούτ.

ΝΙΚΟΣ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ανυποκρισία

Θεσσαλονίκη 1981

Με τρυφερότητα ο Ν. Π. ακινητοποιεί σε στίχους μικρές καθημερινές χειρονομίες, σκέψεις για τη ζωή, πικρίες, αναμνήσεις. Άλλοτε έχουμε το αίσθημα ήχων παλιών, οικείων. Άλλοτε, πάλι, ξαφνιάζει η φρέσκια, νεανική, ματιά στον κόσμο.

Δείγμα γραφής: «... Πτερόεντα»: Σήμερα βγάλανε λόγους / στην Εκκλησιά, στο πάρκο και στο Δημαρχείο / οι γραμματιζόμενοι και οι καθωσπρέπει / κι είπανε για το Αλβανικό και για το Ρούπελ. / Μιλούσανε για τους αγνούς ανθρώπους της υπαίθρου, / πως κάνανε το θάμα του Σαράντα. / Και σαν τελειώσανε τα λόγια και τις παρελάσεις / ο Έφορος / παραπονέθηκε στον Κύριο Ειρηνοδίκη / πως οι χωριάτες χάθηκαν μπροστά στους επισήμους / και πως δεν έπρεπε / ο κόσμος να βλέπει τα τσαρούχια-τους / και ν' αηδιάζει.

ΕΛΕΝΗ ΒΑΚΑΛΟ

Η φυσιογνωμία της μεταπολεμικής τέχνης στην Ελλάδα

Πρώτος τόμος: Αφαίρεση

Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1981

Η γνωστή τεχνοκριτικός και ποιήτρια Ε.Β. πραγματοποιεί μ' αυτή την έκδοση ένα εξαιρετικά δύσκολο και χρήσιμο έργο. Ξεκινώντας από τα διεθνή κινήματα της αφηρημένης τέχνης, περνά στην εξειδίκευση του θέματος στην Ελλάδα. Κατόπιν αναλύει προβλήματα της «αφαίρεσης», όπως η κατάργηση της θεματολογίας, η αντίληψη του χώρου, του χρώματος κτλ. Το βιβλίο είναι εξαιρετικά επιμελημένο και περιλαμβάνει ενδιαφέρον εικονογραφικό υλικό, καθώς και χρονολογικούς πίνακες που αφορούν τη σχετική παραγωγή έργων στο διεθνή και στον ελληνικό χώρο.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΙΑΛΛΗΣΜΑΣ

Εισαγωγή στην ποίηση του Γιάννη Ρίτσου

Εκδ: Επικαιρότητα, Αθήνα 1981

Μελέτη παράλληλη της ζωής και του έργου του ποιητή καταφέρνει να σχεδιάσει με σαφήνεια το ποιητικό και το ανθρωπινό-του πρόσωπο. Το βιβλίο περιέχει επιλογή βιβλιογραφίας και ιδιαίτερα χρήσιμο χρονολογικό πίνακα των ποιημάτων του Ρίτσου που το κάνουν κατάλληλο βοήθημα για όσους θέλουν να γνωρίσουν καλύτερα το ποιητικό έργο του Γιάννη Ρίτσου.

ΦΩΤΙΑΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ:

Ενθυμήματα

Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1981

Ο συγγραφέας Φ.Δ. παρουσιάζει τα πιο σημαντικά γεγονότα του αιώνα-μας, κάνοντας μια ανασκόπηση, όπου, μας φανερώνει πώς αυτά επέδρασαν σ' όσους τα έζησαν. Σκιαγραφεί τη ζωή στη Σμύρνη και στην πεδιάδα του Μαιάνδρου, όπου ο πατέρας-του, ο ποιητής Αλέκος Φωτιάδης, είχε κτήμα. Μας περιγράφει το Διχασμό του 1914 - 1919 όπως τον είδε και τη Μικρασιατική εκστρατεία που τη γνώρισε, σα στρατιώτης, από την πρώτη μέρα ως την καταστροφή. Παραθέτει μαρτυρίες απλών ανθρώπων για τους νεκρούς, καθώς και τους πρόσφυγες, που κατόρθωσαν ν' απομειωθούν και να συμβάλλουν αποφασιστικά στους αγώνες για την εθνική επιβίωσή-μας. Περιγράφει την παλιά Αθήνα σ' αντίθεση με τη σημερινή μεγαλούπολη.

ΕΙΡΗΝΗ ΠΑΠΑΓΩΑΝΝΟΥ

Ασύνδετα κι αντίρροπα

Εκδ: Δωδώνη, Αθήνα - Γιάννινα 1981

Μια αξιολογική σειρά διηγημάτων, που κυμαίνεται μεταξύ μιας παραδοσιακής γραφής και ενός σύγχρονου προβληματισμού. Η Ε.Π., γνωστή και από παλιότερα πεζογραφική-της δουλειά, έ-

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

η θεωρία
της αργοσχολής
ταξής

THORSTEIN VEBLEN

Κλασικό κι επίκαιρο έργο που μαστιγώνει την κενόζητα της καπιταλιστικής φιλοσοφίας και την απανθρωπιά των κάθε λογής εξουσιαστών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ

Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112

τηλ.: 52.46.241

φανερὰ χαρίσματα: διήγηση άνε-
τη, ανάπτυξη του μύθου ενδιαφέ-
ρουσα και μια γλώσσα άμεση και
διαυγή.

ΑΛΕΚΟΣ ΚΟΥΤΣΟΥΚΑΛΗΣ

Οι θεμελιωτές του Μαρξισμού
Καρλ Μαρξ και Φρίντριχ Έγκελς
Εκδ: Επικαιρότητα, Αθήνα 1981

Το έργο του Κ. Κουτσούκαλη
είναι ένα είδος ιστορικού χρονι-
κού της δράσης των δυο μεγάλων
στοχαστών του 19ου αιώνα. Πα-
ρακολουθεί τόσο τα βιογραφικά
στοιχεία, όσο και την εργογρα-
φία μέσα στα ιστορικά γεγονότα
της εποχής.

Γραμμένο με την κλασική μέ-
θοδο της κομμουνιστικής φιλο-
λογίας, το βιβλίο διαβάζεται άνε-
τα και ευχάριστα, και οπωσδή-
ποτε έχει πολλές πλευρές των γε-
γονότων με ενδιαφέρουσες πλη-
ροφορίες.

ΑΡΙΣΤ. ΒΟΥΓΙΟΥΚΑΣ

Το γλωσσικό μάθημα
Εκδ: Νικόδημος, Αθήνα 1981

Πρόκειται για ένα είδος «μανι-
φέστου» ή κειμένου «επείγουσας
ανάγκης» για την αντιμετώπιση
των προβλημάτων διδασκαλίας
του γλωσσικού μαθήματος στην
εκπαίδευση. Αναζητούνται και
εντοπίζονται οι αιτίες που δια-
μόρφωσαν και διαιωνίζουν το
πρόβλημα και ακολουθούν προ-
τάσεις για μια νέα αντιμετώπιση.

Το δοκίμιο δημιουργεί την αί-
σθηση μιας συγκροτημένης και

δοκιμασμένης στην πράξη σκέ-
ψης και την παρουσία ενός προο-
δευτικού κριτηρίου. Τα περιεχό-
μενα του βιβλίου συμπληρώνο-
νται με μια αναφορά στα προ-
βλήματα της έκθεσης ιδεών και
της παιδικής λογοτεχνίας, και
κλείνουν με μια εκτεταμένη βι-
βλιογραφία για τα θέματα που
πραγματεύεται το κείμενο.

ΜΑΧΗ ΜΟΥΖΑΚΗ

Άλλες ημιπληγίες
Αθήνα 1981

Τρεις ενότητες ποιημάτων α-
ποτελούν τη συλλογή αυτή της
Μάχης Μουζάκη. Μια περιπλά-
νιση από τη «Νιού Γιόρκ» ως την
Αθήνα με παράλληλες μεστές α-
ναφορές στο Χάρλεμ, τους φό-
νους των μικρών νέγρων στην Α-
τλάντα, αλλά και στο «νέφος»
που «Το σπέρμα-του / εκτοξεύει
/ στις εφημερίδες» συνθέτουν κα-
τά κύριο λόγο τα ποιήματα αυτά
που είναι γραμμένα με το γνωστό
ύφος της Μ.Μ.

Και κάπου εκεί η θύμηση του
λογοτέχνη Περικλή Γιαννόπου-
λου — που πνίγηκε προχωρών-
τας με τ' άλογό-του στη θάλασ-
σα — να προβάλλει.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΗΣ

Θέατρο-Τόμος Γ'
Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1981

Τρία θεατρικά έργα που ανεβά-
στηκαν από το Θέατρο Τέχνης
του Κάρολου Κουν περιλαμβά-
νονται σ' αυτό τον τόμο. Πρόκει-
ται για τα:

«Πρόσωπα για βιολί
και ορχήστρα» (πρωτοπαίχτηκε
το χειμώνα 1975-1976), «Τα τέσ-
σερα πόδια του τραπεζιού» (χει-
μώνας 1978-1979) και «Ο μπαμ-
πάς ο πόλεμος» (Ιούνιος 1980).

Το πρώτο έργο αποτελείται α-
κτα με βασικό σημείο αναφοράς-
τους τις δικτατορίες και τη νοο-
τροπία που τις προετοιμάζει — ή
οδηγεί σ' αυτές. Το δεύτερο είναι
μια διασκεδαστική κοινωνική
αλληγορία ενώ το τρίτο με αφορ-
μή ένα πραγματικό επεισόδιο της
ελληνιστικής εποχής προχωρεί
στην αποκάλυψη των μηχανι-
σμών που υποθάλπουν τον πόλε-
μο.

Η έκδοση συμπληρώνεται με
φωτογραφίες και από τις παρα-
στάσεις, καθώς και με κριτικές
που γράφτηκαν γι' αυτές στον Α-
θηναϊκό Τύπο.

ΑΝΝΑ-ΜΑΡΙΑ ΠΕΪΣΟΝ

Διακόσμηση
Εκδ: Μαλλιάρη — Παιδεία, Αθή-
να 1981

Η συγγραφέας μας δίνει με το
βιβλίο αυτό βασικές αρχές της
διακόσμησης και κάποιες ιδέες
για να αυτενεργήσουμε. Χρήσιμο
βιβλίο για τους αρχάριους, αλλά
και για όσους θέλουν να βρουν
κάποιες οικονομικές και ευχάρι-
στες λύσεις. Το ελάττωμα, ίσως,
του βιβλίου είναι ότι προϋποθέτει
άνετους χώρους, που δεν είναι —
στην πλειοψηφία — οι χώροι των
σπιτιών-μας.

Μόλις Κυκλοφόρησε

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΖΑΔΕΣ, Αλβα-
νική Ραψωδία, Το βιβλίο της Ει-
ρήνης, Εκδ: Μνήμη, Αθήνα 1981.

ΤΡΥΦΩΝ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ, Μετά
ή 29η, Εκδ: Ιωλκός, Αθήνα 1982.

ΝΙΚΟΣ ΧΡΙΣΤΑΓΓΕΛΟΥ ΛΕΥ-
ΚΑΔΙΤΗΣ, Κρητιδογραφία Εκδ:
Δωδώνη, 1981.

ΤΑΣΟΣ ΚΟΥΚΗΣ, Στίχοι σοβα-
ροί και αστείοι, Αθήνα — Λιβα-
δειά 1981.

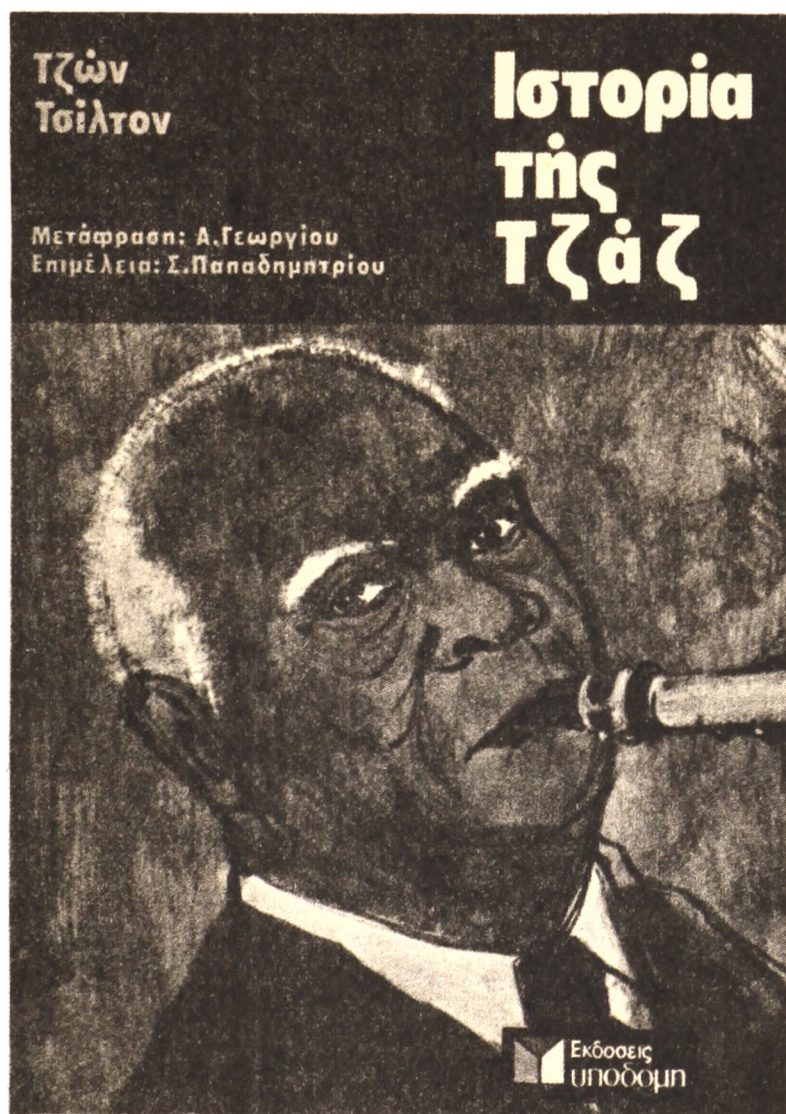
ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΧΑΤΖΗΓΙΑΝ-
ΝΙΟΥ, Υποψίες, Β' έκδοση, Μυ-
τιλήνη 1980.

ΓΕΩΡΓΗ ΔΙΑΜΠΟΝ, Εργοστά-
σιο παστών «Ο Παρθενών», Αθή-
να 1981.

Ε.Γ. ΑΣΛΑΝΙΔΗΣ, Αναχώρησις
δια την εκατοστή πρώτην πόλιν,
Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1981.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΥΛΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩ-
ΤΟΠΟΥΛΟΣ, Αποφταίγματα,
Εκδ: Καστανιώτη, Αθήνα 1981.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ — ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ

Κυκλοφορεί

- Μετάφραση: Άρις Γεωργίου
- Επιμέλεια: Σάκης Παπαδημητρίου
- Με 72 εικόνες
- Περιλαμβάνει ακόμη:
Γλωσσάρι όρων της τζαζ
Επιλογή Δισκογραφίας
Επιλογή Βιβλιογραφίας
Αναλυτικό Ευρετήριο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ — 3ης Σεπτεμβρίου 22 — τηλ. 5234790

ΧΡΟΝΙΚΟ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

της Ντόρας Ηλιοπούλου - Ρογκάν

Η τελευταία δουλειά του Τ. Σουγιούλ

Προχωρώντας ακόμη πιο πέρα από ό,τι στην αμέσως προηγούμενη-του φάση ο Τ. Σουγιούλ κατόρθωσε να εκφραστεί εδώ, δίχως όμως παράλληλα να αναγκαστεί να αλλάξει θεμελιακά τον «τρόπο»-του. Οι στιβαρές, σχηματικές, αλλά και συνάμα πολύ ζωντανές — παρά την ηθελημένη «ουδετερότητα»-τους — μορφές-

του στέκουν τεκμήρια της ευαισθησίας με την οποία ο ίδιος ο καλλιτέχνης έχει αντιμετωπίσει το σύγχρονο περιβάλλον και τις αντιδράσεις των ανθρώπων σε αυτό. Με μια έντονη προσωπικότητα προικισμένες οι φιγούρες-του υποβάλλουν μέσ' από τη στάση, το παράστημα, τις κινήσεις όσο ηθελημένα επαναληπτικές και αν είναι οι τελευταίες κά-

τι το άμεσο από τον ψυχικό κόσμο των απεικονιζομένων, και το κυριότερο επιβάλλουν και στο θεατή μια έντονη εντύπωση από το ερέθισμα που προκαλεί τις αντιδράσεις αυτές. Στην τελευταία αυτή δουλειά του Σουγιούλ επισημαίνει κανείς ότι ο καλλιτέχνης κατέκτησε την ωριμότητα και αυτό γιατί κατόρθωσε να εκφραστεί με έναν απόλυτα προσωπικό τρόπο: τρόπο που οδηγεί στο αποκορύφωμά-τους τις αρετές που είχε ήδη επιδείξει από τα προηγούμενα χρόνια της σταδιοδρομίας-του. Γκαλερί «Ωρα», Ξενοφώντος 7.

Τα Γλυπτά του Γιωτόπανου

Ο γιατρός - γλύπτης κατορθώνει με τα γλυπτά-του σε μπρούντζο και σε πέτρα να μας πείσει ολότελα για τις καλλιτεχνικές-του ικανότητες και για την προικισμένη-του φαντασία. Πετυχαίνει στα γλυπτά που έχει εμπνευστεί από τον κόσμο της θάλασσας, των εντόμων και των πουλιών να τους χαρίσει μια ξεχωριστή προσωπικότητα μέσ' από την κίνηση που υποβάλλει εδώ ακόμη και στην πιο απειροελάχιστη λεπτομέρειά-τους. Έργα όπως η Οργή, το Αδιέξοδο, η Βίδα, η Προσφορά εκφράζουν στο έπακρο και τις καλλιτεχνικές σε ό,τι αφορά το μετιέ ικανότητες του δημιουργού, αλλά και τη μεγάλη-του ευαισθησία στην καίρια ψυχολογηση ορισμένων καταστάσεων, συνθηκών και βιωμάτων. Γκαλερί «Τρίτο Μάτι», Λουκιανού 21β.

Γιάννη: Ενέργεια

Το Περιβάλλον του Γλύπτη Γιάννη

Μια δουλειά εμπνευσμένη από τη διεργασία της φθοράς και της ακάματης αναπαραγωγής του ανθρώπινου είδους που εγγυάται για τη συνέχιση των καταστροφών. Συνθέσεις - κατασκευές φτιαγμένες από ευτελή υλικά, ντενεκέδες, τούβλα — ένα σωρό συντρίμια — και ανάμεσά-τους το επαναληπτικά προβλημένο γυναικείο στήθος: σύμβολο της γονιμότητας. Στις μονοτυπίες που προβάλλει στον ίδιο χώρο ο καλλιτέχνης έχει αποκρυπτογραφήσει συνειρμούς και εντυπώσεις από το ολοκαύτωμα των Εβραίων με έναν τρόπο απόλυτα προσωπικό, μια ποικιλία στις προτεινόμενες λύσεις και ένα άψογο μετιέ. Γερμανικό Ινστιτούτο Γκαίτε, Ομήρου 16.

Η Ζωγραφική του Τ. Σινόπουλου

Πρόκειται και πάλι για μια ποίηση φιλοτεχνημένη με πλαστικό και με σινική μελάνη. Η «Πέτρα» που στάθηκε ο κύριος πόλος έλξης του ποιητή ζωγράφου βρίσκεται εδώ μετουσιωμένη σε ερέθισμα για συνθέσεις ευρηματικές — σχεδόν οργανικές σε υφή — που τεκμηριώνουν στην κάθε περίπτωση μια πολύ έντονη προσωπικότητα. Σε εκείνα τα έργα όπου επικρατεί μια παχύρρευστη «κύλη» σε τόνους του γκρι, και άλλες χρωματικές νύξεις σε ροζ, λευκό, υποκίτρινο και μαύρο ο Σινόπουλος πείθει μια ακόμη φορά για τις μέσ' από τη ζωγραφική εκφραστικές δυνατότητές-του. Δυνατότητες που αποκαλύπτουν μιαν έντονη, ποιητική ευαισθησία, και, στον εικαστικό χώρο. Η έκθεση πραγματοποιείται στο Γαλλικό Ινστιτούτο.

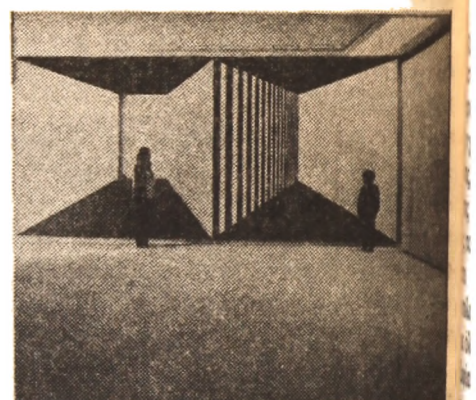
Η τελευταία δουλειά του Γ. Μιχαηλίδη

Ο Μιχαηλίδης κατόρθωσε εδώ και χρόνια να αποκρυπτογραφήσει τα βιώματά-του και τα ερεθίσματά-του με έναν απόλυτα προσωπικό τρόπο στα πλαίσια της αφαιρεσης. Η εκπληκτική ευαι-

σθησία-του στο χρώμα ενισχύει στις συνθέσεις-του το γνώρισμα της μοναδικότητας. Διφορούμενα, αινιγματικά σχήματα ενορχιστρώνονται σε συνθέσεις γεμάτες ποίηση που υποβάλλουν στην κάθε περίπτωση το θεατή. Γκαλερί «Έψιλον-ΜΙ», Βόλος.

Η Έκθεση και το Περιβάλλον της Ο. Ζούνη

Η νεότερη δουλειά της Ζούνη, όπως μας παρουσιάζεται στην έκθεσή-της στην γκαλερί «Μέδουσα», χαρακτηρίζεται από μια μεγαλύτερη απελευθέρωση από την προηγούμενή-της: απελευθέρωση που εκφράζεται με πιο έντονα χρώματα και με μια πιο «άτακτη» από ότι στο παρελθόν αντιμετώπισή-τους σε σχέση με τα γεωμετρικά σχήματα. Η καλλιτέχνης κατορθώνει ακόμη να αξιοποιήσει τα οπτικά-της ευρήματα μέσ' από την επιλογή των χρωμάτων: Επιλογή που χαρακτηρίζεται από μια πολύ έντονη ευαισθησία. Σε σχέση με τις προηγούμενες αναζητήσεις-της οι τωρινές συνθέσεις της ζωγράφου χαρακτηρίζονται από μια πολύ πιο έντονη πλαστικότητα και συνάμα τεκμηριώνουν τις ανεξάντλητες δυνατότητες που της παρέχουν η βαθιά-της ευαισθησία, η συνέπεια και η ουσιαστική-της αγάπη για το λειτουργημά-της.

Το Περιβάλλον της ίδιας στη Σύγχρονη Χαρακτική αποτελεί ένα ευρηματικό σε οπτικά παιχνίδια έργο. Πρόκειται για μια σύνθεση που κατορθώνει να αλλάξει και να διαφοροποιήσει στο έπακρο τις διαστάσεις του χώρου στον οποίο βρίσκεται.

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαθητό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο - Διδασκαλία και επίβλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλατε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Π. Εύθυμιου

Βαλσαμώνος 4 και 'Ασκληπιού τηλ. 6447830 - 3635419.

● Ένα «νέο» στοιχείο ήρθε να προστεθεί στην «υπόθεση Κυρίτση» μετά την αποφυλάκιση (με την επιλογή της «απονομής χάριτος») των τριών πολιτικών κρατούμενων — απεργών πείνας — Φ. Κυρίτση, Γ. Σκανδάλη και Κ. Μοίρα, που κάθε άλλο παρά «νέο» είναι: για την Σοφία Κυρίτση όχι μόνο εξακολουθεί να υφίσταται το καθεστώς της τακτής υποχρεωτικής δήλωσης παρουσίας στην Αστυνομία δυο φορές το μήνα, αλλά της απαγορεύτηκε η έξοδος από την Ελλάδα και της κατακρατήθηκε και το διαβατήριο.

Δημοσιεύουμε την σχετική καταγγελία με τη μορφή «ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΑ ΚΥΡΙΤΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΥΠΟ» από τις 27 Ιανουαρίου 1982.

«Στις 26.1.1982 απαγόρευσαν στην Σ. Κυρίτση την έξοδο της από την Ελλάδα κατεβάζοντάς την από το τραίνο στα σύνορα Ελλάδας και Γιουγκοσλαβίας. Επίσης της κατακράτησαν το διαβατήριο.

Έξι μήνες από την αποφυλάκιση της Σοφίας Κυρίτση, κι ενώ έχει δοθεί χάρη στον Φ. Κυρίτση, μετά από απεργία πείνας 53ων ημερών, οι διώξεις σε βάρος της Σοφίας ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΙ.

Υποχρεωτική παρουσία της στην αστυνομία κάθε 1η και 15η κάθε μηνός, απαγόρευση εξόδου από την χώρα, έλεγχος στην διαμονή της, είναι η υπό όρους απόλυση της από τις φυλακές. Σ' αυτούς τους περιορισμούς προτίθεται και τριετής στέρηση των πολιτικών της δικαιωμάτων, με όλες της τις συνέπειες.

Η Σοφία Κυρίτση αρνείται την υποχρεωτική παρουσία στην αστυνομία και όλους τους όρους της αποφυλάκισής της. Για το βάρος η υπόθεση δεν έχει τελειώσει και οι διώξεις διαρκούν μειώτες. Είμαστε υποχρεωμένοι κι αποφασισμένοι να υπερασπίσουμε τα δικαιώματά μας και να ζήσουμε. Δεν χόρτασε το βάρος από τις πολύχρονες φυλακίσεις μας και τα μαρτύρια πολλών χρόνων, μα συνεχίζει να ντου και πάντα την ίδια τακτική.

Επιθυμούμε να κάνουμε σ' όλο μας γνωστές τις συνεχιζόμενες διώξεις μας και συνεχίζουμε τον αγώνα για τα αναφαίρετα δικαιώματά μας».

ΣΟΦΙΑ ΚΥΡΙΤΣΗ
ΦΙΛΙΠΠΑΣ ΚΥΡΙΤΣΗΣ

● Με την ίδια ημερομηνία της (27 Ιανουαρίου 1982) η Σοφία Κυρίτση απηύθυνε επιστολή στον Υπουργό Δικαιοσύνης Στάθη Αλεξανδρή — στην οποία όπως μάθαμε δεν δόθηκε, το παρόν τουλάχιστον, α-

πάντηση — επισημαίνοντας ορισμένες οφθαλμοφανείς ανακολουθίες:

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
Κ. ΣΤΑΘΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΗ
Κύριε:

Σας κάνω γνωστή την απόφασή μου να μη συνεχίσω την υποχρεωτική παρουσίασή μου στην αστυνομία κάθε 1η και 15η του μηνός.

Δεν αποδέχομαι πια την απόλυσή μου από τις φυλακές «με όρους» γιατί την θεωρώ αναφαίρετο δικαίωμά μου.

Εσείς οι ίδιοι σαν αντιπολίτευση επανειλημμένα υποστηρίζατε το άδικο της υπόθεσης, για την οποία κρατούμασταν στις φυλακές εγώ και ο Φίλιππος Κυρίτσης. Εσείς οι ίδιοι σαν αντιπολίτευση εκφράσατε την αντίθεσή σας και διαμαρτυρηθήκατε για τις συνθήκες κρατήσεώς μας στις φυλακές.

Μετά από απεργία πείνας 53ων ημερών των συντρόφων Φ. Κυρίτση, Γ. Σκανδάλη και Κ. Μοίρα τους δώσατε «χάρη» ώστε να αποφυλακιστούν. Και τώρα σας κάνω μια ερώτηση: Η χάρη αφορούσε μόνο τα συγκεκριμένα πρόσωπα που με την απεργία πείνας τους σαν ανάγκασαν να πάρετε μέτρα και να τους αποφυλακίσετε; Αυτό δείχνει το γεγονός ότι ενώ εγώ και ο Φίλιππος Κυρίτσης είμαστε στην ίδια υπόθεση και με τις ίδιες κατηγορίες, στον μεν Φίλιππο Κυρίτση δίνετε χάρη ενώ για μένα εξακολουθούν οι διώξεις. Ενώ στον Κ. Μοίρα δίνετε χάρη, ο Γ. Ταπούτης από την ίδια υπόθεση εξακολουθεί να βρίσκεται στις φυλακές και μάλιστα στις περιβόητες για την απανθρωπιά τους Πειθαρχικές Φυλακές Κέρκυρας.

Με όσα κάνετε μέχρι τώρα δίνετε την εντύπωση ότι το αληθινό πρόσωπο δεν διαφέρει πολύ από της προηγούμενης κυβέρνησης, παρά τους αντίθετους ισχυρισμούς σας.

Τα νόμιμα μέσα για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων μου είναι στα χέρια σας και στη διάθεσή σας.

Σταματείστε, επιτέλους, να με σπρώχνετε να μεταχειριστώ μέσα που ίσως εξ αντικειμένου σας αναγκάσουν να εκφράσετε τις πραγματικές προθέσεις σας.

Για τα παραπάνω και για πολλούς άλλους λόγους ζητάω από το Υπουργείο Δικαιοσύνης να προβεί στις κατάλληλες ενέργειες, ώστε να πάψουν να ισχύουν οι «όροι» της απόλυσής μου, να μου αποδοθούν τα για 3 χρόνια στερημένα πολιτικά μου δικαιώματα και να πάψουν οι διώ-

ξεις που υφίσταμαι αδιάκοπα τα τελευταία 4 χρόνια.

Περιμένοντας την αποδοχή των παραπάνω

Σοφία Κυρίτση

● Τέλος οι δυο από τους τρεις αποφυλακισμένους — ο Φ. Κυρίτσης και ο Γ. Σκανδάλης — διευκρινίζουν με ένα κείμενο-«ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ «ΧΑΡΗ» ΠΟΥ ΤΟΥΣ ΔΟΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ» (από τις 6 Ιανουαρίου 1982) την στάση τους και κάνουν τη δική τους ανάλυση της πολιτικής επιλογής της κυβέρνησης να τους αποφυλακίσει με την «απονομή χάριτος» κι όχι με την χορήγηση πολιτικής αμνηστείας.

Σημειώνουμε ότι το ANTI έχει αναφερθεί δυο φορές τουλάχιστον στο θέμα αυτό μέσα από τη στήλη της Βουλής του συνεργάτη μας Πέτρου Στάγκου: στο τεύχος αρ. 194 («Η απεργία πείνας Σκανδάλη-Μοίρα-Κυρίτση: το παιχνίδι με τον θάνατο και με την εξουσία — Μια ερώτηση που δεν έγινε...») και στο τεύχος αρ. 196 («Λύσεις» και βολέματα μακριά απ' τη Βουλή).

Η αποφυλάκισή μας στις 24 Δεκέμβρη 1981 μετά από την απεργία πείνας των 53 ημερών (από τις 30.10.1981) ήταν κατάκτηση των πολύχρονων αγώνων-

Συνέχεια για την «υπόθεση Κυρίτση»

μας και της συμπαράστασης του κόσμου που κατορθώσαμε να εξασφαλίσουμε εξ αιτίας τους.

Δεν ήταν εφαρμογή μιας γενικότερης πολιτικής της κυβέρνησης ενάντια στους κατασταλτικούς θεσμούς της προηγούμενης κυβέρνησης της ΝΔ, θεσμοί οι οποίοι παγιώθηκαν με την συγκαλυμμένη αποδοχή τους από τα κόμματα που επί κυβέρνησης Νέας Δημοκρατίας ήταν αντιπολίτευση. Όταν αυτοί οι νόμοι και θεσμοί παγιώνονταν σαν όπλο του αστικού κράτους ενάντια στο επαναστατικό κίνημα, η αντίδραση της αντιπολίτευσης ήταν χλιαρή και αόριστη, ενώ στο χέρι της αντιπολίτευσης ήταν να καλέσει σε κινητοποιήσεις ενάντια σ' αυτήν την αστυνομική θωράκιση του αστικού καθεστώτος και μ' αυτόν τον τρόπο να εμποδίσει την θεσμοθέτηση τέτοιων νόμων και θεσμών...

Η άρνηση της κυβέρνησης να μας χορηγήσει πολιτική αμνηστεία (πράγμα που ήταν το αίτημα της απεργίας πείνας μας) τόσο σε εμάς όσο και στους υπόλοιπους κρατούμενους για πολιτικές κατηγορίες (Καλαποδούλος, Καραμπατάκης, Ταπούτης) και η καταφυγή της σε χουντικό νόμο του 1968 προκειμένου να μας αποφυλακίσει, μό-

νο εμάς τους τρεις απεργούς πείνας, όταν πια δεν μπορούσε να μας κρατήσει άλλο στην φυλακή, αφήνοντας τους υπόλοιπους μέσα στην φυλακή, αποδείχνει και τις προθέσεις της απέναντι στους φασιστικούς νόμους 495/76, 774/78, ΚΑΙ ΣΤΑ ΘΥΜΑΤΑ-ΤΟΥΣ. Τις προθέσεις της νέας κυβέρνησης να διατηρήσει ή να βελτιώσει προς το συμφέρον του αστικού κράτους τέτοιους ιδιώνυμους νόμους και θεσμούς αποδείχνει και η μέχρι τέλος άρνησή της να μας αναγνωρίσει σαν πολιτικούς κρατούμενους.

Αυτή η αρνήσή της ήταν η αιτία που οδήγησε την κυβέρνηση να παρουσιάσει την αποφυλακισή μας σαν ανθρωπιστική πράξη και όχι πολιτική.

Η ίδια άρνηση της νέας κυβέρνησης να μας αναγνωρίσει σαν πολιτικούς κρατούμενους αναγκάζει και την συντρόφισσά μας Σοφία Κυρίτση να υφίσταται μεταχείριση ποινικής κρατούμενης που αποφυλακίστηκε με όρους, δηλ. η ζωή της να αστυνομεύεται καθημερινά με παρουσίες στην αστυνομία και πολλούς περιορισμούς και να βρίσκεται έτσι κάτω από καθεστώς διαρκούς απειλής νέας σύλληψης αν παραβεί τους απαράδεκτους αυτούς περιορισμούς, όπως βρισκόμαστε και εμείς, όσο συνεχι-

ζουμε να διεκδικούμε την πολιτική (και όχι ανθρωπιστική) δικαίωση των αγώνων μας, που είναι και δικαίωση κάθε επαναστατικής πρωτοβουλίας και αγώνα ενάντια στο αστικό καθεστώς της ανισότητας, της καταπίεσης και της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο.

Όσοι μας συμπαράστηκαν στην διάρκεια των πολύχρονων αγώνων μας για την κατάκτηση της ελευθερίας πρέπει να μην εφησυχάζουν αλλά να συμβάλουν στην ολοκλήρωση του αγώνα μας, με την αποφυλάκιση των υπολοίπων πολιτικών κρατούμενων, την κατάργηση των απαράδεκτων αστυνομικών περιορισμών εναντίον της Σοφίας Κυρίτση, την κατάργηση των ιδιώνυμων νόμων, και την διώξη των φυσικών, τουλάχιστον, αυτουργών των διώξεων και βασανιστηρίων μας, οι οποίοι βρίσκονται ακόμα στις θέσεις τους μέσα στον κρατικό μηχανισμό και γίνονται καθημερινά υπεύθυνοι νέων εγκλημάτων ενάντια σ' αυτούς που δεν εξασφαλίζουν την συμπαράσταση του κόσμου (όπως συμβαίνει με τους ποινικούς κρατούμενους). Και έτσι αφήνονται εγκατελειμμένοι στα νύχια του αιμοβόρου και αδίσταχτου αστικού κρατικού μηχανισμού.

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Κεντρική Διάθεση:
Εκδόσεις Τουλούπα
Χαρ. Τρικούπη 13
Τηλ. 36.14.867

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Ιδιαίτερα μαθήματα
καθώς και σε ομάδες
τριών μαθητών
από πεπειραμένο καθηγητή
Τηλ. 726.107

ΙΤΑΛΙΚΑ

Ιδιαίτερα μαθήματα
για υποψήφιους
σε Ιταλικά Πανεπιστήμια
Τηλ. 32.55.330 - 25.16.470

ΣΑΝΤΕ ΝΟΤΑΡΝΙΚΟΛΑ

Η ΑΔΥΝΑΤΗ ΑΠΟΔΡΑΣΗ

Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

Πρέπει επιτέλους να σχιστεί ο πέπλος που κρύβει πίσω-του τις πολύχρονες φυλακίσεις και τα μαρτύριά-μας, για να αποκλειστεί η επανάληψη παρόμοιου εγκλήματος ενάντια σε μας και σ' όλους αυτούς που αγωνίζονται για την κατάργηση της καταπίεσης και της εκμετάλλευσης. Όποιος αγνοεί την ιστορία υποχρεώνεται να την ΞΑΝΑΖΗΣΕΙ. Γ. ΣΚΑΝΔΑΛΗΣ — Φ. ΚΥΡΙΤΣΗΣ

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

● Από το Νεοχώριον Γυθείου, ο αναγνώστης-μας Δ. Σ. Λικάκος, οργισμένος με την αναξιοπιστία της χουντοφυλλάδας «Ελεύθερη Ώρα» και με τα ψεύδη-της, σχετικά με την Αντίσταση και τον Εμφύλιο, γράφει:

Όσο για τα εγκλήματα από το '41 ως το '49, σας λέω ότι στη Λακωνία έχουν σκοτωθεί ελάχιστοι Δεξιοί και αυτοί ήταν στενοί συνεργάτες των Γερμανών. Αντίθετα οι Δημοκράτες που εκτελέστηκαν ήταν χιλιάδες. Μια απογραφή που θα αναλάμβανε να κάνει το επίσημο κράτος θα αποδείκνυε πόσο πολλά γυναικόπαιδα δημοκρατικών οικογενειών εκτελέστηκαν, πόσοι βιασμοί γυναικών και ανηλίκων κοριτσιών έγιναν από τους γερμανοντυμένους Δεξιούς, πόσα δημοκρατικά σπίτια παραβιαστήκανε τη νύχτα, πόσα ζώα έκλεψαν — πρόβατα, βόδια, ακόμη και γαϊδάρους — και τα πούλησαν οι Έλληνες φασίστες στα σφαγεία του Πειραιά...

Αυτά σας τα λέει ένα γέρος Μανιάτης που τ'έζησε και τα είδε με τα δικά-του μάτια.

Συνεχίζοντας την ανάγνωση της αποκαλυπτικής αυτής επιστολής, ο γέροντας αυτός Μανιάτης με παραβολικό τρόπο, αλλά βαθιά αυθεντικό, γράφει για τα όσα συμβαίνουν στις μέρες-μας.

Σήμερα στο σταύλο της ελληνικής Βουλής βρίσκονται τρία πολιτικά σελωμένα άλογα. Το ένα είναι μαύρο, το άλλο κόκκινο και το τρίτο είναι το άσπρο άλογο του ελληνικού λαού. Ο λαός το εμπιστευτήκε στον ηγέτη του ΠΑΣΟΚ Αντρέα Παπανδρέου, επειδή πείσθηκε από τις υποσχέσεις-του. Αν ο εκδότης της χουντοφυλλάδας και οι προδότες που υποστηρίζει κατόρθώσουν να γκρεμίσουν το άσπρο άλογο με τον καβαλάρη-του, τότε τα δυο άλογα που θα μείνουν, φρενιασμένα θα αναζητήσουν το νέο καβαλάρη. Το μαύρο θα ποδοπατήσει το λαό, τη μάνα Ελλάδα. Αν πάλι χυμήξει ο καβαλάρης με το κόκκινο άλογο, τότε άρχοντες, πράκτορες του πλούτου, πληρωμένοι εκδότες σαν του λόγου-του, θα τελειώσουν οριστικά την καριέρα-τους...

Ας τα σκεφτούν καλά όλα αυτά.

Δ. Σ. Λικάκος

ΒΩΜΟΛΟΧΙΑ, ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ, ΤΙ;

● Η ζωγάφος Αλέκα Χελιώτου - Κόντη θέτει ένα πρόβλημα:

Φίλοι,

Προσωπικά δεν θα διαφωνήσω στην άποψη να καταργηθεί η υποκρισία της επαρχιακής αστικής ηθικής που διατυπώνεται στο τεύχος του «ΑΝΤΙ» 196, σελ. 45 με τίτλο «Μουσικές Ταξιαρχίες» θα διαφωνήσω όμως οπωσδήποτε με τις βωμολοχίες — ξενόφερτες κι αυτές — στο τραγούδι-μας το οποίο δεν έχει κι λίγο κακοπάθει τελευταία. Το ό,τι ο καθένας-μας βρίζει, σίγουρα. Όταν όμως τραγουδάμε ή ακούμε κάτι ο αισθητικός πυρήνας μετατοπίζεται σε διαφορετικό επίπεδο. Αν δεν ήταν έτσι, αλλοίμονο. Δεν πρόκειται λοιπόν για μικροαστική αντίληψη η απόρριψη αυτών των φράσεων στο τραγούδι, γιατί κάθε είδος τέχνης διαμορφώνει αισθητική.

Να γινόμαστε καλύτεροι λοιπόν κι όχι χειρότεροι.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Αλέκα Χελιώτου-Κόντη

ΑΝ ΔΕΝ ΠΑΙΝΕΣΣΕΙΣ ΤΟ ΣΠΙΤΙ-ΣΟΥ...

● Με αφορμή την περίπτωση του στρατηγού Γ. Καρούσου, ο αναγνώστης-μας Νίκος Καρούσος μας γράφει τόσο για τις Ένοπλες Δυνάμεις, όσο και για την περίπτωση του στρατηγού Γ. Καρούσου και την αποκοπή-του από το στράτευμα:

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,

Έγινε ταμπού, στα χρόνια που ακολούθησαν τη χούντα, με αποτέλεσμα να μη σχολιάζεται απ' τον Τύπο, το τόσο σοβαρό θέμα των κρίσεων και αλλαγών στα ανώτερα κλιμάκια και την ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων της χώρας. Ίσως αυτό έχει κάποια λογική την ενότητα και ομοψυχία των ΕΔ εν όψει εξωτερικών κινδύνων, που τεχνητά ή όχι δεν έλειψαν στα χρόνια αυτά για τη χώρα-μας. Ίσως κρύβει και κάτι άλλο: έναν ενδόμυχο φόβο, που εφησυχάζεται εύκολα με την κρυφή ελπίδα, πως όσο δεν τους ενοχλούμε δεν θα ξανατολήσουν να διασαλεύσουν τη δημοκρατική τάξη και ομαλότητα.

Όπως και να 'χει το πράγμα, θα σεβαστώ τη στάση αυτή, που πέρα από τη ΝΔ που είχε συμφέρον να την καλλιεργεί, σαν κυβέρνηση τότε, αποδέχτηκαν σιωπηρά και τα άλλα κόμματα της αντιπολίτευσης. Θα αποφύγω έτσι να ρωτήσω, αν και ο πειρασμός είναι μεγάλος, για ορισμένους από τους σημερινούς ηγέτες, που βρίσκονταν και ποιά θέση κράτησαν τους χαλεπούς εκείνους καιρούς της εφτάχρονης σκλαβιάς.

Δεν μπορώ όμως να μην αναρωτηθώ για τις αποστρατείες α-

ξιωματικών, με αγωνιστικές περιγαιμένες κερδισμένες στα πεδία των μαχών, με ηγετικά και στρατιωτικά προσόντα αναμφισβήτητα και τέλος με ήθος και πίστη στους δημοκρατικούς θεσμούς καταξιωμένα στις φυλακές και τις εξορίες της χούντας. Από τις τελευταίες κρίσεις, και μάλιστα από δημοκρατική κυβέρνηση ξεχωρίζει η περίπτωση του Γεωργίου Καρούσου.

Ταγματάρχης στις 21 Απρίλη το '67, σαν αξιωματικός επιχειρήσεων στη μονάδα-του, πέταξε το φάκελλο του «ΠΡΟΜΗΘΕΑ» κατ'αμμουτρα στους πραξικοπηματίες με τα λόγια: «Κύριοι δεν συμμετέχω σε εθνικό έγκλημα». Ο αξιωματικός αυτός, με τα 6 χρυσά αριστεία ανδρείας, τους 5 πολεμικούς σταυρούς και τις 97 μάχες στο ενεργητικό-του, αποτάχτηκε απ' τη χούντα, βασανίστηκε, φυλακίστηκε και εξορίστηκε.

Για τη συμβολή-του στο θέμα της Κύπρου, ο κ. Βασίλης Φιλίας, σε άρθρο-του στην Ελευθεροτυπία της 16-1-82 με τίτλο: Για να δικαιωθεί το Κυπριακό — Αγωνιστική εγρήγορση μετά τη νίκη της Αλλαγής, γράφει: «Το παράδειγμα του στρατηγού Γ. Καρούσου — που η πρόσφατη αποστρατεία-του δημιούργησε πολλά ερωτηματικά και εδώ και στην Κύπρο — είναι ίσως από τα πιο εύγλωττα. Στρατιώτης περσιωπής, που από τη στιγμή, που έγινε υπαρχηγός της ΕΟΚΑ Β' σταμάτησε την εμφύλια αιματοχυσία και τις δολιοφθορές και είχε το θάρρος να σταθεί μετά το θάνατο του Γρίβα αντιμέτωπος με όλους εκείνους, που στο όνομα της «Ένωσης», πουλούσαν την Κύπρο στη χούντα και άνοιξαν τις πύλες του «Αττίλα», ο άνθρωπος αυτός, που με την περιφημη ανοιχτή επιστολή-του κατ'αγγείλε το πραξικόπημα και τους πραξικοπηματίες — Έλληνες και Κύπριους — θα μπορούσε να προσφέρει τεράστιες υπηρεσίες στο μέτωπο της Κύπρου».

Η κυβέρνηση της ΝΔ, με το νόμο περί μη φοίτησης στην Ανωτέρα Σχολή Πολέμου, προσπάθησε να τον αποστρατεύσει. Μετά από επερώτηση της κ. Βιργινίας Τσουδερού, ο κ. Αβέρωφ αναγκάστηκε να ψηφίσει νέο νόμο. Έτσι, προήχθη σε υποστράτηγο. Δεν μπορεί παρά να προκαλέσει εύλογες απορίες, η αποκοπή-του από το στράτευμα, από την κυβέρνηση της Αλλαγής μάλιστα, με το ίδιο αιτιολογικό.

Πριν σας ευχαριστήσω για τη φιλοξενία θά 'θελα να πω κάτι ακόμα. Σκέψη-μου αρχική ήταν να στείλω το γράμμα ανώνυμο. Μια υπογραφή ίσως έφερνε στον την παροιμία «όποιος δειπνώνει παίνει και το σπιτί-του...». Φθάνοντας όμως στις τελευταίες γραμμές άλλαξα γνώμη. Δεν είναι το ομόαιμο, που με παρακίνησε να γράψω αυτό το γράμμα. Είμαι κομμάτι της γενιάς που

τα χρόνια της χούντας και με-
ι, έδωσε το παρόν-του μέσ' απ'
φοιτητικό κίνημα και εξακο-
υθεί να αγωνίζεται για μια Ελ-
ίδα λεύτερη και σοσιαλιστική.
αν άτομο νοιώθω υποχρέωση σ'
υτόν του οποίου τα νάματα κι οι
έες διαμόρφωσαν τη συνειδητό-
τά-μου. Νοιώθω και μια υπο-
ρέωση απέναντί-του σαν νέα γε-
ιά, για ένα καλύτερο αύριο της
ποίας αφιέρωσε όλους τους α-
ώνες-του και εξακολουθεί να α-
ωνίζεται μέσα ή έξω απ' το
τράτευμα.

Νίκος Καρούσος

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΑ

Στη βιβλιοκριτική του Χρ.
Λούκου για τη μελέτη «Βιβλιο-
γραφία Ι. Καποδίστρια» ο Π. Πε-
τρίδης μας έστειλε την απάντηση
του ακολουθεί:

Αγαπητό Αντί,
θεωρώ απαραίτητη μια απάντη-
στη βιβλιοκριτική του κ. Λού-
κου, που πρόσφατα δημοσίευ-
ες, σχετικά με τη μελέτη-μου
Βιβλιογραφία Ι. Καποδίστρια». Με
τιμά ιδιαίτερα το γεγονός ότι
η βιβλιογραφία αυτή θεωρή-
ηκε τόσο σημαντική ώστε να ε-
ιλεγεί, ανάμεσα στο πλήθος τό-
ων σημαντικών ιστορικών εκ-
δόσεων του 1981, για μια εκτενή
κριτική και συγχαιρώ τον κ.
Λούκο που με τόσο ζήλο επιδό-
ηκε στην προσπάθεια αυτή.

Όμως η κριτική του κ. Λούκου
ποσιωπά την ειδικότερη σημα-
ία αυτής της μελέτης: την κάλυ-
η δηλ. του κενού που προϋπήρ-
ε σ' αυτό τον τομέα. Εκεί έγκει-
αι και η συμβολή-της άλλωστε.
Θέμα πληρότητας δεν νομίζω
τι μπορεί να τεθεί στα πλαίσια
ας τέτοιας μελέτης. Ακόμη και
ήμερα, ίσως και τη στιγμή αυ-
ή, δημοσιεύονται ανέκδοτα έγ-
αφα του Καποδίστρια χωρίς
ντές να είναι δυνατή η αποκλει-
ική καταγραφή-τους. Πιστεύω
ί άμα υπάρχει διάθεση, και
ην ιδανικότερη σύνταξη μιας
βλαιογραφίας χωρούν ανεξάν-
ητες παρατηρήσεις. Ως προς
ν «καταλληλότερη μέθοδο»,
η την εκπόνηση μιας βιβλιο-
αφικής μελέτης, δεν μπορούμε
είμαστε κατηγορηματικοί:
θε ερευνητής προχωρεί σε
ές-του επιλογές αξιοποιώντας
μφωνα με τις εκτιμήσεις-του
υλικό.

Για την καταγραφή και παρου-
ιση του αντικειμένου της
έτης-μου ζήτησα τη συνδρο-
ελλήνων και ξένων ιστορι-
ν, οι οποίοι με ενθουσιασμό
έβαλαν στην πληρέστερη
ατάοπισή-μου, πλην του κ.
Λούκου που, την άνοιξη του
9, στην Αθήνα, όταν τον επι-
φτηκα στο Κέντρο που εργα-
αν, δεν φάνηκε ιδιαίτερα πρό-
ος για κάποια πληροφόρηση.
ο σημαντικότερο όμως είναι
ό που υπαινίσσεται ο κ. Λού-
ς, ότι δηλ. η εργασία καθυστέ-
ε να τυπωθεί «όχι από τον φο-

ρέα που αρχικά την είχε αναλά-
βει» τον πληροφορώ πως η καθυ-
στέρηση αυτή οφείλεται στη βρα-
δύτητα της προετοιμασίας του
τόμου VI (1977) του Παραρτήμα-
τος της Βαλκανικής Βιβλιογρα-
φίας (έκδοση ΙΜΧΑ), όπου η
εργασία-μου είναι ήδη δημοσιευ-
μένη (βλ. σελ. 15-131). Επομένως
δεν υπήρξε καμιά επίσπευση της
έκδοσης με μηχανή IBM από μέ-
να, απλώς η μελέτη βγήκε και
μεμονωμένα με πρόλογο του Κα-
θηγητή κ. Αλ. Δεσποτόπουλου.
Απορώ πως ο τόσο κατατοπισμέ-
νος κ. Λούκος αγνοούσε την έκ-
δοση του VI τόμου της Β.Β., που
πάντοτε τυπώνεται με το σύστη-
μα IBM.

Άλλη ανακρίβεια που σημειώ-
νεται από τον κ. Λούκο είναι ότι
το όνομά-μου αναφέρεται στη με-
λέτη αυτή συχνότερα από οποιο-
δήποτε άλλο ενδεικτικά αναφέ-
ρω τα ονόματα των Αρς, Τσιρ-
πανλή, Δαφνή που μνημονεύο-
νται συχνότερα ώστε να επιση-
μανθούν τα έργα εκείνων που α-
ξιοποίησαν περισσότερα ανέκδο-
τα έγγραφα. Οι εκφράσεις, τέ-
λος, που παραθέτει ο κ. Λ. στο
τέλος της κριτικής-του εντυπω-
σιακά, αποτελούν απλά ευχαρι-
στιές προς τους συγγραφείς που
μου έγραψαν βιβλιοκρισίες και
τις οποίες περιλαμβάνω στην
προσθήκη και όχι στον κορμό
της μελέτης.

Οπωςδήποτε μια βιβλιογραφι-
κή μελέτη αποτελεί πάντοτε μια
προσπάθεια τολμηρή όμως στον
πρόλογο-μου δεν απέκρυψα την
πρόθεση για τη σύνταξη, μελλο-
ντικά βέβαια, μιας νέας πληρέ-
στερης βιβλιογραφίας. Η πρώτη
αυτή δημοσίευση χαρακτηρίστη-
κε ήδη από σημαντικούς Έλλη-
νες ιστορικούς ως «πολύτιμη επι-
στημονική προσφορά». Απομέ-
νει στον κ. Λούκο, μια και εργά-
ζεται στο Κέντρο Ερεύνης Ιστο-
ρίας Νεοτέρου Ελληνισμού της
Ακαδημίας Αθηνών, πλαισιωμέ-
νος από ενημερωμένους ερευνη-
τές και με δεδομένη τη σχολαστι-
κότητά-του γύρω από τέτοιες ερ-
γασίες, να μας προσφέρει σύντο-
μα μια νέα βιβλιογραφία για τον
Ι. Καποδίστρια. Είναι κάτι που
του το εύχομαι ειλικρινά.

Με αγάπη
Παύλος Β. Πετρίδης

● Ο Χρ. Λούκος που του θέσαμε
υπόψη την απάντηση του κ. Πε-
τρίδη, παρατηρεί:

Ο κ. Πετρίδης στην απάντησή-
του αποφεύγει, δυστυχώς, να το-
ποθετηθεί στα θέματα ουσίας που
προσπάθησα να θίξω με τη βι-
βλιοκρισία-μου. Το μόνο θεωρη-
τικό επιχείρημα που προβάλλει
είναι η άποψη ότι σε μια βιβλιο-
γραφική μελέτη ο ερευνητής, ό-
ταν αποφασίζει για τη μέθοδο
που θα χρησιμοποιήσει, μπορεί
να κάνει τις δικές-του επιλογές
«αξιοποιώντας σύμφωνα με τις
εκτιμήσεις-του το υλικό». Δεν
δηλώνονται, ωστόσο, ποιές ήταν

αυτές οι επιλογές και εκτιμήσεις.
Έτσι, αφήνεται ακάλυπτη η μέ-
θοδος που τελικά επιλέχθηκε και
η οποία αγνόησε βασικές προϋ-
ποθέσεις κάθε βιβλιογραφικής
εργασίας (π.χ. αρίθμηση λημμά-
των, φειδώ στη διάσπασή-τους,
αναγραφή της πρώτης έκδοσης
και κατόπιν των άλλων, συστη-
ματική αποδελτίωση περιοδικών
κ.α.). Όλα αυτά δείχνουν, κατά
τη γνώμη-μου, ότι δεν υπήρξε ου-
σιαστικός προβληματισμός για
το τι είναι βιβλιογραφία-βοήθημα
στη δουλειά του ερευνητή.

Κανείς, επίσης, δεν είχε την α-
ξίωση να περιληφθούν στην εργα-
σία όλα τα σχετικά με τον Καπο-
δίστρια λήμματα. Περίμενε όμως
να χρησιμοποιηθεί το υλικό των
βασικών βιβλιοθηκών και να μην
αγνοηθούν σημαντικά βιβλιογρα-
φικά έργα (π.χ. η *Ελληνική Βι-
βλιογραφία 1800-1863*). Γενικά,
πιστεύω ότι όταν πρόκειται για
βιβλιογραφίες, ευρετήρια κτλ. το
αίτημά-μας πια δεν πρέπει να εί-
ναι μόνο η κάλυψη, με κάθε τρό-
πο, ενός κενού, αλλά, κυρίως, η
σύνταξή-τους σύμφωνα με ορι-
σμένες προδιαγραφές, ώστε να
μπορούν να αποτελούν βασικά
εργαλεία στις ερμηνευτικές προ-
σεγγίσεις που επιχειρούμε.

Για τις υπόλοιπες επισημάν-
σεις του κ. Πετρίδη, που έχουν
προσωπικές αιχμές, θα ήθελα να
σημειώσω μόνο τα ακόλουθα:

Όταν μας επισκέφθηκε στο
ΚΕΙΝΕ, είχε παραδώσει ήδη την
εργασία-του για εκτύπωση. Δεν
είχα, επομένως, παρά να του υ-
ποδείξω, για τυχόν προσθήκες,
ότι εγνώριζα άμεσα: τη βιβλιο-
γραφία του περ. *ΜΝΗΜΩΝ*, την
οποία αγνοούσε.

Από το ευρετήριο συγγραφέων
που ακολουθεί τη βιβλιογραφία
προκύπτει ότι ο κ. Άρς μνημο-
νεύεται 18 φορές, ο κ. Τσιρπαν-
λής 17, ο Γ. Δαφνής 9 (το όνομα
του κ. Κ. Δαφνή δεν ευρετηριάζε-
ται) και ο κ. Πετρίδης 15. Αν στις
τελευταίες 15 προσθέσουμε τις
καθόλου απαραίτητες και ποιοτι-
κά βαρύτερες αναφορές που υ-
πάρχουν για το έργο του κ. Πε-
τρίδη στον πρόλογο-του και την
προσθήκη, διαπιστώνουμε ότι
δεν είναι ανακρίβεια τα όσα γρά-
φτηκαν για τη συχνότητα με την
οποία εμφανίζεται το όνομά-του.
Εξάλλου, μεγάλο μέρος της όλης
εργασίας οργανώθηκαν κατά τέ-
τοιο τρόπο ώστε να προβληθεί ε-
κείνος ο τομέας της καποδι-
στριακής δραστηριότητας για
τον οποίο ο σ. έχει περισσότερη
εξοικείωση και συγγραφικό έργο.

Ο τόμος της Β.Β. που αναφέρει
ο κ. Πετρίδης και το παράρτημά-
του δεν έχει σταλεί ακόμα απ' ό-
σο γνωρίζω, στις βιβλιοθήκες, ε-
ρευνητικά κέντρα, και βιβλιοπω-
λεία της Αθήνας. Η άγνοιά-μου
σχετικά μ' αυτόν δεν θα υπήρχε,
αν ο ίδιος σημείωνε, ως όφειλε,
στο βιβλίο-του ότι η βιβλιογρα-
φία είχε ήδη τυπωθεί και στη Β.Β.
Σπουδή, ωστόσο, υπήρξε και αυ-
τό το γνωρίζει πολύ καλά ο κ.

M. KOYNTERA

ΤΟ ΑΣΤΕΙΟ

MILAN
KUNDERA

«Σε κάθε σελίδα αυτού του
καταπληκτικού βιβλίου ακούγε-
ται η φωνή του ώριμου καλλιτέ-
χνη και πραγματικού ανθρώπου
— αυτό είναι μεγάλη τύχη σ' αυ-
τούς τους άτυχους καιρούς».

Glaude Roy,
(Le nouvelle observateur)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ
Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112
Τηλ: 52.46.241

ΝΙΚΟΣ Ε. ΣΚΙΑΔΑΣ

ΧΡΟΝΙΚΟ
ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΜΑΧΟΜΕΝΗ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ
ΣΥΜΜΙΚΤΑ

Τόμος Δεύτερος
1829 - 1862

ΑΘΗΝΑ 1981

ΓΙΑΝΝΗ ΚΟΥΤΣΟΧΕΡΑ

ΤΟ ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΟ ΔΕΡΑΣ

ΠΟΙΗΤΙΚΟ

GUTENBERG ΑΘΗΝΑ

Gutenberg

Σόλωνος 103-Τηλ.3600.127

Πετρίδης. Κατά τη γνώμη-μου, ισχυρή ένδειξη αυτής της σπουδής είναι και το ακόλουθο γεγονός: το 1981, που εκδόθηκε η βιβλιογραφία, δημοσιεύτηκαν και δύο άλλα, ογκώδη, βιβλία του ίδιου συγγραφέα που αναφέρονται σε τελείως διαφορετικές περιόδους και με ιδιάζοντα προβλήματα η κάθε μία. Άλλοι ίσως θα τα κρίνουν και θα μας βοηθήσουν να καταλάβουμε ποιά είναι τα όρια για τον κ. Πετρίδη ανάμεσα στη «σχολαστικότητα» και την επισημονική πληρότητα.

Χρήστος Κ. Λούκος

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

● Στο επίμαχο θέμα επιλογής για τις Ανώτατες Σχολές αναφέρεται το γράμμα του φίλου Χρήστου Μουρούτη και απευθύνεται στον υφυπουργό κ. Μόραλη:

Το νέο σύστημα για την εισαγωγή στις Ανώτατες Σχολές είναι στο σύνολό-του πολύ καλύτερο από το προηγούμενο. Αποτελεί σημαντικό βήμα για τη μελλοντική ανύψωση της Παιδείας σε επίπεδα ευρωπαϊκά που διασφαλίζουν και για τον υποψήφιο το δικαίωμα της συνέχισης των σπουδών αλλά και για το κοινωνικό σύνολο την αποφοίτηση ικανών και πιο πολύπλευρα μορφωμένων ατόμων. Δηλαδή αν κριθεί στα βασικά-του πλαίσια είναι ένα μεγάλο βήμα για την εξυγίανση της εκπαίδευσης.

Όμως μέσα σ' αυτό υπάρχουν και ορισμένες «παγίδες», ορισμένα κενά τα οποία ευτυχώς δεν έχουν καθοριστεί από τη δεύτερη υπό τον κ. Μόραλη επιτροπή που θα ολοκληρώσει στις λεπτομέρειες τη μελέτη. Αυτά είναι:

α. Η βαθμολογία: Σύμφωνα με την ανακοίνωση του κ. Βερυβάκη, η σχολική βαθμολογία των τριών τελευταίων τάξεων θα παίξει ρόλο στην τελική επιλογή των υποψηφίων. Όπως είναι γνωστό, το σύστημα που καταργήθηκε υπολόγιζε κατά το 1/5 τη βαθμολογία μόνο της Β' και Γ' Λυκείου, ενώ το ακόμη παλιότερο κατά το 1/10 τη βαθμολογία της τελευταίας τότε τάξης Γυμνασίου (σήμερα Γ' Λυκείου). Θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη η επιτροπή

παιδείας το γεγονός του ότι η βαθμολογία δεν μπορεί να αποτελέσει μέσο αξιολόγησης. Γιατί έτσι ο καθηγητής της κάθε ελληνικής γωνιάς θα αποφασίζει με βάση τις προσωπικές έριδες, τις διαφονίες και τις συμπάθειές-του για το μέλλον των μαθητών-του. Η ακόμη κάποιος άλλος με χαμηλό επίπεδο διδασκαλίας θα προτιμάει αντί να διδάσκει να βάζει βαθμούς και να ησυχάζει... κόβοντας έτσι κάποιους άλλους που σε άλλα σχολεία ψηλότερης στάθμης αγωνίζονται για να πετύχουν κάποιο καλύτερο βαθμό (πρότυπα δημόσια και γενικότερα τα Αθηναϊκά δημόσια σχολεία). Κι ας μην αγνοούμε την εξαγορά που γίνεται σε πολλές επαρχίες της πατρίδας-μας. Τελικά σ' αυτή την περίπτωση δημοκρατικότερο και πιο αξιοκρατικό θα είναι η βαθμολογία να έχει χαμηλό συντελεστή στην επιλογή για τα ΑΕΙ και ΚΑΤΕΕ. Δε θα είναι όμως σωστό να κοπεί και τελειώσει γιατί έτσι θα αφήνει τους μαθητές να αδιαφορούν στη σχολική χρονιά για τα μαθήματά-τους.

β. Το θέμα των μαθητών που τελειώνουν το 1982 τη Β' Λυκείου: Αυτή η φουρνιά των μαθητών θα αδικηθούν σε σχέση με όλους τους άλλους γιατί θα υπολογιστεί η επίδοσή-τους στην Α' Λυκείου. Είναι φυσικό να μην είχε δοθεί τόση προσοχή στο διάβασμα όση θα χρειαζόταν στην περίπτωση που αυτός ο βαθμός δεν έπαιζε ρόλο στη μελλοντική πορεία (σπουδές, επάγγελμα) των συγκεκριμένων μαθητών. Αυτό συνέβαινε επειδή οι μαθητές αυτοί είχαν γράψει και εισαγωγικές Λυκείου, οπότε έβρισκαν μεταξύ Γ' γυμνασίου και Β' Λυκείου, ένα χρόνο δίχως ιδιαίτερη ένταση και άγχος.

● Και προχωρεί προτείνοντας λύσεις:

Στην α' περίπτωση θα είχα να προτείνω ο βαθμός των τάξεων του Λυκείου να λαμβάνεται υπόψη στην εισαγωγή στην Ανώτερη κι Ανώτατη Εκπαίδευση κατά το 13-15%. Έτσι θα διασφαλιστεί η αξία του μη ευνοούμενου βαθμολογικά ικανού μαθητή, αλλά και

θα παροτρύνονται οι μαθητές του Λυκείου να μην αδιαφορούν για τα μαθήματα της κατεύθυνσης που δεν θα ασχοληθούν.

Στη β' περίπτωση είναι δίκαιο για τους τωρινούς μαθητές της Β' Λυκείου να μη ληφθεί υπόψη ο βαθμός της Α' Λυκείου, θα είναι αυτή μια εξαίρεση που νομίζω ότι πρέπει να ισχύσει ειδικά γι' αυτή τη χρονιά και για τους λόγους που ανέφερα πιο πάνω.

Αν προσεχτούν σωστά αυτά τα δύο αιτήματα — που είναι πάγιες θέσεις μαθητών αλλά και που έχουν προταθεί πιο παλιά από καθηγητικές ομάδες εργασίας — η Ελληνική Εκπαίδευση θα ξεφύγει από τα αναχρονιστικά πλαίσια στα οποία την είχε παραμελήσει η Δεξιά τα τελευταία χρόνια και θα μπει σε νέους αποφασιστικούς δρόμους που θα τη φέρουν σε επίπεδο ανάλογο των ευρωπαϊκών προτύπων.

Χρήστος Μουρούτης

ΔΙΑΣΚΕΔΑΖΟΥΝ:

● Στο κείμενο «Πώς διασκεδάζουν οι Γραικοί του Αριστείδη Ζορρό (;) που αναδημοσιεύσαμε από το περιοδικό «Φαιαδέρων» στο τχ. 193 (σ. 40-42) αναφέρεται ο αυτοκαλούμενος Συμεών:

Αν και το κείμενο είχε μια αξιοσημείωτη ευρηματικότητα, δεν πολυγουστάρησα την τοποθέτηση που έκανε ο Ζορρό. Λέει να βρούμε κάτι καινούριο και μου φαίνεται πως ξεχνάει ότι μπορεί για την ίδια δουλειά να ταιριάζει και κάτι πιο παλιό, κατά πως δηλαδή το έθεσε το θέμα.

Λέει ότι οι Γραικοί σκάσανε μύτη με Παναγίες, αλλά σάμπως αυτή η ιστορία έληξε;

Ας φέρω σαν παράδειγμα τον Βάνεγκεμ που μιλά για τον Άγιο Γρηγόρη τον Παλαμά και την μυστική εμπειρία των ησυχαστών και τους τοποθετεί στο απώτερο παρελθόν και τους ξεκάνει μαζί με το φεουδαρχικό σύστημα. Λάθος μέγα. Θα μου πείτε: μά σήμερα δεν υπάρχουν άγιοι! Αλλά; Στο χέρι-μας είναι να υπάρξουν. Είναι σκέτο κρίμα ρε, τόση ζωτικότητα και τόσες καταστάσεις να πάνε εντελώς χαμένες!

Συμεών

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ. 732.713 — 732.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 601
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
Ιωάννης Δημητρόπουλος
Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα
- Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΝΕΝΗ ΡΑΪΪΣ
- Μοντάζ:
ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΣΠΑΝΟΣ
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 729.237
- Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 729.237
- Εκτύπωση:
«Εκδοτικές επιχειρήσεις»
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ» Α.Ε.
Πειραιώς 52, Μοσχάτο
Τηλ. 48.12.558 - 48.22.779

● Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα-του.
● Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 500 δρχ. - Ετήσια 1.000
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ. 3.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 20
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 40
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 27
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 53
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 35
ετήσια: απλή δολ. 38
" αεροπ. δολ. 70

● Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601

● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 40
● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 60

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
● για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Στα γραφεία του «ANTI»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732.713
● για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΜΗΛΙΩΝΗΣ

ΑΚΡΟΚΕΡΑΥΝΙΑ

ΔΕΥΤΕΡΗ
ΕΚΔΟΣΗ

ΑΘΗΝΑ 1981

ΚΕΑΡΟΣ

ΜΕΜΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

και άλλα βιβλία ποιότητας
στο καινούριο βιβλιοπωλείο
Μαυρομιχάλη 3 - τηλ. 36.35.758 - 36.35.473

Οι τιμές-μας θα είναι φιλικές
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Α. ΣΕΙΡΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

1. Ν. Μπαλτά
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΣΜΟΥ
ΣΤΗΝ ΟΠΩΡΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ (Δρχ. 140)
2. Π. Ρέππα
ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΜΕ-
ΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΠΑΙ-
ΘΡΟΥ (Δρχ. 140)
3. Ν. Θέμελη - Δ. Μυλωνάκη
Η ΑΤΕ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙ-
ΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ (Δρχ. 140)
(Έξαντλήθηκε)
4. Δ. Μυλωνάκη - Ν. Θέμελη καί συνεργατών
ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ Α.Τ.Ε. (Δρχ. 160)
5. Σ. Άπεργη
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩ-
ΓΗΣ (Δρχ. 160)
6. Ν. Λεβέντη - Μ. Σακέλλη
ΜΕΓΕΘΟΣ, ΠΟΛΥΤΕΜΑΧΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕ-
ΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕ-
ΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ (Δρχ. 200)
7. Χ. Παπαθανασίου καί συνεργατών
ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΙΝΗΣΕΩΣ
ΤΩΝ ΟΠΩΡΟΚΗΠΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
(Δρχ. 200)
8. Β. Καραπιστόλη
ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙ-
ΚΗ ΥΠΑΙΘΡΟ (Δρχ. 250)

9. Ν. Μπαλτά - Β. Δρούγκα
ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥ-
ΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ
ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΙΔΙΩΤΕΣ (Δρχ. 250)
10. Δ. Μηλιάκου
Η ΕΛΑΙΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΣΤΗΝ
ΕΟΚ (ΙΤΑΛΙΑ) ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΥΠΟ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΧΩΡΕΣ (Δρχ. 250)
11. Γ. Μελά - Δ. Ντελή
ΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΑ ΚΑΙ Η ΑΠΑ-
ΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ (Δρχ. 300)

Β. ΣΕΙΡΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΕΩΝ

1. Δ. Ζωγράφου
ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (Τόμοι 2,
Δρχ. 500)
2. Κ. Καραβίδα
ΓΕΩΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΣΜΟΣ (Δρχ.
250)
3. Γ. Παχύ, Κ. Καραπάνου, Γ. Οικονομίδου
ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ. Κείμενα για το αγροτικό ζή-
τημα (Δρχ. 250)

Γ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

1. Β. Καραπιστόλη
ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΤΗΣ Α-
ΓΡΟΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (Δρχ. 100)
2. Ν. Μάνταλου
Η ΚΑΡΥΔΙΑ (Δρχ. 200)

Διάθεση: Τμήμα Δημοσίων Σχέσεων (Έδουάρδου Λω 19, Αθήνα, τηλ. 32.33.442),
Κεντρικά βιβλιοπωλεία Αθήνας, Θεσσαλονίκης, Πάτρας, Ηρακλείου, Λάρισας, Ιωαννίνων.
Για την έπαρχία: Πληροφορίες στα υποκαταστήματα ΑΤΕ.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΛΙΒΑΝΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»

Σόλωνος 94, τηλ. 36.10.589 — 36.00.398

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

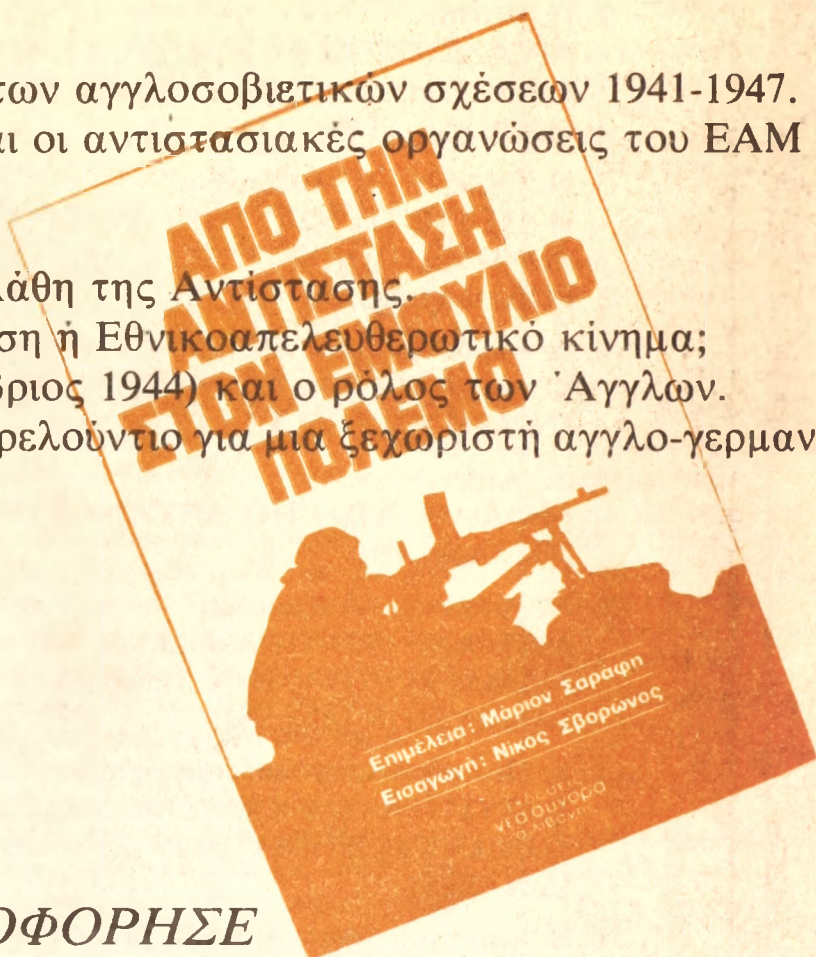
«ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΟΝ ΕΜΦΥΛΙΟ ΠΟΛΕΜΟ»

Επιμέλεια: Μάριον Σαράφη
Εισαγωγή: Νίκος Σβορώνος

Το βιβλίο που συμβάλλει στην απόδοση του Αντιστασιακού δικαίου.

Στις σελίδες-του πρωταγωνιστές της ταραγμένης εποχής 1941-1944, και νεότεροι μελετητές εισηγούνται τις απόψεις-τους και τις αντιρρήσεις-τους, που θεμελιώνονται πάνω σε ντοκουμέντα από τα βρετανικά και γερμανικά αρχεία.

- ELISABETH BARKER: Η Ελλάδα στο πλαίσιο των αγγλοσοβιετικών σχέσεων 1941-1947.
- ΠΡΟΚΟΠΗΣ ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΗΣ: Οι Βρετανοί και οι αντιστασιακές οργανώσεις του ΕΑΜ και του ΕΔΕΣ.
- GEORGE ALEXANDER: Ο άγνωστος Γύρος.
- ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΕΔΡΟΣ: Λάθη των συμμάχων — Λάθη της Αντίστασης.
- ΘΑΝΑΣΗΣ ΧΑΤΖΗΣ: ΕΑΜ — ΕΛΑΣ. Αντίσταση ή Εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα;
- HEINZ RICHTER: Η Μάχη της Αθήνας (Δεκέμβριος 1944) και ο ρόλος των Άγγλων.
- HAGEN FLEISCHER: Υπόθεση DON SPOTT: Πρελούδιο για μια ξεχωριστή αγγλο-γερμανική ειρήνη;
- NICHOLAS HAMMOND: Η ρωσική αποστολή στα ελληνικά βουνά και η είσοδος του ΕΑΜ στην κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας κι ακόμη δύο αποκαλυπτικά κεφάλαια.
— Ανοικτή συζήτηση
— Παράρτημα (Ερώτηση Δ. Χατζή προς Μάιερς).

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

«ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΟΝ ΕΜΦΥΛΙΟ ΠΟΛΕΜΟ»

Το συναρπαστικό υλικό, από την ειδική συνάντηση που έγινε το Μάιο του 1978 στο Λονδίνο.

**Πληροφορίες - Παραγγελίες:
Αντώνης Λιβάνης «Νέα Σύνορα»
Σόλωνος 94, Τηλ. 36.10.589 - 36.00.398**